

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 : ศึกษากรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะ
รัฐประหาร

น.ส.กนกรัตน์ ธรรมพนิชวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Enforcing of section 113 of the Thailand penal code : a case study on usurpation of
Coup d'etat council

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
FACULTY OF LAW
Chulalongkorn University
Academic Year 2019
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 : ศึกษา
	กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร
โดย	น.ส.กนกรัตน์ ธรรมพินิจวัฒน์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

กนกรัตน์ ธรรมพนินวัฒน์ : การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 : ศึกษากรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร. (Enforcing of section 113 of the Thailand penal code : a case study on usurpation of Coup d'etat council) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ชัชพล ไชยพร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารเพื่อให้เห็นถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น และเข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร และข้อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคตต่อไป

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยที่ผ่านมาได้มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เฉพาะกรณีการกบฏ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้น แต่ยังไม่เคยมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำสักครั้ง โดยศาลได้พิพากษายกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทุกครั้ง การวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเช่นนี้ของศาลทำให้คณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ส่งผลให้เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยตลอดมา ขณะที่การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารจะทำให้ระบบนิติรัฐกลับเข้าสู่ภาวะปกติ สามารถเปลี่ยนผ่านการเมืองการปกครองในประเทศไทยให้เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคงและช่วยยับยั้งผู้ที่คิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคตได้

ดังนั้น การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยสมควรบังคับใช้ในทุกกรณีโดยไม่คำนึงถึงความสำเร็จของการกระทำความผิด กล่าวคือ สมควรบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารเช่นกัน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในทุกกรณี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6185951634 : MAJOR LAWS

KEYWORD: Section 113 of The Thailand penal code, Coup d'etat, Self-amnesty

Karnokrut Thampanichawat : Enforcing of section 113 of the Thailand penal code : a case study on usurpation of Coup d'etat council. Advisor: Assoc. Prof. CHACHAPON JAYAPHORN, Ph.D.

This thesis researched about the enforcement of section 113 of the penal code in the usurpation of Coup d'etat council situation for a perception of the problems in the enforcement of section 113 of the penal code including the case of the usurpation of Coup d'etat council and its impacts as well. Moreover, the aim of this thesis is to understand the influential factors stimulating problems in the enforcement of section 113 of the penal code in order to acquire appropriate solutions in the enforcement of the penal code Section 113 in the usurpation of Coup d'etat council and recommendations for appropriate measures to prevent the root of the problem in the enforcement of the penal code Section 113 in the case of the usurpation of Coup d'etat council in the future.

In the past era, Section 113 of the penal code has been enforced only in the case of treason that was not successful on the offender's purpose and has never been enforced by the penal code Section 113 as the Court has always dismissed the Coup d'etat council cases for offenses against Section 113 of the penal code. As it has been mentioned, due to the norm of the Court judgments, the Coup d'etat council has never been prosecuted and punished for any treason against section 113 of the penal code, resulting in constant series of coups intervening in Thailand's democratic regime all along. However, prosecution and punishment of the Coup d'etat council may ameliorate the state legal system back to normal status encouraging to transform the political and government in Thailand into a stable democratic regime and eradicate those who tend to commit a coup in the future as well.

To conclude, the Section 113 of the penal code in Thailand enforcement should be enforced in all cases without exception. In other word, Section 113 of the penal code should also be enforced in the case of the usurpation of Coup d'etat council. Therefore, the perpetrators of treason against Section 113 of the penal code will be prosecuted and sentenced by law in all cases.

Field of Study: Laws

Student's Signature .....

Academic Year: 2019

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่ให้ความกรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้รับกวนขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากท่านอาจารย์บ่อยครั้ง ซึ่งท่านอาจารย์ได้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียนเป็นอย่างสูงในทุกครั้ง ยิ่งไปกว่านั้นท่านอาจารย์ได้เมตตาส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมาให้ หรือแนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจให้ผู้เขียนลองไปค้นคว้าเพิ่มเติม พร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เสมอ ท่านอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร ที่ให้ความกรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้รับความกรุณาจากท่านอาจารย์ผู้กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง รวมถึงการสละเวลาเพื่ออ่านและตรวจทานวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนโดยละเอียด ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นระบบและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญท่านอาจารย์เปิดกว้างและให้อิสระในการทำวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปตามความเห็นของผู้เขียน โดยเพียงให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เท่านั้น แต่ไม่เคยจำกัดอิสรภาพทางความคิดแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์ ที่ให้ความกรุณาได้รับเป็นกรรมการ ท่านอาจารย์เป็นผู้พิพากษาที่มีความสุจริต ซื่อตรง เที่ยงธรรม และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานด้านวิชาการของศาลยุติธรรม เป็นเกียรติอย่างสูงที่ท่านอาจารย์ได้เมตตาให้คำแนะนำต่าง ๆ ในส่วนของเนื้อหาวิทยานิพนธ์ ช่วยปรับโครงสร้างวิทยานิพนธ์ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากขึ้น ทำให้ผู้เขียนได้ปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนมีความสมบูรณ์มากขึ้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยคำแนะนำของท่านอาจารย์

ขอขอบพระคุณ นายชัช ชลวร นายสมบัติ บุญงามอนงค์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ นางสาวศศิภา พฤกษ์งามจันทร์ และดร.ภูวนาท คุณผลิน ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์โดยการให้สัมภาษณ์เพื่อนำความเห็นมาประกอบการศึกษาให้การศึกษามีความรอบด้านและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ จรัญ ภักดีธนากุล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายธีระ กาญจนไพริน ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ตอบรับยินดีให้สัมภาษณ์เช่นกัน แต่น่าเสียดายที่เนื่องด้วยสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้ไม่สามารถทำการสัมภาษณ์ได้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ ดร.ณัฏพล จิตติรัตน์ ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม อาจารย์ศิริรัช ศิริชุมแสง รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา ดร.พัชร นิยมศิลป์ ดร.กัญจน์ศักดิ์ เพชรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์ ที่สอน ให้ความรู้และคำแนะนำ รวมถึงประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ ดร.ปราโมทย์ ธรรมพนิชวัฒน์ นางอัมพร แดงวงศ์เจริญพร นางจ้อ แซ่ตั้ง นายสัญญา วิเศษจารคุณและครอบครัว ที่เป็นผู้สนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดช่วงเวลาของการศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต ขอขอบคุณ พี่อาร์ต พี่พล พี่ป้อ พี่เกี้ยว พี่เบงค์ พี่ป้อม พี่ป้อ เปี้ยะ พี่ตัน พี่เท่า พี่มิว พี่ดีนา พี่นัม พี่แจนนี พี่พลอย พี่ต๊ต พี่ใหม่ พี่เบนซ์ พี่กร พี่กล้า กอล์ฟ พัน นิว วินนี่ พางข้าว วิชญ์ กระตั่ว ชัช นนท์ ที่คอยรับฟัง ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมาจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงในที่สุด

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ คำถามที่ท่านอาจารย์ได้ตั้งข้อสงสัยไว้หนังสือนิติปรัชญาของท่านเป็นสิ่งที่จุดประกายหัวข้อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ผู้เป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจแก่ผู้เขียนทั้งในฐานะนักกฎหมาย ผู้พิพากษา และนายกรัฐมนตรี ทำให้ผู้เขียนตั้งใจจะสืบสานปณิธานของท่านต่อไป และศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญญะภาส ผู้แนะนำและสนับสนุนให้ผู้เขียนศึกษาต่อในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตและสนับสนุนให้ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อนี้ แม้ว่าป้าจะจากไปก่อนที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์ แต่ผู้เขียนพึงระลึกถึงเสมอว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นได้จากความเมตตาของท่าน

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คุณประโยชน์ประกาศไต่แก่งค์คม ประเทศไทย และโลกใบนี้ ผู้เขียนขอยกให้เป็นกตเวทิตาแด่บุพการี ครูบาอาจารย์ มิตรสหาย ผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และวีรชนทุกท่านที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในประเทศไทย แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความไม่สมบูรณ์หรือข้อผิดพลาดประการใด เนื่องจาก เป็นการทำวิทยานิพนธ์ในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (COVID-19) หรืออคติของผู้เขียน ไม่ว่าจะป็นสันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ หรือภยากติ ผู้เขียนขอน้อมรับความผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 สมมุติฐานการศึกษา.....	9
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	9
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
1.7 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์.....	10
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการ ยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร	17
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานเป็นกบฏ.....	18
2.1.1 ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกบฏ.....	19
2.1.2 ความหมายและความแตกต่างของกบฏและรัฐประหาร	20
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม.....	24
2.2.1 ความหมายของการนิรโทษกรรม	25

2.2.2	วัตถุประสงค์ของการนิรโทษกรรม	27
2.2.3	ผลทางกฎหมายของการนิรโทษกรรม	28
2.2.4	การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty)	30
2.3	แนวคิดทางนิติปรัชญาที่เกี่ยวกับการรัฐประหารและการนิรโทษกรรม	33
บทที่ 3	การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะ รัฐประหารในประเทศไทย	41
3.1	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113.....	42
3.1.1	ความเป็นมาและความสำคัญในการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113.....	43
3.1.2	โครงสร้างความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113.....	44
3.2	ผู้เสียหายในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113	48
3.2.1	ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113.....	50
3.2.2	ผู้ดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113.....	51
3.3	การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร	61
3.3.1	ความเป็นมาและความสำคัญในการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะ รัฐประหาร	62
3.3.2	กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร	64
3.3.2.1	การนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ.....	65
3.3.2.2	การนิรโทษกรรมในรูปแบบของรัฐธรรมนูญ.....	78
3.4	การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะ รัฐประหาร.....	83
3.4.1	การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1	84
3.4.1.1	การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร.....	84
3.4.1.2	คำพิพากษา.....	85
3.4.1.3	ข้อพิจารณา.....	87

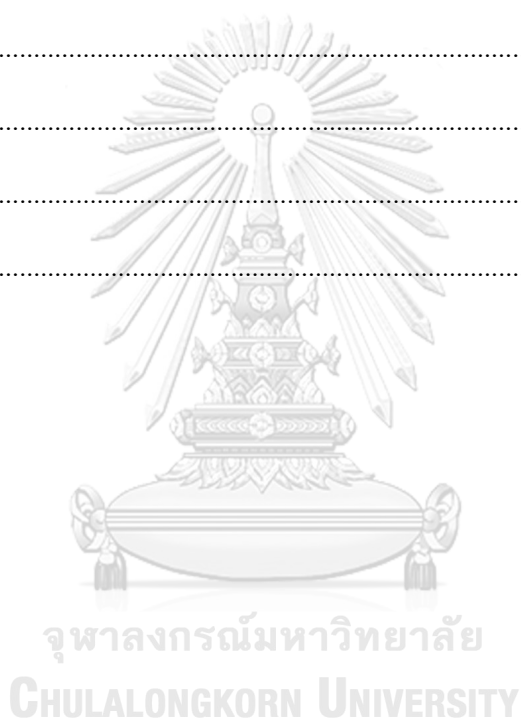

3.4.2 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2	89
3.4.2.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	89
3.4.2.2 คำพิพากษา	91
3.4.2.3 ข้อพิจารณา	92
3.4.3 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3	93
3.4.3.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	93
3.4.3.2 คำพิพากษา	95
3.4.3.3 ข้อพิจารณา	95
3.4.4 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4	96
3.4.4.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	96
3.4.4.2 คำพิพากษา	99
3.4.4.3 ข้อพิจารณา	102
3.4.5 สรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113	103
3.5 ความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113	
กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร	111
3.5.1 ความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ	111
3.5.2 ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์	114
3.5.3 ความเห็นของนักการเมือง	118
บทที่ 4 การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ	124
4.1 การออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐเกาหลี)	126
4.1.1 การดำเนินคดีคณะรัฐประหาร	128
4.1.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง	129

4.1.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร	131
4.1.4 ข้อพิจารณา	132
4.2 การยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)	134
4.2.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	135
4.2.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง	137
4.2.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร	137
4.2.4 ข้อพิจารณา	138
4.3 การที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐบุรพารูว์เวีย)	139
4.3.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	140
4.3.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง	141
4.3.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร	142
4.3.4 ข้อพิจารณา	143
4.4 การที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)	144
4.4.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร	145
4.4.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง	146
4.4.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร	146
4.4.4 ข้อพิจารณา	146
4.5 สรุปการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ	151
บทที่ 5 บทวิเคราะห์ความเหมาะสมของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	133
5.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	160
5.1.1 ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์	160

5.1.2	ปัจจัยทางด้านสังคม	171
5.1.3	ปัจจัยทางด้านการเมือง	179
5.2	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ และผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร	188
5.2.1	วิธีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐเกาหลี)	190
5.2.2	วิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี) 196	
5.2.3	วิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐบุรุนดา อูรุกวัย)	205
5.2.4	วิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)	211
5.2.5	สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารใน ต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร	217
5.3	วิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครอง ของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	221
5.3.1	เหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการ ยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	223
5.3.2	วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณี การยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	230
5.3.3	แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึด อำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	268
5.3.3.1	แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณี การยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มี กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของ พระราชบัญญัติ	268
5.3.3.2	แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณี การยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มี	

กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว	270
5.3.3.3 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณี การยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในอนาคต ..	274
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	263
6.1 บทสรุป	263
6.2 ข้อเสนอแนะ	308
บรรณานุกรม.....	313
ภาคผนวก.....	282
การสัมภาษณ์.....	283
ประวัติผู้เขียน.....	286

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113	103
ตารางที่ 2	สรุปความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารว่ามีความใกล้เคียงกับแนวทางการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศของประเทศใดที่จะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 4	121
ตารางที่ 3	สรุปการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ	151
ตารางที่ 4	รายชื่อและที่มาของนายกรัฐมนตรีนครและรัฐบาลไทย โดยเรียงตามลำดับเวลา	179
ตารางที่ 5	สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร	217
ตารางที่ 6	ตารางเปรียบเทียบการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศกับความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	256

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์	16
แผนภาพที่ 2 แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องกับระยะเวลาในการออก กฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร.....	109
แผนภาพที่ 3 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของ คณะรัฐประหารในประเทศไทย	123
แผนภาพที่ 4 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึด อำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย	279

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายอาญามีลักษณะเป็นการบังคับให้กระทำการหรือห้ามมิให้กระทำการบางประการ กล่าวคือ กฎหมายอาญามีอำนาจกำหนดให้บุคคลกระทำการหรือห้ามปรามบุคคลมิให้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดบางประการที่กฎหมายบัญญัติไว้ และมีสภาพบังคับโดยการกำหนดบทลงโทษบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อควบคุมประชาชนทั้งหมดของประเทศให้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายอาญา โดยธรรมชาติของกฎหมายอาญาเป็นการเอาสิทธิและเสรีภาพบางประการไปจากประชาชนในประเทศ การบัญญัติกฎหมายอาญาจึงควรมีขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อที่จะเป็นการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศจนเกินสมควร¹ กฎหมายอาญาที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนบางประการนั้นจะต้องไม่เกินสมควร ไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐ (Rule of law) ไม่กระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความสงบเรียบร้อยในสังคม² การบัญญัติกฎหมายอาญาในประเทศไทยก็ได้มีการคำนึงถึงหลักการดังกล่าวนี้เช่นกัน บทบัญญัติกฎหมายอาญาทุกบทบัญญัติในประเทศไทยจึงได้มีการพิจารณาแล้วว่า การกระทำที่นำมาบัญญัติในกฎหมายอาญานั้นเป็นการกระทำที่มีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ ของประชาชน โดยต้องกำหนดให้ประชาชนชาวไทยกระทำการหรือไม่ให้กระทำการดังกล่าว มิเช่นนั้นจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในประเทศ ดังนั้น หากมีผู้กระทำความผิดกฎหมายตามที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา การกระทำดังกล่าวนั้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในประเทศบางประการ และผู้ที่กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนโทษที่จะต้องได้รับจะสูงเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง และการกระทำ ความผิดนั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมมากน้อยเพียงใด³

¹ Michael S. Moore, *Criminalization: The Political Morality of the Criminal Law* (Oxford: OUP Oxford, 2014), pp. 183-184.

² คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), หน้า 63-64.

³ คณิต ณ นคร, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556) อ้างถึงใน สมัญญา รัตนนันทน์, “การนิรโทษกรรมทางการเมืองในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของไทย หลัง พ.ศ. 2535” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 45.

ความผิดที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดได้ถูกแบ่งออกเป็นลักษณะ ในแต่ละลักษณะแบ่งออกเป็นหมวดความผิด และในแต่ละหมวดความผิดประกอบด้วยหลายมาตรา การเรียงลำดับลักษณะ หมวดความผิด และมาตรานั้นจะเรียงลำดับตามความสำคัญและความร้ายแรงจากมากไปน้อย ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113⁴ นั้นเป็นความผิดที่อยู่ในลักษณะ 1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวดที่ 2 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร และเป็นมาตราแรกของหมวดที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร และมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ในประการสำคัญ นอกจากนั้น ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ยังเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย หากมีการกระทำความผิดตามมาตรานี้ ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หากการกระทำความผิดตามมาตรานี้ได้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ แล้วการกระทำความผิดดังกล่าวได้รับการยอมรับว่า การกระทำความผิดเช่นนั้นเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ ผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งยังได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐอธิปไตยผู้มีอำนาจปกครองแทนผู้ปกครองเดิมที่ถูกยึดอำนาจ ย่อมเป็นการทำลายหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง

ตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2563 เป็นเวลากว่า 88 ปี⁵ ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีทั้งหมด 29 คน⁶ เกิดการรัฐประหารโดยกองทัพหรือทหารไทยเพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ 13 ครั้ง และมีนายกรัฐมนตรีที่มา

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

⁵ ประชาชาติธุรกิจ, “87 ปี 24 มิถุนายน 2475 วันเปลี่ยนแปลงการปกครอง จุดกำเนิดระบอบราชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข,” เข้าถึงเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2562, แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/general/news-342088>.

⁶ ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย จากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จากการรัฐประหารถึง 10 คนด้วยกัน⁷ แสดงให้เห็นว่า การรัฐประหารเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ของประเทศไทยตลอดมา ทั้งที่การรัฐประหารเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกองทัพหรือทหารไทยกระทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่ปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นโดยใช้กำลัง จึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นการใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้ แต่เมื่อผู้กระทำการรัฐประหารซึ่งเป็นความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำแล้ว การกระทำดังกล่าวกลับไม่ถูกเรียกว่า การกบฏ แต่ถูกเรียกว่า “การรัฐประหาร” และผู้ที่กระทำการรัฐประหารกลับไม่ถูกเรียกว่า กบฏ แต่ถูกเรียกว่า “คณะรัฐประหาร”

นอกจากนั้น ยังใช้ชื่อที่สื่อความหมายไปในทางที่ดี เช่น คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)⁸ ที่ไม่เรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่เรียกตัวเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” เพื่อสื่อความหมายว่า เป็นกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของชาติ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)⁹ ที่ไม่เรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่เรียกตัวเองว่า “คณะปฏิรูป” เพื่อสื่อความหมายว่า เป็นกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหมายที่จะปฏิรูป ซึ่งเป็นการปรับปรุง แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงประเทศให้ดีขึ้น โดยยังคงเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)¹⁰ ที่ถึงแม้จะเรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่ก็ตามด้วยในนามของ “คณะ

⁷ 1. พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา จากการ รัฐประหาร 20 มิถุนายน 2476

2. จอมพล ป.พิบูลสงคราม จากการ รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 และ 6 เมษายน 2491

3. นายพจน์ สารสิน จากการ รัฐประหาร 16 กันยายน 2500

4. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จากการ รัฐประหาร 20 ตุลาคม 2501

5. จอมพลถนอม กิตติขจร จากการ รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน 2514

6. ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร จากการ รัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519

7. พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จากการ รัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520

8. นายอานันท์ ปันยารชุน จากการ รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534

9. พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ จากการ รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

10. พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จากการ รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557

⁸ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534

⁹ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549

¹⁰ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

รักษาความสงบแห่งชาติ” เหมือนกับกรณีคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เพื่อสื่อความหมายว่า เป็นกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหมายที่จะรักษาความสงบจากวิกฤติทางการเมืองและเหตุการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมือง ซึ่งเกิดจากการชุมนุมประท้วงที่เกิดจากความเห็นต่างทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น

หลังจากคณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จ คณะรัฐประหารได้ตั้งตนเป็นรัฐอธิปไตยและออกกฎหมายนิรโทษกรรมลบล้างความผิดต่าง ๆ ที่ตนและพวกได้กระทำ เพื่อให้ตนและพวกไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ต้องได้รับโทษทางกฎหมายใด ๆ ทุกครั้ง อีกทั้งยังจัดตั้งคณะบุคคลเพื่อเป็นรัฐบาล โดยมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร ซึ่งหากไม่ใช่หัวหน้าคณะรัฐประหารเองก็เป็นพรรคพวกของผู้ที่กระทำการรัฐประหาร ทำให้การรัฐประหารไม่ถูกมองว่าเป็นอาชญากรรมเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่มีการกระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ทั้งที่การรัฐประหารและการกบฏแตกต่างกันแค่เพียงความสำเร็จของการกระทำเท่านั้น แต่การรัฐประหารกลับถูกมองว่าเป็นทางออกของปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเมืองและสถานการณ์ความวุ่นวายในประเทศ และกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหารเหล่านั้นไม่ถูกมองว่าเป็นอาชญากรผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ แต่กลับถูกมองว่าเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญและเสียสละที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์ของประเทศในช่วงเวลาที่ยากลำบาก ได้รับการยอมรับในฐานะกลุ่มผู้นำของประเทศ และบุคคลเหล่านี้ไม่เคยถูกดำเนินคดีหรือได้รับโทษในการกระทำต่าง ๆ ที่ได้กระทำลง แม้ว่ากรกระทำเหล่านั้นจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายก็ตาม สมดังคำกล่าวที่ว่า “ชนะเป็นวีรบุรุษ แพ้เป็นกบฏ” การที่เป็นเช่นนี้เป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมืองในประเทศไทย กล่าวคือ เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยครั้งแล้วครั้งเล่า เหมือนภาพยนตร์ที่เค้าโครงเรื่องเดิม เพียงแต่นำมาสร้างใหม่โดยปรับบทเล็กน้อยและเปลี่ยนนักแสดงเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ใน พ.ศ.2563 พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบก คนปัจจุบัน ซึ่งได้เข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2561¹¹ ได้ให้สัมภาษณ์ในงานแถลงข่าวเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2561 โดยในการสัมภาษณ์นั้นมีการกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารมีใจความว่า ในเหตุการณ์การรัฐประหารครั้งก่อน แม้วก่อนที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตผู้บัญชาการทหารบกจะกระทำการรัฐประหารได้มีการยืนยันว่า จะไม่กระทำการรัฐประหารมาโดยตลอด แต่เนื่องจากสถานการณ์ในบ้านเมืองตอนนั้นเกิดวิกฤติทางการเมือง และมีการชุมนุมที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในประเทศ ประชาชนชาวไทยตีกันและฆ่ากัน รัฐบาลจึงมีคำสั่งให้

¹¹ บีบีซี นิวส์, “ครบรอบ 28 ปีรัฐประหาร 23 ก.พ. จากพ่อสู่วุฒิก “คงสมพงษ์” ที่ยืนยง “ปกป้องราชบัลลังก์”,” เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2562, แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-47311636>.

ทหารออกมาควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยโดยไม่ได้คิดว่า จะเข้ามาบริหารประเทศแบบนักการเมือง พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ มองว่า การกระทำการรัฐประหารของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นการเสียสละ หากพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาไม่ตัดสินใจกระทำการรัฐประหาร สถานการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมืองอาจจะไม่สามารถคลี่คลายได้ การตัดสินใจกระทำการรัฐประหารนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แต่ขึ้นอยู่กับประชาชน นอกจากนั้น พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ยังหวังว่า จะไม่เกิดสถานการณ์ความรุนแรงขึ้นอีก เพราะ สถานการณ์ดังกล่าวจะทำให้ประเทศได้รับความเสียหาย โดยประชาชนผู้ที่ออกมาชุมนุมทางการเมืองและก่อความวุ่นวายในประเทศเป็นผู้ที่ทำให้ประเทศได้รับความเสียหาย และรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นผู้ฟื้นฟูประเทศจากความเสียหายที่เกิดขึ้น พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ เห็นว่า การเมืองเป็นต้นเหตุแห่งสถานการณ์วุ่นวายในบ้านเมือง หากการเมืองไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของประชาชนในประเทศ จนก่อให้เกิดสถานการณ์วุ่นวาย ก็จะไม่เกิดการรัฐประหารอีก ทั้งยังกล่าวว่า ประเทศไทยเคยมีปฏิวัติ 10 กว่าครั้ง แต่ใน พ.ศ.2561 ไม่เหมือนในอดีต เพราะ ใน พ.ศ.2561 การรัฐประหารเกิดจากสาเหตุทางการเมืองและนักการเมืองที่ไม่ดี¹²

จากคำสัมภาษณ์ของพลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ผู้บัญชาการทหารบกมีต่อการรัฐประหารว่า การรัฐประหารเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้และการตัดสินใจกระทำการรัฐประหารในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองและสถานการณ์ความวุ่นวายจากการชุมนุมทางการเมืองของประชาชนที่เกิดความรุนแรงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยสาเหตุของการรัฐประหารนั้นไม่ได้เกิดจากทหาร แต่เกิดจากนักการเมืองที่ไม่ดี ทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐบาล จนก่อให้เกิดวิกฤตทางการเมือง และมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่พอใจรัฐบาลออกมาชุมนุมเพื่อเรียกร้องข้อเรียกร้องบางประการต่อรัฐบาล ซึ่งก่อให้เกิดสถานการณ์วุ่นวายในบ้านเมือง จนทำให้ทหารต้องออกมาแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งโดยการรัฐประหาร อนึ่ง พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์เป็นบุตรชายของพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดผู้ซึ่งเคยเป็นหัวหน้าผู้ก่อการรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (รสช.) ที่ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 โดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ไม่เคยถูกฟ้องคดี ไม่เคยถูกดำเนินคดี ไม่เคยถูกตัดสินว่า กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 และไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในความผิดฐานดังกล่าวเลยตลอดระยะเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่จนได้เสียชีวิตลงเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ แม้ว่าจากวันที่พลเอก

¹² ช่าวสด. “ผ.ทบ.ตอบแล้ว! ‘รัฐประหาร’ อีกหรือไม่? ไบ่ต้นเหตุวิกฤตจาก ‘การเมือง’,” เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2561, แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/politics/news_1699086.

สุนทรภะทำการรัฐประหารระยะเวลาจะผ่านไปกว่า 29 ปี¹³ จนพลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้เป็นบุตรชายได้ขึ้นมาอยู่ตำแหน่งสูงสุดเช่นเดียวกับบิดามุมมองต่อการรัฐประหารของผู้นำกองทัพก็ยังคงเป็นเช่นเดิม

การเกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้นเป็นที่ประจักษ์ในสายตาของต่างชาติ โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่เกิดการรัฐประหารมากที่สุดในประวัติศาสตร์ร่วมสมัย โดยการรัฐประหารครั้งล่าสุดของประเทศไทยที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2557 ประชาชนชาวไทยส่วนมากมองว่า เป็นเพราะปัญหาทางการเมืองที่เกิดจากดร.ทักษิณ ชินวัตร แต่นักรัฐศาสตร์มองว่า สาเหตุของการเกิดการรัฐประหารในครั้งนี้นั้นไม่ใช่แค่เรื่องดร.ทักษิณ ชินวัตร แต่เกิดจากหลายปัจจัย โดยมีปัจจัยหลักอยู่ 2 ประการ คือ 1. ประวัติศาสตร์การรัฐประหาร ซึ่งหมายถึงประเทศที่เคยเกิดการรัฐประหารจะมีโอกาสเกิดการรัฐประหารได้มากกว่า สำหรับประเทศไทยนั้นมีวัฒนธรรมการรัฐประหารที่มองว่า การรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องปกติธรรมดา ยอมรับการรัฐประหารเป็นทางออกของปัญหาวิกฤติทางการเมือง และบ่อยครั้งมีการเรียกร้องให้เกิดการรัฐประหารเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว 2. รูปแบบของรัฐบาล ซึ่งหมายถึง ประเทศที่ปกครองในระบอบเผด็จการหรือประชาธิปไตยเต็มรูปแบบโอกาสเกิดการรัฐประหารจะน้อย แต่ประเทศที่การปกครองมีการผสมผสานทั้ง 2 รูปแบบอย่างประเทศไทยนั้นมีโอกาสเกิดการรัฐประหารได้มากกว่า¹⁴ ซึ่งสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของ Michael D. Ward และ Andreas Beger ที่เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่ผู้นำประเทศคนปัจจุบันดำรงตำแหน่ง บุคคลนั้นขึ้นสู่ตำแหน่งด้วยวิธีการอย่างไร ประเภทของรัฐบาลในขณะนั้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและประชากรพบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดการรัฐประหารเป็นอันดับ 2 และหากเกิดการรัฐประหาร มีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าล้มเหลว แต่ไม่สามารถคาดการณ์ไปถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดการรัฐประหาร ในส่วนของประเทศไทยนั้นตั้งแต่มีการรัฐประหารใน พ.ศ.2557 ก็มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และแม้ว่าจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ใน พ.ศ.2559 และมีกำหนดการการเลือกตั้งใน พ.ศ.2560 (ซึ่งถูกเลื่อนออกไป) ก็ตาม แต่นักวิจัยบางส่วนมองว่า การเลือกตั้งมักจะเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการรัฐประหารได้ในอนาคต¹⁵

¹³ ปีซีที นิวส์, “ครบรอบ 28 ปีรัฐประหาร 23 ก.พ. จากพ่อสู่ลูก "คงสมพงษ์" ที่ยืนยง "ปกป้องราชบัลลังก์",” เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2562, แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-47311636>.

¹⁴ Tom Chitty, “Why does Thailand have so many coups?,” Accessed December 5, 2019, Available from: <https://www.cnbc.com/2019/08/20/why-does-thailand-have-so-many-coups.html>.

¹⁵ Andreas Beger and Michael D. Ward, “Where are coups most likely to occur in 2017?,” Accessed December 5, 2019, Available from: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/01/31/where-are-coups-most-likely-to-occur-in-2017/>.

ภายหลังการเกิดการรัฐประหารมีผู้ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารในทุกครั้ง ในบางครั้งผู้ที่เห็นว่าการรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และผู้กระทำการรัฐประหารเป็นผู้ที่กระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวได้ฟ้องผู้กระทำการรัฐประหารต่อศาลว่า ผู้กระทำการรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารอันเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ทำให้ศาลไทยได้พิจารณาคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน¹⁶ แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องคดีเหล่านั้นทุกครั้ง¹⁷ โดยให้เหตุผลในการยกฟ้องไว้ 2 ประการว่า 1. ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง จึงยกฟ้อง 2 ครั้ง¹⁸ หรือ 2. แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง จึงยกฟ้องอีก 2 ครั้ง¹⁹ การวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเช่นนี้ของศาลทำให้การรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่า เป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดดังกล่าวสักครั้ง ทั้งยังเป็นที่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหาร และการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารอีกด้วย

ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศเดียวในโลกที่เกิดการรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในต่างประเทศก็มีการรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในหลายประเทศเช่นกัน แต่ในขณะเดียวกันใน พ.ศ.2563 ได้มีหลายประเทศที่สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารได้สำเร็จ เช่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐบุรพารุกวัย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ได้พยายามแก้ไขปัญหาการรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเปลี่ยนผ่านจากการปกครองที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารมา

¹⁶ ครั้งที่ 1. การฟ้องคณะรัฐประหาร นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2. การฟ้องคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 4. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2

¹⁷ ครั้งที่ 1. คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1295/2515

ครั้งที่ 2. คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีหมายเลขแดงที่ 7841/2553

ครั้งที่ 3. คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ อ.1591/2557

ครั้งที่ 4. คำพิพากษากฎีกาที่ 1688/2516

¹⁸ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3

¹⁹ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4

เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านี้ได้กระทำลง ซึ่งแนวทางและวิธีการในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศของแต่ละประเทศ ถึงแม้ที่ผ่านมาในประเทศไทยผู้ที่กระทำการรัฐประหารจะไม่เคยถูกดำเนินคดี ไม่เคยถูกพิพากษาว่ามีความผิด และไม่เคยได้รับโทษในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สักครั้งก็ตาม แต่การที่คณะรัฐประหารถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในต่างประเทศหลายประเทศ

อีกทั้งใน พ.ศ.2563 ได้มีประชาชนชาวไทยจำนวนมากและนักการเมืองเรียกร้องและพยายามผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านี้ได้กระทำลง เพื่อหยุดวงจรอุบาทว์ทางการเมืองในประเทศไทยและยุติวัฒนธรรมการยอมให้เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสมควรศึกษาและวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของประเทศไทยต่อไป และอาจเป็นไปได้ว่า ในอนาคตในประเทศไทยจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร และคณะรัฐประหารผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังคำกล่าวที่ว่า “ความยุติธรรมไม่มีวันหมดอายุ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น

1.2.2 เพื่อแสวงหาสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคต

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

แม้ว่าความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะถูกบัญญัติขึ้นโดยมุ่งหมายเพื่อห้ามมิให้เกิดการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยกลับพบว่า เฉพาะกรณีการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้นที่ถูกตัดสินว่า เป็นความผิดและผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนกรณีการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ซึ่งถูกเรียกว่าการรัฐประหารนั้นไม่เคยถูกตัดสินว่า เป็นความผิดและผู้กระทำความผิดไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติสักครั้ง เมื่อพิจารณาถึงแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารพบว่า การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สมควรบังคับใช้ในทุกกรณีโดยไม่คำนึงถึงความสำเร็จของการกระทำความผิด โดยสมควรบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กับกรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารที่เป็น การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 : ศึกษากรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหา สภาพปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร รวมถึงศึกษาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษากรณีการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ซึ่งถูกเรียกว่า การรัฐประหารที่ไม่เคยถูกตัดสินว่า เป็นความผิดและคณะรัฐประหารไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยศึกษากรณีที่ศาลยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารเป็นหลัก ส่วนกรณีที่ศาลยกฟ้อง เนื่องจาก ผู้ฟ้องไม่ใช่ผู้เสียหายจะศึกษาโดยสังเขปเพื่อเป็นข้อสังเกตเพิ่มเติมเท่านั้น และการศึกษาไม่รวมถึงการกระทำความผิดฐานกบฏที่ไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำที่ถูกตัดสินว่า เป็นความผิดและผู้กระทำความผิดถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 : ศึกษากรณีคณะรัฐประหารจะใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) อันได้แก่ ตำบทยกกฎหมาย คำพิพากษา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย วารสาร บทความ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview research) ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาในประเทศไทย แนวทางแก้ไขปัญหามาในต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งบทสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทยต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น

1.6.2 ทำให้เข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

1.6.3 ทำให้ค้นพบแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

1.6.4 ทำให้ได้มาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคต

1.7 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์

ปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารที่มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เนื่องจาก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่

คุ้มครองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ คุ้มครองอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศ และคุ้มครองราชอาณาจักรหรืออำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร รวมถึงคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คุ้มครองล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และการกระทำความผิดตามมาตรานี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กลับไม่สามารถบรรลุตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรานี้ ส่งผลให้ไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้ ทำให้เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นการทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศพบว่า เมื่อ พ.ศ.2563 แนวโน้มการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศกำลังเพิ่มมากขึ้น โดยในหลายประเทศได้มีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วยแนวทางและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศของแต่ละประเทศ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร โดยในการศึกษานี้จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ประกอบกับการศึกษาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคต โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

บทที่ 2 เป็นการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร เริ่มจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานเป็นกบฏ ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกบฏ และความหมายและความแตกต่างของกบฏและรัฐประหาร ต่อมาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม (Amnesty) ซึ่งได้แก่ ความหมายของการนิรโทษกรรม วัตถุประสงค์ของการนิรโทษกรรม ผลทางกฎหมายของการ

นิรโทษกรรม และการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) และสุดท้ายแนวคิดทางนิติปรัชญา (Legal Philosophy) ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารและการนิรโทษกรรม เพื่อนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเหล่านั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ในบทถัด ๆ ไป

บทที่ 3 เป็นการศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย โดยเริ่มจากการศึกษาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในส่วนของมูลเหตุและความสำคัญของการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และโครงสร้างความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ต่อมาศึกษาในประเด็นของเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งมี 2 ประเด็น ได้แก่ 1. ผู้เสียหายในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยศึกษาผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และผู้ดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และ 2. การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร โดยศึกษาความเป็นมาและความสำคัญในการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร และกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร ต่อมาจึงวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร โดยศึกษาจากการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้ง 4 ครั้ง ในส่วนของการฟ้องคดีคณะรัฐประหาร คำพิพากษาของศาล ข้อพิจารณา และสรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด และสุดท้ายศึกษาความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร โดยศึกษาความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และความเห็นของนักการเมือง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในบทถัด ๆ ไป

บทที่ 4 เป็นการศึกษาการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ โดยเลือกศึกษาการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร 4 รูปแบบ จากการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารใน 4 ประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ที่ได้ศึกษาความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และความเห็นของนักการเมืองในบทที่ 3 อันได้แก่ 1. การออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลี เนื่องจาก สาธารณรัฐเกาหลีเป็น

ประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนประเทศไทยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงและมีอิทธิพลต่อกัน ทั้งในด้านของภูมิศาสตร์ ประชากร การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งสาธารณรัฐเกาหลีสามารถเปลี่ยนผ่านการปกครองจากระบอบเผด็จการมาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคงใน พ.ศ.2563 2. การยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกี เนื่องจากสาธารณรัฐตุรกีและประเทศไทยต่างเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชีย แม้ว่าสาธารณรัฐตุรกีจะอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันตก ส่วนประเทศไทยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง แต่ก็มีความคล้ายคลึงกันในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองที่การเมืองในประเทศไม่มีเสถียรภาพ กองทัพเข้ามามีบทบาททางการเมือง และเกิดการรัฐประหารบ่อยครั้งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย 3. การที่ศาลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบรูไนดารุสซาลาม เนื่องจากสาธารณรัฐบรูไนดารุสซาลามเป็นประเทศที่เปลี่ยนผ่านการปกครองอย่างก้าวกระโดด จากระบอบการปกครองที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาลเผด็จการมาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สุจริต โปร่งใส และมีเสถียรภาพที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศลาตินอเมริกา 4. การที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟีจี เนื่องจาก สาธารณรัฐฟีจีเป็นประเทศที่ศาลยื่นหยัดในหลักการ ไม่ยอมรับการรัฐประหารและปฏิเสธอำนาจของคณะรัฐประหารในขณะที่ยังมีคณะรัฐประหารอยู่ในอำนาจ โดยศาลของสาธารณรัฐฟีจีแสดงการไม่ยอมรับการรัฐประหารและปฏิเสธคณะรัฐประหารผ่านทางคำพิพากษาและการลาออกจากตำแหน่ง เพื่อนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศมาเป็นกรณีศึกษา และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในบทถัดไป

บทที่ 5 เป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีคณะรัฐประหาร ในบทที่ 2 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ในบทที่ 3 การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ ในบทที่ 4 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารที่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในประเทศไทย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย อันได้แก่ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมือง ต่อมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร โดยเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ วิธีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลี วิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชนของสาธารณรัฐตุรกี วิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐบุรุนดี และวิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหารของสาธารณรัฐฟีจี และสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร และสุดท้ายวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย แนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร เพื่อที่จะได้มาซึ่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย อันได้แก่ เหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และได้มาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในที่สุด ซึ่งผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5 นี้จะใช้ในการนำเสนอเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะในบทถัดไป

บทที่ 6 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเนื้อหาในบทนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น เข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหา

ในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ค้นพบบทสรุปแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร และได้ข้อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคตต่อไป

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างของวิทยานิพนธ์

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

การที่จะวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของประเทศไทยนั้น จะต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์และหาข้อสรุปได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ ในบทนี้จะรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ และจำเป็นต่อการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

ข้อแรก จะเป็นแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานเป็นกบฏ ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกบฏ โดยศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการกบฏตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะเข้าใจการกระทำการอันเป็นการกบฏและกระทำการอันเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และความหมายและความแตกต่างของกบฏและรัฐประหาร เพื่อที่จะเข้าใจความหมายของการกบฏและการรัฐประหาร ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของการกบฏและการรัฐประหาร และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการกบฏกับการรัฐประหาร

ข้อต่อมา จะเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิรโทษกรรม (Amnesty) เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงเป็น 1 ในเหตุผล 2 ประการที่ศาลได้ใช้เป็นเหตุผลในการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งเป็นเหตุผลหลักในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเริ่มจากความหมายของการนิรโทษกรรม เพื่อทำความเข้าใจหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม วัตถุประสงค์ของการนิรโทษกรรม เพื่อที่จะเข้าใจถึงที่มาและความสำคัญของการนิรโทษกรรม ผลทางกฎหมายของการนิรโทษกรรม เพื่อที่จะนำมาพิจารณาว่า การนิรโทษกรรมส่งผลทางกฎหมายอย่างไรและในแง่ใดบ้าง

โดยเฉพาะการส่งผลกระทบต่อกฎหมายอาญา การดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา และการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เพื่อทำความเข้าใจการนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty)

ข้อสุดท้าย จะเป็นแนวคิดทางนิติปรัชญา (Legal Philosophy) ที่เกี่ยวข้องกับ การรัฐประหารและการนิรโทษกรรม เนื่องจาก นิติปรัชญา (Legal Philosophy) เป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษากฎหมาย การตั้งคำถาม ศึกษา ทำความเข้าใจ หรือค้นหาคำตอบในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ย่อมต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางนิติปรัชญาทั้งสิ้น แนวคิดทางนิติปรัชญาเหล่านี้จะช่วยให้มองเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ และตั้งประเด็นปัญหาได้อย่างชัดเจน ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ในมุมมองที่หลากหลาย และช่วยให้สามารถค้นหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดได้ ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานเป็นกบฏ

ในสมัยที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) นั้นมีเพียงการเปลี่ยนแปลงพระมหากษัตริย์เท่านั้น โดยผู้ที่กระทำการไม่สำเร็จจะถูกเรียกว่า “กบฏ” ส่วนผู้ที่กระทำการสำเร็จจะเรียกว่า “ปราบดาภิเษก”¹ ต่อมาภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองนี้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Revolution” เนื่องจาก เป็นการกระทำในลักษณะนี้ที่ประสบความสำเร็จครั้งแรกทำให้ยังไม่มีคำศัพท์ที่ใช้เรียกเฉพาะในภาษาไทย จึงใช้คำเรียกเป็นการทั่วไปว่า “การเปลี่ยนแปลงการปกครอง”² ต่อมาในงานแสดงปาฐกถาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้บัญญัติคำศัพท์ไทยคำว่า “ปฏิวัติ” เป็นคำศัพท์เฉพาะ เพื่อถ่ายทอดความหมายของคำว่า “Revolution” ในภาษาอังกฤษ และคำว่า “รัฐประหาร” เพื่อถ่ายทอดความหมายของคำว่า “Coup d'état” ในภาษาฝรั่งเศส³

¹ ปรีดี พนมยงค์, *ความเป็นมาของศัพท์ไทย “ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิวัฒน์”* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันสยามเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม, 2519), หน้า 8.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-11.

2.1.1 ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกบฏ

แรกเริ่มเดิมทีมนุษย์เริ่มจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่มากขึ้นจึงมีโอกาสเกิดความขัดแย้งกันภายในกลุ่ม เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและเพื่อความสะดวกในการอยู่รวมกัน มนุษย์จึงเริ่มมีการสร้างกฎระเบียบในการอยู่รวมกันและมีการตั้งผู้ปกครองเพื่อทำหน้าที่บังคับใช้กฎระเบียบที่สร้างขึ้นมา แนวความคิดเรื่องกบฏเกิดขึ้นครั้งแรกในยุคโบราณที่อาณาจักรโรมัน ชาวโรมันในแต่ละครอบครัวจะมีหัวหน้าครอบครัว คือ ชายที่มีอายุสูงสุดในครอบครัว หัวหน้าครอบครัวมีอำนาจปกครอง ควบคุม และกำหนดวิถีชีวิตของทุกคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจปกครองคนในครอบครัว การจัดการทรัพย์สินในครอบครัว รวมถึงการลงโทษคนในครอบครัวให้ถึงตายได้ (Ius Vitae Necisque) หัวหน้าครอบครัวจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก การฆ่าหัวหน้าครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัวและสังคม ดังนั้น การฆ่าหัวหน้าครอบครัวจึงเป็นการกบฏ⁴

ต่อมาเมื่ออาณาจักรโรมันได้มีวิวัฒนาการการปกครองมาเป็นรูปแบบนครรัฐ (City State) ซึ่งเป็นการที่ครอบครัวหลายครอบครัวมาอยู่รวมกัน มีความสัมพันธ์กัน และปกครองโดยกษัตริย์ หัวหน้าครอบครัวจึงถูกลดทอนความสำคัญลง การฆ่าหัวหน้าครอบครัวไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมอีกต่อไป ดังนั้น การฆ่าหัวหน้าครอบครัวจึงเป็นเพียงการฆาตกรรม (Homicides) ประเภทหนึ่งเท่านั้น ไม่เป็นการกบฏดังเช่นในอดีต ส่วนการกบฏในยุคนี้คืออาชญากรรมต่อรัฐ โดยเริ่มแรกเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐเกี่ยวกับการทหาร (Perduellio) ต่อมาความผิดของการกบฏได้มีการพัฒนา โดยมีการเพิ่มเติมลักษณะความผิดของการกบฏ (Maiestas) เช่น การกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ การทุจริตของข้าราชการ การไม่ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมือง การสบประมาทกษัตริย์หรือทำร้ายรูปปั้นของกษัตริย์ และการทำอันตรายต่อกษัตริย์และราชวงศ์ เป็นต้น⁵

หลังอาณาจักรโรมันล่มสลาย ยุโรปเข้าสู่ยุคกลาง (Middle Age) รูปแบบการปกครองได้เปลี่ยนเป็นการปกครองระบบศักดินา (Feudal System) แต่ไม่มีผู้ใดมีอำนาจปกครองที่แท้จริง มีการรบราฆ่าฟันกัน ผู้คนไม่เคารพกฎหมาย ประชาชนจึงหันมานับถือศาสนาคริสต์และใช้ศาสนาคริสต์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้องค์การศาสนจักรโรมันคาทอลิกมีอำนาจมากขึ้นและเข้ามามีบทบาทในการปกครอง โดยตามคัมภีร์ไบเบิล (Bible) อำนาจการปกครองของฝ่ายอาณาจักรเป็นอำนาจที่ฝ่ายศาสนจักรมอบให้ หากฝ่ายอาณาจักรกระทำการอันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของพระ

⁴ พชระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 160-161.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 161-163.

เจ้า ศาสนจักรสามารถเรียกอำนาจปกครองคืนได้ โดยการประกาศคว่ำบาตร (Excommunication) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดสิทธิในการต่อต้านผู้ปกครอง (Right to Resistance) ที่เชื่อว่า หากมีเหตุผลที่ชอบธรรม ก็สามารถก่อการกบฏได้โดยไม่มีควมผิด ทำให้ฝ่ายอาณาจักรใช้เหตุผลทางกฎหมายมาหักล้างแนวคิดสิทธิในการต่อต้านผู้ปกครอง (Right to Resistance) โดยการบัญญัติลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นกบฏและการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมาย⁶

ต่อมาศาสนาจักรและแนวความคิดของศาสนาจักรได้มีอิทธิพลน้อยลง ยุโรปเข้าสู่ยุคศิลปวิทยาการ (Renaissance) ซึ่งเป็นยุคที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ การปกครองไม่ถูกรอบงำโดยอิทธิพลของศาสนาจักรอีกต่อไป โดยในยุคนี้มีทัศนคติความเชื่อที่ว่า มนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมและการปกครอง เกิดแนวคิดเรื่องสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่เชื่อว่า สังคมเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในสังคม โดยประชาชนทุกคนแสดงเจตจำนงร่วมกันในการก่อตั้งสังคมและมอบอำนาจในการปกครองให้กับผู้ปกครองหรือรัฐบาล ผู้ปกครองหรือรัฐบาลจึงมีหน้าที่ปกครองรัฐให้เป็นไปตามเจตจำนงที่ประชาชนได้ร่วมกันมอบอำนาจให้ และประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนั้น ประชาชนจึงมีความชอบธรรมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลปกครองโดยไม่เป็นไปตามเจตจำนงร่วมกันของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงสามารถก่อการกบฏได้⁷

2.1.2 ความหมายและความแตกต่างของกบฏและรัฐประหาร

คำว่า “กบฏ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 นิยามไว้ว่า หมายถึง 1. (ก.) ประทุษร้ายต่อทางอาณาจักร, ทรยศ, ขบถ 2. (น.) การประทุษร้ายต่อทางอาณาจักร, ความทรยศ 3. (น.) ผู้ประทุษร้ายต่อทางอาณาจักร, ผู้ทรยศ 4. (น.) ขบถ 5. (กฏ) เป็นฐานความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการล้มล้างรัฐธรรมนูญ อำนาจนิตบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และการแบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครอง

การกบฏ (Treason) หมายถึง ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มุ่งหมายเปลี่ยนแปลงผู้ปกครอง โดยกระบวนการที่ไม่ได้เป็นไปตามวิธีการหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่รัฐกำหนดไว้ เช่น ในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ปกครองจะมาจาก การสืบทอดอำนาจปกครองผ่านการสืบสายโลหิตจากผู้ปกครองเดิม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผู้ปกครองจะ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163-165.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

มาจากการเลือกตั้ง และเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงแห่งรัฐ และผู้กระทำต้องได้รับโทษอย่างร้ายแรง ในประเทศไทยนั้นเกิดการกบฏเป็นจำนวนมาก⁸

คำว่า “กบฏ” นั้นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ปฏิวัติ” และ “รัฐประหาร” เนื่องจาก มีแนวคิดพื้นฐานมาจากความต้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเหมือนกัน โดย “ปฏิวัติ” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างทันทีทันใด โดยกลุ่มบุคคลที่ไม่พอใจผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่และได้รับการสนับสนุนจากมวลชน เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมในขณะนั้นไปสู่สภาพสังคมแบบใหม่ที่พึงปรารถนาตามเป้าหมายของการปฏิวัติ ซึ่งการปฏิวัติที่แท้จริงจะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนและมักจะมีอุดมการณ์ที่แน่นอน ส่วน “รัฐประหาร” หมายถึง การล้มล้างอำนาจรัฐบาลที่รวดเร็ว รุนแรง และไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเป็นการกระทำที่มีเจตนา มีจุดมุ่งหมายแน่นอน และมีการวางแผนล่วงหน้า แต่ไม่มีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ซึ่งการรัฐประหารอาจเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรืออาจเป็นส่วนหนึ่งหรือขั้นตอนหนึ่งของการปฏิวัติก็ได้⁹ นอกจากนี้ คำว่า “ปฏิวัติ” และ “รัฐประหาร” ยังถูกนำมาใช้ในการนิยามความหมายของคำว่า “กบฏ” อีกด้วย กล่าวคือ การกบฏ (Treason) หมายถึง การพยายามกระทำการปฏิวัติหรือรัฐประหาร แต่ไม่สำเร็จ¹⁰

คำว่า “รัฐประหาร” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 นิยามไว้ว่า หมายถึง 1. (น.) การใช้กำลังเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลโดยฉับพลัน ในภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า “Coup d'état” (กู๊ป เดตาด์) ซึ่งเกิดจากการผสมกันของคำ 2 คำ คือ coup ที่มีความหมายว่า การดำเนินการหรือล้มล้างอย่างฉับพลัน กับ d'état ที่มีความหมายว่า ต่อรัฐ พจนานุกรมเคมบริดจ์ (Cambridge Dictionary) ได้นิยาม “Coup d'état” ว่า การล้มล้างรัฐบาลอย่างฉับพลันผ่านด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายโดยกลุ่มบุคคล ซึ่งส่วนมากจะเป็นกองทัพ¹¹ ส่วนพจนานุกรมบริทานิกา คอนไซส์ (Britannica Concise Encyclopedia) นิยามว่า การโค่นล้มรัฐบาลที่มีความรุนแรงโดยกลุ่มบุคคล ซึ่งแตกต่างจากการปฏิวัติ¹² นอกจากนี้ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้คำ

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-26.

¹⁰ ชำนาญ จันทร์เรือง, “ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ,” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=982>.

¹¹ sudden defeat of a government through illegal force by a small group, often a military one

¹² Coup d'état, also called Coup, the sudden, violent overthrow of an existing government by a small group. The chief prerequisite for a coup is control of all or part of the armed forces, the police, and other military elements. Unlike a revolution, which is usually achieved by large numbers of people working for basic social, economic, and

นิยามคำว่า “รัฐประหาร” ไว้ว่า ในทางกฎหมาย รัฐประหาร หมายถึง การใช้กำลังเข้ายึดอำนาจการปกครองอย่างเฉียบพลันจากรัฐบาลโดยไม่เป็นไปตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนด¹³

โดยสรุปแล้ว การรัฐประหาร (Coup d'état) หมายถึง การใช้ความรุนแรงทางการเมืองอย่างฉับพลัน เพื่อเปลี่ยนรัฐบาลหรือใช้อำนาจปกครอง และจัดตั้งรัฐบาลหรือใช้อำนาจปกครองใหม่ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจผู้ก่อการรัฐประหาร โดยยังคงเป็นการปกครองระบอบเดิม เพียงแต่เปลี่ยนผู้ปกครองเท่านั้น มักเกิดขึ้นโดยกลุ่มทหารที่มีกองกำลังและอาวุธ ซึ่งการเกิดการรัฐประหารนั้นมักจะประกอบไปด้วยปัจจัยภายใน คือ การสูญเสียผลประโยชน์จากการถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง และปัจจัยภายนอก คือ ความวุ่นวายภายในประเทศ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการก่อการรัฐประหาร สำหรับประเทศไทยนั้นเกิดการรัฐประหารเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับการกบฏ¹⁴

แซมมวล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้แบ่งประเภทของการรัฐประหารออกเป็น 3 ประเภท ในหนังสือ Political Order in Changing Societies (1968) ได้แก่ 1. การรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้ปกครอง (Breakthrough coup) คือ การต่อต้านรัฐบาลร่วมกันโดยคณะปฏิวัติ (Revolutionary group) ทำการโค่นล้มและยึดอำนาจจากรัฐบาลเดิมที่มีอำนาจปกครองประเทศอยู่ และแต่งตั้งกลุ่มของตนขึ้นเป็นผู้นำของประเทศใหม่ 2. การรัฐประหารเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ (Guardian coup) คือ การที่กลุ่มชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งกระทำการยึดอำนาจและโค่นล้มกลุ่มชนชั้นนำเดิมที่อยู่ในอำนาจหรือเป็นรัฐบาล โดยอ้างเรื่องผลประโยชน์ของชาติเป็นเหตุผลในการยึดอำนาจนั้น และ 3. การรัฐประหารเพื่อแสดงการตอบโต้ (Veto coup) คือ การที่กองทัพเข้ามาแทรกแซงการเมืองเพื่อปกป้องสถานภาพและอภิสิทธิ์ของตน เนื่องจาก รัฐบาลพยายามสร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อสถานะและบทบาทเดิมของกองทัพ¹⁵

ส่วนอีกคำหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันคือคำว่า “ปฏิวัติ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 นิยามไว้ว่า หมายถึง 1. (น.) การหมุนกลับ, การผันแปรเปลี่ยนหลักรู

---

political change, a coup is a change in power from the top that merely results in the abrupt replacement of leading government personnel. A coup rarely alters a nation's fundamental social and economic policies, nor does it significantly redistribute power among competing political groups.

¹³ นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์, “รัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2RfsRAU>.

¹⁴ ขำนาญ จันทร์เรือง, “ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ,” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=982>.

¹⁵ สติธร ธนานิติโชติ, “ความซับซ้อน ซ่อนเร้น และเป็นพลวัตของการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2uUQmrF>.

2. (น.) การเปลี่ยนแปลงระบบ เช่น ปฏิวัติอุตสาหกรรม, การเปลี่ยนแปลงระบอบการบริหารบ้านเมือง เช่น ปฏิวัติการปกครอง

อาจกล่าวได้ว่า การปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จโดยการใช้ความรุนแรงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเมืองการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และระบบสังคมโดยรวม ซึ่งจะเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก เนื่องจาก เป็นการโค่นล้มทั้งระบบ สำหรับประเทศไทยนั้นเกิดการปฏิวัติขึ้นเพียงครั้งเดียว คือ การปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State)¹⁶

ข้อแตกต่างระหว่างปฏิวัติ (Revolution) กับการรัฐประหาร (Coup d'état) คือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง กล่าวคือ การรัฐประหาร (Coup d'état) เพียงแต่มีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยแย่งชิงอำนาจปกครองจากรัฐบาลเดิมมาเป็นของผู้กระทำการรัฐประหาร โดยยังคงใช้การปกครองระบอบเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง แต่การปฏิวัติ (Revolution) มีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง อย่างไรก็ตาม มักมีการใช้คำว่า ปฏิวัติ (Revolution) และรัฐประหาร (Coup d'état) ปะปนกัน เนื่องจากทั้ง 2 กรณีล้วนเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจปกครองด้วยวิถีทางอันไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยการกระทำทั้ง 2 กรณีล้วนเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ¹⁷

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์ อธิบายความแตกต่างของคำว่า “กบฏ” “รัฐประหาร” และ “ปฏิวัติ” ไว้ว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ฉับพลัน โดยผู้มีอำนาจบังคับบัญชา ล้มล้างรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจโดยการใช้กำลัง หากทำการไม่สำเร็จจะถูกเรียกว่า กบฏ (Treason) หากการยึดอำนาจนั้นประสบความสำเร็จและเกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงรัฐบาลจะเรียกว่า รัฐประหาร (Coup d'état) แต่หากเป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเรียกว่า ปฏิวัติ (Revolution)¹⁸

¹⁶ ชำนาญ จันทร์เรือง, “ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ,” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=982>.

¹⁷ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 77-78.

¹⁸ นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์, “รัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2RfsRAU>.

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม (Amnesty) เกิดขึ้นครั้งแรกใน 403 ปีก่อนคริสตกาล หลังจากเกิดสงครามเพโลพอนนีเซียน (Peloponnesian) ระหว่างเอเธนส์ (Athens) กับสปาร์ตา (Sparta) โดยสปาร์ตา (Sparta) เป็นฝ่ายชนะ จึงได้แต่งตั้งผู้นำเผด็จการ ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อว่า 30 ทรรราช (The Thirty Tyrannies) ปกครองเอเธนส์ (Athens) แต่ก็ถูกต่อต้านและเกิดสงครามภายในของเอเธนส์ (Athens) จนในที่สุดธราสิบูลุส (Thrasylbulus) แม่ทัพเอเธนส์ได้รับชัยชนะ จึงนิรโทษกรรมให้แก่พวกทรรราช (The Tyrants) และปฏิญาณว่า จะไม่ล้างแค้นหรือรื้อฟื้นความผิดในอดีตขึ้นมาอีก (mê mnêsikakein)¹⁹ และในสมัยโรมันได้ปรากฏหลักการทำให้กลับคืนสภาพเดิม (Restitutio in Integrum) ซึ่งมีผลเป็นการนิรโทษกรรมในทางปฏิบัติ²⁰

การนิรโทษกรรม (Amnesty) มีแนวคิดพื้นฐานมาจากการให้ความกรุณา (Clemency) แก่ผู้กระทำความผิด โดยผู้เป็นรัฐอธิปัตย์ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจปกครอง เช่น ในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) เป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ การให้ความกรุณา (Clemency) นั้นไม่ได้มีเพียงการนิรโทษกรรม (Amnesty) เท่านั้น แต่รวมถึงการอภัยโทษ (Pardon or Forgive) การล้างมลทิน (Rehabilitation) และมาตรการอื่น เช่น การพักการลงโทษ (Parole) หรือการลดวันต้องโทษ (Good-Time Allowance) อีกด้วย²¹

การนิรโทษกรรม (Amnesty) มักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการลบล้างความผิดของคณะรัฐประหาร โดยในหลายประเทศหลังจากที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารมักจะนิรโทษกรรมตนเองและพวกเพื่อให้ตนเองและพวกพ้นจากความรับผิดชอบ ไม่ถูกดำเนินคดี หรือไม่ต้องได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลง หากการนิรโทษกรรม (Amnesty) นั้นสามารถกระทำได้และได้รับการยอมรับในทุกกรณี อาจนำมาซึ่งการกระทำความผิดนั้นขึ้นอีกในอนาคต เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดเห็นว่า แม้จะกระทำความผิดก็สามารถนิรโทษกรรมได้ในภายหลัง และการนิรโทษกรรมนั้นช่วยให้ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ถูกดำเนินคดี หรือไม่ต้องได้รับโทษได้²²

¹⁹ Christopher J. Joyce, "The Athenian Amnesty and Scrutiny of 403," *The Classical Quarterly* (New Series) 58, Issue 2 (December 2008): 507-518. อ้างถึงใน กฤติกร วงศ์สว่างพานิช, "เพราะฉันเป็นคนดี ฉันจึงนิรโทษกรรม (ตัวเอง)," เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://thematter.co/thinkers/khon-dee-and-amnesty-law/37978#_ftn2.

²⁰ สุรพล คงลาภ, "นิรโทษกรรม : ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขและผลทางกฎหมาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 5.

²¹ สุกิจ สัมฤทธิ์ผ่อง, "กฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรม," เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act175.pdf>.

²² จุฑามาศ ตั้งวงศ์, "ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 2.

2.2.1 ความหมายของการนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม (Amnesty) ในภาษาอังกฤษคือคำว่า “Amnesty” ที่มาจากภาษากรีกคำว่า “Amnestia” ซึ่งมีความหมายว่า การลืม (Forgetting) การนิรโทษกรรมจึงหมายถึงการลืมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น กล่าวคือ การนิรโทษกรรม (Amnesty) คือ การออกกฎหมายภายหลังจากการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยมีผลย้อนหลังไปถึงการกระทำความผิด เพื่อให้ลืมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้น และทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผลทางกฎหมายในความผิดที่ได้กระทำลง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ในบทบัญญัตินิรโทษกรรม ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาที่กระทำความผิด ผู้กระทำความผิด และลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งการนิรโทษกรรมนั้นอาจเป็นการยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษก็ได้²³

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 นิยามว่า “นิรโทษกรรม” หมายถึง 1. (กฎ) (น.) ในทางแพ่ง หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น แต่กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น การกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย 2. (น.) ในทางกฎหมายอาญา หมายถึง การลบล้างการกระทำความผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำให้มาแล้ว โดยมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้อธิบายว่า “นิรโทษกรรม” เป็นการลืมนำได้มีการกระทำความผิด จึงมีผลย้อนหลังถือว่าไม่ได้กระทำความผิดเลย โดยมีผลเฉพาะในเวลาภายหลังเท่านั้น และการพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล²⁴

ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้อธิบายว่า “การนิรโทษกรรม” เป็นมาตรการที่ฝ่ายนิติบัญญัติใช้ในการทำให้ประชาชนลืมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น โดยถือเสมือนว่าไม่มีการกระทำนั้นเกิดขึ้นเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อลบล้างความผิดของการกระทำซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด มักจะใช้ภายหลังเหตุการณ์ที่มีความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความวุ่นวายทางการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม²⁵

²³ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 21, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2534): 418-419.

²⁴ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (นครหลวงฯ : มงคลการพิมพ์, 2515), หน้า 24. อ้างถึงใน สุรพล คงลาภ, “นิรโทษกรรม : ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขและผลทางกฎหมาย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 13.

²⁵ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” จุลนิติ, (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2552): 5-6.

Black's Law Dictionary (11th ed. 2019) ได้นิยามความหมายของการนิรโทษกรรม (Amnesty) ว่า หมายถึง การอภัยโทษโดยรัฐบาลให้แก่กลุ่มบุคคล ส่วนมากจะใช้สำหรับความผิดทางการเมือง เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยในการให้อภัยเป็นการเฉพาะแก่กลุ่มบุคคลที่ถูกดำเนินคดีแต่ยังไม่ถูกตัดสิน การนิรโทษกรรมนั้นแตกต่างจากการอภัยโทษทั่วไป (Ordinary Pardon) เนื่องจาก การนิรโทษกรรมนั้นจะใช้ในกรณีที่เป็นการผิดต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐที่เป็นความผิดทางการเมือง ซึ่งการให้อภัยจะเป็นประโยชน์มากกว่าการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิด²⁶

สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) ได้ให้ความหมายว่า การนิรโทษกรรม (Amnesty) หมายถึง มาตรการทางกฎหมายที่มีผลทำให้ 1. ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งในบางกรณีต่อบุคคลบางกลุ่มที่กระทำความผิดอาญาตามที่ระบุไว้ก่อนที่จะมีการนิรโทษกรรม และ 2. สบล้างความรับผิดตามกฎหมายย้อนหลัง โดยการนิรโทษกรรมนั้นไม่ยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายในการกระทำความผิดที่ยังไม่เกิดขึ้น²⁷

โดยสรุปแล้ว การนิรโทษกรรม (Amnesty) จึงหมายถึง มาตรการทางกฎหมายที่เป็นการลี้มหรือการยกโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดในความผิดที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุการณ์เฉพาะที่ได้กระทำไปแล้วในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยผู้มีอำนาจ ซึ่งอาจเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารออกกฎหมายนิรโทษกรรมภายหลังที่มีการกระทำความผิดและให้มีผลย้อนหลังไปถึงการกระทำความผิด เพื่อยกเว้นความผิด ความรับผิด หรือโทษ ไม่ว่าจะเป็โทษทางอาญา ทางแพ่ง ทางวินัย หรือทางปกครองให้แก่ผู้กระทำความผิด โดยในบทบัญญัตินั้นจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขในเรื่องระยะเวลาที่กระทำความผิด ผู้กระทำความผิด และลักษณะของการกระทำ

²⁶ Amnesty (n.) 1. A pardon extended by the government to a group or class of persons, usu. for a political offense; the act of a sovereign power officially forgiving certain classes of persons who are subject to trial but have not yet been convicted <the 1986 Immigration Reform and Control Act provided amnesty for undocumented aliens already present in the country>. Unlike an ordinary pardon, amnesty is usu. addressed to crimes against state sovereignty — that is, to political offenses with respect to which forgiveness is deemed more expedient for the public welfare than prosecution and punishment. Amnesty is usu. general, addressed to classes or even communities.

²⁷ What is an amnesty?

Unless otherwise qualified, this tool uses the word amnesty to refer to legal measures that have the effect of:

- (a) Prospectively barring criminal prosecution and, in some cases, civil actions against certain individuals or categories of individuals in respect of specified criminal conduct committed before the amnesty's adoption; or
- (b) Retroactively nullifying legal liability previously established.

Amnesties do not prevent legal liability for conduct that has not yet taken place, which would be an invitation to violate the law.

ความผิดที่จะได้รับนิรโทษกรรมไว้ด้วย ทั้งนี้การนิรโทษกรรมไม่มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายที่บัญญัติให้กระทำนั้นเป็นความผิด²⁸

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการนิรโทษกรรม

เดิมการนิรโทษกรรม (Amnesty) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสามัคคีกันในชาติ เป็นเครื่องมือในการลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์หลังจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือเกิดสงครามกลางเมือง โดยเฉพาะกับความผิดฐานก่อการกบฏ ฐานยุยงให้เกิดความไม่สงบ และฐานก่อการจลาจล²⁹ แต่ต่อมาการนิรโทษกรรม (Amnesty) มีวัตถุประสงค์หลากหลายมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการนิรโทษกรรมเพื่อเยียวยาความเสียหายแก่นักโทษทางการเมืองที่แสดงการต่อต้านรัฐตามสิทธิของตน ตามความเชื่อทางการเมืองหรือศาสนาของตนโดยไม่ได้ก่อความรุนแรง ซึ่งถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดและถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม การนิรโทษกรรมเพื่อยุติความขัดแย้งอย่างรุนแรง โดยใช้การนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมือในการต่อรองและสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเจรจาสันติภาพ การนิรโทษกรรมเพื่อสร้างความสงบและความปรองดองในสังคมภายหลังเหตุการณ์ความขัดแย้ง ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า แม้ว่าตามหลักความยุติธรรมผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลง แต่ในสถานการณ์เช่นนี้การเยียวยาและฟื้นฟูสังคมที่ถูกทำลาย เนื่องจาก ความเกลียดชังและความขัดแย้งที่มีมาอย่างยาวนานมีความจำเป็นมากกว่าความยุติธรรม การนิรโทษกรรมเพื่อสนับสนุนความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) ซึ่งมุ่งที่จะเปลี่ยนผ่านสังคมที่มีความขัดแย้งไปสู่สังคมที่มีความสงบ ส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนผ่านสังคมที่มีการปกครองระบอบเผด็จการไปสู่สังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย การนิรโทษกรรมเพื่อคุ้มกันความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งนอกจากจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ต้องมีความรับผิดชอบแล้ว ในบางกรณียังเป็นการหลีกเลี่ยงการถูกสอบสวนหรือตรวจสอบเจ้าหน้าที่รัฐด้วย รวมถึงการนิรโทษกรรมเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของรัฐ โดยใช้การนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนภารกิจของรัฐ เช่น การนิรโทษกรรมเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำถูกต้องตามกฎหมาย โดยการไม่ลงโทษในการกระทำความผิดที่ได้กระทำลงก่อนหน้า เช่น การนิรโทษกรรมทางภาษีอากร³⁰

²⁸ สิตรา หอสินชัย, “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: ศึกษากรณีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ในประเทศไทย”, หน้า 37-38. และ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 25.

²⁹ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 422.

³⁰ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 14-20.

สำหรับในประเทศไทย กฎหมายนิรโทษกรรมส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง (Political purpose)³¹ และมีความเกี่ยวข้องกับการรัฐประหาร โดยหากเป็นกรณีการรัฐประหารที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การนิรโทษกรรมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคีในชาติ แต่หากเป็นกรณีการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การนิรโทษกรรมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่กระทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารมีความผิด ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี หรือได้รับโทษในภายหลัง โดยอ้างเหตุผลว่า แม้ว่าการกระทำที่ได้กระทำลงไปนั้น จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดและกำหนดระวางโทษไว้สำหรับการกระทำความผิดนั้น แต่การกระทำความผิดในการปฏิวัติหรือรัฐประหารนั้นผู้กระทำความผิดกระทำลงไปด้วยความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ มีความมุ่งหมายเพื่อแก้ไขวิกฤติหรือปัญหาในประเทศ มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน และไม่หวังผลตอบแทน³² ผู้กระทำความผิดจึงไม่สมควรมีความผิด ไม่สมควรต้องถูกดำเนินคดี และได้รับโทษในการกระทำความผิดดังกล่าว³³

2.2.3 ผลทางกฎหมายของการนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม (Amnesty) สามารถกระทำได้ในกรณีที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้วและเป็นเหตุการณ์เฉพาะตามที่กฎหมายนิรโทษกรรมบัญญัติไว้ การนิรโทษกรรมนั้นไม่สามารถนิรโทษกรรมความผิดในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น การกระทำที่จะสามารถนิรโทษกรรมได้นั้นต้องผ่านโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญามาแล้ว กล่าวคือ การกระทำนั้นจะต้องครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่มีเหตุยกเว้นความผิด และไม่มีเหตุยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด จึงอาจกล่าวได้ว่า การนิรโทษกรรมนั้นอยู่นอกโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา³⁴

ผลทางกฎหมายของการนิรโทษกรรมนั้นจะขึ้นอยู่กับถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละฉบับ การนิรโทษกรรมอาจเป็นการยกเว้นความผิดให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยถือว่า การกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงนั้นไม่เป็นความผิดอีกต่อไป หรืออาจเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะจะเป็นความรับผิดชอบ

³¹ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 29.

³² สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*: 422-423.

³³ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 29.

³⁴ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*: 420.

ทางอาญา ทางแพ่ง ทางวินัย หรือทางปกครองก็ได้³⁵ ดังนั้น ในกรณีที่บทบัญญัตินิรโทษกรรมได้ยกเว้นความผิดรับผิดในทางอาญาเท่านั้น แต่ไม่ได้ยกเว้นความรับผิดในทางแพ่ง ผู้กระทำความผิดจึงพ้นจากความผิดรับผิดในทางอาญาเท่านั้น แต่ยังคงต้องรับผิดในทางแพ่งอยู่ โดยผู้กระทำความผิดที่ได้รับการนิรโทษกรรมนั้นอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการกระทำความผิดทางแพ่งได้³⁶

การกระทำที่เป็นความผิดอาญาจะต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางการกระทำ (Element materiel) องค์ประกอบทางจิตใจ (Element moral) และ องค์ประกอบทางกฎหมาย (Element legal) ซึ่งการนิรโทษกรรมส่งผลทางกฎหมายต่อความผิดอาญาในแง่ที่ว่า กฎหมายนิรโทษกรรมล้างในส่วนขององค์ประกอบทางกฎหมาย (Element legal) ของการกระทำที่เป็นความผิดอาญา เป็นการล้างผลทางกฎหมายโดยทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอาญาอีกต่อไป แต่กฎหมายนิรโทษกรรมไม่ได้ยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำดังกล่าวนั้นเป็นความผิด และไม่สามารถล้างข้อเท็จจริงที่ว่า การกระทำที่เป็นความผิดนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว³⁷ การออกกฎหมายนิรโทษกรรมจึงเป็นการออกกฎหมายให้มีผลย้อนหลัง แต่เป็นการย้อนหลังที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด จึงไม่ขัดต่อหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity)³⁸

การนิรโทษกรรมส่งผลทางกฎหมายต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี โดยขึ้นอยู่กับว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในกรณีนั้นอยู่ในขั้นตอนใด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการนิรโทษกรรมยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล พนักงานสอบสวนต้องระงับการสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องระงับการฟ้องร้องแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ได้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว พนักงานอัยการต้องถอนฟ้อง หากพนักงานอัยการไม่ถอนฟ้อง เมื่อจำเลยร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลสามารถพิพากษายกฟ้องหรือจำหน่ายคดีออกจากสารบบ ส่งผลทำให้สิทธิในการนำคดีมาฟ้องระงับและให้ถือเสมือนว่า ผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่า ได้กระทำความผิดมาก่อนเลย ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดแล้วให้ถือเสมือนว่า บุคคลนั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่า ได้กระทำความผิด หากผู้กระทำความผิดรับโทษตามคำพิพากษาอยู่ ให้การรับโทษตาม

³⁵ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” *มูลนิธิ*: 7.

³⁶ สิตรา หอสินชัย, “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: ศึกษากรณีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ในประเทศไทย,” หน้า 5.

³⁷ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องหารือปัญหาการจ่ายเงินเดือนของพ.ต.ท.มานิช จารักษ์ เรื่องเสร็จที่ 315/2524 อ้างถึงใน จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม” (*วิทยานิพนธ์ปริญญาโท* มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559), หน้า 31.

³⁸ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2556): 3.

คำพิพากษานั้นสิ้นสุดลงทันที และให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการนิรโทษกรรมได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่สูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษากลับคืนมา เช่น สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิที่จะกลับเข้ารับราชการ เป็นต้น³⁹ แต่ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จ หรือบำนาญ ส่วนเรื่องยศบรรดาศักดิ์ หรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ใช่สิทธิที่จะเรียกร้องได้ เป็นเรื่องที่แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และหากผู้กระทำความผิดที่ได้รับการนิรโทษกรรมแล้วได้กระทำความผิดขึ้นอีกในภายหลัง ศาลจะไม่รอลงอาญา ไม่รอลงอาญา หรือพิพากษาเพิ่มโทษด้วยเหตุว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำไม่ได้⁴⁰

กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกฎหมายที่มีความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural Law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติมากกว่าที่จะเป็นกฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคล เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดที่ได้กระทำหรือไม่ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรม⁴¹

2.2.4 การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty)

การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) คือ การออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยบุคคลที่กระทำความผิดเองในขณะที่มีอำนาจ โดยเป็นการนิรโทษกรรมฝ่ายเดียว (One-sided) เพื่อลบล้างความผิดของตนเองและพวก ทำให้ผู้กระทำความผิดและพวกไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยในบางกรณีอาจเป็นการอำพรางการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Human rights abuses) อีกด้วย ซึ่งการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) นี้เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจาก เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) และเป็นการทำลายแบบแผนและกฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ⁴²

การนิรโทษกรรม (Amnesty) ไม่สามารถกระทำได้ในทุกกรณีโดยปราศจากข้อจำกัด แต่จะต้องมีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน โดยสอดคล้องกับหลักนิติ

³⁹ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” *จุลนิติ*: 7-8.

⁴⁰ สิตรา หอสินชัย, “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: ศึกษากรณีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ในประเทศไทย”, หน้า 39-40.

⁴¹ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*: 419.

⁴² Phenyio Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model” (Ph.D. dissertation, Faculty of Law University of South Africa, 2004), pp. 46-47.

รัฐ หลักประชาธิปไตย และเป็นไปตามมาตรฐานสากล การนิรโทษกรรม (Amnesty) ที่ถูกต้องจะต้องไม่กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้นและสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องยอมรับผิด และรัฐจะต้องรับประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก จึงจะสามารถใช้การนิรโทษกรรม (Amnesty) เป็นเครื่องมือหลักของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) อนึ่ง การนิรโทษกรรมที่สามารถกระทำได้อาจต้องไม่เป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ที่ผู้ที่มีส่วนในการกระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดของตนเอง ซึ่งเป็นการลบเลือนการกระทำความผิดหรือยกเว้นความผิดโดยมิชอบ และควรจะต้องมีการพิจารณาทบทวน แก้ไข หรือยกเลิกการนิรโทษกรรมที่ไม่ชอบ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลจากความผิดที่กระทำหรือไม่ต้องเข้าสู่การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรม และเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรมในอนาคตอีกด้วย⁴³

การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เป็นการปกป้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนจากความยุติธรรม โดยการทำให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความรับผิดในการกระทำความผิดของตน กฎหมายที่แท้จริงจะต้องไม่เป็นไปตามอำเภอใจ โดยปราศจากเหตุผล แต่จะต้องเป็นไปตามหลักการและสอดคล้องกับเหตุผลของวิญญูชน เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ดังนั้น การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) จึงไม่ใช่กฎหมายที่แท้จริง เนื่องจาก ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และขัดต่อหลักการของกฎหมายทุกประการ แต่เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เป็นการทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice)⁴⁴ นอกจากนี้ การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ยังเป็นการขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propria sua Causa) เนื่องจาก การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองที่ทำให้ตนเองไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษนั้นเสมือนเป็นการตัดสินความผิดที่ตนได้กระทำว่าไม่มีความผิด⁴⁵

การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) มักจะถูกตราขึ้นในช่วงที่มีการปกครองระบอบเผด็จการ โดยผู้นำเผด็จการมักจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองและพวกในความผิดที่ตน

⁴³ รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 หน้า 245-246

⁴⁴ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

⁴⁵ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 64.

และพวกได้กระทำลง เพื่อคุ้มกันตนเองและพวกไม่ให้ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่ตน และพวกได้กระทำลง ในบางกรณีแม้ว่ากฎหมายนิรโทษกรรมอาจไม่ได้ถูกออกโดยผู้นำเผด็จการเอง แต่กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นถูกออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การแต่งตั้งของผู้นำเผด็จการ กรณีเช่นนี้ก็ยังคงถือว่าเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เนื่องจาก ฝ่ายนิติบัญญัติอาจตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือถูกครอบงำโดยผู้นำเผด็จการที่เป็นผู้แต่งตั้งมา ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีเจตจำนงอิสระในการตรากฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัตินี้ อาจเป็นผลมาจากการครอบงำของผู้นำเผด็จการและเป็นไปตามความประสงค์ของผู้นำเผด็จการ⁴⁶

เมื่อพิจารณาการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ในประเทศไทยพบว่า ในประเทศไทยมีการนิรโทษกรรม (Amnesty) ทั้งหมด 24 ครั้ง เป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) โดยผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นทั้งหมด 13 ครั้ง⁴⁷ ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ในกรณีที่คณะรัฐประหารที่ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมความผิดของตนเองและพวก 11 ครั้ง⁴⁸ด้วยกัน ทั้งนี้เหตุผลใน

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

⁴⁷ 1. พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พ.ศ.2475

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2476

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

8. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

9. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

10. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

11. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

12. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

13. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

⁴⁸ 1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารเหล่านี้ล้วนอ้างเหตุผลว่า ทำไปด้วยความจำเป็น ทำเพื่อประเทศและประชาชน มิได้กระทำไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนแต่อย่างใด จึงสมควรได้รับการนิรโทษกรรม⁴⁹

2.3 แนวคิดทางนิติปรัชญาที่เกี่ยวกับการรัฐประหารและการนิรโทษกรรม

นักปราชญ์โบราณ ได้กล่าวไว้ว่า การนิรโทษกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำตามหลักที่ว่า “ผู้ใดทำผิด ผู้นั้นต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำของตน” หากมีการละเมิดหลักการดังกล่าว จะทำให้หลักการดังกล่าวนั้นเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ประชาชนรู้สึกสับสน ไม่มีหลักการที่จะใช้ยึดถือ และในที่สุดอาจนำไปสู่การออกกฎหมายกเว้นความผิดโดยปราศจากขอบเขต ซึ่งเป็นการทำลายหลักการดังกล่าวลงอย่างสิ้นเชิง⁵⁰

โสกราตีส (Socrates) นักปรัชญาชาวเอเธนส์ (Athens) เคยต่อต้านคำสั่งของคณะผู้เผด็จการในสมัยที่กรีกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบคณาธิปไตยโดยคณะผู้เผด็จการ 30 คนที่สั่งให้โสกราตีส (Socrates) และพวก 4 คนนำตัวบุคคลหนึ่งที่ไม่ได้กระทำความผิดแต่อย่างใดไปฆ่า ซึ่งเป็นคำสั่งให้ฆ่าคนตามอำเภอใจโดยไม่มีเหตุผลแต่อย่างใด โสกราตีส (Socrates) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งนั้นและได้กล่าวถึงการไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งในครั้งนั้นว่า “ในครั้งนั้น ข้าพเจ้ามิได้แสดงออกแต่เพียงคำพูดเมื่อมีโอกาสเท่านั้น แต่ยังได้แสดงออกด้วยการกระทำอีกด้วย ข้าพเจ้าไม่เคยเกรงกลัวความตายแต่สิ่งที่ยึดมั่นไว้ก็คือ กลัวที่จะทำความชั่วและความไม่ถูกต้อง ข้าพเจ้าไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่ออำนาจของรัฐที่บีบบังคับให้ข้าพเจ้ากระทำ ดังนั้น เมื่อพวกเราออกจากศาลาว่าการของผู้เผด็จการ ขณะที่คนอื่นอีก 4 คนเดินทางไปยังคุกตัวคนนั้นมาฆ่า ข้าพเจ้าก็เดินทางกลับบ้านเสียเฉย ๆ และบางทีถ้าหากคณะผู้เผด็จการ 30 คนนั้นมีได้ถูกโค่นเสียก่อนในเวลาต่อมา ข้าพเจ้าก็คงต้องถูกประหารชีวิตไปแล้ว...”⁵¹

8. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

9. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

10. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

11. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

⁴⁹ กฤติกร วงศ์สว่างพานิช, “เพราะฉันเป็นคนดี ฉันจึงนิรโทษกรรม (ตัวเอง),” เข้าถึงเมื่อ 4 มีนาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://thematter.co/thinkers/khon-dee-and-amnesty-law/37978>.

⁵⁰ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” *จลนिति*: 3.

⁵¹ W.T. Stace, *A Critical History of Greek Philosophy*, (1960), p. 134 อ้างถึงใน ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 106-107.

พลาโต (Plato) นักปรัชญาชาวกรีกโบราณ เห็นว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมมนุษย์จากกิเลส โดยหากทำผิดกฎหมาย ก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การปกครองบ้านเมืองควรจะเป็นการปกครองด้วยกฎหมายที่มีเหตุผล ไม่ใช่เป็นไปตามอำเภอใจของผู้ปกครอง (Rule of Law not of Man) ซึ่งกฎหมายนี้จะ เป็นสิ่งที่จำกัดอำนาจของผู้ปกครอง⁵² และได้คัดค้านการออกกฎหมายนิรโทษกรรม ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้ผู้กระทำผิดพ้นผิด โดยกล่าวว่า “การทำ ความผิดนั้นนับเป็นสิ่งชั่วร้าย แต่ยังคงนับว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายลำดับสอง เพราะสิ่งชั่วร้ายอันดับหนึ่งก็คือ การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลอยนวล”⁵³

ซีเซโร (Cicero) นักปรัชญาชาวโรมันโบราณ กล่าวว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติ แผ่ซ่านไปในทุกสิ่งทุกอย่าง สม่่าเสมอเป็นนิรันดร์ เป็นกฎหมายที่ ก่อให้เกิดหน้าที่ที่จะต้องทำโดยคำสั่งหรือห้ามไม่ให้กระทำความชั่วโดยข้อห้าม เป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ ที่เราจะต้องไม่พยายามที่จะบัญญัติกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายนี้ กฎหมายนี้ไม่อาจถูกตัดทอน แก้อไขหรือเพิกถอนยกเลิกเสียได้ อันที่จริงแล้วไม่ว่าวุฒิสภาหรือประชาชนก็ไม่มีอำนาจที่จะปลดเปลื้อง เราให้พ้นไปจากข้อบังคับของกฎหมายนี้ และเราไม่จำเป็นต้องพึ่งบุคคลหรือสิ่งอื่นใดนอกจากตัวเราเองที่ จะเป็นผู้อธิบายให้เห็นว่ากฎหมายนั้นคืออะไร หรือตีความว่ากฎหมายนั้นมีความหมายอย่างไร กฎหมายนี้ไม่เป็นอย่างหนึ่งที่กรุงโรม และเป็นอีกอย่างหนึ่งที่เอเธนส์ เป็นอย่างหนึ่งในขณะนี้และเป็น อีกอย่างหนึ่งในสมัยอื่น ๆ แต่ยังคงเป็นกฎหมายอันหนึ่งอันเดียวไม่เปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ และ ผูกพันบังคับทุกชาติ ทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัย”⁵⁴ จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าซีเซโร (Cicero) มองว่า กฎหมายที่แท้จริงจะต้องมีเหตุผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติ มนุษย์สามารถรับรู้ได้ด้วยตัวเอง มี ความเป็นสากล เหมือนกันในทุกสถานที่ เป็นนิรันดร์ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และกฎหมายที่

⁵² ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 133-134.

⁵³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, “นิรโทษกรรมแก่ผู้ชุมนุมทางการเมือง หรือนิรโทษกรรมนักการเมือง?”, มติชนรายวัน วันศุกร์ที่ 4 กันยายน 2552, หน้า 7. อ้างถึงใน กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” จุลนิติ: 3-4.

⁵⁴ True law is right reason, harmonious with nature, diffused among all, constant, eternal. A law which calls to duty by its commands, and restrains from evil by its prohibition. It is a sacred obligation not to attempt to legislate in contradiction to this law, nor may it derogated from nor abrogated, In deed by neither the Senate nor the people can we be released from this law, nor does it require any but oneself to be its expositor or interpreter, nor is it one law at Rome and another at Athen,one now and another at a time, but one eternal and unchangeable binding all nations through all times.

มนุษย์สร้างขึ้นไม่สามารถขัดแย้งกับหลักการของกฎหมายที่แท้จริง หากขัดแย้งกับหลักการดังกล่าวนี้ กฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นไม่มีคุณค่าทางกฎหมายโดยสมบูรณ์⁵⁵

จอห์น ล็อก (John Locke) นักนิติปรัชญาชาวอังกฤษ ได้อธิบายสัญญาประชาคม (Social Contract) ว่าเป็นสัญญาที่ประชาชนผู้ถูกปกครองมาเข้าร่วมทำสัญญากัน เพื่อโอนสิทธิการปกครองให้ผู้ปกครองเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบและความยุติธรรมในสังคม แต่คงไว้ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายในการดำรงไว้ซึ่งความดีงามร่วมกัน (The Common Good) หากผู้ปกครองใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ฝ่าฝืนเงื่อนไขของสัญญาประชาคม (Social Contract) โดยการละเมิดชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงย่อมมีสิทธิเรียกคืนอำนาจได้⁵⁶

จอห์น ออสติน (John Austin) นักนิติปรัชญาชาวอังกฤษ มีคำสอนที่โด่งดังว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปัตย์” ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทยได้นำคำสอนนี้มาใช้ในการวางรากฐานการพัฒนาระบบกฎหมายไทย และได้ส่งต่อความรู้และความเชื่อของสำนักแนวคิดนี้ไปยังนักเรียนกฎหมายในไทย ส่งผลให้นักกฎหมายไทยเชื่อว่า กฎหมายคือบทบัญญัติที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยเป็นคำสั่งของรัฐผู้มีอำนาจ ไม่ต้องพิจารณาถึงเหตุผล และไม่จำเป็นต้องเป็นธรรม ซึ่งในเวลาต่อมาบุคคลเหล่านั้นจำนวนมากเป็นผู้มีบทบาทในวงการกฎหมายและศาลยุติธรรม ทำให้แนวคิดนี้ยังคงเป็นแนวคิดทางกฎหมายที่เป็นกระแสหลักและทรงอิทธิพลในระบบกฎหมายไทยตั้งแต่อดีตจนถึงใน พ.ศ.2563⁵⁷

กุสตาฟ รัดบรุค (Gustav Radbruch) นักนิติปรัชญาชาวเยอรมันได้สร้างสูตรของรัดบรุค (Radbruch Formula; Radbruchsche Formel) โดยมีเป้าหมายให้ผู้พิพากษาได้นำไปปรับใช้แก้คดี สูตรของรัดบรุค (Radbruch Formula; Radbruchsche Formel) มีหลักการว่า กฎหมายที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมมีฐานะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้ แต่หากกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมนั้นขัดหรือแย้งต่อความยุติธรรมจนถึงระดับที่ไม่สามารถทนทานได้ กฎหมายนั้นยังคงเป็นกฎหมาย แต่ไม่สามารถบังคับใช้ได้ ไม่ผูกพันบุคคลให้ปฏิบัติตาม และผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดี ทั้งนี้หากกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมนั้นถูกตราขึ้นโดยที่ไม่ได้มีความพยายามในการแสวงหาความ

⁵⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, หน้า 148

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 223-224.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

เป็นธรรมอย่างสิ้นเชิง กฎเกณฑ์ดังกล่าวนั้นไม่ถือเป็นกฎหมายเลย และผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดีเช่นกัน⁵⁸

เอช. แอล. เอ. ฮาร์ท (H. L. A. Hart) นักนิติปรัชญาชาวอังกฤษ ได้วิจารณ์สูตรของรัadbรุค (Radbruch Formula; Radbruchsche Formel) ว่า สูตรดังกล่าวนี้เป็นการหลีกเลี่ยงหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) เพราะ เมื่อบุคคลกระทำการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ หากต่อมากฎหมายที่ให้อำนาจนั้นถูกตัดสินว่าไม่ใช่กฎหมายตามสูตรของรัadbรุค (Radbruch Formula; Radbruchsche Formel) บุคคลที่กระทำการตามกฎหมายดังกล่าวอาจถูกลงโทษทางอาญาในการกระทำดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) ทั้งนี้เอช. แอล. เอ. ฮาร์ท (H. L. A. Hart) เห็นว่า หากต้องการลงโทษการกระทำดังกล่าว ควรใช้วิธีการตรากฎหมายย้อนหลังเพื่อลงโทษอย่างตรงไปตรงมา⁵⁹

ฮันส์ เคลเซน (Hans Kelsen) นักนิติปรัชญาชาวออสเตรีย ได้สร้างทฤษฎีกฎหมายบริสุทธิ์ (Pure Theory of Law) โดยแยกบรรทัดฐานออกเป็นบรรทัดฐานปฏิฐาน (Positive Norms) คือ กฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น และบรรทัดฐานที่ไม่เป็นปฏิฐาน (Non Positive Norms) คือ บรรทัดฐานที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น เรียกว่า บรรทัดฐานทางการเมือง เช่น ความดี ความยุติธรรม ความสุข ส่วนเรื่องความสมบูรณ์ของกฎหมาย (Legal Validity) นั้นจะต้องพิจารณาห่วงโซ่แห่งความสมบูรณ์ (The Concept of a Chain of Validity) จากบรรทัดฐานซึ่งเรียงซ้อนกันเป็นชั้น ๆ (Hierarchy) อย่างเป็นระบบ โดยบรรทัดฐานที่ต่ำกว่าจะได้อำนาจและความสมบูรณ์มาจากบรรทัดฐานที่สูงกว่าขึ้นไปตามลำดับ และบรรทัดฐานชั้นสูงสุดจะเป็นรากฐานของกฎหมายทั้งปวง เรียกว่า บรรทัดฐานขั้นมูลฐาน (Basic Norm) ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่รัฐสมมุติขึ้น (Presupposed Norm) กล่าวคือ ความสมบูรณ์ของกฎหมาย (Legal Validity) ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจตามที่บรรทัดฐานขั้นมูลฐาน (Basic Norm) ซึ่งเป็นเหตุผลแห่งความสมบูรณ์ (The reason of validity) ของบรรทัดฐานกฎหมาย (Legal norm) กำหนดไว้ และจะต้องมีความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) ตามหลักแห่งความมีประสิทธิภาพ (Principle of Effectiveness) ด้วย กล่าวคือ สามารถบังคับใช้ได้ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั้น⁶⁰

สำหรับกฎหมาย รวมทั้งรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการปฏิวัติรัฐประหารนั้น ฮันส์ เคลเซน (Hans Kelsen) มีความเห็นว่า หากมีการปฏิวัติรัฐประหาร แล้วการปฏิวัติรัฐประหารดังกล่าวสำเร็จ และ

⁵⁸ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย, 2561), หน้า 443.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 455.

⁶⁰ จริญญา โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2558), หน้า 64-68.

คำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารเริ่มมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวอย่างแท้จริงโดยทั่วกัน คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งที่สมบูรณ์และชอบธรรม นอกจากนั้น ยังถือว่าบรรทัดฐานใหม่ได้เกิดขึ้นแล้ว โดยในกรณีนี้บรรทัดฐานชั้นมูลฐาน (Basic Norm) จึงเกิดจากอำนาจแรกเริ่ม (Original Power) ซึ่งหมายถึงอำนาจรัฐหรืออำนาจอธิปไตย⁶¹

อาลี คาน (Ali Khan) เห็นว่า การขึ้นสู่อำนาจปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องเป็นการขึ้นสู่อำนาจที่ได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน กล่าวคือ จะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่จะต้องเข้าใจและยอมรับลักษณะพื้นฐานของการขึ้นสู่อำนาจ เนื่องจาก ประชาชนทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้ การปฏิวัติรัฐประหารที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องเป็นการปฏิวัติรัฐประหารที่ล้มอำนาจการปกครองเดิมและตั้งอำนาจการปกครองใหม่ที่ได้รับความฉันทานุมัติจากประชาชน⁶² ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่า การปฏิวัติรัฐประหารนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่า การปฏิวัติรัฐประหารนั้นได้รับความฉันทานุมัติจากประชาชนหรือไม่ หากเป็นการปฏิวัติรัฐประหารที่ได้รับความฉันทานุมัติจากประชาชน ก็เป็นการปฏิวัติรัฐประหารที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากการปฏิวัติรัฐประหารนั้นไม่ได้รับความฉันทานุมัติจากประชาชน การปฏิวัติรัฐประหารนั้นก็ไม่ใช่ชอบด้วยกฎหมาย

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ นักนิติปรัชญาชาวไทย ได้ตอบคำถามที่ว่า “กฎหมายคืออะไร” โดยเมื่อถามว่า “กฎหมายคืออะไร” นักกฎหมายไทยมักจะตอบว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐสภา” แต่หากพิจารณาต่อไปว่า “รัฐสภาคืออะไร” หากตอบว่า “รัฐสภาคือผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง” ผลลัพธ์ก็จะออกมาเป็นว่า “กฎหมายคือคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง” ที่อาจสั่งอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ หากเป็นเช่นนี้หลักนิติรัฐ (Rule of law) ย่อมไร้ความหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ แต่เป็นการปกครองโดยผู้มีอำนาจเป็นใหญ่ และนักกฎหมายจะกลายเป็นผู้รับใช้ผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง⁶³

คำสอนของจอห์น ออสติน (John Austin) ที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐสภา” นั้นมีอิทธิพลในช่วงสมัยรัฐประชาชาติสมัยใหม่ (The Modern Nation State) ที่เชื่อว่า รัฐเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและรัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคม ทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่เดียวกันความเชื่อที่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Doctrine of Popular Sovereignty)

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

⁶² ณรงค์ วิทย์ไพศาล, “ทฤษฎีกฎหมายว่าด้วยการปฏิวัติ” ใน รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ ไพโรจน์ ชัยนาม, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 64.

⁶³ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 329-330.

มีอิทธิพลในทางการเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้น คำสอนที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐธรรมนูญ” จึงเป็นสิ่งที่รองรับแนวคิดและการปกครองดังกล่าว⁶⁴

หากนำคำสอนที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐธรรมนูญ” มาใช้อย่างไม่เข้าใจยอมทำให้เกิดผลที่ขัดสามัญสำนึกของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะชาติ ภาษา หรือวัฒนธรรมแบบใด และก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างยิ่ง เพราะ นักกฎหมายจะไม่พยายามแสวงหาความเป็นธรรม และรู้สึกไม่ทุกซักร้อนกับผลในทางกฎหมายในกรณีที่เกิดขัดแย้งต่อสามัญสำนึกที่อยู่ในใจ โดยแก้ตัวว่า สิ่งที่เกิดขึ้นแม้จะเป็นเรื่องที่ขัดต่อสามัญสำนึก ในเมื่อกฎหมายเป็นแบบนี้ ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องที่ไม่ได้ จึงทำให้นักกฎหมายที่มีความเชื่อเช่นนี้ไม่มีการต่อต้านการรัฐประหารที่เป็นการประทุษร้ายต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ไม่กระดากอายหรืออึดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหาร⁶⁵

ศาสตราจารย์จรัญ โฆษณานันท์ นักนิติปรัชญาชาวไทย อธิบายแนวคิด “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐธรรมนูญ” ของจอห์น ออสติน (John Austin) ว่า แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากความเป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นบริสุทธิ์และเป็นกลางโดยธรรมชาติ เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง แน่นนอน และชัดเจนของกฎหมาย แม้ว่าแนวคิดนี้จะมีข้อเสียอยู่หลายประการ เช่น ปฏิเสธความเชื่อเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในระบอบเผด็จการ⁶⁶

หากกฎหมายไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเกิดจากกรณีที่เกิดจากความผิดพลาดในการตรากฎหมายโดยไม่มีเจตนา หรือกรณีที่เกิดจากความบกพร่องของการเมืองภายในของรัฐโดยเจตนา ทำให้เกิดระบบกฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในระบบกฎหมาย จึงต้องมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงความไม่ถูกต้องนั้นให้กลับถูกต้อง โดยการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นใน 2 ระดับ คือ 1. ระดับรัฐ ในรัฐที่เป็นนิติรัฐสมัยใหม่จะสามารถทำได้โดยองค์กรที่มีหน้าที่ทบทวนความชอบธรรมของกฎหมาย (Judicial Review) ต้องแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น หรือแก้ไขโดยการตีความรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายที่ไม่ชอบธรรมนั้นขัดรัฐธรรมนูญ หรืออาจมีการตรากฎหมายย้อนหลังเอาผิดกับผู้ที่กระทำความผิดได้ เช่น คดีอาชญากรรมสงครามในเยอรมันที่เมืองนูเรมเบิร์กใน ค.ศ.1947 หรืออาจใช้วิธีการให้สภาผู้แทนราษฎร

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 330-331.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 331-332.

⁶⁶ จรัญ โฆษณานันท์, *นิติปรัชญา*, หน้า 55-56.

ชุดใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นผู้แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นได้ 2. ระดับประชาชน ประชาชนสามารถประท้วงคัดค้านกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมโดยสันติวิธี (Civil Disobedience) หรือวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมและเรียกร้องให้รัฐแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว⁶⁷

นอกจากนั้น ศาสตราจารย์จรัญ โฆษณานันท์ ยังได้วิจารณ์ถึงการมองว่า แนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) โดยเฉพาะแนวคิดของจอห์น ออสติน (John Austin) และแนวคิดของฮันส์ เคลเซน (Hans Kelsen) นั้นมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายในประเทศไทยตั้งแต่สมัยการปฏิรูปกฎหมายทำให้เกิดคำพิพากษายอมรับความชอบธรรมของคณะปฏิวัติรัฐประหารโดยยึดถือความสำเร็จในการตั้งตนเป็นรัฐอธิปไตยเป็นเกณฑ์นั้นเป็นความเชื่อที่ละเอียดหรือไม่ได้มีการไตร่ตรองถึงเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดคำพิพากษาในลักษณะดังกล่าวซึ่งมีความซับซ้อน โดยจะต้องพิจารณาถึงอคติ ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ส่วนบุคคล และอิทธิพลวัฒนธรรมการเมืองไทยแบบอนุรักษนิยมหรืออำนาจนิยมด้วย⁶⁸

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ นักนิติปรัชญาชาวไทย ได้วิจารณ์ข้อวิจารณ์ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ที่วิจารณ์แนวคิดของจอห์น ออสติน (John Austin) และสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ที่ว่า นักกฎหมายที่เชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ไม่มีการต่อต้านการรัฐประหารที่เป็นการประทุษร้ายต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้นไม่ถูกต้อง เนื่องจาก เป็นการสรุปเอาเองว่า นักกฎหมายที่ไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้นเชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ในความเป็นจริงนักกฎหมายที่ไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้นไม่ได้ทำไป เพราะ เชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แต่ทำไป เพราะ อำนาจหรือผลประโยชน์ อีกทั้งนักกฎหมายที่ร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารยังอ้างคุณธรรมความดีตามแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) โดยตีความคุณธรรมความดีไปในแนวทางที่สนับสนุนหรือสร้างความชอบธรรมให้คณะรัฐประหารว่า กระทำไปเพื่อประเทศชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า นักกฎหมายที่ร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้นไม่ได้มีความเชื่อตามแนวคิดของสำนักกฎหมาย

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 331-332.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

ใดทั้งสิ้น แต่เป็นการอ้างแนวคิดของสำนักกฎหมายเพื่อมาสนับสนุนความเชื่อหรือการกระทำของตนเท่านั้น⁶⁹

---

⁶⁹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา, หน้า 398-402.

บทที่ 3

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ โดยห้ามบุคคลใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือแบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร หากผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว จะได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดฐานนี้ไว้ว่า ผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัตินี้จะต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตถึงประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อพิจารณาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยพบว่า การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 กรณีตามความสำเร็จของการกระทำความผิด กล่าวคือ กรณีแรก เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ กรณีการกระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำนี้จะถูกเรียกว่า “การกบฏ” และผู้กระทำความผิดในกรณีนี้จะถูกเรียกว่า “กบฏ” หรือ “คณะผู้ก่อการกบฏ” ในกรณีนี้ศาลได้วางบรรทัดฐานคำพิพากษาไว้ว่า การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนกรณีที่ 2 เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กระทำความผิดประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ กรณีการกระทำความผิดประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำนี้จะถูกเรียกว่า “การรัฐประหาร” และผู้กระทำความผิดจะถูกเรียกว่า “คณะรัฐประหาร” ในกรณีนี้ศาลไม่เคยวางบรรทัดฐานคำพิพากษาไว้ว่า การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และผู้กระทำความผิดดังกล่าวยังไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติสักครั้ง โดยศาลได้พิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1. ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง จึงยกฟ้อง และ 2. แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง จึงยกฟ้องเช่นกัน

ในการศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในบทนี้จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยเริ่มจากความเป็นมาและความสำคัญในการบัญญัติความผิดฐานเป็นกบฏ และทำความเข้าใจโครงสร้างความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ต่อมาจึงศึกษาในประเด็นของเหตุผลที่ศาลไทยยกฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งมีเหตุผล 2 ประการตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น เหตุผลประการแรก คือ ผู้เสียหายในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยพิจารณาผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และผู้ดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ส่วนเหตุผลประการที่ 2 คือ การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร โดยศึกษาความเป็นมาและความสำคัญในการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร และพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร ต่อมาจึงวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย จากการศึกษาการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้ง 4 ครั้ง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร คำพิพากษา และข้อพิจารณา แล้วจึงนำมาสรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด และสุดท้ายศึกษาความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ประกอบด้วย ความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และความเห็นของนักการเมือง ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.1 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

3.1.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ความผิดฐานเป็นกบฏเป็นฐานความผิดที่มีมาตั้งแต่อดีต การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองหรือผู้ปกครอง โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมกำหนดไว้ แต่เป็นการแย่งชิงอำนาจปกครองจากผู้ที่มีอำนาจปกครองเดิมและตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ การกระทำเช่นนี้จะถูกเรียกว่า การปฏิวัติหรือการรัฐประหาร หากสังคมยอมให้เกิดการแย่งชิงอำนาจปกครองในลักษณะเช่นนี้ได้อย่างอิสระ จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและไม่มั่นคง ดังนั้น สังคมจึงไม่ยอมรับการปฏิวัติหรือการรัฐประหาร โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำดังกล่าวนี้เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานนี้ไว้อย่างรุนแรง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการแย่งชิงอำนาจปกครองด้วยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมกำหนดไว้¹

แนวคิดเรื่องความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทยนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งในขณะนั้นเป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ความผิดฐานเป็นกบฏในสมัยนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดที่สำคัญว่า พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางของอำนาจทั้งปวงในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ดังนั้น ความมั่นคงปลอดภัยของพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำรงอยู่ของราชอาณาจักร จึงมีการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองพระมหากษัตริย์และความมั่นคงแห่งอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายฉ้อราษฎร์บังหลวง พระอัยการลักษณะอาชญากรรม หรือพระอัยการกบฏศึก เป็นต้น²

เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ความผิดฐานเป็นกบฏก็ยังคงปรากฏอยู่ในกฎหมายดังกล่าว โดยความผิดฐานเป็นกบฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้พัฒนามาจากพระอัยการกบฏศึก อยู่ในหมวดความผิดฐานขบถภายในราชอาณาจักร มาตรา 101 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดทะนงองอาจกระทำการประทุษร้ายอย่างใดใด เพื่อจะทำลายรัฐบาลเสียก็ดี เพื่อจะเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักรก็ดี เพื่อจะแย่งชิงเอาพระราชอาณาจักรแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ดี ท่านว่ามั่นคงเป็นขบถ ให้เอาตัวมันไปประหารชีวิตเสีย หรือมิฉะนั้นให้จำคุกไว้จนตลอดชีวิต”

ต่อมาประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ได้ถูกจัดทำขึ้น และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 โดยประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 นี้พัฒนามาจากกฎหมายลักษณะอาญา

¹ พระเชลียง, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 2.

² จักร์ พันธุ์เพชร, การเมืองการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (ปฐมธานี: พันซ์ กรุ๊ป, 2555), หน้า 171.

ร.ศ.127 ที่ใช้มานานแล้ว และไม่ได้มีจัดหมวดหมู่หรือจัดเรียงอย่างเป็นระบบ การจัดทำประมวลกฎหมายอาญาจึงนำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาประมวลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำหลักการความผิด และวิธีการลงโทษบางประการที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย เป็นไปตามแนวคิดสากลนิยมของนานาอารยประเทศ และสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม³ ความผิดฐานเป็นกบฏยังคงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 โดยอยู่ในลักษณะ 1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด 2 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร มาตรา 113 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ได้รับการปรับปรุงจากความผิดฐานเป็นขบถตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101

การนำความผิดฐานขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 มาพัฒนาเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้เปลี่ยนแปลงถ้อยคำให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองที่เปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) กล่าวคือ เปลี่ยนจาก “เพื่อจะเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักร” เป็น “เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ” ในมาตรา 113 (1) จาก “เพื่อจะทำลายรัฐบาลเสีย” เป็น “ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้” ในมาตรา 113 (2) และจาก “เพื่อจะแย่งชิงเอาพระราชอาณาจักรแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง” เป็น “แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร” ในมาตรา 113 (3) ส่วนระวางโทษนั้นยังคงเป็นประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตเช่นเดิม โดยมีการเปลี่ยนถ้อยคำเล็กน้อยจาก “ให้เอาตัวมันไปประหารชีวิตเสีย หรือมิฉะนั้นให้จำคุกไว้จนตลอดชีวิต” เป็น “ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

3.1.2 โครงสร้างความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

1. องค์ประกอบความรับผิดของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้กระทำ คือ ผู้ใด หมายถึง บุคคลใดก็ได้

³ เหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499

2. การกระทำ คือ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ โดยการกระทำความผิดตามมาตรา⁴นี้แบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

2.1 ใช้กำลังประทุษร้าย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(6)⁴ ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยใช้อำนาจทำให้มีเมฆา สะกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน ดังนั้น การใช้กำลังประทุษร้ายจึงไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทางกายภาพ แต่อาจจะเป็นการกระทำด้วยวิธีอื่นใดก็ได้ การใช้กำลังประทุษร้ายตามมาตรา⁴นี้จึงอาจเป็นการกระทำโดยการใช้อำนาจทางทหารพร้อมด้วยรถถังและอาวุธเข้าควบคุมสถานที่ต่าง ๆ และประกาศยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่เดิม

2.2 ชูเชื้อว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย คือ การแสดงกิริยาท่าทางหรือวาจาให้ผู้อื่นต้องกลัวว่า⁵ ผู้ชูเชื้อจะใช้กำลังประทุษร้ายตามความหมายที่ได้อธิบายไปข้างต้น

3. วัตถุประสงค์การกระทำ วัตถุประสงค์การกระทำตามมาตรา⁴นี้แตกต่างกันไปในแต่ละอนุมาตรา โดย

วัตถุประสงค์การกระทำตาม (1) คือ รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นที่มาของกฎหมาย และหลักแห่งการปกครองราชอาณาจักร เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยกำหนดรูปแบบและระบอบการปกครองของประเทศ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนในประเทศ อำนาจหน้าที่ขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร⁶

วัตถุประสงค์การกระทำตาม (2) คือ อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดของรัฐที่จะใช้บังคับบัญชาภายในประเทศ⁷ โดยแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย⁸ ได้แก่ 1. อำนาจนิติบัญญัติ หมายถึง องค์กรที่มีอำนาจตรากฎหมายเพื่อใช้ในประเทศ คือ สภานิติบัญญัติ 2. อำนาจบริหาร หมายถึง องค์กรที่มีอำนาจบริหารประเทศ คือ รัฐบาลและคณะรัฐมนตรี และ 3. อำนาจตุลาการ หมายถึง องค์กรที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี คือ ศาล ซึ่งโดยปกติจะหมายถึง ศาลยุติธรรม

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(6) “ใช้กำลังประทุษร้าย” หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยใช้อำนาจทำให้มีเมฆา สะกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน”

⁵ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, ชูเชื้อ

⁶ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, รัฐธรรมนูญ

⁷ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, อธิปไตย

⁸ กรมประชาสัมพันธ์, “อำนาจอธิปไตย คืออะไร,” เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

https://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=153015&filename=index.

วัตถุประสงค์ของการกระทำตาม (3) คือ ราชอาณาจักร หมายถึง ประเทศ⁹ โดยราชอาณาจักรตามอนุมาตรานี้หมายถึงราชอาณาจักรที่แท้จริงเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึงเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่ถือว่าเป็นราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง¹⁰

องค์ประกอบภายใน

1. เจตนา คือ เจตนาตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59¹¹ ได้วางหลักไว้ว่า กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ซึ่งการกระทำความผิดโดยเจตนาตามมาตรานี้ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลเท่านั้น ไม่สามารถกระทำความผิดโดยเจตนาเล็งเห็นผลได้ เนื่องจาก เป็นการกระทำความผิดที่ต้องมีเจตนาพิเศษตามองค์ประกอบความผิดที่จะได้กล่าวต่อไป

2. เจตนาพิเศษ การกระทำความผิดตามมาตรานี้จะต้องมีมูลเหตุจูงใจเพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) - (3) ทั้งนี้มูลเหตุจูงใจนี้พิจารณาแค่ความมุ่งหมายของผู้กระทำ โดยไม่คำนึงถึงผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ กล่าวคือ แม้ว่าเมื่อผู้กระทำลงมือกระทำความผิดตามมาตรานี้แล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ก็ถือว่าครบองค์ประกอบความผิดในข้อนี้แล้ว จึงเป็นการกระทำความผิดสำเร็จ ไม่ใช่แค่เพียงการพยายามกระทำความผิด¹²

2.1 เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

2.1.1 ล้มล้างรัฐธรรมนูญ หมายถึง ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ขณะกระทำความผิดไม่สามารถใช้บังคับได้อีกต่อไป หรือยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ขณะกระทำความผิดแล้วนำเอาฉบับใหม่มาใช้แทน นอกจากนั้น ศาลได้วางบรรทัดฐานคำพิพากษาไว้ว่า เมื่อเกิดการรัฐประหารสำเร็จและมีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแล้ว แม้ยังไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร หากเกิด

⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, ราชอาณาจักร

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่าเป็นราชอาณาจักร”

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6632/2540 “การที่จำเลยพาเด็กหญิงส.เข้าไปในโรงแรมเพื่อกระทำการอนาจารหรือร่วมประเวณี แม้จำเลยยังไม่ทันกระทำการดังกล่าวก็ตามพฤติการณ์ของจำเลยก็เข้าองค์ประกอบแห่งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 317 วรรคหนึ่ง และวรรคสามอันเป็นความผิดสำเร็จแล้ว หาใช่เพียงชั้นพยายามไม่”

รัฐประหารซ้อนขึ้นในระหว่างนั้น ก็ถือได้ว่าการล้มล้างรัฐธรรมนูญในขณะนั้น ซึ่งคือระบอบการปกครองของคณะรัฐประหาร เนื่องจาก รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตามมีระบอบการปกครองแตกต่างกัน¹³ ทั้งนี้การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่เพื่อที่จะนำเอาฉบับใหม่มาใช้โดยวิธีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถือเป็นการล้มล้างรัฐธรรมนูญตามมาตรา

2.1.2 เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ หมายถึง ยังคงใช้รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ขณะกระทำ ความผิด แต่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฉบับเดิมบางประการเท่านั้น

2.2 เพื่อล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้

2.2.1 ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ สามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประการ คือ 1. การล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ เช่น การทำให้ยุบสภา ปิดสภา หรือประชุมสภาไม่ได้ แม้ว่าจะเป็นการชั่วคราว แต่ไม่รวมถึงการทำให้สมาชิกบางคนไม่สามารถเข้าประชุมสภา¹⁴ 2. การล้มล้างอำนาจบริหาร เช่น การทำให้รัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศได้ ไม่ใช่เพียงแต่ทำให้รัฐมนตรีบางคนไม่สามารถทำงานได้เท่านั้น¹⁵ ทั้งนี้ศาลได้วางบรรทัดฐานคำพิพากษาไว้ว่า รัฐบาล หมายถึง รัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หากประชาชนได้ยอมรับนับถือแล้ว แม้จะได้อำนาจมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ดังนั้น จึงสามารถมีการกบฏ (การรัฐประหาร) ซ่อนการกบฏ (การรัฐประหาร) ได้¹⁶ และ 3. การ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1512-1515/2497 “รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับเป็นหลักแห่งการปกครองพระราชอาณาจักรแต่ละฉบับย่อมมีบทบัญญัติแตกต่างกันราชประเพณีการปกครองย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐธรรมนูญนั้น การที่จำเลยนำเอารัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยฉบับอื่นมาใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักร

รัฐบาลที่ได้ตั้งขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้เข้าครอบครองและบริหารราชการแผ่นดินด้วยความสำเร็จเด็ดขาดและรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติตลอดมา เป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วไปว่าเป็นรัฐบาลอันสมบูรณ์มาช้านานจนบัดนี้ ย่อมถือว่าเป็นรัฐบาลอันชอบด้วยกฎหมาย”

¹⁴ พชระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 135.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1153/2495 “การล้มล้างรัฐบาลเก่า ตั้งเป็นรัฐบาลขึ้นใหม่โดยใช้กำลังนั้น ในตอนต้นอาจไม่ชอบด้วยกฎหมายจนกว่าประชาชนจะได้ยอมรับนับถือแล้ว เมื่อเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงคือหมายความว่า ประชาชนได้ยอมรับนับถือแล้วผู้ก่อการกบฏล้มล้างรัฐบาลดังกล่าวก็ต้องเป็นความผิด”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1512/2497 “รัฐบาลที่ได้ตั้งขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้เข้าครอบครองและบริหารราชการแผ่นดินด้วยความสำเร็จเด็ดขาดและรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติตลอดมา เป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วไปว่าเป็นรัฐบาลอันสมบูรณ์มาช้านานจนบัดนี้ ย่อมถือว่าเป็นรัฐบาลอันชอบด้วยกฎหมาย”

ล้มล้างอำนาจตุลาการ เช่น การแทรกแซงอำนาจภายในศาล การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาล หรือการยกเลิกระบบศาลเดิมและจัดตั้งศาลพิเศษขึ้น เป็นต้น

2.2.2 ให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หมายถึง ทำให้ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการไม่สามารถใช้อำนาจของตนได้ หรือขัดขวางการใช้อำนาจดังกล่าว

2.3 เพื่อแบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร

2.3.1 แบ่งแยกราชอาณาจักร หมายถึง การแบ่งแยกส่วนใดส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยออกไปจากการเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย¹⁷ โดยอาจเป็นการตั้งรัฐขึ้นใหม่ หรือรวมเข้ากับรัฐอื่น¹⁸

2.3.2 ยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร หมายถึง ไม่ได้มีการแบ่งแยกส่วนใดส่วนหนึ่งของราชอาณาจักร แต่ยึดอำนาจการปกครองของราชอาณาจักรทั้งหมดหรือบางส่วน

2. ระวังโทษของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

1. ประหารชีวิต ซึ่งเป็นโทษที่หนักที่สุดของโทษทางอาญา หรือ
2. จำคุกตลอดชีวิต ซึ่งเป็นโทษที่หนักรองลงมาเป็นอันดับ 2 รองจากโทษประหารชีวิต¹⁹

3.2 ผู้เสียหายในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ในตอนที่มีการบัญญัติความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 บทบัญญัตินี้มีคุณธรรมทางกฎหมายคุ้มครองความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นการคุ้มครองส่วนรวม โดยเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและรัฐ

¹⁷ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, แบ่งแยก

¹⁸ พพระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 136.

¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิ้น”

มีหน้าที่โดยตรงที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและปราบปรามการกระทำความผิด²⁰ ความผิดประเภทนี้กฎหมายประสงคิให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย รัฐเท่านั้นจึงเป็นผู้เสียหายตามบทบัญญัติกฎหมายนี้ แม้ว่าเอกชนจะได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าว เอกชนก็เป็นเพียงผู้เสียหายโดยพฤตินัยเท่านั้น ความผิดประเภทนี้รัฐ โดยเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เอกชนไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในความผิดประเภทนี้ได้²¹

เดิมความผิดฐานเป็นกบฏเป็นบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับอำนาจปกครองและการเมืองภายในราชอาณาจักร การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏนี้ส่งผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร และผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น เนื่องจาก การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏเป็นการที่ผู้กระทำความผิดแย่งชิงอำนาจปกครองโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองที่กฎหมายกำหนดจากผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น และต้องการตั้งตนเป็นผู้มีอำนาจปกครองขึ้นใหม่ ผู้ที่มีความโกรธแค้นและความต้องการจะลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏจึงเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นเองมากกว่าผู้ถูกปกครองหรือประชาชน²²

แต่ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศ กล่าวคือ ประชาชนผู้ถูกปกครองเป็นผู้เลือกรัฐบาลผู้ใช้อำนาจปกครอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในประเทศ ทั้งยังเป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่เป็นการกระทำความผิดโดยการแย่งชิงอำนาจปกครองโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองที่กฎหมายกำหนดจากผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นและตั้งตนเป็นผู้มีอำนาจปกครองขึ้นใหม่นั้นกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนผู้มีสิทธิ

²⁰ สง่า ดวงอัมพร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยผู้เสียหายและหลักการสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวพร้อมด้วยตัวอย่างและคำพิพากษาศาลฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เค.พี. พรินต์ติ้ง จำกัด, 2551), หน้า 152-153. อ้างถึงใน อชาติทยา ศุภวัชโรบล, “การฟ้องคดีอาญา : ศึกษากรณีผู้เสียหายมอบให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 14.

²¹ ชนรัตน์ ทั้งทอง, “วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<http://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/download/tem2/thanarat/th1-3.ppt>

²² ประเทือง โพธิ์ชะออน, รั้วรอย...กบฏแห่งสยามประเทศ (นนทบุรี: ดอกหญ้า, 2555), หน้า 4-5.

เลือกตั้ง จึงเป็นที่น่าพิจารณาว่า ใน พ.ศ.2563 ที่ระบอบการปกครอง สภาสังคม และทัศนคติความเชื่อของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ส่งผลทำให้ประชาชนในประเทศหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 หรือไม่

3.2.1 ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

สำหรับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ควบคู่ไปกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) เป็นหลัก ตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28²³ ส่วนหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) นั้นใช้ในบางกรณีที่กฎหมายพิเศษบางฉบับบัญญัติไว้โดยเฉพาะเท่านั้น ดังนั้น ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยจึงอาจเป็นพนักงานอัยการ ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ผู้เสียหาย ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) หรือประชาชน ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)

ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม รัฐซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมจึงเป็นผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญา ดังนั้น พนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นอกจากนั้น ผู้เสียหายในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า แต่เดิมรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายในความผิดตามมาตรานี้ ผู้เสียหายที่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาจึงคือรัฐ ซึ่งดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นี้ไม่ได้มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะว่าประชาชนเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาในความผิดตามมาตรานี้ ดังนั้น ผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จึงมีเพียงพนักงานอัยการเท่านั้น ส่วนประชาชนไม่สามารถร้องทุกข์ ฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยตัวเอง

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

- (1) พนักงานอัยการ
- (2) ผู้เสียหาย”

หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับอัยการ แต่สามารถกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ให้รัฐเป็นผู้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดได้

3.2.2 ผู้ดำเนินคดีอาญาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

การฟ้องคดีผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏนั้นเริ่มเกิดขึ้นภายหลังประเทศไทย เปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีผู้กระทำความผิดในความผิดฐานขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 และความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113²⁴ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เริ่มจากการพิจารณาผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำการกบฏเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น เนื่องจาก เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ใน พ.ศ.2563 และเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารมากที่สุด

1. กบฏพลเอกฉลาด หิรัญศิริ (พ.ศ.2520)

เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2520 พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ อดีตรองผู้บัญชาการทหารบกและพวกได้พยายามกระทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลศาสตราจารย์พิเศษ ชานินทร์ กรัยวิเชียร²⁵ แต่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การกระทำของพลเอก ฉลาด หิรัญศิริและพวกเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การที่พลเอก ฉลาด หิรัญศิริและพวกได้ประกาศยึดอำนาจผ่านทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ใช้กองกำลังทหารควบคุมสถานที่ต่าง ๆ และควบคุมตัวทหารระดับสูง²⁶ เป็นการใช้อำนาจประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้แล้ว

²⁴ พงษ์ ลิ้มสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 229.

²⁵ นายกรัฐมนตรีคนที่ 14 ของประเทศไทย

²⁶ อารุ และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “กบฏพลเอกฉลาด หิรัญศิริ,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/370C8n8>.

ต่อมาเมื่อเวลา 21.00 น. ในวันเดียวกัน ผู้ก่อการทั้ง 5 คน²⁷ ถูกจับกุมและดำเนินคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ การดำเนินคดีในครั้งนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วและเด็ดขาด โดยเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2520 รัฐบาลใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 มาตรา 21²⁸ ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามปกติ ซึ่งพลเอก ฉลาด หิรัญศิริได้รับโทษถูกถอดยศและประหารชีวิต ผู้ก่อการที่เหลืออีก 4 คนได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต และพวกที่เหลือได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือลดหย่อนกันไปตามความผิดที่ได้กระทำความผิดลง ภายหลังจากบุคคลเหล่านั้นได้รับการนิรโทษกรรมทั้งหมด ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 25 และวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2520 พ.ศ.2520 เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2520

การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏในครั้งนี้เป็นการลงโทษโดยใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 มาตรา 21 ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้พิจารณาคดีและมีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิด โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามปกติ การกระทำเช่นนี้เป็นการที่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียใช้อำนาจตุลาการแทนศาล ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) และหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of interest) แม้ว่าจะไม่มีผู้ฟ้องคดีในกรณีนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว ผู้ที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีนี้คือรัฐบาล ซึ่งก็คือการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั่นเอง

2. กบฏเมษาฮาวาย หรือกบฏยังเติร์ก (พ.ศ.2524)

เมื่อวันที่ 1 ถึง 3 เมษายน พ.ศ.2524 ทหารกลุ่มยังเติร์ก²⁹ นำโดยพลเอก สันต์ จิตรปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบกได้พยายามกระทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลา

²⁷ พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ พันโทสนั่น ขจรประศาสน์ พันตรีบุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ พันตรีวิศิษฐ์ ควรประดิษฐ์ และพันตรีอัศวิน หิรัญศิริ

²⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 มาตรา 21 “ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งการ หรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทราบ”

²⁹ กลุ่มทหารซึ่งจบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่น 7

นนท์³⁰ แต่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การกระทำของทหารกลุ่มยังเติร์ก เป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การที่ทหารกลุ่มยังเติร์กได้ใช้กำลังอาวุธเข้ายึดสถานที่ราชการสำคัญหลายแห่ง ควบคุมตัวทหารระดับสูงและออกแถลงการณ์คณะปฏิวัติว่า ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองของประเทศ³¹ เป็นการใช้อำนาจประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้อำนาจประทุษร้าย เพื่อล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้แล้ว

รัฐบาลได้ประกาศให้ผู้ก่อการกบฏวางอาวุธและกลับคืนสู่หน่วยที่ตั้งตามปกติของตนภายในระยะเวลาที่กำหนด แล้วรัฐบาลจะไม่เอาผิด ซึ่งผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏในครั้งนี้ก็ได้ปฏิบัติตามประกาศดังกล่าวของรัฐบาล โดยไม่มีการต่อต้านหรือขัดขืนแต่ประการใด ทำให้สถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติ ต่อมารัฐบาลได้ประกาศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปรายงานตัวและชี้แจงถึงการกระทำของตนต่อกองอำนวยการร่วมรักษาความสงบแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนด เพื่อสอบสวนและดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาในการกระทำความผิดดังกล่าวตามกระบวนการทางกฎหมาย และผลการสอบสวนปรากฏว่า ผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐบาลอย่างครบถ้วน รัฐบาลจึงนิรโทษกรรมการกระทำของผู้กระทำความผิดในพระราชกฤษฎีกานิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 พ.ศ.2524 ในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2524 และหยุดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาเหล่านั้น³²

แม้ว่าการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในครั้งนี้จะไม่ถูกฟ้องคดีต่อศาล เนื่องจาก รัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาลก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่า การที่รัฐบาลได้ประกาศให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมารายงานตัวและชี้แจงถึงการกระทำของตน รวมทั้งมีการสอบสวนและดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดในความผิดที่ได้กระทำลง เป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั่นเอง

³⁰ นายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย

³¹ อิกานต์ ศรีนารา, “กบฏเมษาฮาวาย,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/38fR950>.

³² พระราชกฤษฎีกานิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 พ.ศ.2524

3. กบฏนอกราชการ (พ.ศ.2528)

เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 พันเอก มนูญ รูปขจรและพรรคพวกทหาร รวมทั้ง พลเรือนได้พยายามกระทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์³³ ซึ่งเป็นความพยายามกระทำการยึดอำนาจครั้งที่ 2 ในรัฐบาลชุดนี้ แต่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำอีกเช่นเคย การกระทำของพันเอก มนูญ รูปขจรและพวกเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การที่พันเอก มนูญ รูปขจรและพวกควบคุมตัวทหารระดับสูงไว้เป็นตัวประกัน ใช้กำลังทหารพร้อมด้วยรถถังเข้ายึดสถานที่สำคัญต่าง ๆ และออกประกาศคณะปฏิวัติหลายฉบับ³⁴ เป็นการใช้อำนาจประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้อำนาจประทุษร้าย เพื่อล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้แล้ว

เมื่อรัฐบาลเจรจากับผู้ก่อการกบฏสำเร็จ เหตุการณ์กบฏครั้งนี้จึงจบลง โดยรัฐบาลยอมให้พันเอก มนูญ รูปขจรลี้ภัยไปต่างประเทศ ส่วนผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏในครั้งนั้นที่เหลือบางส่วนได้มารายงานตัวและถูกดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และบางส่วนได้หลบหนีไป³⁵ ต่อมาเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2531 ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ 8 และวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีได้รับการปล่อยตัว

แม้ว่าการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในครั้งนี้จะไม่ถูกฟ้องคดีต่อศาล เนื่องจาก รัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาลเช่นเดียวกันกับกรณีกบฏเมษาฮาวายก็ตาม แต่ก่อนที่จะมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดเหล่านั้น ผู้กระทำความผิดบางส่วนได้ถูกดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยอยู่ในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ซึ่งการดำเนินคดีในครั้งนี้ก็เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอีกเช่นกัน

³³ นายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย

³⁴ อาวุธ และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “กบฏ 9 กันยายน 2528,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/38sgbR9>.

³⁵ เรื่องเดียวกัน.

ต่อมาจะเป็นการพิจารณาผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำการกบฏเพื่อแบ่งแยกดินแดน เนื่องจาก เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ใน พ.ศ.2563 แม้ว่าจะไม่ใช่กรณีที่ใกล้เคียงกับการศึกษา การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะ รัฐประหาร แต่สมควรทำการศึกษาเพื่อให้ทราบและเข้าใจผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 อย่างครอบคลุมมากขึ้น

1. คดีนายหะยีดาโอ๊ะ ทำน้ำและพวก

เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2541 พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 8 ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายหะยีดาโอ๊ะ ทำน้ำ อดีตหัวหน้าขบวนการพูโล นายหะยีปือโด เบตง ประธานขบวนการพูโล นายอับดุลเราะห์มาน บิน อับดุลกาเดร์ สมาชิกขบวนการพูโล นายหะยีสะมะแอ ทำน้ำ หรือนายสะมะแอ สะอะ หัวหน้ากองกำลังติดอาวุธขบวนการพูโล และนายยามี่ มะเซะ สมาชิกขบวนการพูโล เป็นจำเลยที่ 1 ถึง 5 ในความผิดฐานร่วมกันเป็นกบฏแบ่งแยกราชอาณาจักรเพื่อแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ออกจากราชอาณาจักรไทย และตั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นรัฐอิสระ สละสมกำลังพลและอาวุธ และสมคบกันเป็นช่องโหว่ เป็นคดีหมายเลขดำที่ ด.2722/2541³⁶ จะเห็นได้ว่า ผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในคดีนี้ คือ พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 8 ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

2. คดีกบฏเบอร์ซาตู

เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2547 พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 10 ได้เป็นโจทก์ฟ้องนายมูสตอปา เจ๊ะยะ นายอิลยาส หรืออิสยาส มั่นหวัง นายอูสมาน ปะซี นายยูไล โสะปนแอ และนายมะอาซี บุญพล เป็นจำเลยที่ 1 ถึง 5 ในความผิดฐานร่วมกันเป็นอั้งยี่ ช่องโหว่ และสมคบกันเป็นกบฏเพื่อแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ออกจากราชอาณาจักรไทย และตั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นรัฐอิสระ เรียกว่า รัฐปัตตานีหรือรัฐปัตตานีดารุสซาลาม เป็นคดีหมายเลขดำ ด.1021/2548³⁷ จะเห็นได้ว่า ผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวล

³⁶ ทีมข่าวอิศรา, “ทายาท"ดาโอ๊ะ ทำน้ำ"ถามหาความเป็นธรรม บิดาเผชิญชะตากรรมจำคุกตลอดชีวิต,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2QYslw>.

³⁷ กรุงเทพธุรกิจ, “จำคุกตลอดชีวิตแนวร่วมเบอร์ซาตู หนูนก่เหตุแบ่งดินแดนปี47,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/680537>. และ ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้, “ทักษิณ-ชิดชัยันไม่ยุบกอส. ยกฟ้อง3ผู้ต้องหาเบอร์ซาตู,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=29350.

กฎหมายอาญา มาตรา 113 ในคดีนี้ คือ พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 10 ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับกับคดีก่อนหน้า

3. คดีนายชาคาริม เจะเลาะ

พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 8 ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายชาคาริม เจะเลาะ หัวหน้ากลุ่มปฏิบัติการในเมืองขบวนการพูโลใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางส่วนของจังหวัดสงขลาออกจากราชอาณาจักรไทย และตั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นรัฐอิสระ เรียกว่า สาธารณรัฐอิสลามปัตตานี ประเทศอิสลามมลายูปัตตานี หรือประเทศมลายูอิสลามปัตตานี เป็นจำเลยในความผิดฐานร่วมกันเป็นกบฏเพื่อแบ่งแยกราชอาณาจักร สะสมกำลังพล และอาวุธ สมคบกันเพื่อเป็นกบฏ และสมคบกันเป็นช่องโหว่ เป็นคดีหมายเลขดำ อ.4748/2549³⁸ จะเห็นได้ว่า ผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในคดีนี้ คือ พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 8 ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกัน

และสุดท้ายเป็นการพิจารณาผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำการกบฏเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น เนื่องจาก เป็นกรณีที่ใกล้เคียงกับการศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร แม้ว่าจะไม่ได้เป็นความผิดฐานเป็นกบฏตามกฎหมายที่ใช้อยู่ใน พ.ศ.2563 แต่ก็มีสาระสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้พัฒนามาจากความผิดฐานขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 การศึกษาผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำการกบฏเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นจะทำให้ทราบและเข้าใจผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 อย่างครอบคลุมมากขึ้น

³⁸ ทีมข่าวอาชญากรรมผู้จัดการออนไลน์, “ศาลอุทธรณ์สั่งประหาร “ชาคาริม” หน.โจรพูโลใหม่,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/crime/detail/9550000078863>.

1. กฎบัตรเดช (พ.ศ.2476)

เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2476 รัฐบาลได้จัดตั้งศาลพิเศษ ซึ่งมีลักษณะการพิจารณาคดีใกล้เคียงกับศาลทหารในเวลาไม่ปกติขึ้น³⁹ เพื่อพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกบฏครั้งนี้ โดยเฉพาะ สำหรับผู้กระทำความผิดที่ร่วมกระทำการกบฏมาแต่ต้นหรือให้ความร่วมมือเมื่อเกิดการกบฏแล้วด้วยความเต็มใจ โดยการดำเนินคดีในศาลพิเศษนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และคำพิพากษาของศาลพิเศษนี้เด็ดขาดและบังคับคดีได้ทันที ไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ การฟ้องคดีในครั้งนี้มีผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดเกี่ยวกับการกบฏในครั้งนี้จำนวน 600 คน เมื่อมีการไต่สวนแล้ว อัยการศาลพิเศษได้ยื่นฟ้องจำเลย 318 คน เป็น 31 คดี และต่อมาจำเลย 250 คนถูกพิพากษาลงโทษ⁴⁰ ในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 โดยได้รับโทษแตกต่างกันไป ตั้งแต่จำคุก 6 เดือน จนถึงโทษประหารชีวิตตามพฤติการณ์ของจำเลยในการให้การในทางพิจารณา⁴¹

ส่วนพระองค์เจ้าบรมเดช แม้ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดที่ร่วมกระทำการกบฏมาแต่ต้น ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรีที่จะต้องฟ้องคดีต่อศาลพิเศษก็ตาม แต่อัยการได้ฟ้องพระองค์เจ้าบรมเดชในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ต่อศาลยุติธรรม คาดว่า การที่อัยการฟ้องพระองค์เจ้าบรมเดชต่อศาลยุติธรรม ไม่ใช่ศาลพิเศษ เนื่องจากพระองค์เจ้าบรมเดชหนีไปพำนักอาศัยในต่างประเทศ หากศาลยุติธรรมมีการพิจารณาพิพากษาคดีว่าพระองค์เจ้าบรมเดชมีความผิดอาญา ก็จะสามารถขอให้ประเทศที่พระองค์เจ้าบรมเดชพำนักอาศัยอยู่ให้ส่งตัวพระองค์เจ้าบรมเดชในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนกลับมาดำเนินคดีได้⁴²

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏเดชนี้จะเห็นได้ว่า ไม่จะเป็นการดำเนินคดีในศาลพิเศษหรือศาลยุติธรรม ผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในกรณีนี้ คือ อัยการ ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐทั้งสิ้น การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

2. กฎพระยาทรงสุรเดช หรือกฎ 18 ศพ (พ.ศ.2481)

เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2481 รัฐบาลได้จัดตั้งศาลพิเศษ เพื่อพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกบฏครั้งนี้โดยเฉพาะ ซึ่งการดำเนินคดีในศาลพิเศษนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และคำพิพากษาของศาลพิเศษนี้เด็ดขาดและบังคับคดีได้ทันที ไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ โดยมีอัยการ

³⁹ พระระ ลีสู่ทริพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 108.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

ศาลพิเศษจำนวน 9 คนเป็นผู้ทำหน้าที่ฟ้องคดีจำเลยที่กระทำความผิดในครั้งนี้อีกจำนวน 51 คน⁴³ ในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ว่า “จำเลยในคดีนี้กับพวก ได้สมคบกันและแบ่งแยกหน้าที่ต่าง ๆ กัน เพื่อกระทำการกบฏโดยเจตนาเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง และทำลายเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลให้เป็นไปตามแผนการของจำเลยและพวก”⁴⁴ ต่อมาจำเลยถูกพิพากษาลงโทษประหารชีวิตจำนวน 18 คน จึงเป็นที่มาของอีกหนึ่งชื่อเรียกของการกบฏในครั้งนี้อีกว่า “กบฏ 18 ศพ” ส่วนจำเลยที่เหลือมีทั้งถูกจำคุกตลอดชีวิตและได้รับการปล่อยตัว⁴⁵

ส่วนพระยาทรงสุรเดชเองและพระยาฤทธิอัคเนย์ไม่ได้ถูกดำเนินคดีในศาลพิเศษ เนื่องจาก รัฐบาลได้ให้สิทธิบุคคลเหล่านี้ในการเลือกที่จะถูกดำเนินคดีในศาลพิเศษหรือลี้ภัยไปต่างประเทศ เพราะ บุคคลทั้ง 2 เป็นผู้ก่อการขึ้นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งพระยาทรงสุรเดชเองและพระยาฤทธิอัคเนย์เลือกลี้ภัยไปต่างประเทศทั้งคู่⁴⁶

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏพระยาทรงสุรเดชนี้จะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีในศาลพิเศษ ผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 101 ในการกบฏครั้งนี้ คือ อัยการศาลพิเศษ ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับกรณีกบฏบวรเดช

3. กบฏเสนาริการ (พ.ศ.2491)

รัฐบาลได้ส่งเรื่องกบฏเสนาริการไปให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการประจำกรมพระธรรมมูญเพื่อให้พนักงานอัยการฟ้องคดีกับผู้กระทำความผิดเหล่านี้ แต่พนักงานอัยการประจำกรมพระธรรมมูญเห็นว่า การกระทำของบุคคลเหล่านี้ไม่ผิดกฎหมาย เนื่องจาก ไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนว่า บุคคลเหล่านั้นได้กระทำความผิด และยังไม่เกิดเหตุร้ายแรงจากการกระทำของบุคคล

⁴³ ภูธร ภูมะธน, “ศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 พ.ศ. 2478 และ พ.ศ. 2481” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 202-209.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 226.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241-243.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

เหล่านั้น จึงมีคำสั่งไม่ฟ้อง ทำให้กบฏเสนาธิการไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีใด ๆ และได้รับการปล่อยตัว⁴⁷

แม้ว่าการกบฏในครั้งนี้จะไม่มี การฟ้องร้องดำเนินคดีกับกบฏเสนาธิการก็ตาม แต่การกระทำของกบฏเสนาธิการก็ถูกสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการประจำกรมพระธรรมนูญก็ได้พิจารณาสำนวนฟ้อง ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั่นเอง เนื่องจาก พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการประจำกรมพระธรรมนูญเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐ

4. กบฏวังหลวง (พ.ศ.2492)

หลังจากที่พนักงานสอบสวนสอบสวนเสร็จ จึงส่งสำนวนและตัวผู้ต้องหาทั้งหมดให้พนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2492 พนักงานอัยการได้ฟ้องนายบุญชิต เกตุรายนาคและพวก จำเลย 16 คนต่อศาลยุติธรรม ในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 เป็นคดีหมายเลขดำที่ 942/2492 นอกจากนี้ ในภายหลังพนักงานอัยการได้ฟ้องบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกรณีกบฏวังหลวงนี้อีกหลายคดี⁴⁸

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2500 รัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงครามได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 เพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาฐานกบฏภายในราชอาณาจักร ฐานกบฏภายนอกราชอาณาจักร ฐานก่อการจลาจล หรือตามกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าวที่ได้กระทำลงก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 และได้ตัวมาเพื่อดำเนินคดีก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 ทำให้จำเลยในคดีกบฏวังหลวงทั้งหมดพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และหากได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่า ผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่า ได้กระทำความผิดนั้น หากผู้นั้นรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง⁴⁹

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏวังหลวงนี้จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน และพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในการกบฏครั้งนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนและ

⁴⁷ พชระ ถีสุทธิพิรัชย์, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 116.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.

⁴⁹ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

พนักงานอัยการต่างเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกันกับกรณีกบฏในครั้งก่อน ๆ

5. กบฏแมนฮัตตัน (พ.ศ.2494)

ภายหลังเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน ผู้กระทำความผิดในครั้งนี้นี้อีกบางส่วนหลบหนีไปบางส่วนเข้ามอบตัว มีการจับกุมผู้ต้องหาประมาณ 1,000 คน แต่ส่วนใหญ่ได้รับการปล่อยตัวเนื่องจาก พยานหลักฐานไม่เพียงพอ ในการกบฏครั้งนี้พนักงานอัยการได้ฟ้องคดีผู้ต้องหาประมาณ 100 คน ในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101⁵⁰

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2500 รัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 เพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาฐานกบฏภายในราชอาณาจักร ฐานกบฏภายนอกราชอาณาจักร ฐานก่อการจลาจล หรือตามกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าวที่ได้กระทำลงก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 และได้ตัวมาเพื่อดำเนินคดีก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 ทำให้จำเลยในคดีกบฏแมนฮัตตันทั้งหมดพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และหากได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วก็ได้ถือว่า ผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น หากผู้นั้นรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง⁵¹ เช่นเดียวกับกรณีกบฏวังหลวง

การดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏแมนฮัตตันนี้ พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในการกบฏครั้งนี้ ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกันกับกรณีกบฏในครั้งก่อน ๆ อีกเช่นกัน

6. กบฏสันติภาพ (พ.ศ.2495)

เมื่อวันที่ 18 ถึง 20 พฤษภาคม พ.ศ.2496 พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏสันติภาพจำนวน 55 คนเป็นจำเลยในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ต่อศาล และศาลได้พิจารณาและพิพากษาคดีเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2498 ให้จำเลยรับโทษจำคุก 20 ปี และต่อมาได้รับการลดโทษเหลือจำคุก 13 ปี 4 เดือน

⁵⁰ พพระ ลีสู่พิริยชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 121.

⁵¹ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

นอกจากนั้น การกบฏในครั้งนี้นี้ยังมีผู้ถูกฟ้องคดีในความผิดกระทำการอันเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อีกด้วย⁵²

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2500 รัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 เพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ที่กระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญาฐานกบฏภายในราชอาณาจักร ฐานกบฏภายนอกราชอาณาจักร ฐานก่อการจลาจล หรือตามกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าวที่ได้กระทำลงก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 และได้ตัวมาเพื่อดำเนินคดีก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 ทำให้จำเลยในคดีกบฏสันติภาพทั้งหมดพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วก็ให้ถือว่า ผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง⁵³ เช่นเดียวกับกรณีกบฏวังหลวง และกบฏแมนฮัตตัน

การดำเนินคดีผู้กระทำความผิดในกรณีกบฏสันติภาพนี้ พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีในความผิดฐานเป็นขบถ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 ในการกบฏครั้งนี้ ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนรัฐ การดำเนินคดีอาญาในกรณีนี้จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกันกับกรณีกบฏในครั้งก่อน ๆ เช่นกัน

3.3 การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร

การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) รูปแบบหนึ่ง เนื่องจาก เป็นการออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยบุคคลที่กระทำความผิดเองในขณะที่มีอำนาจ โดยเป็นการนิรโทษกรรมฝ่ายเดียว (One-sided) เพื่อคุ้มกันตนเองและพวกไม่ให้ถูกดำเนินคดีหรือเพื่อลบเลือนความผิดของตนเองและพวกทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่ตนเองและพวกได้กระทำลง⁵⁴ โดยการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นการทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice)⁵⁵ นอกจากนี้ ยัง

⁵² พชระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 123-124.

⁵³ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

⁵⁴ Pheny Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model”, pp. 46-47.

⁵⁵ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

เป็นการขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propia sua Causa) เนื่องจาก การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองที่ทำให้ตนเองไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษนั้นเสมือนเป็นการตัดสินความผิดที่ตนได้กระทำว่าไม่มีความผิด⁵⁶

การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารนั้น ในบางกรณีอาจออกโดยคณะรัฐประหารเอง แต่ในบางกรณีอาจไม่ได้ถูกออกโดยคณะรัฐประหารเอง แต่ถูกออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร กรณีเช่นนี้ก็ยิ่งถือว่าเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เช่นกัน เนื่องจาก ฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การแต่งตั้งของคณะรัฐประหารอาจตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหาร ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีเจตจำนงอิสระในการตรากฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัตินี้ก็เป็นผลมาจากการครอบงำของคณะรัฐประหารและเป็นไปตามความประสงค์ของคณะรัฐประหาร⁵⁷

3.3.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 คณะราษฎรได้กระทำการปฏิวัติ⁵⁸ เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ (เป็นขบถ) ตามกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น⁵⁹ ภายหลังปฏิวัติสำเร็จจึงได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดของตนเองและพวก โดยกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้มีชื่อว่า พระราช

⁵⁶ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 64.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

⁵⁸ ข้อแตกต่างระหว่างการปฏิวัติ (Revolution) กับการรัฐประหาร (Coup d'état) คือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง กล่าวคือการรัฐประหาร (Coup d'état) เพียงแต่มีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยแย่งชิงอำนาจปกครองจากรัฐบาลเดิมมาเป็นของผู้กระทำการรัฐประหาร โดยยังคงใช้การปกครองระบอบเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง แต่การปฏิวัติ (Revolution) มีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง อย่างไรก็ตาม มักมีการใช้คำว่า ปฏิวัติ (Revolution) และ รัฐประหาร (Coup d'état) ปะปนกัน เนื่องจาก ทั้ง 2 กรณีล้วนเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจปกครองด้วยวิถีทางอันไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยการกระทำทั้ง 2 กรณีเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ

⁵⁹ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 “ผู้ใดทะนงองอาจกระทำการประทุษร้ายอย่างใดใด เพื่อจะทำลายรัฐบาลเสียก็ตี เพื่อจะเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักร์ก็ตี เพื่อจะแย่งชิงเอาพระราชอาณาจักร์แม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ตี ท่านว่า มันเป็นขบถ ให้เอาตัวมันไปประหารชีวิตเสีย หรือมิฉะนั้นให้จำคุกไว้จนตลอดชีวิต”

กำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับแรกของประเทศไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) แต่กฎหมายนิรโทษกรรมนี้ยังคงเป็นการนิรโทษกรรมโดยใช้อำนาจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมโดยอำนาจของพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) เนื่องจาก เป็นลงพระปรมาภิไธยก่อนที่เจอลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองประเทศไทยสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 แต่ก็ถือได้ว่า พระราชกำหนดนี้ถูกตราขึ้นโดยรัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ศาสตราจารย์ ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นการตรากฎหมายนิรโทษกรรมโดยฝ่ายบริหารเป็นครั้งแรกของประเทศไทย⁶⁰

พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 เป็นการนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดของคณะราษฎรในการกระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 โดยบทบัญญัตินิรโทษกรรมอยู่ในมาตรา 3 ของพระราชกำหนดนี้ บทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้นไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย” บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้เป็นกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับแรกของประเทศไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และถือเป็นแม่แบบของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในเวลาต่อมา

การที่รัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับคณะราษฎรผู้กระทำการปฏิวัติต้องออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเอง เนื่องจาก การปฏิวัติเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ (เป็นขบถ) ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 และการกระทำต่าง ๆ ของคณะราษฎรยังอาจเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ อีก หากไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม คณะราษฎรอาจถูกดำเนินคดีในความผิดที่ตนได้กระทำในภายหลัง จึงได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองและพวก โดยการบัญญัติให้การกระทำต่าง ๆ ของตนและพวก หาก

⁶⁰ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2475 หลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) ผู้แทนคณะราษฎร ได้นำร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม พุทธศักราช 2475 และร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ทรงลงพระปรมาภิไธย ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ในเวลานั้น ส่วนพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวนั้น ทรงรับไว้และพระราชทานพระกระแสรับสั่งขอเวลาพิจารณาสักหนึ่งวัน และวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองประเทศไทยสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 (โปรดดู อริย์ชัย แก้วเกาะสะบ้า, “ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2NtmokL>.)

เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ก็ไม่ให้อธิบายว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มกันตนเองและพวกไม่ให้ถูกดำเนินคดี หรือแม้ว่าจะถูกดำเนินคดี ก็มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมคุ้มครองไว้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้ไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำลง

3.3.2 กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร

กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารเกิดขึ้นในกรณีที่คณะรัฐประหารได้กระทำการอันเป็นกบฏประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ผู้กระทำการดังกล่าวจึงมีความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เมื่อคณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารสำเร็จ จึงมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมนิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร โดยการนิรโทษกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่กระทำการรัฐประหารมีความผิด ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี หรือได้รับโทษในภายหลัง โดยอ้างเหตุผลว่า เนื่องจาก การกระทำความผิดในการปฏิวัติหรือรัฐประหารนั้น กระทำไปด้วยความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาในประเทศ มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนและไม่หวังผลตอบแทน⁶¹ ผู้กระทำความผิดจึงไม่สมควรมีความผิดและรับโทษในการกระทำความผิดดังกล่าว⁶²

กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกออกในรูปแบบของพระราชบัญญัติและรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากกาแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการออกกฎหมายอื่น ๆ คณะรัฐประหารมักจะออกในรูปแบบคำสั่งหรือประกาศของคณะรัฐประหาร แต่ในการออกกฎหมายนิรโทษกรรม ไม่เคยมีการออกในรูปแบบของคำสั่งหรือประกาศของคณะรัฐประหาร อาจเป็นเพราะคณะรัฐประหารมองว่า หากออกกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของคำสั่งหรือประกาศของคณะรัฐประหาร จะเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) แต่หากเป็นการออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติ จะเป็นการออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยองค์กรที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมายตามปกติเช่นเดียวกันกับการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในกรณีอื่น⁶³ แต่เมื่อพิจารณาถึงฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่คณะรัฐประหารจะพบว่า ฝ่ายนิติบัญญัตินั้นมาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารหรืออยู่ภายใต้อำนาจของคณะรัฐประหาร ทำ

⁶¹ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 422-423.

⁶² ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 29.

⁶³ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า: 11-12.

ให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีเจตจำนงอิสระในการออกกฎหมาย และกฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัตินี้ก็เป็นผลมาจากการครอบงำของคณะรัฐประหารและเป็นไปตามความประสงค์ของคณะรัฐประหาร กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นจึงยังคงมีลักษณะเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty)⁶⁴

3.3.2.1 การนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

แต่เดิมการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกตราขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติเนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ เหตุผลประการแรก คือ กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันความชอบธรรมของกฎหมายนิรโทษกรรม จึงต้องตรากฎหมายนิรโทษกรรมขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่แสดงถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนและเป็นการแสดงว่า ประชาชนยอมรับการนิรโทษกรรมนี้ไปโดยปริยาย⁶⁵ ส่วนเหตุผลประการที่ 2 คือ การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา⁶⁶ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ⁶⁷ ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อมาลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาจึงต้องเป็นการตรากฎหมายในรูปแบบที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่าหรือเท่ากัน ดังที่จะเห็นได้จากในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติ⁶⁸ ดังนั้น ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมจึงต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติหรือในรูปแบบกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ⁶⁹ กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบพระราชบัญญัติ⁷⁰ ได้แก่

⁶⁴ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 113.

⁶⁵ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*: 11.

⁶⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

⁶⁷ ทักษิณ ฤกษ์สุด, *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย*, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 82.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-85.

⁶⁹ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*: 12.

⁷⁰ iLaw, “การนิรโทษกรรมกับสังคมไทย,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/562>.

1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้คณะรัฐมนตรีลาออก เพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2476 (รก.2476/-/389)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2476⁷¹ โดยพระยาพหลพลพยุหเสนา (พหลเอก พจน์ พหลโยธิน)⁷² ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2476⁷³ เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดย คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน นำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนา (พหลเอก พจน์ พหลโยธิน) ผู้นำคณะรัฐประหาร หลวงพิบูลสงคราม (จอมพล แปลก พิบูลสงคราม)⁷⁴ หัวหน้าฝ่ายทหารบก และ หลวงศุภชลาศัย (นาวาเอก บุง ศุภชลาศัย) หัวหน้าฝ่ายทหารเรือ ทำยึดอำนาจจากรัฐบาลพระยามโน ปกรณ์นิติธาดา (นายก้อน หุตะสิงห์)⁷⁵

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้ คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2476 ปรากฏอยู่ใน มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่าของบุคคลใด ๆ คณะ ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนนี้ หากว่าจักเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็น การละเมิดกฎหมายเลย ประกาศมา ณ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2476 เป็นปีที่ 9 ในรัชกาลปัจจุบัน” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้ นิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการ รัฐประหารเท่านั้น และมีหลักการเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชกำหนดนิรโทษกรรมใน คราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 3⁷⁶ ที่ว่า แม้ว่าบรรดาการกระทำ ทั้งหลายของคณะปฏิวัติหรือคณะรัฐประหารจะเป็นการละเมิดกฎหมายใด ๆ ก็ตาม ก็มีให้ถือว่าการ กระทำทั้งหลายเหล่านั้นเป็นการละเมิดกฎหมาย

⁷¹ ธรรมนิติย์ สุมันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (มีนาคม 2557): 6.

⁷² นายกรัฐมนตรีคนที่ 2 ของประเทศไทย

⁷³ สุวัศตี โภชนพันธ์ุ, “รัฐประหาร 20 มิถุนายน 2476,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2NyllQC>.

⁷⁴ นายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของประเทศไทย

⁷⁵ นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย

⁷⁶ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 “บรรดาการกระทำทั้งหลาย ทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจักเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิด กฎหมายเลย”

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 (รก. 2490/62/741)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2490⁷⁷ โดยพันตรีควง อภัยวงศ์ (รองอำมาตย์เอก หลวงโกวิทอภัยวงศ์)⁷⁸ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยทหารกลุ่มหนึ่ง นำโดยจอมพล ผิน ชุณหะวัณ ทหารนอกราชการทำยึดอำนาจจากรัฐบาล พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)⁷⁹ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ โดยในขณะนั้นพันตรีควง อภัยวงศ์ (รองอำมาตย์เอก หลวงโกวิทอภัยวงศ์) หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคฝ่ายค้าน⁸⁰

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำรัฐประหารเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารที่กล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายทุกประการ” เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบัญญัตินิรโทษกรรมนั้นนอกจากจะนิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่คณะรัฐประหารแล้ว ยังได้มีการรับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องจากการกระทำการรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่เพิ่มเติมจากการนิรโทษกรรมในครั้งก่อน ๆ

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494 (2494/80/25พ)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2494⁸¹ โดยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม (หลวงพิบูลสงคราม) ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีตามเดิม โดยการ

⁷⁷ ธรรมนิติย์ สุ่มันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 6.

⁷⁸ นายกรัฐมนตรีคนที่ 4 ของประเทศไทย

⁷⁹ นายกรัฐมนตรีคนที่ 8 ของประเทศไทย

⁸⁰ นรนิติ เศรษฐบุตร, “8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3ahzjiO>.

⁸¹ ธรรมนิติย์ สุ่มันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 6.

รัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยกลุ่มทหารที่เรียกตนเองว่า “คณะบริหารประเทศชั่วคราว” นำโดยจอมพล ผิน ชุณหะวัณ (หลวงชำนาญยุทธศาสตร์)⁸² ซึ่งถือเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง) เป็นครั้งแรกในประเทศไทย

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้เนื่องในการกระทำเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2492 และนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศพุทธศักราช 2482 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช 2483 กลับมาใช้ นั้น หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจน บรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการเปลี่ยนแปลงนี้ให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายทุกประการ” จะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้นอกจากนิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่คณะรัฐประหาร แล้วยังรับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายอีกด้วย ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3⁸³

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 พ.ศ.2500 (รก. 2500/81/1พ)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2500⁸⁴ โดยนายพจน์ สารสิน⁸⁵ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร นำโดยจอมพล สฤษดิ์

⁸² ณัฐพล ใจจริง, “รัฐประหาร พ.ศ. 2494,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2Rkajn>.

⁸³ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำรัฐประหารเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารที่กล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายทุกประการ”

⁸⁴ ธรรมนิติย์ สุมันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 6.

⁸⁵ นายกรัฐมนตรีคนที่ 9 ของประเทศไทย

ธนรัชต์ ทำยิตอำนาจจากรัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม (หลวงพิบูลสงคราม)⁸⁶ ทั้งนี้การรัฐประหารครั้งนี้ทำให้กลุ่มผู้นำรัฐบาลที่เคยมาจากคณะราษฎรสิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 พ.ศ.2500 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่ว่าใน ฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือผู้ถูกใช้ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 และในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ไม่ว่ากระทำอย่างไร และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันดังกล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และบรรดาประกาศหรือคำสั่งไม่ว่าจะเป็นในรูปใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยาย ให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายและใช้บังคับได้โดยถูกต้องทุกประการ” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้นิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่คณะรัฐประหาร และรับรองให้ประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อน ๆ แต่ได้มีการใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติละเอียดขึ้น โดยมีการขยายความถ้อยคำบางคำและเพิ่มเติมถ้อยคำบางประการ เพื่อให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมมีความครอบคลุมมากขึ้น

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้รับเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วยว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงเพื่อขจัดปัญหาในการบริหารประเทศและใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนเดือดร้อนและหวาดกลัว จึงมีความจำเป็นต้องกระทำการรัฐประหาร เพื่อประเทศชาติและประชาชน โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้⁸⁷

⁸⁶ ณัฐพล ใจจริง, “รัฐประหาร พ.ศ. 2500,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/375CXve>.

⁸⁷ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหาร ราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ได้กระทำไปโดยปราศจากที่ระมัดระวังความเสื่อมโทรมในการบริหาร ราชการและการใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนและหวาดกลัวแก่ประชาชนโดยทั่วไป และได้กระทำโดยมิได้ปราศจากแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทน อย่างไรก็ดีจึงเป็นการสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่บุคคลผู้กระทำการยึดอำนาจในครั้งนี้

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 พ.ศ.2502 (รก.2502/41/1พ)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2502⁸⁸ โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร⁸⁹ ซึ่งเป็นรองนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร นำโดยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์อีกครั้ง ทำยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอก ถนอม กิตติขจร ซึ่งได้ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรีล่วงหน้าแล้วในตอนเที่ยงวันของวันนั้น ทั้งนี้การรัฐประหารในครั้งนี้จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำการรัฐประหารได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเอง ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ผู้นำการรัฐประหารขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเอง⁹⁰

การรัฐประหารครั้งนี้เป็นการรัฐประหารโดยอ้างว่า เพื่อปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ การรัฐประหารครั้งนี้ถือเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง) โดยผู้กระทำการรัฐประหารเรียกการรัฐประหารครั้งนี้ว่า “การปฏิวัติ” โดยมีความมุ่งหมายที่จะหยุดการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้ชั่วคราว⁹¹ มีการออกรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งมีบทบัญญัติที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีสามารถใช้อำนาจในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด อยู่ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502 มาตรา 17⁹²

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 พ.ศ.2502 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการปฏิวัติเมื่อ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ก็ดี ในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกันก็ดี การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติอันได้กระทำไปเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นก็ดี การ

⁸⁸ ธรรมนูญ สมนันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 7.

⁸⁹ นายกรัฐมนตรีคนที่ 10 ของประเทศไทย

⁹⁰ นรนิติ เศรษฐบุตร, “20 ตุลาคม พ.ศ.2501,” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2teAGzb>.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน.

⁹² ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2502 มาตรา 17 “ในระหว่างที่ใช้ธรรมนูญนี้ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือราชบัลลังก์หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อวุ่น หรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการ หรือกระทำการใด ๆ ได้และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้นเป็นคำสั่งหรือการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย”

กระทำได้กล่าวนี้ไม่ว่าจะกระทำอย่างไร ไม่ว่าจะในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้น หรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และบรรดาประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้า คณะปฏิวัติไม่ว่าจะเป็นรูปใด และไม่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้ มีผลบังคับในทางบริหารราชการหรือ ในทางนิติบัญญัติให้ถือว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งที่ชอบและใช้บังคับได้สืบไป” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติ นิรโทษกรรมนี้นอกจากจะนิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารแล้ว ยัง รับรองให้ประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าเป็นชอบด้วย กฎหมาย ซึ่งมีหลักการเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อน ๆ แล้ว ยังนิรโทษกรรมให้แก่การลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นอีกด้วย และได้มี การขยายความและเพิ่มเติมถ้อยคำในบทบัญญัติ เพื่อให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมมีความครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้ระบุเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วย ว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงเพื่อกำจัดคอมมิวนิสต์ ทำให้การ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและมีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม และปฏิวัติกิจการที่ไม่ เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหา ประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการ รัฐประหารในครั้งนี้⁹³

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515 (รก. 2515/198/234)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2515⁹⁴ โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร⁹⁵ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีตามเดิมเป็นสมัยที่ 4 โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่

⁹³ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ได้กระทำไปด้วยความปรารถนาที่จะให้ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่ เหมาะสม และยังให้การปกครองเป็นไปในระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์และเรียบร้อยยิ่งขึ้นกับทั้งปรารถนาที่จะกำจัดการกระทำอันเป็นกบฏวิธีของคอมมิวนิสต์เพื่อยึดครองประเทศไทยซึ่งเป็นภัยอันร้ายยิ่ง และเพื่อปฏิวัติกิจการที่ไม่เหมาะสมเสียใหม่ให้บังเกิดความผาสุกแก่ประชาชนชาวไทยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศทั้งได้ กระทำไปโดยมิได้ปรารถนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือบำเหน็จตอบแทนแต่ประการใด จึงเป็นการสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติในครั้งนี้

⁹⁴ ธรรมนูญ สุ่มันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม”, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 7.

⁹⁵ นายกรัฐมนตรีคนที่ 10 ของประเทศไทย

17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยทหาร ตำรวจ และพลเรือน ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” นำโดยจอมพล ถนอม กิตติขจร ทำยึดอำนาจจากรัฐบาลของตนเอง ซึ่งเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง)⁹⁶

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ซึ่งได้กระทำให้เกิดการปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 ก็ดี ในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันก็ดี การกระทำทั้งหลาย ทั้งสิ้นของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือของผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติอันได้กระทำไปเพื่อความมั่นคงของประเทศและราชบัลลังก์ และเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวนี้ไม่ว่ากระทำอย่างไร ไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้รื้อถอนการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหาร แต่ไม่ได้รับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย โดยถ้อยคำในบทบัญญัตินิรโทษกรรมในครั้งนี้มีความละเอียดน้อยกว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อนหน้า แต่มีความละเอียดมากกว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับอื่น ๆ ก่อนหน้านั้น และยังได้มีการบอกถึงสาเหตุในการกระทำการรัฐประหารในบทบัญญัตินิรโทษกรรมอีกด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้ระบุเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วย

ว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงและยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน และกำหนดแนวทางการปกครองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้⁹⁷

⁹⁶ ชาติชัย มุกสง, “รัฐประหาร พ.ศ. 2514,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2RzJrMn>.

⁹⁷ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การยึดอำนาจปกครองประเทศและยกเลิกรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะปฏิวัติได้กระทำเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นั้น คณะปฏิวัติได้กระทำไปด้วยความปรารถนาที่จะแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นอันตรายต่อประเทศชาติสถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชน และกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศ

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519 (รก. 2519/156/42พ)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2519⁹⁸ โดยศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร⁹⁹ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร 3 เหล่าทัพและอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” นำโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ยึดอำนาจจากรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช¹⁰⁰ ทั้งนี้การรัฐประหารครั้งนี้เป็นการรัฐประหารภายหลังจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์นองเลือดครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย¹⁰¹

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวซึ่งได้กระทำไปด้วยความมุ่งหมายที่จะให้บังเกิดความมั่นคงของราชอาณาจักรของราชบัลลังก์ และเพื่อความสงบสุขของประชาชนก็ดี และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันได้กระทำไปเพื่อการที่กล่าวนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันที่ยกกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่ยกกล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจาก

พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของ ประชาชนเพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนชาวไทยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศทั้งได้กระทำไปโดยมิ ได้ปรารถนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทนแต่ประการใด จึงสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติในครั้งนี้

⁹⁸ ธรรมนูญ สมนันตกุล, “กฎหมายนิรโทษกรรม,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: 7.

⁹⁹ นายกรัฐมนตรีคนที่ 14 ของประเทศไทย

¹⁰⁰ นายกรัฐมนตรีคนที่ 6 ของประเทศไทย สมัยที่ 3

¹⁰¹ ธิกานต์ ศรีนารา, “6 ตุลาคม 2519,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3af4hci>.

ความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนั้นนอกจากจะนิรโทษกรรมกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหาร ยังนิรโทษกรรมให้การลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น แต่ไม่ได้รับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย และยังได้มีการบอกถึงสาเหตุในการกระทำรัฐประหารในบทบัญญัตินิรโทษกรรมอีกด้วย ซึ่งมีหลักการเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515 โดยได้มีการขยายความและเพิ่มเติมถ้อยคำในบทบัญญัติ เพื่อให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมมีความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้ระบุเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วยว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงและยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน และกำหนดแนวทางการปกครองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารในครั้ง นี้¹⁰² ซึ่งเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้เป็นเหตุผลเดียวกันกับเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

8. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 พ.ศ.2520

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2520 โดยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์¹⁰³ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร นำโดยพลเรือ

¹⁰² เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การยึดอำนาจการปกครองประเทศ และยกเลิกรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้กระทำเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นั้น คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้กระทำไปด้วยความปรารถนาที่จะแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชน และกำหนดรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและจิตใจของประชาชนเพื่อให้บังเกิดความผาสุกแก่ประชาชนชาวไทย และความเจริญรุ่งเรืองของ ประเทศทั้งได้กระทำไปโดยมิได้ปรารถนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทนแต่ประการใด จึงสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศในครั้งนี้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

¹⁰³ นายกรัฐมนตรีคนที่ 15 ของประเทศไทย

เอก สกัด ชลออยู่ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด ยึดอำนาจจากรัฐบาลของศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร¹⁰⁴ ซึ่งการรัฐประหารครั้งนี้ถือเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง)¹⁰⁵

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 พ.ศ.2520 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าวซึ่งได้กระทำไปด้วยความมุ่งหมายที่จะให้บังเกิดความมั่นคงของราชอาณาจักรและเพื่อความผาสุกของประชาชนก็ดี และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ อันได้กระทำไปเพื่อการที่กล่าวนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ว่ากระทำให้ให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการไม่ว่า กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันเวลาที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนั้นนอกจากจะนิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหาร ยังนิรโทษกรรมให้การลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น แต่ไม่ได้รับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย และยังได้มีการบอกถึงสาเหตุในการกระทำการรัฐประหารในบทบัญญัตินิรโทษกรรมอีกด้วย ซึ่งมีหลักการและใช้ถ้อยคำเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้ระบุเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วยว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงและยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การบริหารประเทศเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ มีความเป็นระเบียบและเรียบร้อย แก้ไขปัญหาของประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ และฟื้นฟูความสัมพันธ์กับนานาประเทศ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วน

¹⁰⁴ นายกรัฐมนตรีคนที่ 14 ของประเทศไทย

¹⁰⁵ นรนิติ เศรษฐบุตร, “20 ตุลาคม พ.ศ.2520,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2tmQ9wZ>.

ตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้¹⁰⁶

9. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 พ.ศ.2534 (รก. 2534/79/1พ)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ออกเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2534 โดยนายอานันท์ ปันยารชุน¹⁰⁷ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รสช.) นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด แต่ผู้มีอำนาจแท้จริงในการรัฐประหาร คือ พลเอก สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ¹⁰⁸ การรัฐประหารครั้งนี้เป็นการยึดอำนาจโดยการจี้เครื่องบินเพื่อจับตัวนายกรัฐมนตรีในขณะที่เครื่องบินกำลังจะขึ้นบิน¹⁰⁹

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 พ.ศ.2534 ปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าการกระทำ

¹⁰⁶ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่การยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน และยกเลิก รัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะปฏิวัติได้กระทำเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 นั้น คณะปฏิวัติได้กระทำไปด้วยความปรารถนาที่จะให้การบริหารประเทศเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาของประเทศชาติได้ทันที่เร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนส่งเสริมสร้างความสามัคคีของชนในชาติ ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย และฟื้นฟูความสัมพันธ์กับนานาประเทศเพื่อให้เกิดความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร และบังเกิดความผาสุกแก่ประชาชนชาวไทย และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ทั้งได้กระทำไปโดยมิได้ปรารถนา แสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทนแต่ประการใดจึงสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินในครั้งนี้จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

¹⁰⁷ นายกรัฐมนตรีคนที่ 18 ของประเทศไทย

¹⁰⁸ นายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย

¹⁰⁹ นรนิติ เศรษฐบุตร, “23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2TufDDp>.

เพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลัง วันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนั้นนอกจากจะนิรโทษกรรมการกระทำรัฐประหารให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหาร ยังนิรโทษกรรมให้การลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น แต่ไม่ได้รับรองให้การกระทำ ประกาศ และคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารดังกล่าวให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย และไม่ได้บอกถึงสาเหตุในการกระทำการรัฐประหารในบทบัญญัตินิรโทษกรรมอีกด้วย ซึ่งมีหลักการและใช้ถ้อยคำคล้ายกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อนหน้า แต่ถ้อยคำในบทบัญญัตินิรโทษกรรมในครั้งนี้มีผลละเอียดย่นย่อกว่าพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อนหน้า

ทั้งนี้พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้ระบุเหตุผลในการตราขึ้นไว้ด้วยว่า เนื่องจาก คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ลงและยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน และกำหนดแนวทางการปกครองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน ดังนั้น จึงสมควรออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารในครั้ง¹¹⁰ ซึ่งเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้เป็นเหตุผลเดียวกันกับเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515 และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519

¹¹⁰ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินและยกเลิกรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้กระทำไปเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 นั้น คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้กระทำไปด้วยความปรารถนาที่จะแก้ไขสถานการณ์ ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรความเป็นธรรมในการปกครองประเทศความสามัคคีของชนในชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความผาสุก ของประชาชนชาวไทย และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ทั้งได้กระทำไปโดยมิได้ปรารถนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทนแต่ประการใด จึงเป็นการสมควรที่จะให้มีนิรโทษกรรมแก่บรรดาบุคคลซึ่งได้กระทำ การเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้จึงสมควรให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองประเทศในครั้ง¹¹⁰ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

3.3.2.2 การนิรโทษกรรมในรูปแบบของรัฐธรรมนุญ

แม้ว่าแต่เดิมการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกตราขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติ แต่ในการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุด¹¹¹ ได้มีการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) และรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ และเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงที่สุด¹¹² และสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากมากกว่ากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญได้แก่

1. รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช

2549

บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 โดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาการนายกรัฐมนตรี โดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) นำโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลของดร.ทักษิณ ชินวัตร¹¹³ และแต่งตั้งพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี และภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้เปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)¹¹⁴

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ปรากฏอยู่ในมาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช

¹¹¹ การรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจจากรัฐบาลของดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 และการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557

¹¹² ทักษิณ ฤกษ์สุต, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, หน้า 81.

¹¹³ นายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

¹¹⁴ สุเจน แลชนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “รัฐประหาร 19 กันยายน 2549,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/36UBLup>.

2548 ของหัวหน้าและคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมตลอดทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าว หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษ และการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้น หรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรูปแบบการนิรโทษกรรม โดยเปลี่ยนจากกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติมาเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แต่ยังคงมีหลักการและใช้ถ้อยคำเช่นเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อน ๆ และที่สำคัญการนิรโทษกรรมในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้มีการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จากที่ก่อนหน้านี้กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะอยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติมาตลอด แม้ว่ากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในครั้งนี้จะเพียงบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเท่านั้น

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 (สสร.)¹¹⁵ และได้ผ่านการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2550 ผลปรากฏว่า ผู้มาลงประชามติผู้ลงมติเห็นชอบมากกว่าไม่เห็นชอบ โดยเห็นชอบ ร้อยละ 57.81 และไม่เห็นชอบ ร้อยละ 42.19 จากผู้มาใช้สิทธิ ร้อยละ 57.61¹¹⁶

¹¹⁵ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3ajtftm>.

¹¹⁶ ประชาไท, “สาระ+ภาพ: ผลประชามติร่างรัฐธรรมนูญ 2559 เทียบปี 2550,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/08/67329>.

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ปรากฏอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 309 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย และรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้ไม่ได้บัญญัติการนิรโทษกรรมไว้โดยตรง แต่เป็นการรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 กล่าวคือ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จะถูกยกเลิกไป ทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 ถูกยกเลิกไปด้วย แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉบับนี้ได้บัญญัติรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวไว้ นอกจากนี้ บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 ยังได้เพิ่มถ้อยคำที่ว่า “ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ” อันเป็นการรับรองความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการนิรโทษกรรม และ “หลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้” อันเป็นรับรองการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ด้วย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการนิรโทษกรรมและรับรองการกระทำความผิดในอนาคตไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้การนิรโทษกรรมในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีบทบัญญัติรับรองการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เป็นรัฐธรรมนูญที่แท้จริง ไม่ใช่แค่เพียงรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช

2557

บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา¹¹⁷ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เพื่อนิรโทษกรรมการรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก

¹¹⁷ นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย

ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร¹¹⁸ ทั้งนี้การรัฐประหารในครั้งนี้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้นำการรัฐประหารได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเอง¹¹⁹

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ปรากฏอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 48 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้นการกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันทีกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันทีกล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้มีหลักการและใช้ถ้อยคำใกล้เคียงกันกับบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมีการเพิ่มถ้อยคำบางประการ เช่น “ในทางรัฐธรรมนูญ” ที่แต่เดิมจะมีเพียงแค่นี้ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการเท่านั้น

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2560 โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์เป็นประธาน และได้ผ่านการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2559 ผลปรากฏว่า ผู้มาลงประชามติเห็นชอบมากกว่าไม่เห็นชอบ โดยเห็นชอบ ร้อยละ 61.35 และไม่เห็นชอบ ร้อยละ 38.65 จากผู้มาใช้สิทธิ ร้อยละ 59.40¹²⁰

¹¹⁸ นายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

¹¹⁹ บุญเกียรติ การเวกพันธุ์, “ประยุทธ์ จันทร์โอชา,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2Ny2d5L>.

¹²⁰ ไทยรัฐออนไลน์, “กต.ยันผลประชามติทางการ โหวตผ่านร่าง 61.35 เปอร์เซ็นต์,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/687001>.

บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ปรากฏอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 279 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไปตามมาตรา 265 วรรคสอง¹²¹ ไม่ว่าเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้นเป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้มีความแตกต่างจากบทบัญญัตินิรโทษกรรมก่อน ๆ กล่าวคือ แม้ว่าบทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้จะเป็นการรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และรัฐธรรมนูญที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมเช่นเดียวกันกับบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้ได้รับรองบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรัฐประหาร รวมถึงบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่จะออกใช้บังคับต่อไป ซึ่งเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่จะเกิดขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายด้วย จึงเป็นการบัญญัติการนิรโทษกรรมเหตุการณ์ในอนาคตอย่างชัดเจน

¹²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 265 วรรคสอง “ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังคงมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 และให้ถือว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป”

ทั้งนี้บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้เป็นบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารครั้งล่าสุดและยังคงปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ใน พ.ศ.2563

3.4 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

ประมวลกฎหมายอาญาทุกมาตราได้กำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดไว้อย่างชัดเจน และหากบุคคลใดกระทำการครบองค์ประกอบตามที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2¹²² ได้วางหลักไว้ว่า ยกเว้นกรณีที่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หรือมีกฎหมายยกเว้นโทษให้การกระทำความผิดนั้น ผู้ที่กระทำความผิดในกรณีเหล่านั้นจึงอาจไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษแล้วแต่กรณี การกระทำการรัฐประหารของคณะรัฐประหารเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยใช้กองกำลังทหารติดอาวุธ เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการที่ได้มาโดยชอบตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การได้มาซึ่งอำนาจด้วยวิธีการรัฐประหาร ตั้งต้นเป็นรัฐธำธิปัตย์โดยไม่ผ่านการเลือกตั้ง และสร้างความชอบธรรมให้การกระทำที่ผิดกฎหมายของตนเองโดยการนิรโทษกรรมเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจาก เป็นการได้มาซึ่งอำนาจโดยการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่กฎหมายกำหนด ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเป็นสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นการไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมายและรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้แม้ว่าการกระทำความผิดของคณะรัฐประหารจะเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 อย่างชัดเจน แต่คณะรัฐประหารกลับไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดและไม่เคยได้รับโทษในความผิดดังกล่าว โดยแม้ว่ามีผู้ฟ้องผู้กระทำการรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวล

¹²² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

กฎหมายอาญา มาตรา 113 ทำให้ศาลได้ตัดสินคดีความผิดของคณะรัฐประหาร 4 ครั้งด้วยกัน แต่ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องทั้งหมดด้วยเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

3.4.1 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งแรกของประเทศไทยเป็นการฟ้องคดีโดยนายอนันต์ ภัคดีประไพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด นายอุทัย พิมพ์ใจชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์ และนายบุญเกิด หิรัญคำ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ พรรคประชาธิปัตย์ ฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” ได้แก่ จอมพล ถนอม กิตติขจรและพวก รวม 17 คน

3.4.1.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2515 นายอนันต์ ภัคดีประไพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด โจทก์ที่ 1 นายอุทัย พิมพ์ใจชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์ โจทก์ที่ 2 และนายบุญเกิด หิรัญคำ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ พรรคประชาธิปัตย์ โจทก์ที่ 3 ได้ฟ้องจอมพล ถนอม กิตติขจร จำเลยที่ 1 และพวกรวม 17 คน ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ขอให้ลงโทษจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 (1) (2)¹²³ และมาตรา 83¹²⁴ เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1291/2515 เนื่องจาก เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 เวลา 19.00 น. ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่มีชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร¹²⁵ ทำยึดอำนาจจากรัฐบาลของตนเอง ซึ่งเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง) โดย

¹²³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

(1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

(2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้”

¹²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹²⁵ นายกรัฐมนตรีคนที่ 10 ของประเทศไทย

ประกาศให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสืบสดลง ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 และประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ¹²⁶

โจทก์บรรยายฟ้องว่า โจทก์ทั้ง 3 เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 อยู่ในตำแหน่งเป็นเวลา 4 ปี โดยจะสิ้นสุดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2516 แต่เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เวลากลางคืนก่อนเที่ยง จำเลยที่ 1 ถึง 17 ได้กระทำความผิดกฎหมาย โดยเป็นกบฏ กล่าวคือ ร่วมกันใช้กำลังประทุษร้ายและขู่เข็ญคนไทยทั้งประเทศว่า จะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ให้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่ได้ โดยจำเลยที่ 1 กระทำตนเป็นหัวหน้าจำเลยทั้ง 17 คน จำเลยที่ 2 ถึง 17 การใช้กำลังประทุษร้ายและการประกาศขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายครั้งนี้เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติราชการของประเทศชาติตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งโจทก์ทั้ง 3 เกรงกลัวว่า จำเลยทั้ง 17 คนจะประทุษร้ายด้วยการใช้กำลังกายและอาวุธ ซึ่งจำเลยทั้ง 17 คนไม่มีอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมายจะกระทำได้ โจทก์ทั้ง 3 และประชาชนคนไทยทั่วประเทศจำยอมต้องปฏิบัติตาม และในคืนวันเดียวกันนั้นเอง จำเลยทั้ง 17 คน ได้ประกาศล้มล้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ประกาศให้สภาผู้แทนสืบสดลง เป็นการล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาจากปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญได้ เพราะเกรงว่า จำเลยที่ 1 และพวกจะใช้กำลังประทุษร้าย ทำให้จำเลยทั้ง 17 คน ได้กระทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ อำนาจบริหาร แห่งรัฐธรรมนูญ เป็นกบฏสำเร็จสมดังเจตนาของจำเลยทั้ง 17 คน

3.4.1.2 คำพิพากษา

เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2515 ศาลอาญา โดยมีนายสีห์ คลายนสูตร นายอำนวยการ อินทุภุติ (นายณัฐพัชร์ อินทุภุติ) และนายโชค จารุจินดาเป็นองค์คณะได้มีคำพิพากษาหมายเลขคดีหมายเลขแดงที่ 1295/2515 โดยพิพากษายกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า โจทก์ทั้ง 3 ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง ฟ้องโจทก์ไม่มีมูลที่จะรับไว้พิจารณา

หากโจทก์เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)¹²⁷ แล้ว จึงจะมีคำสั่งให้นัดไต่สวนมูลฟ้อง ฉะนั้นในเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์อันจะมี

¹²⁶ ชาติชาย มุกสง, “รัฐประหาร พ.ศ. 2514,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2G7551P>.

¹²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

ผลต่อไปว่า โจทก์มีสิทธิดำเนินคดีกับจำเลยได้หรือไม่ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งหากศาลเห็นสมควรแล้วก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง สำหรับคดีนี้ โจทก์ฟ้องคณะปฏิวัติซึ่งใช้อำนาจปกครองบ้านเมืองอยู่ในขณะนี้ ศาลจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะหยิบยกเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์ขึ้นวินิจฉัย

โจทก์กล่าวในคำฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้เสียหาย โดยอาศัยความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นผู้เสียหายในคดีนี้ กล่าวคือ โจทก์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 อยู่ในตำแหน่งเป็นเวลา 4 ปี โดยจะสิ้นสุดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2516 แต่การรัฐประหารทำให้โจทก์ทั้ง 3 แม้จะได้รับพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมผู้แทนสมัชชวิสามัญของรัฐสภาในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ไว้แล้ว ก็ไม่กล้าและไม่อาจไปประชุมสภาผู้แทนเพื่อทำหน้าที่นิติบัญญัติตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาจากปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญได้ เพราะเกรงว่า จำเลยที่ 1 และพวกเขาจะใช้กำลังประทุษร้าย

ความหมายของ “ผู้เสียหาย” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2¹²⁸ ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงว่า จะต้องมิลักษณะประการใด จะต้องได้รับความเสียหายโดยตรงหรือโดยปริยาย หากตีความไปโดยนัยกว้าง ๆ แล้ว โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสภาพการเป็นสมาชิกไปก็ดี ไปประชุมสภาไม่ได้ก็ดี ต้องขาดเงินเดือนหรือผลประโยชน์รายได้หรือที่คาดว่าจะได้ไปก็ดี ก็น่าจะถือว่าโจทก์ทั้ง 3 เป็นผู้เสียหาย และในขณะเดียวกันก็อาจมีบุคคลอื่น ๆ อีกที่จะเป็นผู้เสียหายฟ้องคณะปฏิวัติได้ในข้อหาเดียวกันนี้ หรือแม้ในข้อหาอื่น ๆ เช่น ราษฎรในจังหวัดที่โจทก์แต่ละคนเป็นผู้แทน หรือราษฎรในจังหวัดอื่น ๆ จะฟ้องว่า การปฏิวัติของคณะปฏิวัติทำให้เขาเสียหายต้องกลายเป็นราษฎรที่ไม่มีผู้แทนไป อย่างนี้เป็นต้น เรียกว่า ฟ้องกันได้ทั่วประเทศ ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ถึงเพียงนั้นแล้ว แทนที่จะเกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง กลับจะเกิดเป็นความระส่ำระสายเสียด้วยซ้ำ และความยุ่งยากนานาประการจะตามมา เช่น การพิจารณา การถอนฟ้อง ตลอดจนอุทธรณ์ฎีกา เพราะ การกระทำของคณะปฏิวัติอาจจะไม่ถูกฟ้องฐานเป็นกบฏแต่เพียงฐานเดียว แต่อาจถูกฟ้องในข้อหาอื่น ๆ อีกได้ ซึ่งอาจไม่เป็นไปเช่นนั้นได้ ดังนั้น ความหมายของผู้เสียหาย

(1) พนักงานอัยการ

(2) ผู้เสียหาย”

¹²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”

ตามกฎหมายที่จะมีอำนาจฟ้องคดีนี้ จึงหมายถึงผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรง และได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ¹²⁹

ศาลเห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสិทธิและหน้าที่เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสียหายหรือมีสิทธิฟ้องคดีในประเภทใดได้โดยเฉพาะแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่มีสิทธินอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่โจทก์อ้างถึงในมาตรา 25¹³⁰ ก็บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย เมื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาที่ตนมิได้เสียหายเป็นพิเศษแล้ว ผู้แทนราษฎรของก็ย่อมไม่มีสิทธินั้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น ฐานะการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของโจทก์จึงไม่ทำให้โจทก์ทั้ง 3 กลายเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายที่จะมีอำนาจฟ้องคดีได้ และโดยธรรมดาแล้วความผิดฐานเป็นกบฏอำนาจฟ้องควรอยู่แก่รัฐ ซึ่งพนักงานอัยการเท่านั้นจะเป็นผู้ดำเนินคดี¹³¹

3.4.1.3 ข้อพิจารณา

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 นี้ ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องฟ้องของโจทก์จึงไม่มีมูลที่จะรับไว้พิจารณา นอกจากนั้น ศาลยังได้ให้เหตุผลว่า หากถือว่าโจทก์ทั้ง 3 เป็นผู้เสียหายอาจทำให้มีบุคคลอื่น ๆ อีกที่ได้รับความเสียหายจากการรัฐประหารต้องการจะเป็นผู้เสียหาย ฟ้องคณะปฏิวัติได้ในข้อหาเดียวกันนี้หรือในข้อหาอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นความระส่ำระสายและความยุ่งยากหลายประการในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม แทนที่จะเกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

ต่อมาภายหลังศาลพิพากษายกฟ้อง นายอนันต์ ภัคดีประไพ นายอุทัย พิมพ็องชน และนายบุญเกิด หิรัญคำถูกจับกุม โดยจอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ และถูกจำคุกในข้อหากบฏ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2515 ตามคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 โดย

¹²⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 845/2481 “ราษฎรไม่มีอำนาจฟ้องคดีความผิดฐานขัดขวางแก่ทางน้ำไหลอันเป็นของสำหรับสาธารณประโยชน์ เว้นแต่จะนำสืบได้ว่าตนได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ

คดีเช่นนี้เป็นหน้าที่ของอัยการจะฟ้องโจทก์ซึ่งเป็นราษฎรไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยทางอาญาได้ เว้นแต่จะได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ แต่คดีนี้โจทก์หาได้นำสืบดังนั้นไม่ จึงให้ยกฟ้อง”

¹³⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มาตรา 25 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย”

¹³¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 232/2512 “ความผิดฐานค้าที่ดินโดยมิได้รับอนุญาตอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นความผิดที่รัฐเท่านั้นจะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเอกชนมิใช่ผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องในความผิดส่วนนี้ได้”

นายอุทัย พิมพ์ใจชน ถูกจำคุกมีกำหนดระยะเวลาเวลา 10 ปี ส่วนนายอนันต์ ภัคดีประไพและนายบุญเกิด หิรัญคำ มีกำหนดระยะเวลาเวลา 7 ปี ซึ่งคณะปฏิวัติให้เหตุผลว่า โจทก์ทั้ง 3 บรรยายฟ้องบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลรับฟ้อง โดยมุ่งหวังว่า การดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารจะทำให้ประชาชนมองว่า คณะปฏิวัติเป็นกบฏและรู้สึกเคลือบแคลงใจในฐานะของคณะปฏิวัติ และโจทก์ทั้ง 3 เจตนาจะให้เกิดความปั่นป่วนและกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนจนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง ดังนั้น การฟ้องคดีในครั้งนี้ไม่ใช่การใช้สิทธิโดยสุจริต แต่เป็นการชักจูงให้ประชาชนหลงผิดว่า การกระทำของคณะปฏิวัติเป็นการกระทำของพวกกบฏ อาจทำให้เกิดความกระด้างกระเดื่องขึ้นในหมู่ประชาชนถึงขนาดอาจไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายได้ ซึ่งเป็นการกระทำร้ายแรงกระทบกระเทือนความสงบในราชอาณาจักรและต่อต้านล้มล้างคณะปฏิวัติ

นอกจากนั้น คณะปฏิวัติยังได้กล่าวว่า โจทก์ทั้ง 3 เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยอมรับกฎหมายดี โดยเฉพาะนายอุทัย พิมพ์ใจชน ซึ่งเป็นนิติศาสตรบัณฑิตและเนติบัณฑิตไทย ย่อมต้องทราบว่า “เมื่อคณะปฏิวัติหรือคณะรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองเป็นผลสำเร็จแล้ว อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยย่อมเป็นของคณะปฏิวัติ คณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมใช้อำนาจอธิปไตยได้ทุกวิถีทาง”

แต่ต่อมาหลังนายอนันต์ ภัคดีประไพ นายอุทัย พิมพ์ใจชน และนายบุญเกิด หิรัญคำจำคุกเป็นระยะเวลาปีกว่า ในสมัยรัฐบาลสมัยศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์¹³² ได้มีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2515 พ.ศ.2517 โดยให้เหตุผลว่า การฟ้องคดีของบุคคลทั้ง 3 เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตและเป็นการแสดงความคิดเห็นตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนทุกคน การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิด การที่จอมพล ถนอม กิตติขจรออกคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ¹³³ ทำให้บุคคลทั้ง 3 ได้ออกจากคุกเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2517

¹³² นายกรัฐมนตรีคนที่ 12 ของประเทศไทย

¹³³ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจาก เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2515 นายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนได้เป็นโจทก์ฟ้องจอมพล ถนอม กิตติขจร กับพวกรวม ๑๗ คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญาในข้อหาฐานกบฏจอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ทำการจับกุมบุคคลทั้งสาม และมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๕ ให้ลงโทษจำคุกนายอุทัย พิมพ์ใจชนไว้มีกำหนดสิบปี และให้จำคุกนายอนันต์ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ ไว้มีกำหนดคนละเจ็ดปี

การที่บุคคลทั้งสามทำการฟ้องร้อง จอมพล ถนอม กิตติขจร กับพวกเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตและเป็นการแสดงความคิดเห็นตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนทุกคน การใช้สิทธิฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรมย่อมจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดมิได้ฉะนั้น การกระทำของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสามดังกล่าว จึงไม่เป็นความผิดและยอมถือได้ว่าบุคคลทั้งสามมิได้กระทำความผิดแต่อย่างใด

3.4.2 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 ของประเทศไทยเป็นการฟ้องคดีโดยเรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตราดและจังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ ฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ (คตส.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และสมาชิกรัฐสภาสามัญนิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้แก่ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และพลจัตวา 308 คน

3.4.2.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2550 เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราดและจังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ โจทก์ ได้ฟ้อง พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน จำเลยที่ 1 และพลจัตวา 308 คน ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113¹³⁴ และความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112¹³⁵ ขอให้ลงโทษจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83¹³⁶ มาตรา 86¹³⁷ มาตรา 112 และมาตรา 113 เป็นคดีหมายเลขดำที่ 3494/2550 เนื่องจาก เหตุการณ์

การที่จอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติมีคำสั่งให้จำคุกบุคคลทั้งสามจึงเป็นการกระทำที่มีขอบ เป็นการสมควร ตรากฎหมายยกเลิกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2515 พ.ศ.2517 ให้ปล่อยตัวนายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภักดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ ทันทีเมื่อประกาศใช้บังคับกฎหมายนี้

¹³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

¹³⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

¹³⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹³⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เวลา 23.00 น. ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) นำโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกยึดอำนาจจากรัฐบาลของดร.ทักษิณ ชินวัตร¹³⁸ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540¹³⁹

โจทก์บรรยายฟ้องว่า เมื่อระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2550 จนถึงวันฟ้องทั้งเวลากลางวันและกลางคืน จำเลยที่ 1 ถึง 8 กระทำผิดกฎหมายด้วยการใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย บิดเบือนหรือผิดแผกระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้โจทก์และปวงชนชาวไทยเข้าใจไขว้เขวว่า จำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ได้อำนาจมาด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยการตั้งชื่อคณะของตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” ทั้งที่ระบอบประชาธิปไตยได้มาโดยอำนาจของประชาชน ภายหลังจากได้กระทำการดังกล่าวแล้ว ทำให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นการได้อำนาจมาโดยมิได้เป็นไปตามวิถีทางดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มิได้เห็นความสำคัญหรือเห็นคุณค่าในสิทธิของปวงชนชาวไทย อันเป็นรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมาย บ้านเมือง ละเมิดกฎหมายสูงสุดของประเทศ

ในวันและเวลาเดียวกันจำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ยังได้กระทำการละเมิดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามนัยมาตรา 8 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540¹⁴⁰ ประกอบมาตรา 63¹⁴¹ จำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ได้กระทำการยึดอำนาจเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบเผด็จการ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยการล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง จึงเป็นการดู

¹³⁸ นายรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

¹³⁹ สุเจน แลชนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “รัฐประหาร 19 กันยายน 2549,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/36UBLup>.

¹⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 8 “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

¹⁴¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 63 “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้”

หมิ่นพระมหากษัตริย์ การกระทำของจำเลยทั้ง 308 คน ทำให้โจทก์และปวงชนชาวไทยได้รับความเสียหาย ทำให้ปราศจากการใช้อำนาจอธิปไตย ประเทศชาติขาดความน่าเชื่อถือจากนานาชาติอารยประเทศ

3.4.2.2 คำพิพากษา

เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2553 ศาลอุทธรณ์ โดยมีนายอำนาจ พวงชมพู นายสมเกียรติ ตั้งสกุล และนายสุนัย มโนมัยอุดมเป็นองค์คณะได้มีคำพิพากษาหมายเลขคดีหมายเลขแดงที่ 7841/2553 โดยพิพากษายืนยกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 และ 36 คดีจึงไม่จำต้องไต่สวนมูลฟ้องว่า การกระทำของจำเลยทั้ง 308 คนจะมีความผิดตามบทมาตราที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ ที่ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ในชั้นตรวจคำฟ้องนั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

มูลเหตุที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ สืบเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ในนามของ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ได้ทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 เป็นผลสำเร็จ หลังจากนั้นได้กระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร ในทางตุลาการ และการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ซึ่งในการนี้ต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ที่มีผลบังคับใช้โดยชอบเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 ในมาตรา 37¹⁴² และมาตรา 36¹⁴³ ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้ง 308 คนหากจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของ

¹⁴² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 “บรรดาการกระทำทั้งหลาย ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึด และควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ของหัวหน้า และคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมตลอดทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าว หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่เป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อน หรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง”

¹⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ได้ประกาศ หรือสั่งไว้ ในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด และไม่ว่าจะประกาศ หรือสั่ง ให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ให้มีผลใช้บังคับต่อไป และให้ถือว่า ประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ หรือคำสั่งนั้น ไม่ว่าการปฏิบัติตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือผิดกฎหมายอาญามาตราใด ดังที่โจทก์อ้างถึงในอุทธรณ์ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัติดังกล่าว

3.4.2.3 ข้อพิจารณา

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 นี้ ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 และ มาตรา 36 การยกฟ้องผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวนี้เป็นการพิพากษายกฟ้องและให้เหตุผลในการยกฟ้องตามแนวคำพิพากษาที่เคยวางบรรทัดฐานไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492¹⁴⁴ ซึ่งวางหลักว่า แม้ว่าจำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบและละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหาร และจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ซึ่งการกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายที่ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3¹⁴⁵ ดังนั้น ศาลจึงยกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก แม้การกระทำของจำเลยทั้งสองมีความผิดและมีโทษ แต่มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ.2490 แล้ว จำเลยจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประกาศ หรือคำสั่งนั้น จะกระทำก่อน หรือหลัง วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นประกาศหรือคำสั่ง หรือการปฏิบัติ ที่ชอบด้วยกฎหมาย และชอบด้วยรัฐธรรมนูญ”

¹⁴⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492 “...จำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง...จริงอยู่การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นการทงองอาจไม่มีความยำเกรงต่อผู้บังคับบัญชาและเป็นการให้เสื่อมวินัยทหารอย่างศาลมณฑลทหารบกที่ 4 วินิจฉัยมา แต่เมื่อได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ไม่ประสงค์เอาโทษแก่บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ เนื่องในการกระทำรัฐประหาร...แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหารและจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ดังนี้ การกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490...”

¹⁴⁵ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3 “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำรัฐประหารเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารที่กล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายทุกประการ”

3.4.3 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3 ของประเทศไทยเป็นการฟ้องคดีโดยเรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตราดและจังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีเดียวกันกับผู้ฟ้องคดีในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 โดยครั้งนี้เป็นการฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพวกรวม 27 คน¹⁴⁶

3.4.3.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557 เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราดและจังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ โจทก์ ได้ฟ้อง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำเลยที่ 1 และพวกรวม 27 คน ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113¹⁴⁷ และความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112¹⁴⁸ ขอให้ลงโทษจำเลยตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83¹⁴⁹ มาตรา 86¹⁵⁰ มาตรา 112 และมาตรา 113 เป็นคดีหมายเลขดำที่ อ. 1591/2557 เนื่องจาก เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เวลา 16.30 น.¹⁵¹ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้

¹⁴⁶ ไทยรัฐออนไลน์, “ฉลาดฟ้องตะ แต่ศาลไม่รับ,” เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://www.thairath.co.th/content/428702>.

¹⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

¹⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

¹⁴⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹⁵⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 “ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีรู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

¹⁵¹ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ

บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร¹⁵² โดยประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร¹⁵³ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550¹⁵⁴

โจทก์บรรยายฟ้องว่า ระหว่างวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ถึงวันฟ้อง ต่อเนื่องกัน จำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 ร่วมกันประกาศกฎอัยการศึกและประกาศปฏิวัติโดยมิชอบ ตั้งตนเป็นรัฐอธิปัตย์มีอำนาจสูงสุด โดยไม่ผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่จำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 กลับใช้กำลังทหารติดอาวุธสงครามประทุษร้าย หรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อล้มล้างเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ล้มล้างอำนาจบริหารรัฐบาลรักษาการของนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล เป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ การกระทำของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 จึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ใช้อำนาจข่มขู่กำลังทหารให้นำอาวุธสงครามที่มีไว้ป้องกันราชอาณาจักร ออกมาข่มขู่ชาวไทย นำไปใช้ในการมิชอบ เป็นการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เป็นการหมิ่นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ การกระทำของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 เพื่อให้ตนและพวกพ้องได้มาซึ่งอำนาจรัฐ ส่วนจำเลยที่ 2 ถึงที่ 27 ให้การสนับสนุนจำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 ในการกระทำผิดที่ร้ายแรงด้วยการรับรองการประกาศกฎอัยการศึกและการปฏิวัติยึดอำนาจของปวงชนชาวไทย

การกระทำของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 ทำให้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ตกอยู่ภายใต้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ ยังแทรกแซงองค์การภาครัฐและเอกชน ตัดสัญญาณโทรศัพท์ เรียกประชาชนไปรายงานตัว กำจัดเสรีภาพของโจทก์ ตลอดจนห้ามชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คน นำกำลังทหารไปตรึงจุดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โยกย้ายข้าราชการ เอื้อประโยชน์ให้ตัวเองและพวกพ้อง ถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ เป็นการได้อำนาจที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดี ทำให้ประเทศไทย ประชาชนและโจทก์ได้รับความเสียหายในการใช้ชีวิตปกติสุข ขาดเสรีภาพ ขาดการเสมอภาค ขาดภราดรภาพ ถูกจำกัดสิทธิปราศจากการใช้อำนาจอธิปไตย ประเทศขาดความน่าเชื่อถือจากนานาชาติ¹⁵⁵

¹⁵² นายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

¹⁵³ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 2/2557 เรื่อง การประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร

¹⁵⁴ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 11/2557 เรื่อง การสิ้นสุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

¹⁵⁵ ไทยรัฐออนไลน์, “ฉลาดฟ้องแต่ศาลไม่รับ,” เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://www.thairath.co.th/content/428702>.

3.4.3.2 คำพิพากษา

เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557 เวลา 15.00 น. ศาลอาญาได้มีคำพิพากษาหมายเลขคดีหมายเลขแดงที่ อ.1592/2557 โดยพิพากษายกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ฟ้องของโจทก์จึงไม่มีมูลที่จะรับไว้พิจารณา

การเริ่มต้นแห่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นก่อนที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติจะเข้ามาควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ คดีจึงอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม แม้มีการกระทำความผิดต่อเนื่องกันมา หลังจากนั้นก็ไม่ทำให้คดีนี้ไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ดังนั้น ศาลอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แต่เมื่อความผิดตามฟ้องเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรถือได้ว่าเป็นความผิดต่อรัฐโดยตรง รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด แม้โจทก์จะอ้างว่าได้รับความเสียหายในการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ แต่โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4)¹⁵⁶ ดังนั้น โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องในคดีนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28¹⁵⁷¹⁵⁸

3.4.3.3 ข้อพิจารณา

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3 นี้ ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย โจทก์ไม่มีอำนาจ ฟ้องฟ้องของโจทก์จึงไม่มีมูลที่จะรับไว้พิจารณา ซึ่งเป็นการพิพากษายกฟ้องและให้เหตุผลในการยกฟ้องตามคำพิพากษาในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1

¹⁵⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”

¹⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(1) พนักงานอัยการ

(2) ผู้เสียหาย”

¹⁵⁸ ไทยรัฐออนไลน์, “ฉลาดฟ้องตะ แต่ศาลไม่รับ,” เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://www.thairath.co.th/content/428702>.

3.4.4 การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งล่าสุด เป็นการฟ้องคดีโดยกลุ่มพลเมืองโต้กลับ (Resistant citizen) ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านการรัฐประหาร ประกอบไปด้วยญาติวีรชน นักศึกษา คณาจารย์ และประชาชน นำโดยนายพันธ์ศักดิ์ ศรีเทพ โดยครั้งนี้เป็นการฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพวกรวม 5 คน

3.4.4.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 พลเมืองโต้กลับ (Resistant citizen) นำโดยนายพันธ์ศักดิ์ ศรีเทพ โจทก์ที่ 1 กับพวกรวม 15 คน ได้ฟ้องพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำเลยที่ 1 และพวกรวม 5 คนในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113¹⁵⁹ ขอให้ลงโทษจำเลยตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83¹⁶⁰ มาตรา 91¹⁶¹ มาตรา 113 และมาตรา 114¹⁶² เป็นคดีหมายเลขดำที่ อ. 1805/2558 เนื่องจาก เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 22

¹⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

¹⁶⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹⁶¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 “เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้ว โทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี
- (2) ยี่สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีแต่ไม่เกินสิบปี
- (3) ห้าสิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป เว้นแต่กรณีศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต”

¹⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 “ผู้ใดสะสมกำลังพลหรืออาวุธ ตรีศเตรียมการอื่นใด หรือสมคบกันเพื่อเป็นกบฏ หรือกระทำความผิดใด ๆ อันเป็นส่วนของแผนการเพื่อเป็นกบฏ หรือยุยงราษฎรให้เป็นกบฏ หรือรู้ว่าผู้มีผู้จะเป็นกบฏ แล้วกระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลา 16.30 น.¹⁶³ ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร¹⁶⁴ โดยประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร¹⁶⁵ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550¹⁶⁶ ซึ่งเป็นเหตุการณ์รัฐประหารที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีเดียวกันกับเหตุการณ์รัฐประหารที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3

โจทก์บรรยายฟ้องว่า ระหว่างวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ถึงวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้ง 5 ร่วมกันกระทำความผิด กล่าวคือ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2557 จำเลยที่ 1 ดำเนินการต่าง ๆ เตรียมการเพื่อใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย อันเป็นส่วนหนึ่งของการก่อรัฐประหาร ก่อกบฏ หรือสมคบกันเพื่อเป็นกบฏ ต่อมาวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลา 16.30 น. จำเลยทั้ง 5 กับพวกขู่เข็ญและใช้กำลังประทุษร้ายก่อการรัฐประหาร ประกาศยึดอำนาจปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลรักษาการ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะรัฐมนตรี และวุฒิสภาสิ้นสุดลง เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ อันเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ นอกนั้นจำเลยทั้ง 5 กับพวกยังร่วมกันออกประกาศและคำสั่งในนามของคณะรักษาความสงบแห่งชาติหลายฉบับ อันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและโจทก์ทั้ง 15 เป็นเหตุให้โจทก์ทั้ง 15 ได้รับความเสียหาย ถูกจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และถูกกีดกันสิทธิเสรีภาพ จำเลยทั้ง 5 กับพวก ไม่สามารถอ้างมาตรา 47 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เพื่อเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้

ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้องคำฟ้องของโจทก์ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2558 พลเมืองได้กลับ (Resistant citizen) ได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษายกฟ้องของโจทก์ ขอให้ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษากลับคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยสั่งให้ศาลชั้นต้นรับคำฟ้องของโจทก์ทั้ง 15 ไว้พิจารณา และมีคำพิพากษาต่อไป เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เนื่องจาก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162¹⁶⁷ เมื่อโจทก์ทั้ง 15 ยื่น

¹⁶³ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ

¹⁶⁴ นายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

¹⁶⁵ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 2/2557 เรื่อง การประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร

¹⁶⁶ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 11/2557 เรื่อง การสิ้นสุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

¹⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 “ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

ฟ้องคดีแล้ว ศาลชั้นต้นต้องทำการไต่สวนมูลฟ้อง แล้ววินิจฉัยไปตามรูปคดี ไม่ใช่ปฏิเสธการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรมและไม่เปิดโอกาสให้โจทก์ได้ใช้สิทธิทางศาลที่จะพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามกฎหมาย การที่ศาลชั้นต้นนำเอาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ถูกสถาปนาขึ้นโดยอาชญากร ซึ่งก่ออาชญากรรมต่อรัฐและประชาชนมาเกี่ยวพันการรับผิดให้กับจำเลยทั้ง 5 คน โดยไม่มีการไต่สวนพิจารณาคดี จึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁶⁸

ภายหลังจากที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษายืนยกฟ้องคำฟ้องของโจทก์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2559 โจทก์ทั้ง 15 ได้ฎีกาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ที่พิพากษายืนยกฟ้องของโจทก์ 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นแรก การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติบัญญัติ มาตรา 47 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เป็นการออกกฎหมายเพื่อรับรองการใช้อำนาจที่ผิดครรลองระบบประชาธิปไตยและละเมิดกฎหมายแผ่นดิน บทบัญญัติดังกล่าวมีสภาพเป็นกฎเกณฑ์ที่ขัดต่อมโนธรรมและหลักการพื้นฐานแห่งความยุติธรรมของมนุษย์อย่างชัดเจน หาได้มีสภาพเป็นกฎหมายไม่ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานทั่วไปของระบบกฎหมายที่ว่า “บุคคลหาอาจถือเอาประโยชน์จากความฉ้อฉลที่ตนได้ก่อขึ้น หาอาจเรียกร้องไต่บนความยุติธรรมของตน หาได้รับยกเว้นความรับผิดชอบจากอาชญากรรมของตนเองได้” การกระทำของจำเลยทั้ง 5 จึงไม่อาจจะพ้นจากความรับผิดชอบที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดไว้ได้¹⁶⁹

ประเด็นที่ 2 การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นและยกฟ้องของโจทก์ทั้ง 15 โดยมีได้มีการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (1)¹⁷⁰ และยังไม่ได้ประทับฟ้องไว้พิจารณาก่อนเป็นการข้ามกระบวนการพิจารณาจึงเป็นการไม่ชอบ

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2)

(2) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้
ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา”

¹⁶⁸ มติชน, “ย้อนดู 3 ปี พลเมืองได้กลับ ฟ้อง คสช. ผิดม.113 ก่อนศาลฎีกาพิพากษา,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/special-report/article_107965.

¹⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 “ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2)”

นอกจากนั้น โจทก์ทั้ง 15 ได้ยืนยันถึงความจำเป็นที่ขอให้ศาลฎีกากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยฎีกาต่อศาลว่า การกระทำของจำเลยทั้ง 5 เป็นการร่วมกันใช้กำลังบังคับให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศอันมิใช่วิถีทางตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ อันถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และมาตรา 114 การที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เพิกเฉยต่อการย่ำยีระบบกฎหมายของจำเลยทั้ง 5 กับพวกย่อมเป็นการรองรับและนับเอากระบวนการรัฐประหารอันผิดต่อกฎหมายให้กลายเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และท่ามกลางสถานการณ์บ้านเมืองที่คณะรัฐประหารกำลังทำลายหลักนิติรัฐ นิติธรรม ละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศอย่างกว้างใหญ่ไพศาล ประหนึ่งดั่งไฟที่กำลังลามทุ่งจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนและขัดแย้งทุกหย่อมหญ้า คงมีเพียงอำนาจของศาลฎีกาเท่านั้นในฐานะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน ที่จะช่วยผดุงความยุติธรรมตรวจสอบการใช้อำนาจถ่วงดุล และคานอำนาจของคณะรัฐประหารได้ ทั้งนี้หากกลไกในกระบวนการยุติธรรมดำเนินไปด้วยความยุติธรรม นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ สังคมย่อมตระหนักว่า กระบวนการยุติธรรมและสถาบันตุลาการยังคงเป็นเสาหลักอำนวยความยุติธรรมให้กับทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงโดยปราศจากอคติ อีกทั้งยังป้องกันมิให้ผู้ใดเอาเยี่ยงอย่างในการก่อรัฐประหารยึดอำนาจของประชาชนและดำรงตนอยู่เหนือกฎหมาย และเหนืออำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยตั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน¹⁷¹

3.4.4.2 คำพิพากษา

เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2558 ศาลอาญาได้มีคำพิพากษาหมายเลขคดีหมายเลขแดงที่ อ.1760/2558 โดยพิพากษายกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยทั้ง 5 พ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48¹⁷² คดีของโจทก์ทั้ง 15 จึงไม่มีมูลที่ศาลจะรับไว้พิจารณา

¹⁷¹ มติชน, “ย้อนดู 3 ปี พลเมืองได้กลับ ฟ้อง คสช. ผิดม.113 ก่อนศาลฎีกาพิพากษา,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/special-report/article_107965.

¹⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มาตรา 48 “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้นการกระทำความผิดกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการการอย่างอื่น ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ

แม้มีการเข้ายึดและการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศของจำเลยทั้ง 5 กับพวกในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติจะไม่ใช่ไปตามวิถีทางในระบบประชาธิปไตย แต่ภายหลังมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 โดยมีบทบัญญัติยกเว้นความผิดและความรับผิดชอบไว้ใน มาตรา 48 ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้ง 5 ตามฟ้อง จึงพ้นจากความผิด และความรับผิดชอบตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2557 มาตรา 48 แล้ว¹⁷³

เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษา โดยพิพากษายืนยกฟ้องของโจทก์ตามศาลชั้นต้น เนื่องจาก จำเลยทั้ง 5 พ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48

มาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 นั้น ประกาศใช้ในรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับปัจจุบันแล้ว ศาลอุทธรณ์จึงไม่มีอำนาจในการไต่สวนอีกทั้งในมาตรานี้ก็ระบุยกเว้นความผิดและความรับผิดชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติไว้ชัดเจน ด้วยเหตุนี้ศาลอุทธรณ์จึงมีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นว่า การกระทำใด ๆ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติย่อมถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนข้ออุทธรณ์ของฝ่ายโจทก์ที่ว่า การออกกฎหมายในมาตราดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักปฏิบัติของการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น ต้องแยกส่วนกันในการพิจารณา ไม่เกี่ยวข้องกับคำร้องของฝ่ายโจทก์¹⁷⁴

เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2561 ศาลฎีกา โดยมีนายพพร โปธิรังษิยากร นายปกรณ์ สุวรรณพรหมา และนายเฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิชเป็นองค์คณะได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2561 โดยศาลฎีกาเห็นพ้องกับศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ พิพากษายืนยกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยทั้ง 5 พ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48

ประเด็นแรก สภาพความเป็นรัฐของรัฐใดรัฐหนึ่งจะต้องประกอบไปด้วยดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน และมีประชากรอาศัยอยู่ในดินแดนนั้น โดยมีรัฐบาลปกครอง และมีอธิปไตยเป็นของตนเอง ประการสำคัญการตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ แม้

หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันทีกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง”

¹⁷³ มติชน, “ย้อนดู 3 ปี พลเมืองได้กลับ ฟ้อง คสช. ผิดม.113 ก่อนศาลฎีกาพิพากษา,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/special-report/article_107965.

¹⁷⁴ เรื่องเดียวกัน.

ข้ออ้างของโจทก์ทั้ง 15 ที่อ้างว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ไม่ชอบในลักษณะที่เป็นกฎหมายก็ดี แต่การตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ตามที่กล่าวไปแล้วและต้องเป็นการตีความในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมืองด้วย มิฉะนั้นสถานะความเป็นชาติบ้านเมืองจะถูกระงับให้เสียหายไปเพราะไม่มีอธิปไตยอยู่ครบถ้วน

เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติยึดอำนาจจากการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลรักษาการได้อย่างเบ็ดเสร็จ และประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะรัฐมนตรี และวุฒิสภาสิ้นสุดลง ประเทศไทยในขณะนั้นจึงไม่มีหน่วยงานใดที่จะทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ แต่มีคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาใช้อำนาจรัฐธรรมาธิปไตยแทน ซึ่งแม้การได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยดังที่โจทก์ทั้ง 15 กล่าวอ้าง และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจหรือไม่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น แต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ยังมีอำนาจในข้อเท็จจริงที่ว่า เป็นคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติโดยควบคุมกลไกและหน่วยงานของรัฐได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ที่บัญญัติโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีสภาพเป็นกฎหมาย ซึ่งมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557¹⁷⁵ ได้นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของจำเลยทั้ง 5 แล้ว อีกทั้งต่อมาเมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279¹⁷⁶ ก็ยังบัญญัติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง”

¹⁷⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป ตามมาตรา 265 วรรคสอง ไม่ว่าจะประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

รับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้ง 5 ตามฟ้องจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ตามมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

ประเด็นที่ 2 การที่ศาลรับฟ้องไว้เพื่อไต่สวนมูลฟ้องนั้น ไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องหรือต้องวินิจฉัยว่า ฟ้องมีมูลและประทับฟ้องไว้พิจารณาก่อนเสมอไป หากศาลเห็นว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี หรือเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185¹⁷⁷ ดังนั้น เมื่อศาลเห็นว่า การกระทำของจำเลยทั้ง 5 ตามฟ้องพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงดังที่วินิจฉัยไว้ข้างต้น ศาลชอบที่จะยกฟ้องได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องและประทับฟ้องก่อน

3.4.4.3 ข้อพิจารณา

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 นี้ ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม ตามมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 การยกฟ้องผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัติโทษกรรมนี้เป็นการพิพากษาและให้เหตุผลตามคำพิพากษาในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และเป็นครั้งแรกในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่คดีได้ขึ้นสู่ศาลฎีกา ทำให้ศาลฎีกาได้เป็นผู้วางแนวบรรทัดฐานในการพิพากษายกฟ้องและให้เหตุผลในการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นครั้งแรก

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

¹⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 “ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด และไม่มีกรณียกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

3.4.5 สรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

จากการศึกษาการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้ง 4 ครั้ง สามารถนำมาสรุปเป็นตารางการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

หัวข้อ / การฟ้องคดี	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4
เหตุการณ์การรัฐประหารที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี	การรัฐประหารเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยทหาร ตำรวจ และพลเรือน ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” นำโดยจอมพล ถนอม กิตติขจร ทำยึดอำนาจจากรัฐบาลของตนเอง ซึ่งเป็นการรัฐประหารตัวเอง (ยึดอำนาจตัวเอง)	การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) นำโดยพลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลของดร.ทักษิณ ชิน	การรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	การรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการรัฐประหารโดยคณะทหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (เหตุการณ์เดียวกันกับ

		วัตร		เหตุการณ์การรัฐประหารที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีครั้งที่ 3)
วันที่ฟ้องคดี	วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2515	วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2550	วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557	วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558
โจทก์	นายอนันต์ ภัคดี ประไพ นายอุทัย พิมพ์ใจชน และ นายบุญเกิด หิริญ คำ	เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร	เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร	กลุ่มพลเมืองโต้ กลับ (Resistant citizen) โจทก์ 15 คน
จำเลย	คณะปฏิวัติ (จอม พล ถนอม กิตติ ขจร และพวกรวม 17 คน)	คณะปฏิรูปการ ปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข (คปค.) (พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และพวกรวม 308 คน)	คณะรักษาความ สงบแห่งชาติ (คสช.) (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์ โอชา และพวก รวม 28 คน)	คณะรักษาความ สงบแห่งชาติ (คสช.) (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์ โอชา และพวก รวม 5 คน)
ฐานความผิด	ความผิดฐานเป็น กบฏ ตาม ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 113	ความผิดฐานเป็น กบฏตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 113 และ ความผิดฐานหมิ่น ประมาท	ความผิดฐานเป็น กบฏตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 113 และ ความผิดฐานหมิ่น ประมาท	ความผิดฐานเป็น กบฏ ตาม ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 113

		พระมหากษัตริย์ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112	พระมหากษัตริย์ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112	
วันที่ศาลมีคำ พิพากษา	วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2515	วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2553	วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557	วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2561
คำพิพากษา	คำพิพากษาคดี หมายเลขแดงที่ 1295/2515 : ยก ฟ้อง	คำพิพากษาคดี หมายเลขแดงที่ 7841/2553 : ยก ฟ้อง	คำพิพากษาคดี หมายเลขแดงที่ อ. 1592/2557 : ยก ฟ้อง	คำพิพากษากฎีกา ที่ 1688/2561 : ยกฟ้อง
เหตุผลในการ ยกฟ้อง	โจทก์ทั้ง 3 คน ไม่ใช่ผู้เสียหาย จึง ไม่มีอำนาจฟ้อง	จำเลยพ้นจาก ความผิดและความ รับผิดโดยสิ้นเชิง ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักร ไทย (ฉบับ ชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 และ 37	โจทก์ไม่ใช่ ผู้เสียหาย จึงไม่มี อำนาจฟ้อง	จำเลยทั้ง 5 พ้น จากความผิดและ ความรับผิดโดย สิ้นเชิงตาม รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย (ฉบับ ชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48
หมายเหตุ	พระราชบัญญัติ นิรโทษกรรมแก่ ผู้กระทำการ ปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ. 2515 ประกาศใช้	บทบัญญัตินิรโทษ กรรมอยู่ใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37	บทบัญญัตินิรโทษ กรรมอยู่ใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48	บทบัญญัตินิรโทษ กรรมอยู่ใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย (ฉบับ ชั่วคราว) พุทธศักราช

	<p>เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นเวลา หลังจากที่มีการ ฟ้องและมีคำ พิพากษาคดี</p> <p>ภายหลังศาล พิพากษายกฟ้อง โจทก์ทั้ง 3 ถูก จับกุม โดยจอม พล ถนอม กิตติ ขจร และถูกจำคุก ในข้อหากบฏเมื่อ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2515 ตาม คำสั่งหัวหน้าคณะ ปฏิวัติที่ 36/2515 แต่ต่อมา ในสมัย รัฐบาล ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้มีการตรา พระราชบัญญัติ ยกเลิกคำสั่ง หัวหน้าคณะ ปฏิวัติที่ 36/2515 เมื่อวันที่ 22</p>	<p>ประกาศใช้เมื่อ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 ซึ่งเป็น เวลาก่อนที่มีการ ฟ้องและมีคำ พิพากษาคดี</p>	<p>ประกาศใช้เมื่อ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นเวลา หลังจากที่มีการ ฟ้องและมีคำ พิพากษาคดี</p>	<p>2557 มาตรา 48 ประกาศใช้เมื่อ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็น เวลาก่อนที่มีการ ฟ้องและมีคำ พิพากษาคดี</p>
--	---	---	---	--

	มิถุนายน 2515 พ.ศ.2517 ทำให้ บุคคลทั้ง 3 ได้ ออกจากคุกเมื่อ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2517			
--	--	--	--	--

ในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องทั้ง 4 ครั้ง เป็นการยกฟ้องในชั้นรับคำฟ้องทั้งสิ้น ทำให้ศาลยังไม่เคยได้พิจารณาและพิพากษาในเนื้อหาของคดีสักครั้ง โดยศาลให้เหตุผลในการยกฟ้อง 2 ประการ คือ 1. โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง ฟ้องโจทก์จึงไม่มีมูลที่จะรับไว้พิจารณา ในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 และ 2. จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม ในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4

เมื่อพิจารณาวินิจฉัยคดี วันที่ศาลมีคำพิพากษา และวันที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารจะพบความเชื่อมโยงกันระหว่างเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องกับระยะเวลาการออกกฎหมายนิรโทษกรรม กล่าวคือ หากในขณะที่ศาลพิจารณาพิพากษาคดียังไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร ศาลจะยกฟ้อง โดยให้เหตุผลในการยกฟ้องว่า เนื่องจาก โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง แต่หากในขณะที่ศาลพิจารณาพิพากษาคดีได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ศาลจะยกฟ้อง โดยให้เหตุผลในการยกฟ้องว่า เนื่องจาก จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

การยกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง พบในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 ซึ่งโจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2515 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2515 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2515 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากที่มีการฟ้องคดีและมีคำพิพากษา และการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3 ซึ่งโจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2557 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากที่มีการฟ้องคดีและมีคำพิพากษาคดีเช่นกัน

การยกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม พบในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 ซึ่งโจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2550 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2553 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่มีการฟ้องคดีและมีคำพิพากษาคดี และในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 โจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2561 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่มีการฟ้องคดีและมีคำพิพากษาคดีเช่นกัน

แผนภาพที่ 2 แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องกับระยะเวลาในการออกกฎหมายนิตินัยกรรมให้แก่ให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร

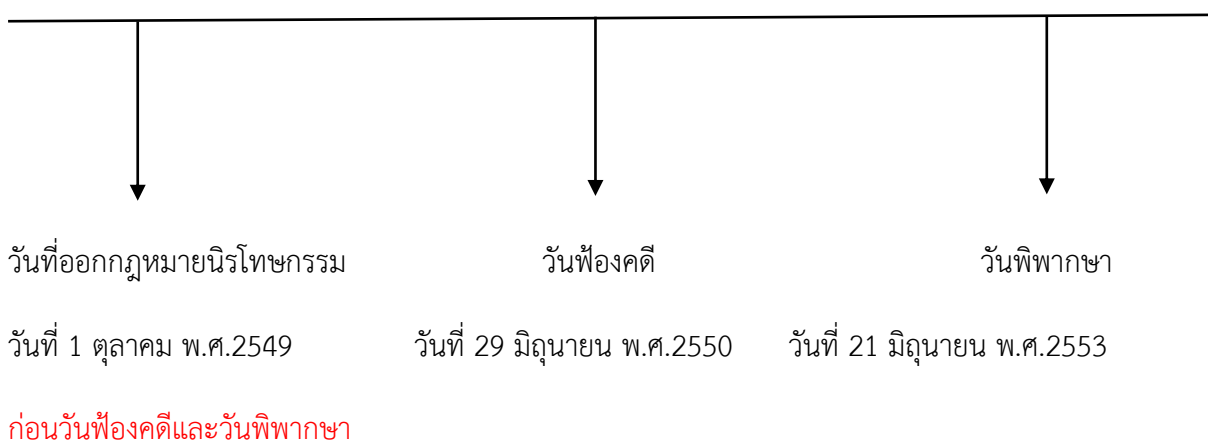
1. การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 เป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง

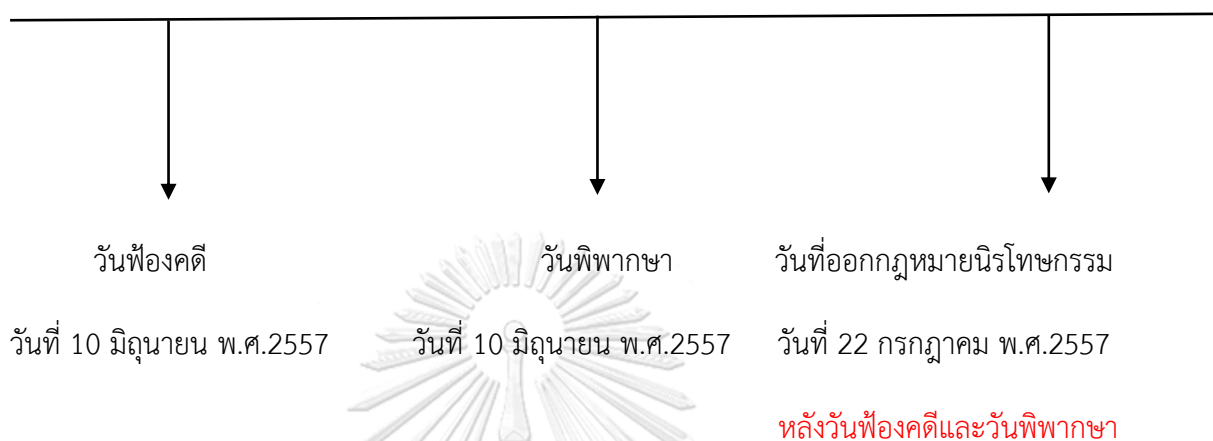
2. การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 เป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิตินัยกรรม

3. การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 3 เป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง

4. การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4

การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 เป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

3.5 ความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร

ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้มีผู้พิพากษาและตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ นักการเมือง และประชาชนชาวไทยจำนวนมากได้ออกมาแสดงความเห็นว่า การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สมควรสามารถบังคับใช้ได้กับกรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเช่นเดียวกับการกบฏ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ควรมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และมีความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ขึ้น การศึกษาความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของผู้พิพากษาและตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และนักการเมืองที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์หรือการเมืองการปกครองในประเทศไทยจะเป็นแนวทางที่ทำให้ทราบว่า สมควรเลือกศึกษาการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศประเทศใด การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในประเทศใดที่สอดคล้องกับความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของผู้พิพากษาและตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และนักการเมือง ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารที่มีแนวโน้มสามารถนำมาปรับใช้กับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

3.5.1 ความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ

ความเห็นของนายเกียรติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา

นายเกียรติ กาญจนรินทร์ 1 ในองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 ระหว่างคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง กับนายยงยุทธ ตียะไพรัช ผู้คัดค้าน เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่

ควรแจ้งให้ทราบ ได้มีมติเป็นเสียงส่วนน้อยให้ยกคำร้องของผู้ร้องและได้มีคำวินิจฉัยส่วนตนในส่วนที่ว่าผู้ร้องมีอำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) คดีนี้หรือไม่

นายเกียรติ กาญจนรินทร์ เห็นว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ศาลเป็นองค์กรหนึ่งที่บังคับใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นของประชาชน ศาลจึงต้องใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อประชาชนอย่างสร้างสรรค์ในการวินิจฉัยคดี เพื่อให้เกิดผลในทางที่ขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และหากศาลไม่รับใช้ประชาชน ย่อมทำให้ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมถูกทำลายและสั่นคลอน นอกจากนี้ ศาลควรมีบทบาทในการพิทักษ์ความชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจโดยมิชอบและพันธกรณีในการปกป้องรักษาประชาธิปไตยด้วย การใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยความไม่ยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ เท่ากับเป็นการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย การปฏิวัติหรือรัฐประหารเป็นการล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ย่อมเป็นการใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย

หากศาลรับรองอำนาจของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารว่าเป็นรัฐอธิปไตยแล้ว เท่ากับศาลไม่ได้รับใช้ประชาชน จากการใช้อำนาจโดยมิชอบและเพิกเฉยต่อการปกป้องรักษาประชาธิปไตยดังกล่าวมาข้างต้น ทั้งเป็นการละเลยหลักยุติธรรมตามธรรมชาติที่ว่า บุคคลใดจะรับประโยชน์จากความฉ้อฉลหรือความผิดของตนเองหาได้ไม่ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหารเป็นวงจรอุบาทว์อยู่ร่ำไป ยิ่งกว่านั้นยังเป็นช่องทางให้บุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าวยืมมือกฎหมายเข้ามาจัดการสิ่งต่าง ๆ ข้อเท็จจริงเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ปัจจุบันอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ นานาอารยประเทศส่วนใหญ่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งไม่ยอมรับอำนาจที่ได้มาจากการปฏิวัติหรือรัฐประหาร ฉะนั้นเมื่อกาลและเทศะในปัจจุบันเปลี่ยนไปแล้วจากอดีต ศาลจึงไม่อาจที่จะรับรองอำนาจของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารว่าเป็นรัฐอธิปไตย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปเช่นกันว่า ผู้ร้องประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นผลพวงของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) แต่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) เป็นคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 จึงเป็นการใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้

เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยดังเหตุผลข้างต้น ย่อมไม่อาจถือได้ว่าเป็นรัฐธูธิปไตย แม้ จะได้รับการนิรโทษกรรมภายหลังก็ตาม หาก่อให้เกิดอำนาจที่จะสั่งการหรือกระทำกรโดย่างรัฐธูธิปไตย

ผู้ร้องประกอบด้วยคณะบุคคลที่เป็นผลพวงของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) ย่อมไม่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ด้วยเช่นกัน ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) คดีนี้ อำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย เมื่อวินิจฉัยดังนี้แล้ว ปัญหาว่าผู้คัดค้านจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จและปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ จึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ความเห็นของศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ อดีตตุลาการรัฐธรรมนูญ (พ.ศ.2518- 2519)

ก่อนที่ศาลฎีกาจะมีคำพิพากษาคดีการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่กลุ่มพลเมืองโต้กลับ (Resistant citizen) ฟ้องคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ได้แสดงความเห็นว่า หากศาลเห็นว่า คดีการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นี้มิใช่คดีอาญาธรรมดา แต่เป็นคดีว่าด้วยรัฐธรรมนูญที่ศาลอาจจะมีโอกาสช่วยตัดวงจรอุบาทว์ให้หมดไปจากเมืองไทยเสียที่ ศาลอาจมีคำพิพากษาในทางตรงข้ามจากบรรทัดฐานเดิมที่เคยวางไว้ในอดีตได้

แม้ว่าศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ เชื่อว่า ศาลฎีกาจะพิพากษายืน เช่นเดิม แต่ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ก็เห็นว่า ศาลสามารถสั่งว่า คดีนี้มีมูลและให้รับฟ้องได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพอยากให้เกิดขึ้น โดยไม่ใช่เพื่อเป็นคุณหรือโทษต่อผู้ใด แต่เพื่อให้ทั่วโลกเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่รู้เวลาอันสมควรและมีปรีชาญาณในการเปลี่ยน และเพื่อให้อนาคตดีกว่าอดีตและไม่เลวเหมือนปัจจุบัน ซึ่งการปกครองประเทศไทยใน พ.ศ. 2561 นั้นเป็นการปกครองโดยบุคคลาธิฐานหรือคณะบุคคล ขาดหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักที่คุ้มครองเสรีภาพของประชาชน สาธารณประโยชน์ของประเทศ และความเป็นธรรมในสังคม

นอกจากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ยังได้แนะนำถึงเหตุผลที่ศาลจะสามารถกลับคำพิพากษาได้หลายประการด้วยกัน เช่น

1. ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจรรยาบรรณตามคำสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 191 “...จะรักษาไว้และปฏิบัติตาม ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายทุกประการ” ศาลและผู้พิพากษาจะต้องสำนึกในคำสัตย์ปฏิญาณนี้และไม่ยอมกระทำการใด ๆ ในหน้าที่ที่จะเป็นการพิทักษ์หรือรับใช้ผู้ที่ใช้อำนาจล้มล้างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้หลักการนี้เป็นหลักสำคัญตามทฤษฎีกฎหมายบริสุทธิ์ (Pure Theory of Law) ของฮันส์ เคลเซน (Hans Kelsen)

2. ใน พ.ศ. 2561 การรัฐประหารไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งยังถูกประณามห้ามเหยียดจากนานาชาติ และอาจนำไปสู่การคว่ำบาตรหรือตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันจะทำให้ประเทศชาติเสียหายได้

3. การรัฐประหารทำให้เกิดสังคมนับแบบคนาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองซึ่งปกครองโดยกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยของสังคม ซึ่งก็คือผู้ก่อการรัฐประหารและพวก โดยเข้ามามีอำนาจควบคุมระบบการเมืองและระบบราชการ ซึ่งส่วนมากจะทำให้เกิดปัญหาในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตามมา ซึ่งยากที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

4. การรัฐประหารต่างจากสิทธิในการปฏิวัติของประชาชนตามทฤษฎีทางการเมือง และการรัฐประหารตามหลักรัฐธรรมนูญห้ามออกกฎหมายที่มีผลย้อนหลังเปลี่ยนแปลงผลทางกฎหมายของการกระทำที่มีอยู่ก่อนการตรากฎหมาย (Constitutional prohibits of ex post facto law) กล่าวคือ การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารไม่สามารถทำได้ ทั้งนี้ในการร่างรัฐธรรมนูญของไทยมีบางครั้งที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอให้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า การนิรโทษกรรมการล้มล้างรัฐธรรมนูญโดยการปฏิวัติรัฐประหารไม่สามารถกระทำได้¹⁷⁸

3.5.2 ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ มองว่า การรัฐประหารเป็นการทำลายหลักนิติรัฐ (Rule of Law) ซึ่งคือ หลักการที่รัฐใช้กฎหมายในการปกครองประเทศ โดยผู้ปกครองและผู้ใต้

¹⁷⁸ ไทยทริบูน, “บทวิเคราะห์ว่าด้วยคดีที่ประชาชนฟ้อง คสช.ฐานกบฏล้มล้างรัฐธรรมนูญ โดย ศ.ปราโมทย์ นาครทรรพ,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: http://www.thaitribune.org/contents/detail/407?content_id=32650&rand=1529609870.

ปกครองต่างอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกัน การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่มีพื้นฐานของความชอบธรรมอย่างสิ้นเชิง แต่ระบบกฎหมายไทยกลับยอมรับการรัฐประหารในกรณีที่การรัฐประหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ¹⁷⁹

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เห็นว่า การที่ศาลพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากในความเป็นจริงอำนาจศาลน้อยกว่าอำนาจรัฐประหาร จึงยากที่ศาลจะพิพากษาว่า คณะรัฐประหารมีความผิดและนำคณะรัฐประหารมาลงโทษ ซึ่งหากศาลพิพากษาว่า คณะรัฐประหารมีความผิด คณะรัฐประหารก็อาจจะกระทำการรัฐประหารซ้ำและปลดผู้พิพากษาออก ดังนั้น หลังเกิดการรัฐประหาร ศาลจึงกลายเป็นเพียงกลไกของระบอบหลังการรัฐประหารเท่านั้น

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ได้แสดงความเห็นต่อคำพิพากษาคดีการฟ้อง คณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 ที่ว่า “เมื่อข้อเท็จจริงได้ ความว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติยึดอำนาจจากการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลรักษาการได้อย่าง เบ็ดเสร็จ และประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะรัฐมนตรี และ วุฒิสภาสิ้นสุดลง ประเทศไทยในขณะนั้นจึงไม่มีหน่วยงานใดที่จะทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ แต่มีคณะ รักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาใช้อำนาจรัฐอธิปไตย แทน ซึ่งแม้การได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจหรือไม่ ก็เป็นกรณีที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น แต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ยังมีอำนาจในข้อเท็จจริง ที่ว่าเป็นคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติโดยควบคุมกลไกและหน่วยงานของรัฐได้” ศาล จึงต้องผูกพันตามกฎหมายที่คณะรัฐประหารออกมานั้น ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เห็นว่า เกิดจากในความเป็นจริงอำนาจศาลไม่สามารถต่อต้านอำนาจคณะรัฐประหาร กรณีนี้ไม่ใช่ประเด็น ทางกฎหมาย แต่เป็นประเด็นทางการเมือง หากเป็นการฟ้องคดีช่วงที่คณะรัฐประหารอ่อนอำนาจลง ศาลอาจสามารถต่อต้านอำนาจคณะรัฐประหาร ส่วนในตอนที่คณะรัฐประหารยังคงอำนาจนั้น ศาล ควรจะมีคำพิพากษาและให้เหตุผลไปในทางที่ไม่เป็นการเพิ่มความชอบธรรมให้แก่การรัฐประหาร โดย ยอมรับว่า เมื่อคณะรัฐประหารยึดอำนาจสำเร็จแล้ว อำนาจตุลาการจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจคณะ รัฐประหาร และหากศาลสร้างความชอบธรรมให้แก่การรัฐประหารโดยคำพิพากษา ศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เห็นว่า ต้องดำเนินคดีกับผู้พิพากษาที่ทำเช่นนั้น ซึ่งในคดีนี้ศาลไม่ได้พิพากษาไป ในทางที่เป็นการเพิ่มความชอบธรรมให้แก่การรัฐประหาร

¹⁷⁹ ประชาไท, “รายงานเสวนา นิติรัฐกับรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อเกิดการรัฐประหาร การแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการการแบ่งแยกเป็นแบบเทียม ๆ เนื่องจาก คณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติล้วนไม่ได้มาจากการเลือกหรือมีส่วนร่วมของประชาชน แต่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร และในส่วนของศาลนั้นมีปัญหาเรื่องไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน อยู่แล้ว แม้ว่าภายหลังที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ยัง ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจอย่างแท้จริง เนื่องจาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติยังสามารถใช้ มาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557¹⁸⁰ ทั้งนี้คณะรัฐประหารอาจ ได้ประโยชน์จากการที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นอิสระ และเป็นการสนับสนุนระบอบ รัฐประหารในทางอ้อมอีกด้วย แต่ในส่วนของกรพิพากษาคดีทั่วไปที่ไม่ใช่คดีการเมือง ศาลก็ยังคงมี อิสระในการพิพากษาคดี

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ได้แนะนำถึงแนวทางที่จะเอาผิดคณะ รัฐประหารว่า จะต้องลบล้างผลพวงรัฐประหารโดยการตรารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งมีบทบัญญัติที่ บัญญัติว่า การนิรโทษกรรมคณะรัฐประหารเป็นโมฆะ มีผลเสียเปล่าเหมือนไม่เคยมีมาแต่ต้น และไม่ เคยมีผลในทางกฎหมาย ทำให้ศาลสามารถใช้อำนาจตุลาการลงโทษคณะรัฐประหารได้¹⁸¹

ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ สนับสนุนคำวินิจฉัยส่วนตัวของนายกีรติ กาญจนรินทร์ ในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 และได้ยกย่องและชื่นชมนายกีรติ กาญจนรินทร์ว่า เป็นตุลาการภักดิ์ที่แท้จริง เนื่องจาก เป็นผู้ที่กล้าหาญที่จะนำเสนอสิ่งที่ถูกต้องว่า การรัฐประหาร เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยเป็นการแสดงความเห็นที่มีฐานทาง กฎหมายสนับสนุนอย่างชัดเจน และผู้ที่กระทำการรัฐประหารเป็นผู้ที่ทำลายการปกครองระบอบ

¹⁸⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 44 “ในกรณีที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือ เพื่อป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีอำนาจสั่งการระงับยับยั้ง หรือกระทำการใด ๆ ได้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีผล บังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำ รวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็น คำสั่งหรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้และเป็นที่สุด ทั้งนี้ เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้รายงาน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว”

¹⁸¹ กฤษฎา ศุภวรรณกุล, “วรเจตน์ ภาคีรัตน์ : ว่าด้วยตุลาการและระบอบแห่งการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77786>.

ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง โดยความเห็นของนายกีรติ กาญจนรินทร์เป็นความเห็นในทางตรงกันข้ามกับคำพิพากษาที่ศาลได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับการรัฐประหารที่ผ่านมาว่า รับรองความชอบธรรมของการรัฐประหาร ผลพวงจากการรัฐประหารเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และผู้ทำการรัฐประหารเป็นรัฐอธิปไตย

ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ เชื่อว่า คำวินิจฉัยส่วนตนนี้จะเป็นสิ่งที่ถูกนำไปใช้อ้างอิงเป็นอย่างมากในอนาคต หากมีการนำความเห็นของนายกีรติ กาญจนรินทร์ไปใช้ในการพิพากษาคดีโดยตัดสินว่า ผู้กระทำการรัฐประหารมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติจะทำให้ระบบการปกครองและระบบนิติรัฐกลับเข้าสู่ภาวะปกติ และสามารถยับยั้งผู้ที่คิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคต เนื่องจาก เกรงกลัวที่จะต้องได้รับโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต นอกจากนั้น ควรจะมีการออกกฎหมายว่า ผู้กระทำการรัฐประหารไม่อาจได้รับการอภัยโทษ นิรโทษกรรม หรือล้างมลทินได้ไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตาม เพื่อแก้ไขปัญหาการรัฐประหารอย่างเด็ดขาด¹⁸²

ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ ยังได้อธิบายถึงที่มาของความชอบธรรมของคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิวัติรัฐประหารว่า มาจากคำพิพากษาฎีกาที่ 1662/2505 ซึ่งวางหลักว่า เมื่อคณะรัฐประหารทำการยึดอำนาจปกครองได้สำเร็จ คณะรัฐประหารย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ข้อความที่คณะรัฐประหารสั่งบังคับประชาชน ก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมาย แม้ว่าพระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกมาด้วยคำแนะนำและความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภานิติบัญญัติก็ตาม¹⁸³

รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลปกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลปกุล เห็นว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งวางหลักว่า ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อ (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต แม้ว่าในประเทศไทยเกิดการกบฏและการรัฐประหาร ซึ่งเป็นความผิดฐานเป็นกบฏบ่อยครั้ง แต่

¹⁸² นันทวัฒน์ บรมานันท์, “อย่างนี้ถึงจะเรียกตุลาการภิวัตน์!!!,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1406>. นันทวัฒน์ บรมานันท์, “โอกาสที่จะปฏิเสธการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1677>. และ นันทวัฒน์ บรมานันท์, “50 ปีของการยอมรับอำนาจรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1716>.

¹⁸³ นันทวัฒน์ บรมานันท์, “อย่างนี้ถึงจะเรียกตุลาการภิวัตน์!!!,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1406>.

ผู้กระทำการกบฏเท่านั้นที่ถูกลงโทษในความผิดฐานเป็นกบฏ ส่วนผู้กระทำการรัฐประหาร ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำไม่เคยถูกลงโทษในความผิดฐานเป็นกบฏสักครั้ง ทำให้เกิดปรากฏการณ์ “แพ้เป็นโจร ชนะเป็นเจ้า” ทั้งที่ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นี้ไม่ได้บัญญัติแบ่งแยกกรณีกระทำความผิดสำเร็จหรือไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำว่า หากกระทำความผิดไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อมีคดีการกระทำรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลได้แสดงออกใน 2 ลักษณะ คือ 1. แม้ว่าการกระทำรัฐประหารจะเป็นความผิดแต่มีกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำผิดนั้นแล้ว และ 2. หลังจากเกิดการรัฐประหารแล้ว หากคณะบุคคลที่เข้ามาเป็นรัฐบาลจากการรัฐประหารสามารถใช้อำนาจบริหารประเทศ โดยปราศจากการแย่งชิงอำนาจ และสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศได้ รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย และคำสั่งหรือกฎหมายที่ออกโดยรัฐบาลนั้น ย่อมถือเป็นกฎหมายที่ชอบ

รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลป์กุล ได้แสดงความเห็นว่า แนวความคิดที่ศาลใช้ในการวางบรรทัดฐานในกรณีต่าง ๆ รวมทั้งการยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมนั้นมาจากแนวความคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่ว่า กฎหมายเป็นคำสั่งของผู้ปกครอง หรืออำนาจคือธรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดมาตั้งแต่สมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ และได้สืบทอดมาให้นักกฎหมายรุ่นต่อ ๆ มา เช่น ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.หยุด แสงอุทัย และศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วิชฌุ เครื่องงาม¹⁸⁴

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.5.3 ความเห็นของนักการเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคอนาคตใหม่ และอดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล เห็นว่า ศาลไทยไม่เคยปฏิเสธการรัฐประหาร และยอมรับการรัฐประหาร โดยเมื่อเกิดการรัฐประหาร ในตอนแรกนั้นยังไม่ถูกกฎหมาย แต่หากต่อมากณะรัฐประหารยึดอำนาจได้สำเร็จอย่างบริบูรณ์ คณะรัฐประหารจะกลายเป็นรัฐอธิ

¹⁸⁴ ประชาไทย, “รายงานเสนาฯ นิติรัฐกับรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

ปัดยที่มีอำนาจยกเลิกและออกกฎหมาย รวมทั้งรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่า ศาลให้ความสำคัญกับอำนาจในความเป็นจริงมากกว่าความถูกต้องของกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจ ดังเช่นในคำพิพากษาฎีกาที่ 1622/2505¹⁸⁵ และคำพิพากษาฎีกาที่ 1234/2523¹⁸⁶

แม้ว่าศาลไทยยอมรับความเป็นกฎหมายของประกาศคณะรัฐประหาร แต่ศาลก็พยายามใช้และตีความประกาศเหล่านั้นไปในทางที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และศาลปฏิเสธประกาศคณะรัฐประหารที่รื้อล้าอำนาจศาล มีผลกระทบต่อศาล หรือลดทอนอำนาจของศาล เช่น การที่ประกาศคณะรัฐประหารตั้งคณะบุคคลที่ไม่ใช่ศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาลนั้นขัดรัฐธรรมนูญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล ตั้งข้อสังเกตต่อคำวินิจฉัยส่วนตัวของนายกีรติ กาญจนรินทร์ ในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 ว่า การที่นายกีรติ กาญจนรินทร์ มีคำวินิจฉัยส่วนตัวเช่นนี้ เนื่องจาก นายกีรติ กาญจนรินทร์เห็นว่า ศาลมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากศาลรับรองการรัฐประหาร ย่อมเป็นการส่งเสริมให้เกิดรัฐประหารให้เกิดขึ้นในรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ร่ำไป ประกอบกับในปัจจุบัน นานาอารยะประเทศไม่ยอมรับการรัฐประหาร ดังนั้น เมื่อเวลาและความเหมาะสมในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีต ศาลจึงสมควรที่จะไม่รับรองการรัฐประหารเช่นเดิมที่เคยรับรองตามคำพิพากษาในอดีต แต่ควรที่จะมีการวางบรรทัดฐานใหม่ โดยการปฏิเสธและไม่รับรองการรัฐประหาร¹⁸⁷

นอกจากนั้น รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล เสนอให้ออกกฎหมายเอาผิดการทำรัฐประหาร โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนเป็นผู้เสียหาย ศาลต้องไต่สวนและดำเนินคดีอย่างเร่งด่วนเป็นคดีพิเศษ และไม่มีกำหนดอายุความ และบัญญัติมาตราสุดท้ายในรัฐธรรมนูญไว้ว่า การรัฐประหารเป็นความผิด หากเกิดการรัฐประหาร ต่อมาภายหลังเมื่อประชาชนได้อำนาจกลับคืนมา ให้สามารถเริ่มดำเนินคดีกับผู้ก่อรัฐประหารทันทีและไม่มีกำหนดอายุความ¹⁸⁸

¹⁸⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1622/2505 “ใน พ.ศ.2501 คณะปฏิวัติได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชนก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกด้วยคำแนะนำหรือยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม”

¹⁸⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1234/2523 “แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออกประกาศใช้แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีกฎหมายยกเลิกประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไม่ ประกาศหรือคำสั่งนั้นจึงยังคงเป็นกฎหมายใช้บังคับอยู่”

¹⁸⁷ ปิยบุตร แสงกนกกุล, “เมื่อศาลปฏิเสธรัฐประหาร : ก้าวแรกในประวัติศาสตร์กฎหมายไทย,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2009/11/26459>.

¹⁸⁸ ประชาไท, “ปิยบุตร แสงกนกกุล เสนอเขียนกฎหมายเอาผิดรัฐประหาร | ฝ่าวิกฤตรัฐธรรมนูญ 2560,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/12/80098>.

นายธนธร จีรุงเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่

นายธนธร จีรุงเรืองกิจ เห็นว่า ในการหยุดวงจรการรัฐประหารในประเทศไทยนั้น ไม่ใช่สามารถทำได้ด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่จะต้องจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่ต้องการหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจระบอบของคณะรัฐประหารและการเกิดรัฐประหารในอนาคตต้องมีเสียงในสภาจำนวนมากพอที่จะขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) จะต้องเห็นด้วย สังคมจะต้องมีกระแสกดดัน และต้องผ่านการทำประชามติว่า จะต้องตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่มาจากประชาชน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จเรียบร้อย จึงนำไปทำประชามติอีกครั้งเพื่อรับรองรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จัดทำขึ้น

และนายธนธร จีรุงเรืองกิจ ยังได้เสนอว่า การหยุดวงจรการรัฐประหารในประเทศไทยจะต้องลบล้างผลพวงรัฐประหาร โดยนำคณะรัฐประหารและพวกที่มีส่วนร่วมในการยึดอำนาจไปจากประชาชนมาลงโทษ และได้ยกตัวอย่างการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลีที่ลงโทษคณะรัฐประหารได้สำเร็จและสามารถนำทหารออกไปจากการเมืองได้¹⁸⁹

ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยเกษม นิติสิริ อดีตอัยการสูงสุด อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม 1 ในแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีจากพรรคเพื่อไทย

ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยเกษม นิติสิริ กล่าวว่า พรรคเพื่อไทยได้มีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหารว่า การหยุดการรัฐประหารสามารถทำได้โดยการออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันรัฐประหาร กล่าวคือ ควรมีการออกกฎหมายที่บัญญัติห้ามกระทำการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งมีหลักการว่า แม้รัฐประหารสำเร็จ คณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารจะไม่กลายเป็นรัฐธูธิปไตย และไม่สามารถนิรโทษกรรมความผิดที่ได้กระทำลง โดยบัญญัติดังกล่าวนี้มีการกำหนดโทษสูงสุดจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต และเป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ ทำให้สามารถรื้อฟื้นคดีนำคณะรัฐประหารมาลงโทษได้ตลอดเวลา

เหตุผลที่ต้องมีการออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันรัฐประหาร ทั้งที่การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113¹⁹⁰ ที่มีโทษถึงประหารชีวิตอยู่

¹⁸⁹ มติชนสุดสัปดาห์, ““ธนธร” ชูหยุดวงจร “รัฐประหาร” ปลุกฝ่ายปชต.ชนะคหุหา 3 ครั้ง ร่าง รธน.ใหม่-ตัดทหารพันการเมือง,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_122498.

¹⁹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
- (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
- (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร

แล้วอยู่แล้ว เนื่องจาก การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สำหรับการรัฐประหารนั้นไม่ได้ผล โดยศาลวางแนวคำพิพากษาว่า หากรัฐประหารสำเร็จ คณะรัฐประหารจะกลายเป็นรัฐสภาอธิปไตย หากไม่สำเร็จ คณะรัฐประหารก็จะเป็นกบฏ ซึ่งไม่ถูกต้อง หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้จะทำให้รัฐบาลถูกการรัฐประหารครอบงำตลอดเวลา¹⁹¹

ตารางที่ 2 สรุปความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารว่ามีความใกล้เคียงกับแนวทางการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศของประเทศใดที่จะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 4

ผู้แสดงความเห็น / วิธีการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	ออกกฎหมาย พิเศษเพื่อ ดำเนินคดีกับ คณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐ เกาหลี)	ยกเลิก บทบัญญัตินิรโทษกรรมการ กระทำความผิด ของคณะ รัฐประหาร โดยการแก้ไข เพิ่มเติม รัฐธรรมนูญและ ผ่านการลง ประชามติโดย ประชาชน (สาธารณรัฐ ตุรกี)	ศาลตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษ กรรมนั้นขัดต่อ รัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐ บรูไนดารุสซาลาม)	ศาลไม่ยอมรับ การรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)
นายเกียรติ กาญจนรินทร์				X

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

¹⁹¹ VOICE online, “ชูธงกฎหมายป้องกันปฏิวัติ - 'ชัยเกษม' เดือนยุดสภาพหลังเลือกตั้งจุดวิกฤต,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.voicetv.co.th/read/zKxzeXawu>.

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครพรรพ			✘	
ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาศิริตัน		✘		
ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์				✘
รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลปกุล		✘		
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล	✘			
นายธนาร จิ่งรุ่งเรืองกิจ	✘			
ศาสตราจารย์ พิเศษ ชัยเกษม นิตสิริ	✘			

*หมายเหตุ : ตารางนี้จัดทำขึ้นโดยความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน

แผนภาพที่ 3 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของ
คณะรัฐประหารในประเทศไทย

บทที่ 4

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ

แม้ว่าการเกิดการรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเป็นเรื่องที่เป็นปฏิทรรศน์ (Paradox) คือ เป็นสิ่งผิดปกติที่ดูเหมือนขัดแย้งกันในตัวเอง แต่ก็ได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในหลายประเทศ รวมถึงในประเทศไทยด้วยเช่นกัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เป็นสากลตามแนวทาง (Trend) ของโลกในยุค พ.ศ.2563 และได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกประณาม และถูกกดดันให้ดำเนินการเพื่อให้ประเทศที่ถูกครอบงำการปกครองโดยคณะรัฐประหารหรือพวก ซึ่งถือเป็นการปกครองในระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยกลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าในอดีตผู้ที่กระทำการรัฐประหารจะไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำทั้งในขณะที่มีอำนาจอยู่หรือในขณะที่ประเทศกลับสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม ทำให้ผู้ที่กระทำการรัฐประหารเหล่านั้นไม่ได้รับบทเรียน ไม่รับรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และไม่สำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำลง รวมทั้งสังคมไม่ได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ ทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ในเวลาต่อมา โดยในบางประเทศอาจถึงขั้นละเมิดสิทธิมนุษยชน ยิ่งไปกว่านั้นยังส่งผลให้ผู้ที่จะคิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคตไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด เนื่องจาก คิดว่าตนจะไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้ที่กระทำความผิดที่ผ่านมาในอดีต แต่ใน พ.ศ.2563 มีหลายประเทศที่สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารและพวกในความผิดที่เกิดจากการรัฐประหารที่บุคคลเหล่านี้กระทำลงได้สำเร็จ โดยแนวทางและวิธีการในการลงโทษคณะรัฐประหารของแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ ทำให้ประเทศเหล่านั้นสามารถแก้ไขปัญหาการรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ หรือเปลี่ยนผ่านจากการปกครองที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารมาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในบางประเทศได้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านการปกครองจนเกิดเป็นการระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง ทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในการหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารของ

ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ

ในการศึกษาการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศในบทนี้ได้เลือกศึกษาการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร 4 รูปแบบ จากการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารใน 4 ประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ซึ่งได้แก่ ความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และความเห็นของนักการเมืองที่ได้ศึกษาไปในบทที่ 3 โดยการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร 4 รูปแบบที่จะทำการศึกษาในบทนี้ได้แก่ วิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐบรูไนดารุสซาลาม และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยจะเริ่มต้นศึกษาจากวิธี การออกกฎหมายพิเศษเพื่อกำหนดคดีกับคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลี เนื่องจาก เป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยสาธารณรัฐเกาหลีอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนประเทศไทยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงและมีอิทธิพลต่อกัน ทั้งในด้านของภูมิศาสตร์ ประชากร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งสาธารณรัฐเกาหลีสามารถเปลี่ยนผ่านจากการปกครองในระบอบเผด็จการมาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคงใน พ.ศ.2563 ต่อมาศึกษาวิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกี เนื่องจาก เป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียเช่นเดียวกับประเทศไทย แม้ว่าสาธารณรัฐตุรกีจะอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันตก ส่วนประเทศไทยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง แต่ก็มีมีความคล้ายคลึงกันในโครงสร้าง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองที่การเมืองในประเทศไม่มีเสถียรภาพ กองทัพเข้ามามีบทบาททางการเมือง เกิดการรัฐประหารบ่อยครั้งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญซึ่งคล้ายกับประเทศไทย ต่อมาศึกษาวิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบรูไนดารุสซาลาม เนื่องจาก เป็นประเทศที่เปลี่ยนผ่านจากการปกครองอย่างก้าวกระโดด จากระบอบการปกครองที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาลเผด็จการมาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สุจริต โปร่งใส และมีเสถียรภาพที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศลาตินอเมริกา สุดท้ายศึกษาวิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เนื่องจาก เป็นประเทศที่ศาลของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ยืนหยัดในหลักการ ไม่ยอมรับการรัฐประหารและปฏิเสธอำนาจของคณะรัฐประหารในขณะที่ยังมีคณะรัฐประหารอยู่ในอำนาจ โดยศาลของ

สาธารณรัฐพิจิแสดงการไม่ยอมรับและปฏิเสธผ่านทางคำพิพากษาและการลาออกจากตำแหน่ง และนำการศึกษาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารเหล่านั้น มาสรุปการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

4.1 การออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐเกาหลี)

นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ได้กระทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 และปกครองสาธารณรัฐเกาหลีในระบอบเผด็จการ โดยผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้ อ้างว่า เป็นการรัฐประหารเพื่อควบคุมสาธารณรัฐเกาหลีและจัดการความวุ่นวายต่าง ๆ ในสังคม เช่น การคอร์รัปชัน (Corruption) การแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism) เป็นต้น แม้การรัฐประหารดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่ก็เป็นการกระทำที่อ้างว่า กระทำไปด้วยความจำเป็นในกรณีฉุกเฉินหรือในสถานการณ์พิเศษ ซึ่งแม้การรัฐประหารจะไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด แต่ก็เป็นไปตามหลักการเหตุผลของรัฐ และไม่ได้ล้มล้างหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้น จึงไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารสำหรับการรัฐประหารในครั้งนี้¹

หลังจากนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ได้กระทำการรัฐประหาร ต่อมาในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (Gwangju) ประชาชนในเมืองกวางจูได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลของนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ยกเลิกกฎอัยการศึกและเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลตอบโต้ด้วยการกวาดล้างประชาชน และได้กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงดังกล่าว โดยรัฐบาลได้เข้าสลายการชุมนุมด้วยกองกำลังทหาร และพยายามสร้างความชอบธรรมให้การกระทำดังกล่าวด้วยการอ้างว่า ประชาชนที่ชุมนุมเหล่านั้นถูกรอกรงำโดยเกาหลีเหนือและกลุ่มสนับสนุนคอมมิวนิสต์ แต่ความพยายามในการสลายการชุมนุมดังกล่าวของรัฐบาลกลับทำให้มีประชาชนมาร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้นและมีกำลังติดอาวุธเพื่อต่อสู้กับกองกำลังทหารของฝ่ายรัฐบาล² ต่อมาจึงเกิดการปะทะกันและกลายเป็นการนองเลือดครั้งใหญ่ที่มีประชาชนบาดเจ็บ เสียชีวิต สูญหาย และถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้

¹ ธนวัฒน์ เครืออยู่, “ปัญหาทางกฎหมายของการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), หน้า 105-106.

² iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกซ้ำรอยเดิม”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccBkTtu3ugv0wNT8rcyVLKx118Fzi02Wc7CVSZShNeArPhAjLte>.

เหตุการณ์การกวาดล้างประชาชนและละเมิดสิทธิมนุษยชนนี้ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากโรแต วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และพรรคพวกอีกด้วย³

เหตุการณ์ดังกล่าวต่อมาถูกเรียกว่า เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) หรือที่เรียกว่า “May18” ซึ่งประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีพยายามเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ แม้ว่าต่อมารัฐบาลในสมัยต่อมา นำโดยโรแต วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งมีส่วนสนับสนุนและช่วยเหลือรัฐบาลของนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ในเหตุการณ์นั้นจะแสดงความรับผิดชอบความผิดพลาดในอดีตเพื่อลดกระแสต่อต้าน⁴ โดยการนำนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี เข้าสู่กระบวนการไต่สวนโดยรัฐสภา และผ่านกฎหมายการจ่ายเงินชดเชยเพื่อเป็นการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าว แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจแก่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลี⁵

ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลียังคงเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ดังกล่าวและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างต่อเนื่อง จนมาถึงยุคที่สาธารณรัฐเกาหลีได้เข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในสมัยรัฐบาลคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) ซึ่งแม้ว่าคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีในขณะนั้นจะเคยแสดงความเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ก็ตาม⁶ แต่คิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีในขณะนั้น ซึ่งเป็นพันธมิตรกับนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และโรแต วู (Roh Tae Woo) อดีต

³ นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (2),” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1184365>.

⁴ นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (3),” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1185390>.

⁵ iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกซ้ำรอยเดิม”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccbKtu3ugv0wNT8rcyVLKx118Fzl02Wc7CVSZShNeArPhAjLte>.

⁶ TLHR, “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>.

ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีจะไม่ดำเนินคดีบุคคลทั้ง 2 โดยอ้างว่า หากทำเช่นนั้นจะทำให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและความแตกแยกในสังคม⁷

อัยการกรุงโซลได้ระงับการดำเนินคดีกับนายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โดยให้เหตุผลว่า การกระทำการรัฐประหารโดยนายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 เป็นการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จ และควบคุมกิจการของกองทัพเท่านั้น ไม่ได้ควบคุมสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ อีกทั้งการดำเนินคดีจะทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายตามมาอีกหลายประการ และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญก็ได้มีคำพิพากษาว่า การตัดสินใจไม่ฟ้องร้องของอัยการกรุงโซลดังกล่าวชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ ยังให้เหตุผลสนับสนุนว่า อดีตประธานาธิบดีทั้งสองก็มีส่วนในการพัฒนาสาธารณรัฐเกาหลีในหลายประการ และนายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีก็ได้ลาออกจากตำแหน่งหลังจากแก้ปัญหาได้สำเร็จ ส่วนโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีก็เข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกตั้งจากประชาชน จนทำให้ความไม่พอใจของประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีปะทุอย่างรุนแรงและกว้างขวางมากขึ้น จนนำไปสู่การกดดันให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริง ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้⁸

4.1.1 การดำเนินคดีคณะรัฐประหาร

ในตอนแรกนั้นอัยการมีความเห็นว่า ไม่สามารถฟ้องร้องผู้ที่กระทำการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำได้ เนื่องจาก เมื่อผู้ที่กระทำการรัฐประหารกระทำการรัฐประหารสำเร็จ ผู้ที่กระทำการรัฐประหารสำเร็จก็จะกลายเป็นรัฐอธิปไตย นอกจากนั้น การดำเนินคดีดังกล่าวมีอายุความ 15 ปีเท่านั้น ซึ่งตอนนี้ได้ผ่านมานานเกินกว่า 15 ปีแล้ว จึงไม่สามารถฟ้องคดีได้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าวและนักเคลื่อนไหวจึงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญทำการวินิจฉัยว่า การกระทำของอัยการนั้นไม่ชอบ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า การกระทำของอัยการนั้นไม่ชอบ เนื่องจาก การกระทำที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลี

⁷ นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (3),” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1185390>. และ TLHR, “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>.

⁸ TLHR, “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>. และสตีเฟน ธนานิธิโชต, “การสร้างความปลอดภัย: กรณีศึกษาเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

เรียกร้องให้มีการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาร้ายแรง และแนะนำว่า หากต้องการจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ให้ออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับเหตุการณ์นี้โดยเฉพาะ และอายุความ 15 ปีไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีความผิดฐานการกบฏและการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีจึงกดดันให้รัฐบาลทำตามที่ศาลรัฐธรรมนูญแนะนำ⁹

ในที่สุดรัฐบาลของคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีในขณะนั้นจึงได้ผ่านพระราชบัญญัติพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Special Application Act Concerning the Statute of Limitations of Crimes Against the Constitutional Order) เพื่อดำเนินคดีกับนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพวกในการกระทำความผิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหาร การกวาดล้างประชาชน และละเมิดสิทธิมนุษยชน¹⁰ ต่อมาพนักงานอัยการจึงฟ้องคดีนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพวกอีก 14 คน (รวมทั้งหมด 16 คน) ในความผิดฐานการกบฏ การฆาตกรรมเพื่อการกบฏ การสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิดฐานการกบฏ และอื่น ๆ

4.1.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 87 การกบฏ (Insurrection)¹¹ วางหลักว่า บุคคลผู้ก่อความรุนแรงเพื่อวัตถุประสงค์ในการแย่งชิงดินแดนแห่งชาติหรือล้มล้างรัฐธรรมนูญจะถูกลงโทษตามประเภท ดังต่อไปนี้ :

⁹ นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, “คนเกาหลีได้ปราบเผด็จการได้ (3),” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1185390>.

¹⁰ iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกซ้ำรอยเดิม”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccbKtu3ugv0wNT8rcyVLKx1I8Fzl02Wc7CVSZShNeArPhAJtE>. และ ธนพัฒน์ เครืออยู่, “ปัญหาทางกฎหมายของการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทย”, หน้า 108.

¹¹ Article 87 (Insurrection)

1. ผู้นำการกบฏจะต้องถูกระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่ต้องเป็นแรงงานคุก

2. บุคคลที่มีส่วนร่วมในแผน หรือคำสั่ง หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สำคัญอื่น ๆ จะต้องถูกระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุก หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่ต้องเป็นแรงงานคุกเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี เช่นเดียวกันจะใช้บังคับกับบุคคลผู้กระทำการฆ่า การทำให้บาดเจ็บ การทำลาย หรือการปล้น และ

3. บุคคลที่ตอบสนองต่อความปั่นป่วนและติดตามการเป็นผู้นำของผู้อื่นหรือเพียงแค่เข้าร่วมในความรุนแรงจะต้องถูกระวางโทษจำคุกหรือจำคุกโดยไม่ต้องเป็นแรงงานคุกไม่ยาวนานเกินกว่าห้าปี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 88 การฆาตกรรมเพื่อการกบฏ (Homicide for Purpose of Insurrection)¹² วางหลักว่า บุคคลที่ฆ่าผู้อื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแย่งชิงดินแดนแห่งชาติหรือล้มล้างรัฐธรรมนูญจะต้องถูกระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่ต้องเป็นแรงงานคุก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 คำนิยามของการล้มล้างรัฐธรรมนูญ (Definition of Subverting Constitution)¹³ วางหลักว่า วัตถุประสงค์ของการล้มล้างรัฐธรรมนูญในบทนี้หมายถึงการกระทำที่ตกอยู่ในอนุวรรคใดวรรคหนึ่งดังต่อไปนี้ :

A person who creates a violence for the purpose of usurping the national territory or subverting the Constitution shall be punished according to the following classifications:

1. A ring leader shall be punished by death, imprisonment for life or imprisonment without prison labor for life;

2. A person who participates in a plot, or commands, or engages in other essential activities shall be punished by death, imprisonment for life, imprisonment or imprisonment without prison labor, for not less than five years; the same shall also apply to a person who has committed acts of killing, wounding, destroying or plundering; and

3. A person who merely responds to the agitation and follows the lead of another or merely joins in the violence shall be punished by imprisonment or imprisonment without prison labor for not more than five years.

¹² Article 88 (Homicide for Purpose of Insurrection)

A person who kills another for the purpose of usurping the national territory, or subverting the Constitution shall be punished by death, imprisonment for life or imprisonment without prison labor for life.

¹³ Article 91 (Definition of Subverting Constitution)

The purpose of subverting the Constitution in this Chapter shall mean those acts which fall within any one of the following subparagraphs:

1. เพื่อยกเลิกการทำงานของรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ โดยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ; และ
2. เพื่อโค่นล้มรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หรือทำให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยการใช้กำลัง

4.1.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 17 เมษายน ค.ศ.1997 ศาลได้มีคำพิพากษาว่า นายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี กระทำผิดกฎหมายในความผิดฐานต่าง ๆ เช่น การกบฏ (Insurrection) และการฆาตกรรมเพื่อการกบฏ (Homicide for Purpose of Insurrection) เป็นต้น และพิพากษาให้ซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีจำคุกตลอดชีวิต โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีจำคุก 17 ปี ส่วนพรรคพวกที่เหลือได้รับโทษตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำ¹⁴ แต่ต่อมาภายหลังได้มีการนิรโทษกรรมให้บุคคลเหล่านั้น โดยรัฐบาลคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam)¹⁵ ทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการปล่อยตัวทั้งหมด

ศาลได้มีความเห็นในคำพิพากษาว่า แม้ว่าจำเลยควบคุมอำนาจทางการเมืองหลังจากกระทำการล้มล้างรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญโดยการรัฐประหาร และเคยปกครองสาธารณรัฐเกาหลีด้วยรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติโดยประชาชนก็ตาม แต่ไม่ควรมองข้ามว่าการจัดตั้งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นเกิดขึ้นโดยการกบฏ การล้มล้างรัฐธรรมนูญและยึดอำนาจทางการเมืองด้วยความรุนแรง ซึ่งไม่เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ดังนั้น การกระทำการรัฐประหารหรือกบฏจึงสมควรสามารถถูกลงโทษได้¹⁶

นอกจากนั้น ในส่วนของข้อที่สี่ของจำเลยที่อ้างว่า พระราชบัญญัติพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act

1. To extinguish the function of the Constitution or Acts without observing the procedure provided by the Constitution or Acts; and

2. To overthrow government organs established by the Constitution or to make render the exercise of their functions impossible by force.

¹⁴ Supreme Court (en banc) Decision 96Do3376

¹⁵ VOICE online, “แต่ละประเทศ เอาผิดคณะรัฐประหารอย่างไร?”, เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/74303>.

¹⁶ Supreme Court (en banc) Decision 96Do3376

Concerning the May 18 Democratization Movement) และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Special Application Act Concerning the Statute of Limitations of Crimes Against the Constitutional Order) นั้นขัดรัฐธรรมนูญและขัดต่อหลักนิติรัฐ (Rule of law) เนื่องจาก เป็นการออกกฎหมายพิเศษเพื่อมุ่งจะเอาผิดเฉพาะเหตุการณ์ เฉพาะบุคคล หรือเฉพาะกลุ่ม และเป็นการออกกฎหมายเพื่อเอาผิดบุคคลย้อนหลัง ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยรับรองกฎหมายฉบับนี้ โดยให้เหตุผลว่า ถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะเป็นกฎหมายที่มุ่งเอาผิดเฉพาะเหตุการณ์ เฉพาะบุคคล หรือเฉพาะกลุ่มก็ตาม แต่การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างร้ายแรง การออกกฎหมายฉบับนี้เป็นการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุด และเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในอดีตให้กลับถูกต้อง อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญ และการค้นหาความจริงจะทำให้สังคมและประชาชนหายสงสัยกับเหตุการณ์ดังกล่าว และกฎหมายนี้ไม่ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง (ex post facto)

ทั้งนี้ในการพิจารณาในประเด็นที่ว่า กฎหมายนี้ไม่ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง (ex post facto) หรือไม่นั้น ในองค์คณะ 9 ท่านมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย โดยมีองค์คณะ 4 ท่านเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวนี้ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง (ex post facto) แต่องค์คณะอีก 5 ท่านเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง (ex post facto) ซึ่งในสาธารณรัฐเกาหลีหากจะวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญจะต้องมีความเห็นขององค์คณะไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 คือจำนวน 6 ท่าน ดังนั้น ผลของคำวินิจฉัยจึงออกมาว่า กฎหมายดังกล่าวนี้ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง (ex post facto)¹⁷

4.1.4 ข้อพิจารณา

คำพิพากษาของศาลที่ตัดสินว่า นายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีกระทำความผิดกฎหมายในความผิดฐานต่าง ๆ และมีการพิพากษาลงโทษนายพลซุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพรรคพวกเป็นการวางบรรทัดฐานใหม่ให้กับสาธารณรัฐเกาหลี และทำให้เกิดความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice)

¹⁷ TLHR, “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>. และ สติธร ชนานิธิโชต, “การสร้างความปลอดภัยของชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

โดยการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) อีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายเพื่อยกย่องประชาชนที่เข้าร่วมการชุมนุมและเยียวยาความสูญเสียที่เกิดขึ้น (The 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) กฎหมายเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths)¹⁸ โดยมีกรอบวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1. ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์ดังกล่าว 2. ปกป้องสิทธิและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียกร้องประชาธิปไตย 3. เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความสูญเสียหรือความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าว และ 4. ค้นหาความจริงเพื่อแก้ไขความผิดพลาดในอดีต¹⁹

การค้นหาความจริงในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) และการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและลงโทษได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีเจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด ทั้งในด้านการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจที่มีการเติบโตขึ้นกว่าเดิมมาก ด้านสังคมที่เป็นไปตามแนวทางการขับเคลื่อนของชาวสาธารณรัฐเกาหลี และด้านวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วจนทำให้สาธารณรัฐเกาหลีปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีความเจริญเช่นใน พ.ศ.2563 จึงถือได้ว่า การเรียกร้องประชาธิปไตยและการเรียกร้องความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ของชาวสาธารณรัฐเกาหลีประสบความสำเร็จในที่สุด²⁰

แม้ว่าภายหลังจากที่นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีได้รับโทษเพียงไม่นานจะได้รับการนิรโทษกรรมก็ตาม แต่อย่างน้อยผู้กระทำความผิดก็ต้องเข้ารับการดำเนินคดี

¹⁸ iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกชำระคืน”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccbKtu3uqv0wNT8rcyVLKx1I8Fzi02Wc7CVSZShNeArPhAjLte>. และ อันวาน อึสอ, “กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่พุทธศักราช 2544 ถึง พุทธศักราช 2556” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2556), หน้า 102-103.

¹⁹ TLHR, “เราจะล้างมลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>.

²⁰ สติธร ธนานิติโชติ, “การสร้างความปลอดภัย: กรณีศึกษาเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

ในกระบวนการยุติธรรม มีการค้นหาความจริง ผู้กระทำความผิดถูกตัดสินว่ามีความผิดและได้ถูกตัดสินให้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ อนึ่ง สาธารณรัฐเกาหลีมีวัฒนธรรมการนิรโทษกรรมมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ.2563 มีการนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ นักการเมือง หรือบุคคลใกล้ชิดกับนักการเมืองผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายนิรโทษกรรม โดยไม่มีการกำหนดขอบเขตหรือมาตรการควบคุมที่เหมาะสม จึงทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์คัดค้าน หรือต่อต้าน โดยนักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชนในประเทศถึงความถูกต้องและความเหมาะสมของการออกกฎหมายนิรโทษกรรมเหล่านั้น โดยมองว่า การนิรโทษกรรมซึ่งเป็นวิธีการทางกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวและกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง กลับถูกใช้โดยมีวาระซ่อนเร้นทางการเมืองเพื่อให้เกิดผลลัพธ์บางประการ เป็นเครื่องมือทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ใช้เพื่อสนองความต้องการหรือเอื้อผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง โดยการออกกฎหมายยกเว้นความผิดให้กับบุคคลเหล่านั้น²¹

4.2 การยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)

เมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1980 นายพลเคนาน เอฟเริน (Kenan Evren) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด นายพลทาค์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้นำทหารได้กระทำการรัฐประหารและประกาศกฎอัยการศึก ภายหลังการรัฐประหารครั้งนี้สาธารณรัฐตุรกีตกอยู่ภายใต้การปกครองของคณะรัฐประหารในชื่อ “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” โดยมีนายพลเคนาน เอฟเริน (Kenan Evren) หัวหน้าคณะรัฐประหารเป็นประธานาธิบดี ต่อมาคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ยังคงใช้อยู่จนถึง พ.ศ.2563 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและผ่านการลงมติโดยประชาชน ซึ่งมีประชาชนโหวตรับรองมากถึง 92% ในช่วงที่สาธารณรัฐตุรกีตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบเผด็จการมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยประชาชนถูกทำให้เสียชีวิต สูญหาย ถูกจำคุก ถูกดำเนินคดี ถูกถอนสัญชาติ และถูกทรมานเป็นจำนวนมาก และแม้ว่าต่อมาจะมีการเลือกตั้งทั่วไปใน

²¹ สมใจ ทองกุล, “กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาสาธารณรัฐเกาหลี กรณีศึกษากฎหมายนิรโทษกรรม (ตอนที่ 2),” เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา:

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvaneew/ewt_dl_link.php?nid=2126&filename=research.

วันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ.1983 แต่นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) ก็ยังคงดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีต่อไปจนถึงปี ค.ศ.1989²²

ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 ได้มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมคณะรัฐประหารอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 15²³ ซึ่งวางหลักว่า “การกล่าวหาหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดทางอาญา ความรับผิดชอบทางแพ่ง หรือความรับผิดชอบทางกฎหมายในการตัดสินใจหรือมาตรการใด ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารในนามของสาธารณรัฐตุรกี ตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1980 จนถึงวันที่สภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกเริ่มปฏิบัติหน้าที่ ไม่อาจกระทำได้” บทบัญญัติมาตรานี้เป็นบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่สร้างเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้กระทำการรัฐประหาร ทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้ในการกระทำต่าง ๆ ที่ได้กระทำลง แม้ว่าการกระทำเหล่านั้นจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายก็ตาม

4.2.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

อับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกี และเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกี ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี²⁴ ตั้งใจที่จะไม่ให้กองทัพมีอิทธิพลเหนือการเมืองของสาธารณรัฐตุรกีอย่าง

²² สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, “สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>.

²³ Constitution of the Republic of Turkey Provisional Article 15 “No allegation of criminal, financial or legal responsibility shall be made, nor shall an application be filed with a court for this purpose in respect of any decisions or measures whatsoever taken by: the Council of National Security formed under Act No. 2356 which will have exercised legislative and executive power on behalf of the Turkish Nation from 12 September 1980 to the date of the formation of the Bureau of the Turkish Grand National Assembly which is to convene following the first general elections; the governments formed during the term of office of the Council; or the Consultative Assembly which has exercised its functions under Act No. 2485 on the Constituent Assembly.

The provisions of the above paragraphs shall also apply in respect of persons who have taken decisions and adopted or implemented measures as part of the implementation of such decisions and measures by the administration or by the competent organs, authorities, and officials.

No allegation of unconstitutionality shall be made in respect of decisions or measures taken under laws or decrees having force of law enacted during this period or under Act No. 2324 on the Constitutional Order.”

²⁴ VOICE online, “แต่ละประเทศ เอาผิดคณะรัฐประหารอย่างไร?,” เข้าถึงเมื่อ 12 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/74303>.

เป็นมาอย่างยาวนาน²⁵ จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 ใน Act No.5982 Amending Certain Provisions of the Constitution โดยยกเลิก บทเฉพาะกาล มาตรา 15 (Provisional Article 15) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ทำให้คณะรัฐประหารไม่สามารถถูกดำเนินคดี ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ไม่เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตย²⁶ โดยการผ่านการลงประชามติโดยประชาชน ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.2010 ซึ่งตรงกับวันครบรอบ 30 ปีของการรัฐประหารเมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1980 ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีได้ออกเสียงลงประชามติรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยมีประชาชนออกมาใช้สิทธิ 77% ของผู้มีสิทธิ และมีผู้ออกเสียงเห็นชอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญคิดเป็น 57.9% ของผู้มาใช้สิทธิ ซึ่งเกิน 50% ทำให้รัฐธรรมนูญที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมมีผลใช้บังคับ ส่งผลให้บทบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันของคณะรัฐประหารได้ถูกยกเลิกไป

เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้กล่าวโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นแล้ว สมาคมนักกฎหมายและนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนจึงได้กล่าวโทษนายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาทฮ์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวก ในความผิดฐานกบฏและความผิดฐานอื่น ๆ ต่อมาพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีนายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาทฮ์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวกต่อศาล²⁷ ในภายหลังรัฐบาลที่มีเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) เป็นนายกรัฐมนตรี ฝ่ายค้าน รัฐสภา ประชาชนจำนวนมาก และกลุ่มต่าง ๆ ได้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในฐานะผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลย เพื่อที่ความเสียหายของบุคคลที่เข้าเป็นโจทก์ร่วมเหล่านี้จะได้ถูกนำไปใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี และใช้ในการพิจารณาโทษที่เหมาะสมที่จะลงแก่จำเลย โดยรัฐบาลที่มีเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) เป็นนายกรัฐมนตรีเห็นว่า รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนของประชาชนในชาติควรเป็นคู่กรณีแรกและคู่กรณีที่สำคัญที่สุดของผู้กระทำความผิดในการรัฐประหาร รัฐบาลจึงขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมร่วมกับผู้เสียหายอื่น ๆ²⁸

²⁵ ประชาไท, “อดีตปธน. ตุรกี ขึ้นศาลเหตุทำการรัฐประหารเมื่อ 30 ปีก่อน,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2012/04/39964>.

²⁶ จูตามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม, หน้า 96.

²⁷ ไทยโพสต์, “ปธนตุรกีฟ้องอัยการแก้รัฐธรรมนูญฉบับคสช.เข้าคุกตลอดชีวิต,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/11687>.

²⁸ ประชาไท, “อดีตปธน. ตุรกี ขึ้นศาลเหตุทำการรัฐประหารเมื่อ 30 ปีก่อน,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2012/04/39964>. และ The Guardian, “Turkey 1980 coup leader Kenan Evren goes on trial,” Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.theguardian.com/world/2012/apr/04/turkey-1980-coup-kenan-evren>.

4.2.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปี 1926 (Turkish Criminal Code (Act No.765)) มาตรา 146 ซึ่งวางหลักว่า กระทำการเปลี่ยนหรือลบล้างรัฐธรรมนูญหรือรัฐบาลโดยการใช้กำลัง หรือ สนับสนุนให้บุคคลอื่นทำเช่นนั้นเป็นความผิด

4.2.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2014 ศาลพิพากษาว่า นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวกกระทำความผิด นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) ขณะนั้น อายุ 97 ปี และนายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) ขณะนั้นอายุ 89 ปี ซึ่งเป็นผู้นำของรัฐประหารที่ยังมีชีวิตที่เหลืออยู่ในขณะนั้นถูกพิพากษาให้จำคุกตลอดชีวิตและถูกถอดยศทางทหารทั้งหมด²⁹ แต่นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) และนายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) ไม่ถูกจำคุกในเรือนจำ เนื่องจาก อายุมากและมีปัญหาสุขภาพ³⁰ และต่อมาเสียชีวิตลงในขณะอุทธรณ์คดี³¹

ในส่วนของข้ออ้างที่นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) และนายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) อ้างว่า ได้กระทำการรัฐประหาร เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ยุติความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย รักษาความสงบและสร้างความปรองดอง และแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ศาลไม่รับฟังข้อกล่าวอ้างเหล่านั้น โดยศาลเห็นว่า การรัฐประหารดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีในเวลาต่อมา เนื่องจาก ภายหลังการรัฐประหารมีประชาชนจำนวนมาก ถูกทำให้เสียชีวิต สูญหาย ถูกจำคุก ถูกดำเนินคดี ถูกถอนสัญชาติ และถูกทรมาน ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นอาชญากรรม และผู้ก่ออาชญากรรมจะต้องถูกลงโทษ³²

²⁹ BBC, "Turkey gives life sentences to surviving 1980 coup leaders," Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-27913560>. และ ชำนาญ จันทร์เรือง, "ชำนัญ จันทร์เรือง: เอาผิดคณะรัฐประหาร ?," เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77798>.

³⁰ Hürriyet Daily News, "Ankara court officially rules non-suit in 1980 military coup case," Accessed May 17, 2020, Available from: <https://www.hurriyetdailynews.com/ankara-court-officially-rules-non-suit-in-1980-military-coup-case-112729>.

³¹ DAILY SABAH, "Court drops case over dead coup leaders," Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.dailysabah.com/investigations/2019/04/13/court-drops-case-over-dead-coup-leaders>.

³² สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, "สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร," เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>.

4.2.4 ข้อพิจารณา

แม้ นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) จะถูกดำเนินคดี ถูกตัดสินว่ามีความผิด และได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) ไม่เคยแสดงความเสียใจหรือรู้สึกผิดต่อการกระทำการรัฐประหารของตน โดยมองว่า การรัฐประหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ เนื่องจาก มีเหตุผลที่ต้องกระทำและเป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติ³³ ส่วนอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีได้กล่าวถึงการดำเนินคดีคณะรัฐประหารในครั้งนี้ว่า “การดำเนินคดีนี้จะกลายเป็นเหตุผลสำคัญสำหรับการเปลี่ยนวิธีคิดหรือมุมมองสำหรับอนาคตของสาธารณรัฐตุรกี พวกเรากำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของพวกเราจะทำหน้าที่เป็นคำเตือน” ซึ่งหมายถึง การดำเนินคดีคณะรัฐประหารในความผิดที่ได้กระทำลงจะเป็นคำเตือนต่อผู้ที่คิดจะทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ในอนาคต นอกจากนั้น คดีนี้ยังเป็นคดีที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และทางกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้กฎหมายในอนาคตและเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ทั้งนี้คดีนี้เป็นคดีที่จะลดอำนาจกองทัพที่เริ่มต้นโดยเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะนั้น ซึ่งการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสาธารณรัฐตุรกี³⁴

ภายหลังจากที่สาธารณรัฐตุรกีได้มีการดำเนินคดีคณะรัฐประหาร มีคำพิพากษาว่า คณะรัฐประหารทำความผิด และลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงแล้ว สาธารณรัฐตุรกีได้มีความพยายามในการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศอย่างต่อเนื่องและไม่มีการรัฐประหารอีก จนกระทั่งในวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ.2016 ทหารกลุ่มหนึ่งได้พยายามก่อการรัฐประหารขึ้นอีกครั้ง เพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลของประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) แต่ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีจำนวนมากได้ออกมารวมตัวชุมนุมกันเพื่อต่อต้านการรัฐประหารดังกล่าว นั้น แม้ว่าจะมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์นี้เป็นจำนวนมาก แต่การต่อต้านการรัฐประหารในครั้งนี้ ทำให้ผู้พยายามก่อการรัฐประหารไม่สามารถก่อการรัฐประหารได้สำเร็จ ถูกจับกุม และมีการลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารในครั้งนี้ทั้งหมด เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้พิพากษา สมาชิกของศาลฎีกา เป็นต้น แม้ว่ารัฐบาลของประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) จะถูกกล่าวหาว่า เป็นรัฐบาลที่มีลักษณะอำนาจนิยม ควบคุมความเป็น

³³ Thai PBS, “คีนาน เอฟเรน” ทหารคนสุดท้ายที่ยึดอำนาจในตุรกีเสียชีวิต, เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/1392>.

³⁴ Ece Toksabay, “Former Turkish president goes on trial for 1980 coup,” Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-trial-evren/former-turkish-president-goes-on-trial-for-1980-coup-idUSBRE83307020120404>.

อิสระของสถาบันสำคัญต่าง ๆ ในประเทศ และทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ แต่ประชาชนส่วนมาก ทหารบางส่วน รวมทั้งนักการเมืองฝ่ายค้านก็ต่างเห็นตรงกันว่า ไม่ต้องการให้เกิดการรัฐประหารและไม่ต้องการให้สาธารณรัฐตุรกีถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารอีก ดังเช่นในอดีต เนื่องจาก การรัฐประหารซึ่งเป็นการที่กองทัพใช้กำลังยึดอำนาจนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบธรรม³⁵

4.3 การที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐบราซิล)

ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิล ได้กระทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ.1973 โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ และปกครองสาธารณรัฐบราซิลในระบอบเผด็จการต่อมา³⁶ ในช่วง ค.ศ.1973 สาธารณรัฐบราซิล ถูกเรียกว่า “ห้องทรมานลาตินอเมริกา” (Torture Chamber of Latin America) มีจำนวนนักโทษทางการเมืองมากที่สุดในโลก³⁷ และมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายรูปแบบ³⁸ ต่อมาใน ค.ศ.1975 กองทัพและผู้นำทางการเมืองเห็นว่า สาธารณรัฐบราซิล ควรกลับไปสู่การปกครองโดยรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ และปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง พร้อมทั้งออกกฎหมายนิรโทษกรรมใน The Expiry Law, Law No.15.848 ให้กับกองทัพและเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกกล่าวหาว่า ละเมิดสิทธิมนุษยชนใน ค.ศ.1986 ในมาตรา 1³⁹ ของกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักว่า เป็นที่ยอมรับว่าผลที่สืบเนื่องมาจากเหตุของข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจากข้อตกลงระหว่างพรรคการเมืองและ

³⁵ รัชชาติ วงศ์อิฐชาติ, “ทำไมรัฐประหารในตุรกีถึงล้มเหลว?: บทเรียนและคำถามสำคัญ,” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/07/66921>.

³⁶ Alexei Barrionuevo and Charles Newbery, “Juan Bordaberry, Who Led Uruguay in Dark Era, Dies at 83,” Accessed May 21, 2020, Available from: <https://www.nytimes.com/2011/07/18/world/americas/18bordaberry.html>.

³⁷ BBC, “Uruguay profile - Timeline,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>. และ TRIAL International, “JUAN BORDABERRY,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>.

³⁸ Daniel Soltman, “Applauding Uruguay’s Quest for Justice: Dictatorship, Amnesty, and Repeal of Uruguay Law No. 15.848.,” *Washington University Global Studies Law Review Volume 12*, Issue 4 (2013): 830.

³⁹ Reconócese que, como consecuencia de la lógica de los hechos originados por el acuerdo celebrado entre partidos políticos y las Fuerzas Armadas en agosto de 1984 y a efecto de concluir la transición hacia la plena vigencia del orden constitucional, ha caducado el ejercicio de la pretensión punitiva del Estado respecto de los delitos cometidos hasta el 1º de marzo de 1985 por funcionarios militares y policiales, equiparados y asimilados por móviles políticos o en ocasión del cumplimiento de sus funciones y en ocasión de acciones ordenadas por los mandos que actuaron durante el período de facto.

กองทัพในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1984 และเพื่อที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามความถูกต้องชอบธรรมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การใช้สิทธิเรียกร้องการลงโทษของรัฐต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นจนถึงวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1985 โดยกองทัพและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยแรงจูงใจทางการเมืองหรือในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ และในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ปฏิบัติในช่วงเวลาที่เกิดขึ้นจริงไม่สามารถกระทำได้ และใน ค.ศ.1989 ได้มีการลงมติรับรองกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าว⁴⁰

ใน ค.ศ.2006 ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบิโอรากัว และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศถูกจับในข้อหาฆ่าคู่แข่งทางการเมือง 4 คนใน ค.ศ.1976 ต่อมาใน ค.ศ.2009 ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมที่ปกป้องเจ้าหน้าที่ของอดีตรัฐบาลเผด็จการจากการดำเนินคดีในการละเมิดสิทธิมนุษยชนขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเกรกอร์ิโอ อัลวาเรซ (Gregorio Alvarez) อดีตผู้นำทางการทหารถูกตัดสินให้จำคุก 25 ปี ในความผิดฐานฆาตกรรมและละเมิดสิทธิมนุษยชน และต่อมาใน ค.ศ.2010 อดีตประธานาธิบดี ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) ถูกตัดสินว่า กระทำความผิดฐานฆาตกรรมและการละเมิดรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป และในที่สุดเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ.2011 รัฐสภามีมติยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมที่ปกป้องกองทัพจากการถูกดำเนินคดีในการกระทำที่ผิดกฎหมายภายใต้การปกครองในระบอบเผด็จการในช่วง ค.ศ.1973 ถึง ค.ศ.1985⁴¹ โดยออกกฎหมายยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรม (The Expiry Repeal Law, No.18.831)⁴²

4.3.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

ใน ค.ศ.1989 และ ค.ศ.2009 รัฐบาลมีความพยายามที่จะยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้ทหารและเจ้าหน้าที่รัฐในช่วง ค.ศ.1973 ถึง ค.ศ.1985 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.1986 จึงจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความเห็นประชาชนชาวสาธารณรัฐบิโอรากัวว่าสมควรยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนั้นหรือไม่ แต่มีผู้ลงมติเห็นชอบน้อยกว่าผู้ลงมติ

⁴⁰ BBC, “Uruguay profile - Timeline,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>. และ TRIAL International, “JUAN BORDABERRY,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>.

⁴¹ BBC, “Uruguay profile - Timeline,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>. และ TRIAL International, “JUAN BORDABERRY,” Accessed May 20, 2020, Available from: <https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>.

⁴² Daniel Soltman, “Applauding Uruguay’s Quest for Justice: Dictatorship, Amnesty, and Repeal of Uruguay Law No. 15.848.,” *Washington University Global Studies Law Review*: 836.

ไม่เห็นชอบ โดยมีผู้ลงมติไม่เห็นชอบกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวประมาณ 60% ของผู้ที่มาลงมติทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยส่วนใหญ่เห็นว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นควรจะมิต่อไป กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นจึงไม่ถูกยกเลิกและมีผลใช้บังคับต่อไป⁴³

แต่ต่อมาเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ.2009⁴⁴ ศาลฎีกาได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ⁴⁵ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Violated the separation of powers) เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง (Did not constitute a valid amnesty) และเป็นการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Uruguay's human rights commitments)⁴⁶ โดยอ้างคำพิพากษาศาลประเทศอาร์เจนตินาที่ได้ประกาศให้กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นโมฆะไปก่อนหน้านี้ และคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา⁴⁷ จึงสามารถดำเนินคดีกับฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยได้ ต่อมาพนักงานอัยการจึงได้ดำเนินคดีกับฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัย

4.3.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายอาญา (Código Penal) มาตรา 132⁴⁸ ซึ่งวางหลักว่า บุคคลจะต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุก 10-30 ปี และจะต้องถูกตัดสิทธิอย่างเด็ดขาด 2-10 ปี ในกรณีที่

⁴³ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษเหมาเข่ง: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

⁴⁴ AMNESTY INTERNATIONAL, “URUGUAY: LAW PROTECTING POLICE AND MILITARY TORTURE SUSPECTS MUST BE ANNULLED,” Accessed May 21, 2020, Available from: <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2009/10/uruguay-law-protecting-police-and-military-torture-suspects-must-be-annu/>.

⁴⁵ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษเหมาเข่ง: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

⁴⁶ สราทิส โพเราะ, “ผลคำวินิจฉัยของศาลต่อการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสต์แฮมป์ตัน, 2559), หน้า 83-84.

⁴⁷ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษเหมาเข่ง: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

⁴⁸ Será castigado con diez a treinta años de penitenciaría, y de dos a diez años de inhabilitación absoluta:

6. (Atentado contra la Constitución). El ciudadano que, por actos directos, pretendiere cambiar la Constitución o la forma de Gobierno por medios no admitidos por el Derecho Público interno.

ละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) คือ พลเมืองผู้ที่กระทำการโดยตรงเพื่อที่พยายามเปลี่ยนรัฐธรรมนูญหรือรูปแบบของรัฐบาลโดยวิธีการที่ไม่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมายมหาชนภายใน

4.3.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2010 ศาลพิพากษาว่า ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิลกระทำผิดกฎหมายในความผิดฐานละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) เนื่องจาก การกระทำการรัฐประหาร ในปี ค.ศ.1973 บังคับให้บุคคลสูญหาย (Forced Disappearance) 9 คน และการลอบสังหารทางการเมือง (Political Homicide) 2 คน ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน⁴⁹ ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิลถูกพิพากษาให้จำคุก 30 ปี กักกันในสถานกักกัน 15 ปี และตัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมือง 6 ปี⁵⁰ แต่เนื่องจาก ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิลมีอายุมากแล้ว จึงให้ต้องโทษจำคุกภายในบ้านพักของตนเองแทนการถูกจำคุกในเรือนจำ และต่อมาได้เสียชีวิตลงใน ค.ศ.2011⁵¹

ในคำพิพากษาได้อธิบายความผิดฐานละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) ว่า เป็นการกระทำเพื่อล้มล้างหรือทำลายกฎเกณฑ์พื้นฐานของประเทศ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นอาชญากรรมต่อประเทศ และเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยของประเทศ ซึ่งอาจไม่ใช่การกระทำที่เป็นการล้มล้างหรือทำลายรัฐธรรมนูญโดยตรง เพียงการขัดขวางการดำเนินการของสถาบันทางการเมืองในประเทศก็ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) นอกจากนั้น ในการพิจารณาคดีฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิล ได้ยอมรับว่าได้ยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ไม่มีกระบวนการออก

⁴⁹ TRIAL International, "JUAN BORDABERRY," Accessed May 20, 2020, Available from:

<https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>. และ BBC, "Uruguay profile - Timeline," Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>.

⁵⁰ Carlos Osorio, "BORDABERRY CONDEMNED FOR 1973 COUP," Accessed May 21, 2020, Available from: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB309/>.

⁵¹ TRIAL International, "JUAN BORDABERRY," Accessed May 20, 2020, Available from:

<https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>. และ BBC, "Uruguay profile - Timeline," Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>.

กฎหมายโดยสภา ซึ่งขัดต่อหลักแบ่งแยกอำนาจที่เป็นหลักการสำคัญของปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงเป็นผู้ลงนามในพระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยเนื้อหาในพระราชกฤษฎีกานั้นไม่ได้คำนึงถึงความชอบด้วยกฎหมาย และพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับได้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลอีกด้วย⁵²

4.3.4 ข้อพิจารณา

ในหลายประเทศที่มีความขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศลาตินอเมริกา รวมทั้งสาธารณรัฐบราซิล รัฐมักจะมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเองหรือพรรคพวกของตนเองในความผิดที่ได้กระทำลงเสมอ โดยเมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง เจ้าหน้าที่รัฐจะเข้าปราบปรามประชาชนฝ่ายตรงข้าม จนทำให้เกิดความสูญเสียต่าง ๆ จากเหตุการณ์เหล่านั้น และเมื่อต่อมารัฐบาลได้ขึ้นสู่อำนาจ ก็มักจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดให้กับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและกองกำลังติดอาวุธที่สังหารประชาชนเป็นจำนวนมากด้วย การทำเช่นนี้ทำให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทั้งจากผู้เสียหายและประชาชนในประเทศนั้น โดยบุคคลเหล่านี้เรียกร้องความยุติธรรมและการตามหาความจริงจากรัฐตลอดมา จนในที่สุดในช่วงประมาณ ค.ศ.2000 ศาลในหลายประเทศในประเทศลาตินอเมริกาได้ตัดสินให้กฎหมายนิรโทษกรรมเหล่านั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมเหล่านั้นทำให้ไม่สามารถมีการตามหาความจริงที่เกิดขึ้น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา และยังเป็นการทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่ได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลงอีกด้วย

ใน ค.ศ.2001 ศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) ได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมของประเทศเปรูเป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐอเมริกาและสิทธิของเหยื่อในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยา ต่อมาศาลฎีกาของประเทศเปรูจึงรับคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) โดยพิพากษาให้คำตัดสินดังกล่าวของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) มีผลกับคดีในประเทศเปรูด้วย ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.2006 ศาลฎีกาของประเทศอาร์เจนตินาได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ และเริ่มดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจนในที่สุดผู้กระทำ

⁵² สราทิส ไพเราะ, “ผลคำวินิจฉัยของศาลต่อการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร”, หน้า 84-85.

ความผิดถูกตัดสินว่า มีความผิดและได้รับโทษ และต่อมาใน ค.ศ.2010 ศาลฎีกาของสาธารณรัฐบุรุนดา อรุกว่ายก็ได้มีคำพิพากษาเช่นเดียวกันตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น⁵³

4.4 การที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิจิ)

ศาลของสาธารณรัฐฟิจิยื่นหยัดในหลักการโดยการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิถึง 3 ครั้งด้วยกัน ได้แก่ การรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.1987 การรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.2000 และการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.2006⁵⁴ การศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษากฎการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร และการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ. 2000 เนื่องจาก เป็นครั้งที่มีนัยสำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่มีการดำเนินคดีและลงโทษผู้ที่กระทำการรัฐประหารได้สำเร็จ อีกทั้งการยื่นหยัดปฏิเสธการรัฐประหารในช่วง ค.ศ.2000 ของศาลทำให้ประเทศสาธารณรัฐฟิจิกลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดิมก่อนที่จะมีการรัฐประหาร จัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับนั้น⁵⁵ และส่งผลต่อการเมืองการปกครองขอสาธารณรัฐฟิจิเวลาต่อมา ทั้งยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ. 2006 อีกด้วย⁵⁶

สาธารณรัฐฟิจิมีความขัดแย้งภายในระหว่างชาวฟิจิพื้นเมืองที่เป็นชาวเมลานีเซีย-โพลินีเซีย (Melanesia- Polynesia) และชาวฟิจิเชื้อสายอินเดียที่เกิดจากการที่รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้นำคนอินเดียเข้ามาเพื่อมาเป็นแรงงาน ในช่วงที่สาธารณรัฐฟิจิตกเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร⁵⁷ แต่รัฐธรรมนูญ 1997 ของสาธารณรัฐฟิจินั้นสร้างความเสมอภาคให้กับบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งชาวฟิจิพื้นเมืองและชาวฟิจิเชื้อสายอินเดีย และภายหลังการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ 1997 ใน ค.ศ.1999 มาเฮนดรา ชาตรีรี่ (Mahendra Chaudhry) ก็ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีชาวฟิจิเชื้อสายอินเดียคนแรก และเป็นรัฐบาลของสาธารณรัฐฟิจิต่อมา

⁵³ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁴ ปิยบุตร แสงกนกกุล, ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2562), หน้า 105.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 112-114.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ.2000 จอร์จ สไปท์ (George Speight) นักธุรกิจชาว ฟิจิ⁵⁸ ได้นำกองกำลังติดอาวุธกระทำการรัฐประหาร โดยมีผู้นำทางศาสนาเมธอดิสต์ (Methodist) สนับสนุนการรัฐประหาร⁵⁹ เนื่องจาก ต้องการให้ชาวฟิจิพื้นเมืองมีสิทธิเหนือกว่าชาวฟิจิเชื้อสาย อินเดีย โดยจอร์จ สไปท์ (George Speight) เชื่อว่า รัฐธรรมนูญ 1997 เป็นปฏิปักษ์ต่อการรักษาและ ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของชาวฟิจิพื้นเมือง⁶⁰ จึงได้ทำการขับไล่มาเฮนดรา เชาด์รียี (Mahendra Chaudhry) โดยการยึดสภา จับตัวนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรอีก 40 คนไว้เป็นตัวประกัน ประกาศตั้งตนเป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมทั้งสั่งให้ราตู เซอร์ คมิสส มารา (Ratu Sir Kamisese Mara) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟิจิในขณะนั้นออกจากตำแหน่ง แต่ ราตู เซอร์ คมิสส มารา (Ratu Sir Kamisese Mara) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟิจิในขณะนั้นไม่ ยอมทำตาม และตอบโต้ด้วยการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีรักษาการ และปิด สภาเป็นการชั่วคราว⁶¹

ต่อมา นายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) ผู้บัญชาการกองทัพและพรรค พวกได้กระทำการรัฐประหารซ้อน โดยประกาศกฏอัยการศึก ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 พร้อมทั้ง จัดตั้งรัฐบาลทหารชั่วคราว ต่อมารัฐบาลทหารชั่วคราวดังกล่าวโอนอำนาจไปให้รัฐบาลพลเรือน ชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เคเรส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐบาลพลเรือนชั่วคราวนี้ได้ ทำข้อตกลงกับจอร์จ สไปท์ (George Speight) ให้วางอาวุธและปล่อยตัวมาเฮนดรา เชาด์รียี (Mahendra Chaudhry) นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐฟิจิ รัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ ได้จับตัวไว้ทั้งหมด แลกกับการที่จะไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดที่ได้กระทำลง⁶²

4.4.1 การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร

ภายหลังนายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) ได้ยกเลิกข้อตกลงที่ รัฐบาลพลเรือนชั่วคราวได้ทำไว้กับจอร์จ สไปท์ (George Speight) ว่า จะไม่ดำเนินคดี หากจอร์จ สไปท์ (George Speight) วางอาวุธและปล่อยตัวบุคคลที่จับไว้ทั้งหมด โดยอ้างว่า จอร์จ สไปท์

⁵⁸ The Editors of Encyclopaedia Britannica, "George Speight," Accessed May 5, 2020, Available from: <https://www.britannica.com/biography/George-Speight>.

⁵⁹ Kaewta P., "‘สิ้นสุดวัฒนธรรมปฏิวัติ?’ ย้อนประวัติการเลือกตั้ง ‘ฟิจิ’ เมื่อผู้ทำรัฐประหารพลิก ‘ชนะเลือกตั้ง’ !!," เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://news.mthai.com/webmaster-talk/715774.html>.

⁶⁰ THE MUANIKAU ACCORD FOR THE RELEASE OF HOSTAGES HELD AT THE PARLIAMENT COMPLEX VEIUTO [MUANIKAU ACCORD]

⁶¹ ปิยบุตร แสงกนกกุล, ศาลรัฐประหาร ตลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, หน้า 106-107.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

(George Speight) ไม่ได้วางอาวุธทั้งหมด ต่อมาจอร์จ สไปท์ (George Speight) และพวกจึงถูกจับกุม และดำเนินคดีในการกระทำความผิดกฎหมาย ทั้งความผิดฐานกบฏและความผิดฐานอื่น ๆ

4.4.2 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้อง

ความผิดฐานกบฏ (treason) ซึ่งหมายถึง การพยายามเพื่อที่จะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญหรือรัฐบาลโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย

4.4.3 คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร

เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2002 ศาลได้มีคำพิพากษาว่า จอร์จ สไปท์ (George Speight) กระทำความผิดฐานกบฏตามที่ได้รับสารภาพ และถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต โดยการแขวนคอ⁶³ ต่อมาประธานาธิบดีโจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa Iloilo) ได้ลงชื่อในพระราชกฤษฎีกาลดโทษจากประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต⁶⁴ ซึ่งใน พ.ศ.2563 จอร์จ สไปท์ (George Speight) ยังคงถูกจำคุกอยู่ที่ Naboro Maximum Security Prison⁶⁵

4.4.4 ข้อพิจารณา

แม้ว่าในคำพิพากษาคดีของจอร์จ สไปท์ (George Speight) ในความผิดฐานกบฏ ศาลเพียงตัดสินว่า จอร์จ สไปท์ (George Speight) กระทำความผิดฐานกบฏและถูกพิพากษาให้ได้รับโทษประหารชีวิต ซึ่งต่อมาได้รับการลดโทษเหลือเพียงจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น โดยศาลไม่ได้ให้เหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติมถึงประเด็นในทางกฎหมายอื่น ๆ ของการกระทำการรัฐประหารของจอร์จ สไปท์ (George Speight) ไว้ แต่ศาลได้อธิบายถึงประเด็นความชอบด้วยกฎหมายและความสมบูรณ์ในทางกฎหมายของการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 ทั้งการรัฐประหารของจอร์จ สไปท์ (George Speight) และการรัฐประหารซ้อนของนายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) ไว้ในคดี The Republic of Fiji Islands v Prasad

⁶³ State v Naitini [2002] FJHC 276; HAC 011.2001

⁶⁴ INDEPENDANT, "Fiji coup leader George Speight has death sentence reduced to life in prison," Accessed May 6, 2020, Available from: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/fiji-coup-leader-george-speight-has-death-sentence-reduced-to-life-in-prison-9257943.html>.

⁶⁵ Ellen Stolz, "George Speight still in prison," Accessed May 6, 2020, Available from: <https://www.fbcnews.com.fj/news/george-speight-still-in-prison/>.

ในคดี The Republic of Fiji Islands v Prasad ซึ่งเป็นคดีพิพาทระหว่าง สาธารณรัฐฟีจี (The Republic of Fiji) และอัยการสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจี (The Attorney General of Fiji) กับแชนดริกา พราซาด (Chandrika Prasad) ศาลไฮคอร์ต (High Court) ได้มีคำพิพากษาว่า ความพยายามในการกระทำรัฐประหารในวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ.2000 นั้นไม่ประสบความสำเร็จ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยราตู เซอร์ คมิสส มารา (Ratu Sir Kamisese Mara) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้น แม้ว่าจะไม่ได้ประกาศอย่างเคร่งครัด ภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้ถูกรับรองว่า ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขของหลักความจำเป็น การประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 ไม่เป็นตามหลักความจำเป็น ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ และไม่มีผล ดังนั้น รัฐธรรมนูญ 1997 จึงยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจี รัฐบาลเดิมที่ถูก รัฐประหารนั้นยังคงเป็นรัฐบาลของสาธารณรัฐฟีจีอยู่ รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เคเรส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้อุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)⁶⁶

ต่อมาศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ก็ได้พิพากษายืนตามศาลไฮคอร์ต (High Court) ว่า รัฐธรรมนูญ 1997 ยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจีและไม่ได้ถูกยกเลิก รัฐสภาไม่ถูกล้มล้าง โดยถูกเลื่อนออกไป 6 เดือนเท่านั้น และในคำพิพากษานี้ศาลยังได้อธิบายถึงสถานะของ รัฐธรรมนูญ 1997 เขตอำนาจของศาล หลักความจำเป็น ซึ่งศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ได้ ยืนยันว่า หลักความจำเป็นไม่ได้อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญอย่างถาวร การ รัฐประหารสำเร็จหรือไม่ ได้อธิบายถึงความหมายของการรัฐประหารว่า “เพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของนักทฤษฎีรัฐธรรมนูญ (แม้ว่าจะมีความกังวลในทางปฏิบัติด้วยเช่นกัน) การ รัฐประหารอาจถูกนิยามอย่างกว้างขวางว่าเป็นการโค่นล้มและแทนที่คำสั่งทางกฎหมายใด ๆ หรือการ เปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ในทางรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเกิดจากความรุนแรงหรือไม่ (ที่ถูกกำกับจากภายในหรือ ภายนอก) ซึ่งเกิดขึ้นตรงข้ามกับข้อจำกัดหรือกฎของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นของคำสั่งทางกฎหมาย”⁶⁷ และไม่ใช่การรัฐประหารทุกครั้งที่จะประสบความสำเร็จ เช่น การปฏิวัติในครั้งนี้⁶⁸

⁶⁶ Republic of Fiji Islands v Prasad [2001] FJCA 2; Abu0078.2000s

⁶⁷ We are attracted to the definition of 'revolution' in Brookfield (op. cit.) at 13: "For the purposes of a constitutional theorist (though one with practical concerns as well), a revolution may be widely defined as the overthrow and replacement of any kind of legal order, or other constitutional change to it - whether or not brought about by violence (internally or externally directed) - which takes place contrary to any limitation or rule of change belonging to that legal order."

⁶⁸ Republic of Fiji Islands v Prasad [2001] FJCA 2; Abu0078.2000s

ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ยังได้นำหลักประสิทธิภาพมาใช้พิจารณาว่า การรัฐประหารของนายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) และคำสั่งทางกฎหมายที่ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 นั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยการทดสอบประสิทธิภาพตามระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฟีจีที่จะต้องพิจารณา ดังนี้ 1. ภาระการพิสูจน์ถึงความสำเร็จของการรัฐประหาร เป็นหน้าที่ของรัฐบาลตามความเป็นจริง (คณะรัฐประหาร) จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า สามารถควบคุมประเทศได้ด้วยการยอมรับ (ไม่ว่าจะโดยปริยายหรือโดยชัดแจ้ง) ของประชาชนทั้งหมด 2. การพิสูจน์ดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานอย่างสูง เนื่องจาก ความสำคัญและความร้ายแรงของการกล่าวอ้าง 3. การล้มล้างรัฐธรรมนูญจะต้องประสบความสำเร็จในแง่ที่ว่า รัฐบาลตามความเป็นจริงได้ถูกจัดตั้งขึ้น และไม่มีรัฐบาลคู่แข่ง 4. ในการพิจารณาว่า มีรัฐบาลของคู่แข่งหรือไม่ การโต้แย้งไม่จำกัดเฉพาะคู่แข่งที่ต้องการกำจัดรัฐบาลตามความเป็นจริงด้วยอาวุธเท่านั้น แต่รวมถึงในกรณีที่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีความต้องการที่จะกลับคืนสู่อำนาจอีกครั้ง หากได้รับการยืนยันตามรัฐธรรมนูญ 5. ประชาชนจะต้องได้รับการพิสูจน์ว่า มีพฤติกรรมที่ยอมรับรัฐบาลตามความเป็นจริง ในบริบทนี้รัฐบาลตามความเป็นจริง (ที่เกิดขึ้นที่นี่) บ่อยครั้งจะยืนยันกฎหมายจำนวนมากของรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญก่อนหน้านี้ (เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายการค้าและครอบครัว) เพื่อให้ประชาชนสังเกตเห็นความแตกต่างเล็กน้อยในการดำเนินชีวิตประจำวันระหว่างสองระบอบ ซึ่งมักจะเป็นสิทธิในการเลือกตั้งและเสรีภาพส่วนบุคคล 6. การยอมรับและการเชื่อฟังต่อระบอบการปกครองใหม่ of ประชาชนที่สามารถพิสูจน์ได้โดยรัฐบาลตามความเป็นจริงจะต้องเกิดจากการยอมรับและการสนับสนุนที่เป็นที่มิใช่เกิดจากการบีบบังคับโดยปริยาย หรือความกลัว หรือการใช้กำลัง 7. จะต้องพิจารณาระยะเวลาที่รัฐบาลตามความเป็นจริงคุมอำนาจอยู่ ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ยิ่งเวลานานเท่าไร โอกาสที่การยอมรับก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น 8. การเลือกตั้งเป็นหลักฐานที่ทรงพลังของหลักประสิทธิภาพ ระบอบการปกครองที่ประชาชนไม่มีผู้แทนจากการเลือกตั้งในรัฐบาลและไม่มีสิทธิ์ออกเสียงลงคะแนนมีแนวโน้มที่จะยอมรับการยอมรับน้อยกว่า และ 9. หลักประสิทธิภาพจะต้องได้รับการประเมินในเวลาศาลทำการตัดสิน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักการดังกล่าวนี้ การรัฐประหารในครั้งนี้นี้ยังไม่ประสบความสำเร็จ⁶⁹

⁶⁹ We see the 'efficacy' test, in the context of the common law of Fiji, as follows;

- (a) The burden of proof of efficacy lies on the de facto government seeking to establish that it is firmly in control of the country with the agreement (tacit or express) of the population as a whole.
- (b) Such proof must be to a high civil standard because of the importance and seriousness of the claim.
- (c) The overthrow of the Constitution must be successful in the sense that the de facto government is established administratively and there is no rival government.
- (d) In considering whether a rival government exists, the enquiry is not limited to a rival wishing to eliminate the de facto government by force of arms. It is relevant in this case that the elected government is willing to resume power, should the Constitution be affirmed.

นอกจากนั้น ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ยังได้ยืนยันว่า ในฐานะของศาลหน้าทีของศาลมีอยู่จำกัดเพียงแค่การตัดสินปัญหาทางกฎหมายเท่านั้น ศาลไม่มีเขตอำนาจหรืออำนาจที่จะตัดสินคำถามที่ไม่ใช่ทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทางการเมือง ซึ่งในการอุทธรณ์มีการยกปัญหาขึ้นว่า เกิดอะไรขึ้นกับสาธารณรัฐฟีจีภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ.2000 และศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) มีความจำเป็นต้องตัดสินปัญหานี้ด้วยการค้นหาว่า อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้น โดยพยานหลักฐานซึ่งปราศจากศีลธรรมทางการเมืองหรือความรู้สึกในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และหน้าที่ของศาลจะต้องตัดสินว่ารัฐธรรมนูญ 1997 ยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจีหรือไม่ ส่วนรัฐธรรมนูญ 1997 เป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำหรับสาธารณรัฐฟีจีหรือไม่ นั่นไม่ใช่หน้าที่ของศาล และการตัดสินปัญหานี้จะเป็นเพียงการตัดสินในทางกฎหมายเท่านั้นว่า การประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญของนายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) นั้นสำเร็จหรือไม่⁷⁰

รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เคเรส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรีได้ยอมรับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ โดยคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 นี้ได้ปกป้องรัฐธรรมนูญ 1997 และทำให้สาธารณรัฐฟีจีกลับสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้รัฐบาลพลเรือนชั่วคราวไม่ได้ปฏิบัติตามคำพิพากษานี้ในข้อที่ว่า รัฐบาลเดิมก่อนถูกรัฐประหารยังคงอยู่ โดยรัฐบาลพลเรือนชั่วคราวได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่

(e) The people must be proved to be behaving in conformity with the dictates of the de facto government. In this context, it is relevant to note that a de facto government (as occurred here) frequently re-affirms many of the laws of the previous constitutional government (e.g. criminal, commercial and family laws) so that the population would notice little difference in many aspects of daily life between the two regimes. It is usually electoral rights and personal freedoms that are targeted. As one of the deponents said, civil servants such as tax and land titles officials worked normally throughout the coup and its aftermath. Their functions were established and needed no ministerial direction. We derive little proof of acquiescence from facts of that nature.

(f) Such conformity and obedience to the new regime by the populace as can be proved by the de facto government must stem from popular acceptance and support as distinct from tacit submission to coercion or fear of force.

(g) The length of time in which the de facto government has been in control is relevant. Obviously, the longer the time, the greater the likelihood of acceptance.

(h) Elections are powerful evidence of efficacy. It follows that a regime where the people have no elected representatives in government and no right to vote is less likely to establish acquiescence.

(i) Efficacy is to be assessed at the time of the hearing by the Court making the decision.

⁷⁰ Republic of Fiji Islands v Prasad [2001] FJCA 2; Abu0078.2000s

ตามรัฐธรรมนูญเดิมที่ศาลรับรองว่ายังคงอยู่ และรัฐบาลพลเรือนชั่วคราวทำหน้าที่เป็นรัฐบาลรักษาการชั่วคราวก่อนมีการเลือกตั้ง⁷¹

ศาลของสาธารณรัฐฟีจีเป็นศาลที่ยืนหยัดในหลักการปฏิเสธและไม่ยอมรับการรัฐประหารมาโดยตลอด ตั้งแต่การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.1987 ที่ศาลได้ปฏิเสธการรัฐประหารไว้ในคดี Bavadra V Attorney-General โดยศาลได้มีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ.1987 โดยนายพลซิติเวนี ราบูกา (Sitiveni Rabuka) ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แม้ว่าต่อมาในวันที่ 25 กันยายน ค.ศ.1987 นายพลซิติเวนี ราบูกา (Sitiveni Rabuka) จะกระทำการรัฐประหารซ้ำ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1970 และประกาศให้ฟีจีเป็นสาธารณรัฐก็ตาม แต่อย่างน้อยศาลของสาธารณรัฐฟีจีก็ได้ยืนยันในหลักการและปฏิเสธการรัฐประหารในคดีที่ได้ขึ้นสู่ศาล⁷² ยิ่งไปกว่านั้นหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารซ้ำ ผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งหมดได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อเป็นการตอบโต้คณะรัฐประหารและยืนยันการไม่ยอมรับและปฏิเสธการรัฐประหาร⁷³

มาจนถึงการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2006 ศาลของสาธารณรัฐฟีจีก็ยังคงยืนหยัดในการปฏิเสธการรัฐประหารอีกเช่นเคยในคดี Qarase v Bainimarama โดยเป็นการปฏิเสธการรัฐประหารวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ.2006 ที่นายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) กระทำการรัฐประหารรัฐบาลของเลเซาเนีย เคเรส (Laisenia Qarase) ที่ต่อมาโจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa Iloilo) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้นได้ออกรัฐธรรมนูญการนิรโทษกรรมให้กับการรัฐประหารในครั้งนี้แล้ว แม้ว่าตอนแรกศาลไฮคอร์ต (High Court) จะมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารในครั้งนี้ชอบด้วยกฎหมาย โดยเป็นไปตามหลักความจำเป็น แต่ต่อมาศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ได้กลับคำพิพากษาให้การรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และให้ใช้วิธีการเลือกตั้งเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาในครั้งนี้ นายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) และโจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa Iloilo) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้นไม่ยอมรับผลคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ โจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa Iloilo) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้นจึงได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 และตั้งตนเองขึ้นเป็นประมุขของสาธารณรัฐฟีจี พร้อมทั้งปลดผู้พิพากษาออกจากตำแหน่งทั้งหมด⁷⁴

⁷¹ ปิยบุตร แสงกนกกุล, ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, หน้า 112.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 105-106.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 112-116.

4.5 สรุปการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ

ตารางที่ 3 สรุปการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ

หัวข้อ / วิธีการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	ออกกฎหมาย พิเศษเพื่อ ดำเนินคดีกับคณะ รัฐประหาร (สาธารณรัฐ เกาหลี)	ยกเลิกบทบัญญัติ นิรโทษกรรมการ กระทำความผิด ของคณะ รัฐประหาร โดย การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญและ ผ่านการลง ประชามติโดย ประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)	ศาลตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษ กรรมนั้นขัดต่อ รัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐ บราซิล)	ศาลไม่ยอมรับ การรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)
เหตุการณ์การ รัฐประหารที่ เป็นเหตุแห่ง การฟ้องคดี	นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ได้กระทำให้ การรัฐประหาร เมื่อ วันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 และ ปกครอง สาธารณรัฐเกาหลี ในระบอบเผด็จการ ได้มีการกวาดล้าง ประชาชน ในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1980 ที่เมืองกวาง จู (Gwangju) ทั้ง	นายพลเคนาน เอฟ เรน (Kenan Evren) นายพล ทาห์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และ ผู้นำทหารได้กระทำให้ การรัฐประหารเมื่อ วันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1980 และ ปกครองสาธารณรัฐ ตุรกีในระบอบเผด็จ การ โดยมีการ ละเมิดสิทธิ	ฮวน มาเรีย บอร์ ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐบราซิล อุรุกวัยได้กระทำให้ การรัฐประหาร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1973 โดยได้รับ การสนับสนุนจาก กองทัพ และ ปกครอง	จอร์จ สไปท์ (George Speight) ได้ขับ ไล่มาเฮนดรา ชาตรีชัย (Mahendra Chaudhry) นายกรัฐมนตรี ชาวฟิลิปปินส์ อินเดียนซึ่งมาจาก การเลือกตั้งและ กระทำการ รัฐประหาร เมื่อ วันที่ 19

	<p>ยังมีการกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพรรคพวก</p>	<p>มนุษยชนประชาชนถูกทำให้เสียชีวิตหรือสูญหาย ถูกจำคุก ถูกดำเนินคดี ถูกถอนสัญชาติ และถูกทรมานเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ได้มีการนิรโทษกรรมคณะรัฐประหาร ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ.1982 บทเฉพาะกาล มาตรา 15 ซึ่งผ่านการลงประชามติโดยประชาชน</p>	<p>สาธารณรัฐบุรพา อรุกว่ายในระบอบเผด็จการ ภายหลังการรัฐประหารได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม (The Expiry Law, Law No.15.848) ซึ่งผ่านการลงประชามติโดยประชาชน</p>	<p>พฤษภาคม ค.ศ. 2000 โดยมีผู้นำทางศาสนาเมธอดิสต์ (Methodist) สนับสนุนการรัฐประหาร</p>
<p>การฟ้องคดีคณะรัฐประหาร</p>	<p>รัฐบาลคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) ได้ผ่านพระราชบัญญัติพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act Concerning the May 18</p>	<p>เรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกี ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยให้ยกเลิกบทเฉพาะกาล มาตรา 15</p>	<p>ใน ค.ศ.1989 และ ค.ศ.2009 รัฐบาลมีความพยายามจะยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรม โดยการลงประชามติ แต่มีผู้เห็นชอบน้อยกว่าผู้ไม่เห็นชอบ กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวจึงมีผลใช้บังคับต่อไป แต่ต่อมาเมื่อวันที่</p>	<p>รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลเซียนี เคเรส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เจรจาและทำข้อตกลงกับจอร์จ สไปท์ (George Speight) ว่า ให้วางอาวุธและปล่อยตัวมาเฮ</p>

	Democratization Movement) และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Special Application Act Concerning the Statute of Limitations of Crimes Against the Constitutional Order) เพื่อดำเนินคดีกับนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และพวก	(Provisional Article 15) ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ.1982 ใน Act No.5982 ซึ่งผ่านการลงประชามติโดยประชาชน เมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.2010 ต่อมาสมาคมนักกฎหมายและนักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน จึงได้กล่าวโทษ นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวก	19 ตุลาคม ค.ศ. 2009 ศาลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง และเป็น การละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงสามารถดำเนินคดีกับฮวาน มาเรีย บอร์ดาแบรี่ (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบรูพา อูรุกวัยได้	นดรา เซาตรีย์ (Mahendra Chaudhry) และคนอื่น ๆ ที่ได้จับเป็นตัวประกันไว้ แลกกับการที่จะไม่ถูกดำเนินคดี แต่ต่อมานายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) ซึ่งทำการรัฐประหารซ้อน ได้ยกเลิกข้อตกลงดังกล่าว โดยอ้างว่า จอร์จ สไปท์ (George Speight) ไม่ได้วางอาวุธทั้งหมด
ผู้ฟ้อง - ผู้ถูกฟ้อง	พนักงานอัยการฟ้อง นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของ	พนักงานอัยการฟ้องนายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาท์ชิน ซาฮินคายา	พนักงานอัยการฟ้องฮวาน มาเรีย บอร์ดาแบรี่ (Juan María Bordaberry) อดีต	พนักงานอัยการฟ้องจอร์จ สไปท์ (George Speight) และพวกอีก 16 คน

	<p>สาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีต ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐเกาหลี และพวกอีก 14 คน (รวมทั้งหมด 16 คน)</p>	<p>(Tahsin Şahinkaya) และ พวก ต่อมารัฐบาล ของเจป ไตยิป แอร์ โตอัน (Recep Tayyip Erdogan) ฝ่ายค้าน รัฐสภา ประชาชนจำนวน มาก และกลุ่มต่าง ๆ ได้ขอเข้าเป็น โจทก์ร่วม</p>	<p>ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐบุรพา อูรุกวัย</p>	
ฐานความผิด	<p>การกบฏ (Insurrection) การฆาตกรรมเพื่อ การกบฏ (Homicide for Purpose of Insurrection) และอื่น ๆ</p>	<p>การกบฏ และอื่น ๆ</p>	<p>การละเมิด รัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) และอื่น ๆ</p>	<p>การกบฏ และอื่น ๆ</p>
ตัวบท กฎหมายที่ เกี่ยวข้อง	<p>- ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 87 การกบฏ (Insurrection) - ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 88 การฆาตกรรมเพื่อ การกบฏ</p>	<p>- รัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ. 1982 บท เฉพาะกาล มาตรา 15 (Provisional Article 15) การนิร โทษกรรม - ประมวลกฎหมาย อาญา ฉบับปี 1926</p>	<p>- The Expiry Law, Law No.15.848 - ประมวล กฎหมายอาญา (Código Penal) มาตรา 132 ละเมิดรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ความผิดฐานกบฏ (Treason)</p>

	(Homicide for Purpose of Insurrection) - ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 คำนิยามของการล้มล้างรัฐธรรมนูญ (Definition of Subverting Constitution)	(Turkish Criminal Code (Act No.765)) มาตรา 146	(Crimes against the Constitution)	
คำพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหาร	เมื่อวันที่ 17 เมษายน ค.ศ.1997 ศาลได้มีคำพิพากษาว่า นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี กระทำผิดกฎหมายในความผิดฐานต่าง ๆ เช่น การกบฏ (Insurrection) และการฆาตกรรมเพื่อการกบฏ (Homicide for Purpose of Insurrection) เป็น	เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ.2014 ศาลพิพากษาว่า นายพลเคนาน เอฟ เรน (Kenan Evren) นายพลทหารชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวกกระทำ ความผิด	เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2010 ศาลพิพากษาว่า ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบรี่ (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบุร์พา อูรุกวัยกระทำความผิดกฎหมายใน ความผิดฐาน ละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) บังคับให้บุคคลสูญหาย (Forced	เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 ศาลได้มีคำพิพากษาว่า จอร์จ สไปท์ (George Speight) และพวกกระทำ ความผิดฐานกบฏ (Treason)

	ต้น		Disappearance) 9 คน และการ ลอบสังหารทาง การเมือง (Political Homicide) 2 คน	
ผลของคำ พิพากษา	นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีต ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐเกาหลี ถูกพิพากษาให้ จำคุกตลอดชีวิต โร แต วู (Roh Tae Woo) อดีต ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐเกาหลี ถูกพิพากษาให้ จำคุก 17 ปี ส่วน พรรคพวกที่เหลือ ได้รับโทษตาม ความหนักเบาของ ความผิดที่ได้ กระทำ	นายพลเคนาน เอฟ เรน (Kenan Evren) และนายพล ทาห์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) ถูก พิพากษาให้จำคุก ตลอดชีวิต และถูก ถอดยศทางทหาร ทั้งหมด	ฮวน มาเรีย บอร์ ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีต ประธานาธิบดีของ สาธารณรัฐบรูพา อูรุกวัยถูก พิพากษาให้จำคุก 30 ปี กักกันใน สถานกักกัน 15 ปี และตัดสิทธิการ ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง 6 ปี	จอร์จ สไปท์ (George Speight) ถูก พิพากษาให้ ประหารชีวิต โดย การแขวนคอ
หมายเหตุ	ภายหลังได้มีการนิร โทษกรรมให้บุคคล เหล่านั้น ทำให้ บุคคลเหล่านั้น	นายพลเคนาน เอฟ เรน (Kenan Evren) และนายพล ทาห์ซิน ซาฮินคายา	ฮวน มาเรีย บอร์ ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีต	ต่อมามีการลด โทษเหลือจำคุก ตลอดชีวิต ซึ่งใน พ.ศ.2563 จอร์จ

	ได้รับการปล่อยตัวทั้งหมด	(Tahsin Şahinkaya) ไม่ถูกจำคุกในเรือนจำเนื่องจาก ปัญหาสุขภาพ และต่อมาเสียชีวิตลงในขณะอุทธรณ์คดี	ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบุรพา อรุกว่ายถูกกักขังในบ้านแทนการจำคุก เนื่องจาก ปัญหาสุขภาพ ต่อมาได้เสียชีวิตลง	สไปท์ (George Speight) ยังคงถูกจำคุกอยู่ที่ Naboro Maximum Security Prison
--	--------------------------	---	--	--

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ความเหมาะสมของการบังคับใช้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ของประเทศไทยตลอดระยะเวลากว่า 88 ปีที่ผ่านมาไม่ได้เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในประเทศไทยบ่อยครั้ง ภายหลังจากการรัฐประหารประเทศไทยถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น โดยอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่าง ๆ ที่ต้องกระทำเช่นนั้น และเมื่อกระทำการรัฐประหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย คณะรัฐประหารจะตั้งตนเองเป็นรัฐาธิปัตย์และออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดตนเองและพวกทุกครั้ง แม้ว่าการกระทำการรัฐประหารจะเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และมีการฟ้องคดีผู้กระทำการรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกันในประเทศไทย แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่า ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้อง หรือแม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ส่งผลให้คณะรัฐประหารในประเทศไทยไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดและไม่เคยได้รับโทษในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่กระทำการรัฐประหารไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ซึ่งผู้กระทำการรัฐประหารที่ไม่สำเร็จที่ถูกเรียกว่ากบฏนั้น ถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาการลงโทษคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารได้สำเร็จในความผิดฐานเป็นกบฏนั้นจะดูเหมือนเป็นไปไม่ได้ทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ แต่ใน พ.ศ.2563 ได้มีผู้พิพากษาและตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ นักการเมือง และประชาชนชาวไทยจำนวนมากที่ออกมาแสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และมีความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและ

ลงโทษคณะกรรมการในกรณีความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ขึ้น จึงสมควรศึกษาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการในกรณีความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยศึกษาประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการ รวมทั้งศึกษาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการในต่างประเทศ ซึ่งได้มีหลายประเทศที่สามารถลงโทษคณะกรรมการในกรณีความผิดฐานเป็นกบฏได้สำเร็จ โดยแนวทางและวิธีการในการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการของแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการในประเทศไทยว่าสมควรกระทำหรือไม่ หากสมควรกระทำ จะสามารถทำได้หรือไม่ และหากทำได้ วิธีการใดจะเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการในประเทศไทยในบทนี้ เป็นการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีคณะกรรมการในบทที่ 2 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการในประเทศไทยในบทที่ 3 และการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการในต่างประเทศในบทที่ 4 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการในประเทศไทย อันได้แก่ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมือง ต่อมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการ ซึ่งได้แก่ วิธีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะกรรมการของสาธารณรัฐเกาหลี วิธีการยกเลิกบทบัญญัติโทษกรรมกรกระทำผิดของคณะกรรมการ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชนของสาธารณรัฐตุรกี วิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐบราซิล และวิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหารของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะกรรมการ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะกรรมการใน

ประเทศไทยต่อไป โดยในการวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้น จะเริ่มจากเหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ต่อด้วยวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และได้มาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

5.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

การที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถบังคับใช้ได้เฉพาะในกรณีที่การกระทำ ความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้น แต่ในกรณีที่การกระทำ ความผิดฐานเป็นกบฏประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การกระทำดังกล่าวกลับไม่เคยถูกพิพากษาว่า เป็นการกระทำ ความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ผู้กระทำความผิดไม่เคยถูกพิพากษาว่ามีความผิดและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นเป็นเพราะปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองในประเทศไทย การวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้น จึงต้องทำความเข้าใจปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองในประเทศไทยที่ส่งผลทำให้ในอดีตที่ผ่านมาไม่สามารถบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยได้ เพื่อนำมาพิจารณาว่า ในอนาคตสมควรบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยหรือไม่ หากสมควรกระทำ จะสามารถทำได้หรือไม่ และหากทำได้ วิธีการใดจะเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

5.1.1 ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำการรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยพบว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด

ฐานเป็นกบฏกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ซึ่งการกระทำนั้นจะถูกเรียกว่า “การรัฐประหาร” และผู้กระทำความผิดจะถูกเรียกว่า “คณะรัฐประหาร” เคยมีการฟ้องคดีคณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารต่อศาลว่า ผู้กระทำการรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารอันเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ทำให้ศาลได้พิจารณาคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน¹ แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องทั้งหมด² ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1. ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง จึงยกฟ้อง³ และ 2. แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง จึงยกฟ้องเช่นกัน⁴ การวางบรรทัดฐานของศาลเช่นนี้ทำให้การรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารยังไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดและยังไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติสักครั้ง ทั้งยังเป็นที่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหาร และการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารอีกด้วย

ในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งแรกของประเทศไทย ซึ่งเป็นการฟ้องคดีโดยนายอนันต์ ภักดี ประไพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก ไม่สังกัดพรรคการเมืองโต นายอุทัย พิมพ์ใจชนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์ และนายบุญเกิด หิรัญคำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ พรรคประชาธิปัตย์ ฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” ได้แก่ จอมพล ถนอม กิตติขจรและพวกรวม 17 คนนั้น นอกจากศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ฟ้องของโจทก์จึงไม่มีมูลที่จะรับไว้

¹ ครั้งที่ 1. การฟ้องคณะรัฐประหาร นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 2. การฟ้องคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 3. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 4. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2

² ครั้งที่ 1. คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1295/2515

ครั้งที่ 2. คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีหมายเลขแดงที่ 7841/2553

ครั้งที่ 3. คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ อ.1591/2557

ครั้งที่ 4. คำพิพากษาฎีกาที่ 1688/2516

³ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3

⁴ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4

พิจารณา ทำให้การรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ถูกต้องตัดสินว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ถูกต้องตัดสินว่ามีความผิดและไม่ได้รับโทษในการกระทำผิดที่ได้กระทำลงแล้ว ต่อมานายอนันต์ ภัคดีประไพ นายอุทัย พิมพีใจชน และนายบุญเกิด หิรัญคำ โจทก์ทั้ง 3 ยังถูกจับกุม โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ และถูกจำคุกในข้อหากบฏ ตามคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515

การออกคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 ได้อ้างเหตุผลว่า โจทก์ทั้ง 3 บรรยายฟ้องบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลรับฟ้อง โดยมุ่งหวังว่า การดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารจะทำให้ประชาชนมองว่า คณะปฏิวัติเป็นกบฏและรู้สึกเคลือบแคลงใจในฐานะของคณะปฏิวัติ และโจทก์ทั้ง 3 เจตนาจะให้เกิดความปั่นป่วนและกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนจนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง ดังนั้น การฟ้องคดีในครั้งนี้ไม่ใช่การใช้สิทธิโดยสุจริต แต่เป็นการชักจูงให้ประชาชนหลงผิดว่า การกระทำของคณะปฏิวัติเป็นการกระทำของพวกกบฏ อาจทำให้เกิดความกระด้างกระเดื่องขึ้นในหมู่ประชาชนถึงขนาดอาจไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายได้ ซึ่งเป็นการกระทำร้ายแรงกระทบกระเทือนความสงบในราชอาณาจักรและต่อต้านล้มล้างคณะปฏิวัติ โจทก์ทั้ง 3 ซึ่งเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยอมทราบกฎหมายดี โดยเฉพาะนายอุทัย พิมพีใจชน ซึ่งเป็นนิติศาสตร์บัณฑิตและเนติบัณฑิตไทยย่อมต้องทราบว่า เมื่อคณะปฏิวัติหรือคณะรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองเป็นผลสำเร็จแล้ว อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยย่อมเป็นของคณะปฏิวัติ คณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมใช้อำนาจอธิปไตยได้ทุกวิถีทาง

แต่ต่อมาในสมัยรัฐบาลสมัยศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ได้มีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 เนื่องจาก ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีเห็นว่า คำสั่งหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 ที่ออกโดยจอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัตินั้นไม่ชอบ เพราะ การฟ้องคดีดังกล่าวของบุคคลทั้ง 3 ไม่เป็นความผิด เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตและเป็นการแสดงความคิดเห็นตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนทุกคน⁵ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์นั้นเป็นเนติบัณฑิตไทย เนติบัณฑิต

⁵ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจาก เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2515 นายอุทัย พิมพีใจชน นายอนันต์ ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนได้เป็นโจทก์ฟ้องจอมพล ถนอม กิตติขจร กับพวกรวม ๑๗ คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในข้อหาฐานกบฏจอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ทำการจับกุมบุคคลทั้งสาม และมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๕ ให้ลงโทษจำคุกนายอุทัย พิมพีใจชนไว้มีกำหนดสิบปี และให้จำคุกนายอนันต์ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ ไว้มีกำหนดคนละเจ็ดปี

การที่บุคคลทั้งสามทำการฟ้องร้อง จอมพล ถนอม กิตติขจร กับพวกเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตและเป็นการแสดงความคิดเห็นตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนทุกคน การใช้สิทธิฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรม

อังกฤษ (Barrister-at-Law) อดีต ประธานศาลฎีกา และอดีต คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรี⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเป็นอย่างดีเห็นว่า การที่โจทก์ทั้ง 3 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารเพื่อคุ้มครองคดีคณะรัฐประหารดังกล่าวในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นไม่เป็นความผิด เนื่องจาก เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตและเป็นการแสดงความคิดเห็นตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนทุกคน การกระทำดังกล่าวไม่ใช่การใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แต่เป็นการชักจูงให้ประชาชนหลงผิดว่า การกระทำของคณะปฏิวัติเป็นการกระทำของพวกกบฏตามที่จอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติกล่าวอ้าง

อนึ่ง การรัฐประหารนั้นก็เข้าองค์ประกอบความผิดและเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ตามที่โจทก์ทั้ง 3 ได้ฟ้องจริง โจทก์ทั้ง 3 ใช้สิทธิที่ตนพึงมี และได้รับการคุ้มครองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยสุจริต แต่กลับถูกจับกุมและจำคุกเป็นระยะเวลา 1 ปีกว่าโดยคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ กรณีนี้เป็น 1 ในกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อคณะรัฐประหารได้ยึดอำนาจจากรัฐบาลเดิมที่มีอำนาจปกครองประเทศอยู่ แล้วตั้งตนเป็นผู้มีอำนาจปกครองและปกครองประเทศในระบอบเผด็จการต่อมาภายหลังกระทำการรัฐประหารสำเร็จมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ รวมถึงสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้จากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า มีการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ โดยเมื่อผู้กระทำการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำ ความผิดฐานเป็นกบฏที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ.2563 ปรากฏอยู่ในกฎหมายและมาตราที่แตกต่างกัน และแม้ว่าจะมีการปรับปรุงถ้อยคำลักษณะของการกระทำผิดให้เข้ากับยุคสมัยและการปกครองในยุคสมัยนั้น ๆ แต่ก็ไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญกระทำการรัฐประหาร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จะถูกดำเนินคดีในความผิดที่ได้กระทำลง เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่กระทำการไม่ประสบความสำเร็จตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึง พ.ศ.2563 จะพบว่า เมื่อมีการกบฏเกิดขึ้น รัฐบาลที่ถูกผู้กระทำการรัฐประหารพยายามยึด

ย่อมจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดมิได้ฉะนั้น การกระทำของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสามดังกล่าว จึงไม่เป็นความผิดและย่อมถือได้ว่าบุคคลทั้งสามมิได้กระทำความผิดแต่อย่างใด

การที่จอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติมีคำสั่งให้จำคุกบุคคลทั้งสามจึงเป็นการกระทำที่มีชอบ เป็นการสมควร ตรากฎหมายยกเลิกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ 36/2515 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2515 พ.ศ.2517 ให้ปล่อยตัวนายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ ทันทิเมื่อประกาศใช้บังคับกฎหมายนี้

⁶ พงษ์ศักดิ์ ปัตถา, “สัญญา ธรรมศักดิ์,” เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/33MwSVn>.

อำนาจแต่ไม่สำเร็จในขณะนั้นจะส่งกำลังทหารเข้าปราบปรามผู้พยายามทำการรัฐประหาร ในบางกรณีอาจเป็นการปราบปรามอย่างรุนแรงที่ทำให้ผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่สำเร็จนั้น เสียชีวิตจากการปราบปราม ส่วนในบางกรณีเป็นการจับกุมผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จมาดำเนินคดีอย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว ซึ่งในอดีตจะเป็นการดำเนินคดีในศาลพิเศษ

ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จจะถูกดำเนินคดีในความผิดฐานเป็นกบฏในศาลยุติธรรม ซึ่งศาลชั้นต้นได้ตัดสินว่า ผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหาร กระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 หรือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 แล้วแต่กรณี และพิพากษาลงโทษบุคคลเหล่านั้นตามที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำความผิดยอมรับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยไม่ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ หรือฎีกา ในเวลาต่อมาบุคคลเหล่านั้นก็ได้รับการนิรโทษกรรม⁷ นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่รัฐบาลใช้อำนาจตัดสินลงโทษผู้ที่กระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม คือ ในกรณีการกบฏ พ.ศ.2520 ซึ่งนำโดย พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ รัฐบาลซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้ใช้อำนาจตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 มาตรา 21⁸ ในการดำเนินคดีและลงโทษผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จในความผิดฐานเป็นกบฏ แต่ต่อมากลุ่มเหล่านั้นก็ได้รับการนิรโทษกรรมเช่นกัน⁹

แม้ว่าผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำจะถูกดำเนินคดีในความผิดฐานเป็นกบฏและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติก็ตาม แต่ผู้

⁷ 1. กบฏวังหลวง (พ.ศ.2492) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

2. กบฏแมนฮัตตัน (พ.ศ.2494) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

3. กบฏสันติภาพ (พ.ศ.2495) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499

4. กรณีกบฏพลเอกฉลาด หิรัญศิริ (พ.ศ.2520) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 25 และวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2520

5. กบฏเมษาฮาวาย หรือกบฏยั้งเด็งกรัก (พ.ศ.2524) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 พ.ศ.2524

6. กบฏนอกราชการ (พ.ศ.2528) ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ 8 และวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2528

⁸ การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏในครั้งนี้เป็นการลงโทษโดยใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 มาตรา 21 ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิด โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามปกติ การกระทำเช่นนี้เป็นการที่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียใช้อำนาจตุลาการแทนศาล ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) และหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of interest)

⁹ พระระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 226-231.

ที่พยายามกระทำการรัฐประหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จที่ถูกพิพากษาว่า มีความผิดและได้รับโทษตามคำพิพากษาเหล่านั้นมักจะได้รับการนิรโทษกรรมในเวลาต่อมา โดยภายหลังรัฐบาลจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับบุคคลเหล่านั้น ทำให้การดำเนินคดีและลงโทษบุคคลเหล่านั้นตามคำพิพากษาสิ้นสุดลง เนื่องจาก รัฐบาลเห็นว่า การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นยังไม่ได้สร้างความเสียหายเท่าไรนัก การที่ผู้กระทำความผิดได้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด ทำให้บุคคลเหล่านั้นรู้ว่า สิ่งที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำ และการที่ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไปบางส่วนนั้นพอสมควรกับความผิดที่ได้กระทำลงและเพียงพอให้บุคคลเหล่านั้นสำนึกในความผิดที่ได้กระทำลงแล้ว จึงได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดเหล่านั้น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้กลับเข้าสู่สังคม ได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ และเป็น การให้อภัยเพื่อเลิกแล้วต่อกัน¹⁰ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่มักจะใช้การนิรโทษกรรมกับความผิดต่าง ๆ ทางการเมือง แต่การนิรโทษกรรมในกรณีนี้เป็นกรณีที่แตกต่างกันกับการนิรโทษกรรมในกรณีที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารประสบความสำเร็จ เพราะ กรณีที่เป็นการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารประสบความสำเร็จนั้นเป็นการนิรโทษกรรมภายหลังจากที่กระทำการรัฐประหารสำเร็จทันที โดยที่ผู้กระทำการรัฐประหารยังไม่ถูกดำเนินคดีและยังไม่ได้รับโทษตามที่กำหนดแต่ประการใด ทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้เรียนรู้ว่า สิ่งที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำ และไม่เคยได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นไม่เคยสำนึกในความผิดที่ได้กระทำลง

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารในประเทศไทย เริ่มแรกศาลได้วางแนวคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข การวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเช่นนี้เริ่มต้นมาจาก คำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492¹¹ ซึ่งศาลฎีกาได้ยอมรับกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า แม้ว่าจำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 231-232.

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492 “...จำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง...จริงอยู่การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นกรณที่ตนเองอาจไม่มีความยำเกรงต่อผู้บังคับบัญชาและเป็นการให้เสื่อมวินัยทหารอย่างที่ศาลมณฑลทหารบกที่ 4 วินิจฉัยมา แต่เมื่อได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ไม่ประสงค์เอาโทษแก่บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ เนื่องในการกระทำรัฐประหาร...แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหารและจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ดังนี้ การกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490...”

กระทำให้เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหาร และจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ซึ่งการกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายที่ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3 ดังนั้น ศาลจึงยกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก แม้การกระทำของจำเลยทั้งสองมีความผิดและมีโทษ แต่มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ.2490 แล้ว จำเลยจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่วางบรรทัดฐานสอดคล้องตามคำพิพากษาที่ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานดังกล่าวไว้ เช่น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1153-1154/2495¹² ซึ่งศาลฎีกาได้ยอมรับรัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหาร โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า แม้ว่ารัฐบาลของจอมพล แปลก พิบูลสงครามจะเป็นรัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหาร อันเป็นการใช้กำลังล้มล้างรัฐบาลเดิม ซึ่งมีอำนาจปกครองเดิมและตั้งตนเป็นรัฐบาลขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในตอนต้น แต่เมื่อประชาชนจะได้ออมรับนับถือรัฐบาลใหม่แล้ว ถือว่ารัฐบาลใหม่นั้นเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ในคำพิพากษาฎีกาที่ 45/2496¹³ ที่ศาลได้ยอมรับกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า เมื่อคณะรัฐประหารได้ยึดอำนาจปกครองจากรัฐบาลเดิมได้เป็นผลสำเร็จ และได้ตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ ซึ่งย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิก และออกกฎหมาย เพื่อที่จะบริหารประเทศต่อไปและทำให้ประเทศชาติสามารถดำเนินต่อไปได้ด้วยความสงบ แม้ว่าการออกกฎหมายนั้นจะไม่เป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เดิมและไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย แต่ก็ถือว่ากฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์และบังคับใช้ได้ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1662/2505¹⁴ ที่ศาลยอมรับคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า เมื่อคณะ

¹² คำพิพากษาฎีกาที่ 1153-1154/2495 “...สำหรับปัญหาที่ว่า รัฐบาลที่จำเลยพยายามจะล้มล้างเป็นรัฐบาลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น เห็นว่าการล้มล้างรัฐบาลเก่าตั้งเป็นรัฐบาลใหม่ขึ้นโดยใช้กำลังนั้น ในตอนต้นอาจไม่ชอบด้วยกฎหมายจนกว่าประชาชนจะได้ออมรับนับถือแล้ว คดี 2 ส่วนนี้ศาลอาญาฟังข้อเท็จจริงว่า รัฐบาลที่จำเลยคิดล้มล้างเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งหมายความว่าประชาชนได้ออมรับนับถือแล้ว ผู้ก่อการกบฏล้มล้างรัฐบาลดังกล่าวก็ต้องเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 102...”

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 45/2496 “...ใน พ.ศ.2490 คณะรัฐประหารได้มีอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ การบริหารประเทศชาติในลักษณะเช่นนี้ คณะรัฐประหารย่อมมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิก และออกกฎหมายตามระบบแห่งการปฏิวัติเพื่อบริหารประเทศชาติต่อไปได้ มิฉะนั้นประเทศชาติอาจจะตั้งอยู่ด้วยความสงบไม่ได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2490 จึงเป็นกฎหมายอันสมบูรณ์...”

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1662/2505 “...เมื่อใน พ.ศ.2501 คณะปฏิวัติให้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชน ก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกมาด้วยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภานิติบัญญัติของประเทศก็ตาม ฉะนั้นประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 21 ซึ่งประกาศคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติบังคับแก่ประชาชนดังกล่าว จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการปกครองในลักษณะเช่นนั้นได้ ...”

ปฎิวัติยึดอำนาจการปกครองได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ดังนั้น คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติแม้จะไม่ได้ออกตามวิธีการตามปกติที่จะต้องเป็นการออกกฎหมายผ่าน สภานิติบัญญัติตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นกฎหมายและใช้บังคับได้ ใน คำพิพากษาฎีกาที่ 1234/2523¹⁵ ที่ศาลได้วางหลักว่า เมื่อคณะปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองได้เป็น ผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมมีอำนาจออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อใช้บังคับแก่ประชาชน โดย ประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัตินั้นถือเป็นกฎหมาย และแม้ว่าต่อมาจะมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้วก็ตาม หากไม่มีบทกฎหมายที่ออกมายกเลิกประกาศหรือคำสั่ง ของคณะปฏิวัติดังกล่าวไว้ ประการหรือคำสั่งนั้นของคณะปฏิวัตินั้นยังเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ เป็นต้น¹⁶

จากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ศาลไทยในอดีตได้ยอมรับ การรัฐประหารที่เป็นการล้มล้างอำนาจการปกครองรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นโดยการ ใช้กองกำลังและอาวุธ คณะรัฐประหารซึ่งสถาปนาตนเป็นรัฐอธิปไตยใช้อำนาจปกครองใหม่โดย วิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่เป็นไปตามวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย และยังยอมรับและรับรอง สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจาก เงื่อนไขทั้งความชอบในด้านวิธีการและเนื้อหาอีกด้วย นอกจากศาลไทยแล้ว นักวิชาการ สาขา นิติศาสตร์และอาจารย์ คณะนิติศาสตร์ในประเทศไทยที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับหลายท่านใน อดีตก็ได้อ้างอิงเห็นสอดคล้องหรือเห็นด้วยกับบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้น เช่น ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 45/2496¹⁷ ไว้ว่า การ ตัดสินคดีของศาลตามคำพิพากษานี้เป็นการวินิจฉัยที่ชอบแล้ว โดยได้ยกตัวอย่างคำพิพากษาของศาล ฎีกาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้ตัดสินสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลฎีกานี้เพื่อสนับสนุน

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1234/2523 “...เมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูป ต้องเลิกใช้ทันที เพราะเป็นการเหยียบย่ำอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย ศาลฎีกาเห็นว่าเมื่อคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยอมมีอำนาจที่จะ ออกประกาศหรือคำสั่งอันถือว่าเป็นกฎหมายใช้บังคับแก่ประชาชนทั่วไปได้ แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออกประกาศใช้ แล้วก็ตาม แต่เมื่อไม่มีบทกฎหมายยกเลิกประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินดังกล่าวแล้ว ประกาศ หรือคำสั่งนั้นจึงยังเป็นกฎหมายใช้บังคับอยู่...”

¹⁶ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 33.

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 45/2496 “...ใน พ.ศ.2490 คณะรัฐประหารได้มีอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ การบริหาร ประเทศชาติในลักษณะเช่นนี้ คณะรัฐประหารยอมมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิก และออกกฎหมายตามระบบแห่งการปฏิวัติ เพื่อบริหารประเทศชาติต่อไปได้ มิฉะนั้นประเทศชาติอาจจะตั้งอยู่ด้วยความสงบไม่ได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2490 จึงเป็นกฎหมายอันสมบูรณ์...”

ว่า การตัดสินคดีตามคำพิพากษาดังกล่าวนี้เป็นการชอบแล้ว ซึ่งคำพิพากษาของศาลฎีกาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อ้างถึงนั้นเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในประเทศเยอรมนีใน ค.ศ.1918 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ศาลฎีกาได้พิพากษารับรองว่า กฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยนั้นมีผลสมบูรณ์¹⁸

ต่อมาศาลได้เริ่มมีการวางแนวคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะและการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบเท่านั้น กล่าวคือ ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารว่า เป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้เทียบเท่ากับกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามปกติ แต่มีได้รับรองว่า ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญทุกกรณี โดยประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป การวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเช่นนี้เริ่มต้นมาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่)¹⁹ ซึ่งศาลฎีกาได้ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบเท่านั้น โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองว่า ประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) มีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น แต่มีได้บัญญัติรับรองโดยทั่วไปว่า ให้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือให้มีผลให้ใช้บังคับได้ แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 มีสถานะเป็นกฎหมายเทียบเท่ากับกฎหมายที่ออกโดย

¹⁸ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 34-35.

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) “อำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ดังกล่าวจึงเป็นอำนาจในการพิจารณาพิพากษารรคดีซึ่งตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยเป็นอำนาจของศาลในอันที่จะดำเนินการตามกฎหมาย ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 จึงมีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่ไม่ใช่ศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษารรคดีเช่นเดียวกับศาล ย่อมขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย... นอกจากนี้ ทรัพย์สินของผู้ร้องที่ถูกยึดและตกเป็นของแผ่นดินตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) เป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องได้มาหรือมีเพิ่มขึ้นก่อนที่ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ รสช. ฉบับที่ 26 ข้อ 6 ใช้บังคับ จึงเป็นการออกและใช้กฎหมายที่มีโทษในทางอาญาย้อนหลังไปลงโทษแก่ผู้ร้อง ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับมีบทบัญญัติห้ามออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลัง เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันถือได้ว่าเป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งด้วย เมื่อประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 ขัดต่อรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 30 จึงใช้บังคับมิได้... อนึ่ง ที่ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 32 บัญญัติ... นั้นเป็นเพียงการรับรองโดยทั่วไปว่า ประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าวมีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น มิได้บัญญัติรับรองโดยทั่วไปถึงว่าให้ใช้บังคับได้แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534...”

ฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามปกติ แต่ในส่วนของความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 หรือเนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น เห็นว่า เนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาลเป็นการขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการออกและใช้กฎหมายที่มีโทษในทางอาญาย้อนหลังไปลงโทษแก่บุคคลอันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยบัญญัติห้ามออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้ มีผลย้อนหลัง ดังนั้น ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับใช้ได้

ภายหลังในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 ได้มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 3 ท่าน คือ ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณิศ เกศวิทักษ์ นายกิตติศักดิ์ กิติคุณ ไพโรจน์ และนายปัญญา ถนอมรอดได้มีคำวินิจฉัยสอดคล้องตามคำพิพากษาที่ศาลฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) ได้วางแนวทางไว้ โดยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 3 ท่านได้วางหลักว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง (คปค.) ฉบับที่ 27 ข้อ 3²⁰ ซึ่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มีกำหนด 5 ปี ไม่สามารถบังคับย้อนหลังกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นก่อนมีประกาศฉบับดังกล่าวได้ขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นการขัดต่อหลักนิติรัฐ ทั้งนี้ ในส่วนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากท่านอื่น แม้ว่าจะมีคำวินิจฉัยในทางตรงกันข้าม แต่ก็แสดงให้เห็นว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกท่านได้ทำการวินิจฉัยว่า ประกาศที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่แล้ว

กรณีล่าสุดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2552 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ข้อ 3²¹ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 252 ซึ่งห้ามขายอาหารหรือเครื่องดื่มในเวลาที่กำหนด และห้ามรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มในสถานที่

²⁰ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง (คปค.) ฉบับที่ 27 ข้อ 3 “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

²¹ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 “ห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ขายอาหารหรือเครื่องดื่มขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ตั้งแต่เวลา 01.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา

ห้ามมิให้ผู้ได้รับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มในสถานที่ขายอาหารหรือเครื่องดื่มในเวลาที่กำหนดห้ามขาย เว้นแต่สถานที่ขายอาหารหรือเครื่องดื่มนั้นได้รับอนุญาตให้ขายได้ตามวรรคหนึ่ง”

ขายอาหารหรือเครื่องดื่มในเวลากำหนดห้ามขายขัดต่อรัฐธรรมนูญ ไม่สามารถใช้บังคับได้ แสดงให้เห็นว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้ยอมรับประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยไม่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเนื้อหาของประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเหล่านั้น แต่ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบเท่านั้น²²

แม้ว่าที่ผ่านมาศาลยังไม่เคยวางแนวคำพิพากษาไว้ตามแนวคิดไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง แต่ได้มีนายกีรติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้แสดงความเห็นในคำวินิจฉัยส่วนตนตามแนวคิดไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารไว้ในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 โดยมีใจความว่าในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ซึ่งใช้อำนาจอธิปไตยผ่าน 3 องค์กร โดยอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็น 1 ในอำนาจอธิปไตยถูกใช้ผ่านองค์กรศาล ดังนั้น ศาลจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ซึ่งคือการวินิจฉัยและพิพากษาคดี เพื่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริง กล่าวคือ ศาลจะต้องพิพากษาคดีไปในทางที่พิทักษ์และรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการปกป้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วย การรัฐประหารเป็นการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย หากศาลยอมรับคณะรัฐประหารว่าเป็นรัฐธำธิปัตย์จะเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ไม่ได้รับใช้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ ไม่ถูกต้องตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติที่บุคคลไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำที่ผิด เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการปฏิวัติอีกในอนาคต และยังเป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการกระทำที่ไม่ชอบ โดยในปัจจุบันกระแสนี้ทั่วโลกได้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและไม่ยอมรับการรัฐประหารและคณะรัฐประหาร ศาลก็ควรปรับเปลี่ยนแนวทางคำวินิจฉัยและวางบรรทัดฐานใหม่ให้สอดคล้องกับสากล คือ การไม่ยอมรับการรัฐประหารและคณะรัฐประหารไม่ใช่รัฐธำธิปัตย์²³ คำ

²² วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 46-48.

²³ “ปัญหาต้องวินิจฉัยว่า ผู้ร้องมีอำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) คดีนี้หรือไม่ เห็นว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ศาลเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นของประชาชน ศาลจึงต้องใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อประชาชนอย่างสร้างสรรค์ในการวินิจฉัยคดีเพื่อให้เกิดผลในทางที่ยายชอบเขตการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และหากศาลไม่รับใช้ประชาชน ย่อมทำให้ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมถูกทำลายและสั่นคลอน นอกจากนี้ศาลควรมีบทบาทในการพิทักษ์ความชอบด้วยกฎหมายรวมถึงพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจโดยมิชอบและพันธกรณีในการปกป้องรักษาประชาธิปไตยด้วย การใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือการใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยความไม่ยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ เท่ากับเป็นการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย การปฏิวัติหรือรัฐประหารเป็นการล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ย่อมเป็นการใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้

วินิจฉัยส่วนตนดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นการไม่ยอมรับและปฏิเสธคณะรัฐประหารอย่างสิ้นเชิงแล้ว ยังวินิจฉัยว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 อีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอทางวิชาการที่เกี่ยวกับสถานะและการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารอีกแนวคิดที่ว่า ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยมีเงื่อนไขสิ้นสุด กล่าวคือ จะยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร ในช่วงที่เกิดการรัฐประหารจนถึงเวลาที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เท่านั้น แต่ศาลไทยไม่เคยมีการวางแนวคำพิพากษาตามแนวคิดนี้²⁴

5.1.2 ปัจจัยทางด้านสังคม

ความผิดฐานเป็นกบฏเป็นฐานความผิดที่มีมาตั้งแต่อดีต เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะ เป็นระบอบการปกครองหรือผู้ปกครอง โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมกำหนดไว้ แต่เป็นการแย่งชิงอำนาจปกครองจากผู้ที่มีอำนาจปกครองเดิมและตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ หากสังคมยอมให้เกิดการแย่งชิงอำนาจปกครองในลักษณะเช่นนี้ได้ อย่างอิสระ จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและความไม่มั่นคง ดังนั้น สังคมจึงไม่ยอมรับการรัฐประหาร โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำดังกล่าวนี้เป็นความผิด

เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย หากศาลรับรองอำนาจของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารว่าเป็น รัฐธำมิตยแล้ว เท่ากับศาลไม่ได้รับใช้ประชาชน จากการใช้อำนาจโดยมิชอบและเพิกเฉยต่อการปกป้องรักษาประชาธิปไตยดังกล่าวมา ข้างต้น ทั้งเป็นการละเลยหลักนิติธรรมตามธรรมชาติที่ว่าบุคคลใดจะรับประโยชน์จากความฉ้อฉลหรือความผิดของตนเองได้ไม่ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหารเป็นวงจรรอบอยู่ต่อไป ยิ่งกว่านั้นยังเป็นช่องทางให้บุคคลหรือคณะบุคคล ดังกล่าวยืมมือกฎหมายเข้ามาจัดการสิ่งต่าง ๆ ข้อเท็จจริงเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ปัจจุบันอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ นานาอารย ประเทศส่วนใหญ่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งไม่ยอมรับอำนาจที่ได้มาจากการปฏิวัติหรือรัฐประหาร ฉะนั้นเมื่อกาลและเทศะ ในปัจจุบันเปลี่ยนไปแล้วจากอดีต ศาลจึงไม่อาจที่จะรับรองอำนาจของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารว่าเป็น รัฐธำมิตย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปเช่นกันว่า ผู้ร้องประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นผลพวงของ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) แต่ คปค. เป็นคณะบุคคลที่ทำการปฏิวัติหรือ รัฐประหาร เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จึงเป็นการได้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไป ตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยดังเหตุผลข้างต้น ย่อมไม่อาจถือได้ว่าเป็นรัฐธำมิตย แม้จะได้รับการนิรโทษกรรมภายหลังก็ตาม หากก่อให้เกิดอำนาจที่จะสั่งการหรือกระทำการโดยอ้างรัฐธำมิตย ผู้ร้องประกอบด้วยคณะบุคคลที่เป็นผลพวงของ คปค. ย่อมไม่มี อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 ด้วยเช่นกัน ผู้ร้องจึง ไม่มีอำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) คดีนี้ อำนาจฟ้อง (ยื่นคำร้อง) เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย เมื่อ วินิจฉัยตั้งนี้แล้ว ปัญหาว่าผู้คัดค้านจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จและปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ จึงไม่จำต้องวินิจฉัย”

²⁴ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 43-44.

ฐานเป็นกบฏ และกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานนี้ไว้อย่างรุนแรง²⁵ นายสมบัติ บุญงามอนงค์ อธิบายว่า ธรรมชาติทางการเมืองนั้นย่อมมีการช่วงชิงอำนาจกัน การช่วงชิงอำนาจในทางการเมือง การปกครองนั้นมีมาตั้งแต่อดีตโดยใช้วิธีการทำสงคราม ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปกครองมาเป็น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย การช่วงชิงอำนาจในทางการเมืองการปกครองก็เปลี่ยนมาเป็น รูปแบบของการรัฐประหาร เนื่องจาก ทหารไม่สามารถต่อสู้ด้วยวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติตามวิถี การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคือการเลือกตั้ง จึงต่อสู้โดยใช้กองกำลังและอาวุธด้วยวิธีการ รัฐประหารช่วงชิงอำนาจจากรัฐบาลเดิมที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น ส่วนผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล กล่าวว่า การรัฐประหารเป็นการทำลายหลักนิติรัฐ (The rule of law) ซึ่งเป็นการปกครองโดยกฎหมายที่ทุกคนเสมอกันภายใต้กฎหมาย กลับไปสู่หลักแห่งการใช้กำลังที่ใคร เป็นผู้แข็งแกร่งกว่าก็เป็นผู้ชนะ (Law of the jungle) และขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (The Separation of Powers)

ในอดีตประชาชนชาวไทยมีทัศนคติความเชื่อที่ยอมรับการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือ คณะบุคคลใดคณะบุคคลหนึ่งล้มล้างอำนาจบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น โดยการใช้กำลังกระทำการเพื่อยึดอำนาจปกครองจากผู้ปกครองเดิมมาเป็นของตนหรือพวกตน หาก บุคคลหรือคณะบุคคลที่กระทำการล้มล้างการปกครองและยึดอำนาจนั้นกระทำการสำเร็จตามความ มุ่งหมายของผู้กระทำ ก็จะได้รับยอมรับในฐานะผู้ปกครองคนใหม่หรือกลุ่มใหม่ และสามารถใช้อำนาจปกครองแทนบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจปกครองเดิมที่ถูกล้มล้างไป การแย่งชิงอำนาจ ปกครองนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อพิจารณาย้อนไปถึงในสมัยสุโขทัยหรืออยุธยาที่จะเห็นได้ว่า การ ปกครองในสมัยสุโขทัยหรืออยุธยามีการแย่งชิงอำนาจปกครองกันทั้งระหว่างคนในราชวงศ์ด้วยกัน หรือขุนนางที่มีอำนาจ เมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจปกครองอยู่มีกำลังอ่อนแอลง ผู้ที่มีอำนาจ แข็งแกร่งกว่าก็จะเข้ากระทำการล้มล้างผู้ใช้อำนาจปกครองเดิม ยึดอำนาจปกครองมาเป็นของตน และสถาปนาตนเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองคนหรือกลุ่มใหม่ โดยหากการกระทำเช่นนั้นประสบความสำเร็จ ประชาชนก็จะยอมรับผู้ปกครองคนหรือกลุ่มใหม่ที่เป็นผู้ยึดอำนาจมาจากผู้ปกครองเดิม ในฐานะผู้ปกครองใหม่ ทั้งนี้ทัศนคติความเชื่อเช่นนี้ยังได้สะท้อนอยู่ในวรรณคดีที่เป็นที่นิยมในสังคม เช่น เรื่องรามเกียรติ์ กล่าวคือ ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์นั้นมีฉากที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติความเชื่อ ที่ว่า การใช้กำลังเพื่อล้มล้างผู้ปกครองเดิม ยึดอำนาจปกครองมาเป็นของตน และขึ้นเป็นผู้ปกครองคน ใหม่นั้นสามารถกระทำได้ หากการกระทำดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ปกครองใหม่ที่แย่งชิง อำนาจมาจากผู้ปกครองเดิมก็จะเป็นที่ยอมรับ เช่น ในฉากหนึ่งที่เป็นศึกแย่งชิงเมืองวานรชื่อเมือง ชิตชิน ระหว่างพระยาพาลีผู้เป็นกษัตริย์อยู่เดิมและสุครีพผู้เป็นน้องชายของพระยาพาลี การแย่งชิง

²⁵ พชระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 2.

อำนาจในครั้งนี้พระรามและหนุมานได้ร่วมกันวางแผนให้สุครีพออกมาต่อสู้กันที่นอกเมือง และในระหว่างที่พระยาพาลีกับสุครีพต่อสู้กัน พระรามก็ได้แปลงศรไปที่พระยาพาลีทำให้พระยาพาลีเสียชีวิต หลังจากนั้นพระรามจึงได้แต่งตั้งสุครีพให้เป็นกษัตริย์แห่งเมืองขีดหินแทนพระยาพาลี ทำให้กองทัพวานรของเมืองขีดหินกลายเป็นกองทัพของพระราม²⁶

ในส่วนของเรื่องทัศนคติความเชื่อของประชาชนชาวไทยต่อการรัฐประหารนั้นมีทัศนคติความเชื่ออย่างหลากหลาย แม้ว่าการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำจะเป็นความผิดเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่มีการกระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำจะเป็นความผิด แต่การที่มีประชาชนชาวไทยบางส่วนไม่ได้มองว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่เป็นความผิดเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่กระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จ แต่กลับมองว่า การรัฐประหารเป็นทางออกของปัญหาวิกฤติทางการเมืองและสถานการณ์วุ่นวายในประเทศ และไม่มองว่า คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารเหล่านั้นเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ แต่กลับมองว่า บุคคลเหล่านั้นเป็นวีรบุรุษผู้เสียสละที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์ของประเทศในช่วงเวลาที่ยากลำบากและได้รับการยอมรับในฐานะกลุ่มผู้นำของประเทศ ส่วนหนึ่งมาจากการที่เมื่อผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำแล้ว การกระทำความผิดกลับไม่ถูกเรียกว่าการกบฏ แต่ถูกเรียกว่าการรัฐประหาร และผู้ที่กระทำการรัฐประหารกลับไม่ถูกเรียกว่ากบฏ แต่ถูกเรียกว่าคณะรัฐประหาร

ทั้งยังใช้ชื่อที่สื่อความหมายไปในทางที่ดี เช่น คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)²⁷ ที่ไม่เรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่เรียกตัวเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” เพื่อสื่อความหมายว่า เป็นกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของชาติ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)²⁸ ที่ไม่เรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่เรียกตัวเองว่า “คณะปฏิรูป” เพื่อสื่อความหมายว่า กระทำการรัฐประหารเพื่อมุ่งหมายที่จะปฏิรูป ซึ่งเป็นการปรับปรุง แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงประเทศให้ดีขึ้น โดยยังคงเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)²⁹ ที่ถึงแม้จะเรียกตัวเองว่าคณะรัฐประหาร แต่ก็ตามด้วยในนามของ “คณะรักษาความสงบ

²⁶ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 31-32.

²⁷ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534

²⁸ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549

²⁹ คณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

แห่งชาติ” เหมือนกับกรณีคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เพื่อสื่อความหมายว่า การทำการรัฐประหารเพื่อมุ่งหมายที่จะรักษาความสงบจากเหตุการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมืองซึ่งเกิดจากชุมนุมประท้วงที่เกิดจากความเห็นต่างทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น และส่วนสำคัญมาจากการที่คณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ตนได้กระทำสักครั้งในประเทศไทย

สภาพสังคมไทยมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change) และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural change) ที่ทำให้คนในสังคมมีทัศนคติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตาม และที่สุดกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงกฎหมายก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรม กฎเกณฑ์หรือกฎหมายบางอย่างที่ถูกต้องหรือดีงามในอดีต อาจจะไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อทัศนคติและความเชื่อต่อการเมืองการปกครองในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ใน พ.ศ.2563 สังคมไทยมีการถ่วงดุลกันของกลุ่มอำนาจหลายกลุ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ส่งผลให้มีทิศทางความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงจากที่เดิมเป็นระบบอำมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Policy) ซึ่งอำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่กลุ่มอำมาตย์หรือกลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสังคมไทย โดยเฉพาะกองทัพ ค่อย ๆ กลายเป็นระบบประชาธิปไตยพหุนิยม (Pluralistic Democracy) ซึ่งไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจผูกขาด แต่กลุ่มอำนาจและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมไทยจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นใหญ่ในสังคม³⁰ ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อทัศนคติและความเชื่อต่อการเมืองการปกครองในประเทศไทยในแง่ที่ว่า ในระยะหลังประชาชนชาวไทยต่อต้านการรัฐประหารมากขึ้น ไม่ยอมรับการรัฐประหารที่ไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม และในอนาคตอาจพัฒนาไปถึงขั้นไม่ยอมรับการรัฐประหารในทุกกรณี โดยมีทัศนคติความเชื่อที่ว่า การทำการรัฐประหารเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 รวมทั้งเป็นการทำลายและเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะเป็นการชี้นำสังคมทำให้ประชาชนมีทัศนคติความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรัฐประหาร

นายสมบัด บุณยมาตย์ แสดงความเห็นว่าการรัฐประหารมักเป็นการสมรู้ร่วมคิดตั้งเงื่อนไขเพื่อให้เกิดการรัฐประหาร เป็นการตั้งผลลัพธ์ไว้ก่อนว่า จะต้องเกิดการรัฐประหาร แล้วจึงสร้างเงื่อนไขเพื่อให้เกิดความชอบธรรมทางการเมืองที่จะอ้างและทำให้เกิดการรัฐประหารเป็นผลลัพธ์

³⁰ พิระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์, “การศึกษาปัจจัยที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยโดยการทำการรัฐประหารของทหารไทยระหว่าง พ.ศ. 2500-2534” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 138-139.

การรัฐประหารไม่ใช่เครื่องมือในการแก้ไขปัญหา แต่คือวิกฤตการณ์ที่ทำให้กระบวนการพัฒนาการทางการเมืองหยุดชะงักและถอยหลัง กล่าวคือ ประชาธิปไตยนั้นเป็นทั้งตัวหลักการ เป้าหมาย อุดมคติ และเป็นวิธีการในตัวเอง จึงไม่สามารถเกิดสิ่งที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย” สมบูรณ์แต่ต้นที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากปกครองจากการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อ พ.ศ.2475 แต่ต้องอาศัยช่วงเวลาของการเรียนรู้และพัฒนาการของกระบวนการประชาธิปไตย ดังนั้น ในช่วงระหว่างที่วิวัฒนาการ ประชาชนกำลังเรียนถูกเรียนผิด กระบวนการในสภากำลังพัฒนาเรียนรู้กันอยู่ การรัฐประหารทำให้ต้องประชาธิปไตยหยุดชะงักและมาเริ่มต้นกันใหม่เหมือนถูกตอนแล้วไม่โตสักที พอกำลังจะโตก็ตัดใหม่ ทำให้ไม่ได้โตสักที การที่เป็นเช่นนี้ทำให้เกิดความล่าช้า วิวัฒนาการทางสังคมช้าลง ที่ผ่านมาในช่วงกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาชนอาจตั้งคำถามกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นระบอบการปกครองที่ถูกต้องจริงไหม ดิงามจริงไหม โดยเฉพาะตั้งคำถามต่อปัญหาที่เกิดขึ้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย เมื่อเกิดการรัฐประหารที่นำไปสู่การปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย สังคมจึงได้มีโอกาสเรียนรู้ว่า ระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยกับการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยการปกครองในระบอบไหนดีกว่ากัน แต่ละระบอบมีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ทำให้ประชาชนที่กำลังสงสัยหรือคลางแคลงใจต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้มีโอกาสเผชิญการปกครองในระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่า การรัฐประหารที่เป็นการปกครองที่ไม่ใช่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นและได้เรียนรู้ว่า แม้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีข้อบกพร่องหรือแม้ว่านักการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะไม่ดี เช่น มีการคอร์รัปชัน (Corruption) แต่ก็ดีกว่าการปกครองที่ไม่ใช่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่สามารถตรวจสอบได้และมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศได้ จนเกิดเป็นปรากฏการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ทั้งจากผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารตั้งแต่แรกและผู้ที่เคยเห็นด้วยกับการรัฐประหารซึ่งได้เรียนรู้แล้วว่า การรัฐประหารนั้นไม่ดีและไม่ใช่วิธีทางออกของการแก้ปัญหาทางการเมือง

นายชัช ชลวร ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารโดยมองว่า การปกครองโดยคณะรัฐประหารนั้นเป็นการปกครองในระบอบเผด็จการ ไม่ได้เป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่อำนาจทั้งหมดขึ้นอยู่กับกลุ่มทหารที่กระทำการรัฐประหารยึดอำนาจ การรัฐประหารนั้นมีแต่ข้อเสีย ประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และทำให้ประเทศชาติไม่พัฒนา ประเทศไทยควรมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ซึ่งสามารถมีความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อที่จะ

นำไปสู่การพัฒนา และเชื่อว่า คนไทยส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร แต่ประชาชนไม่มีอำนาจต่อรอง

ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อธิบายว่า ในทางทฤษฎีการรัฐประหารสามารถทำได้ในกรณีที่มีความจำเป็น เช่น ประเทศเกิดปัญหาภาวะวิกฤติร้ายแรงที่ประเทศจะพังพินาศหรือสิ้นชาติไป แต่ในกรณีของประเทศไทยนั้นยังไม่ใช่กรณีดังกล่าว เนื่องจาก ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยไม่ใช่ปัญหาภาวะวิกฤติร้ายแรงที่ประเทศจะพังพินาศหรือสิ้นชาติไป แม้จะเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง แต่ก็ยังสามารถแก้ไขปัญหาในทางการเมืองได้อยู่ และการทำรัฐประหารทำให้กระบวนการที่จะสร้างสำนึกในประชาธิปไตยที่จะกลายเป็นภาวะปกติธรรมดาล้มเหลว การพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตยไม่มีความต่อเนื่อง การพัฒนาประเทศหยุดชะงัก แนวทางในการดำเนินกิจการของประเทศเปลี่ยนไป และทำให้เกิดคอร์รัปชัน (Corruption) เพราะ ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจและการตรวจสอบ อีกทั้งหน้าที่หลักของรัฐบาล คือ การสร้างความสุข ประโยชน์สุข ความมั่นคง ความมั่งคั่งให้แก่ประชาชน แต่การปกครองโดยคณะรัฐประหารไม่สามารถทำเช่นนั้นได้

ดร.กวนาถ คุณผลิน กล่าวว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย การกระทำของคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารและออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้ตนเองเป็นการทำตัวอยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการปกครองในหลักนิติรัฐ (The rule of law) การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นได้มีการวางกฎเกณฑ์ซึ่งมีการถ่วงดุลอำนาจและการตรวจสอบ หากเกิดปัญหาในการปกครองในระบบประชาธิปไตย เช่น นักการเมืองคอร์รัปชัน (Corruption) ก็สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการตามกฏกติกาของระบบประชาธิปไตย แต่การรัฐประหารไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่เป็นการละเมิดกฏกติกา ซึ่งอาจมีปัญหากการคอร์รัปชัน (Corruption) เช่นกัน แต่ในการปกครองโดยคณะรัฐประหารนั้นไม่สามารถตรวจสอบได้ ทหารสามารถเข้ามาช่วยควบคุมให้เหตุการณ์ในประเทศสงบเรียบร้อยได้ แต่ไม่สามารถยึดอำนาจเพื่อเข้ามาบริหารประเทศเองได้ และการที่ทหารหรือกองทัพเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยการรัฐประหารที่ผ่าน ๆ นั้นได้พิสูจน์แล้วว่า ไม่สามารถแก้ไขปัญหของประเทศได้ตามที่กล่าวอ้าง เนื่องจาก คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารเป็นทหารที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการรบและการป้องกันประเทศ ไม่ใช่การบริหารประเทศ ทั้งนี้หากทหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารประเทศต้องการเข้ามาบริหารประเทศ ก็ต้องใช้วิธีลงสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายกติกาของระบบประชาธิปไตย ไม่ใช่ใช้วิธีการรัฐประหารซึ่งเป็นการทำลายการปกครองในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ใน พ.ศ.2563 มีผู้ไม่เห็นด้วยและต่อต้านการรัฐประหารและคณะรัฐประหารมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

สถานการณ์ใน พ.ศ.2563 แม้ว่าคณะรัฐประหารและกองทัพพยายามรักษาอำนาจและครอบงำการเมืองการปกครองของประเทศไทยต่อไป แต่การเมืองในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต โดยในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่ผ่านมาของประเทศไทย³¹ พรรคการเมืองส่วนมากได้แสดงจุดยืนว่า ไม่สนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารและพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหาร ภายหลังจากเลือกตั้งกลุ่มพรรคการเมืองที่เรียกตัวเองว่า “พรรคฝ่ายประชาธิปไตย” ซึ่งได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ พรรคเสรีรวมไทย พรรคเศรษฐกิจใหม่ พรรคประชาชาติ พรรคเพื่อชาติ และพรรคพลังประชาชนไทย ได้คะแนนเสียง 16.48 ล้านเสียง ซึ่งมากกว่ากลุ่มพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนว่า สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งได้แก่ พรรคพลังประชารัฐและพรรครวมพลังประชาชาติไทย ได้คะแนนเสียง 8.84 ล้านเสียง รวมถึงพรรคการเมืองที่ก่อนการเลือกตั้งได้แสดงจุดยืนว่า ไม่สนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารและพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แต่ภายหลังจากเลือกตั้งได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลกับพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคภูมิใจไทย ได้คะแนนเสียง 7.68 ล้านเสียง³² จากผลการเลือกตั้งครั้งล่าสุดนี้มีประชาชนชาวไทยเลือกพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนว่า ไม่สนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารและพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาก่อนการเลือกตั้งมากถึง 24.16 ล้านเสียงแสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคณะรัฐประหารและไม่ต้องการให้มีการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลกระทบต่อระบอบการปกครองของประเทศ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีอำนาจตัดสินใจว่า ประเทศนั้น ๆ จะมีการปกครองในระบอบใด คือ ทศนคติความเชื่อของประชาชนในประเทศนั้น ๆ กล่าวคือ หากประชาชนในประเทศเชื่อและศรัทธาในระบอบการปกครองระบอบใด ประเทศย่อมถูกขับเคลื่อนให้เป็นการปกครองในระบอบนั้น เช่น หากประชาชนในประเทศศรัทธาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนก็จะเชื่อมั่นในการปกครองโดยรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แม้ว่าในการบริหารประเทศของรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้งจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นก็ตาม ประชาชนก็จะยังคงเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเชื่อว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย โดยไม่ต้องใช้วิธีการที่ไม่เป็นไปตามระบอบหรือวิธีการที่จะทำลายการปกครองในระบอบนั้น เช่น ปฏิเสธการแก้ปัญหาโดยการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นไปตามวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจาก การ

³¹ การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562

³² BCC NEWS, “ผลเลือกตั้ง 2562 : กกต. แฉลงผลเลือกตั้ง 100% คะแนนมหาชนของ พปชร. พุ่งเป็น 8.4 ล้านเสียง,” เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-47730271>.

ปกครองภายหลังการรัฐประหารมักจะเป็นรูปแบบการปกครองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำการรัฐประหารซึ่งยึดอำนาจมาจากรัฐบาลเดิมที่มีอำนาจปกครองอยู่ใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองในระบอบเผด็จการ³³ และการปกครองโดยคณะรัฐประหารที่มักจะไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการทหาร แต่ไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารประเทศนั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาในประเทศได้อย่างแท้จริงและหลายปัญหาถูกชุกไว้ได้พรมไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจหรือปัญหาสังคมต่าง ๆ รวมถึงความสงบเรียบร้อยในประเทศนั้นไม่ใช่ความสงบเรียบร้อยอย่างแท้จริง แต่เกิดจากการจำกัดเสรีภาพต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพของสื่อ เป็นต้น³⁴ นอกจากนี้ การปกครองในระบอบเผด็จการนั้นยังมีการลิดรอนและละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และตรวจสอบไม่ได้ ซึ่งการตรวจสอบไม่ได้นั้นมักจะนำมาซึ่งการคอร์รัปชัน (Corruption) มากกว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีกลไกในการตรวจสอบและสามารถตรวจสอบได้³⁵

อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) พระมหากษัตริย์ผู้เป็นจอมทัพไทยพระราชทานพระบรมราโชวาทในวันกองทัพกว่า “...เมื่อทหารมีไว้สำหรับประเทศชาติ ทหารต้องเป็นของประเทศชาติ หาใช่ของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ โดยเฉพาะไม่... ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องปกครองทหารในทางที่ชอบที่ควร โดยระลึกถึงความเที่ยงธรรม และหน้าที่อันมีเกียรติของทหาร ทั้งนี้ เพราะทหารได้รับเกียรติและเอกสิทธิ์เป็นผู้กุมอาวุธและกำลังรบของประเทศ เป็นที่เคารพเกรงขามในหมู่ชนทั่วไป ทหารจึงต้องปฏิบัติให้สมกับที่ตนได้รับความไว้วางใจ ไม่ควรไปทำหรือเกี่ยวข้องในกิจการที่มีใช้อยู่ในหน้าที่โดยเฉพาะของตน เช่น ไปเล่นการเมือง ดังนี้ เป็นต้น การกระทำเช่นนั้นจะทำให้บุคคลเสื่อมความเชื่อถือในทหารโดยเข้าใจว่าเอาอิทธิพลไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เวลานี้สภาพการณ์ทั่วโลกยังไม่อยู่ในระดับปกติ ความจำเป็นและสำคัญของทหารย่อมมีมากขึ้น ทหารจึงควรรักษาวินัยโดยเคร่งครัด ประพฤติตนให้เที่ยงธรรม ปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ภายในขอบเขตของตนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นที่พึ่งที่เคารพของประชาชนโดยทั่วไป...”

³³ คณินิจ วีระปูลลี, “กองทัพบกในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ศึกษาช่วง พ.ศ. 2535-2540” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 35.

³⁴ เอกพล บรรลือ, “‘ทำระบอบเผด็จการจึงประสบความสำเร็จในสังคมไทย’ งานวิจัยชิ้นใหม่ของ ประจักษ์ ก้องกีรติ,” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://themomentum.co/momentum-feature-dictatorship-prajak/>.

³⁵ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, “ที่มาของเผด็จการ และความสัมพันธ์ของเผด็จการกับการคอร์รัปชัน,” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_802657.

5.1.3 ปัจจัยทางด้านการเมือง

การเมืองในประเทศไทยมีสิ่งๆที่เรียกว่า “วงจรรูปาทวิทางการเมือง” คือ การที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสลับกับการเกิดการรัฐประหารมาโดยตลอด กล่าวคือ นอกจากรัฐบาลของพระยามโนปกรณัม นิติธาดา ซึ่งเป็นรัฐบาลแรกที่มาจากการเปลี่ยนแปลงจากปกครองจากการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) หลังจากนั้นประเทศไทยปกครองโดยรัฐบาล ซึ่งมาจากมติสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ จนนำไปสู่การรัฐประหารโดยกองทัพ ภายหลังการรัฐประหาร ประเทศไทยก็ถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารที่เป็นผู้กระทำการรัฐประหารหรือพรรคพวกของคณะรัฐประหาร และเมื่อเกิดการเรียกร้องจากประชาชนให้กลับไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจนถึงจุดที่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารไม่สามารถปกครองอยู่ได้อีกต่อไป ก็จะมีการสลับกลับไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แล้วก็จะเกิดเหตุการณ์ตามวงจรแบบเดิม คือ เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ จนนำไปสู่การรัฐประหารโดยกองทัพอีกครั้ง³⁶ ตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2563 เกิดการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยอยู่บ่อยครั้ง อาจกล่าวได้ว่า ทหารหรือกองทัพมักเข้าแทรกแซงการเมืองที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่รัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากการเลือกตั้งด้วยการรัฐประหารบ่อยครั้งและสม่ำเสมอในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากตารางรายชื่อและที่มาของนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลไทย โดยเรียงตามลำดับเวลา ดังนี้

ตารางที่ 4 รายชื่อและที่มาของนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลไทย โดยเรียงตามลำดับเวลา

ลำดับ	ระยะเวลา	นายกรัฐมนตรีไทย	ที่มา
1	28 มิถุนายน 2475 - 10 ธันวาคม 2475	พระยามโนปกรณัมนิติธาดา	การเปลี่ยนแปลงจากปกครองจากการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็น ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

³⁶ พิระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์, “การศึกษาปัจจัยที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยโดยการทำการรัฐประหารของทหารไทยระหว่าง พ.ศ. 2500-2534”, หน้า 138.

2	10 ธันวาคม 2475 - 30 มีนาคม 2476	พระยามโนปกรณนิติธาดา	การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญฉบับถาวรในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475
3	1 เมษายน 2476 - 20 มิถุนายน 2476	พระยามโนปกรณนิติธาดา	การรัฐประหารตนเอง
4	21 มิถุนายน 2476 - 15 ธันวาคม 2476	พลเอก พระยาพหลพล พยุหเสนา	การรัฐประหารนำโดย พลเอก พระยาพหล พยุหเสนา
5	16 ธันวาคม 2476 - 21 กันยายน 2477	พลเอก พระยาพหลพล พยุหเสนา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออกเพราะมี การเลือกตั้ง ส.ส.ประเภท 1
6	22 กันยายน 2477 - 8 สิงหาคม 2480	พลเอก พระยาพหลพล พยุหเสนา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ สภาไม่อนุมัติสนธิสัญญาจำกัดยางของรัฐบาล
7	9 สิงหาคม 2480 - 20 ธันวาคม 2480	พลเอก พระยาพหลพล พยุหเสนา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากลาออก เพราะ กระทุ้งเรื่องขายที่ดินพระคลังข้างที่
8	21 ธันวาคม 2480 - 15 ธันวาคม 2481	พลเอก พระยาพหลพล พยุหเสนา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป จากสภาควรวาระ
9	16 ธันวาคม 2481 - 6 มีนาคม 2485	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป จากการยุบสภา
10	7 มีนาคม 2485 - 31 กรกฎาคม 2487	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพื่อให้ มีการเปลี่ยนแปลงกรม.ใหม่
11	1 สิงหาคม 2487 - 30 สิงหาคม 2488	พันตรี ควง อภัยวงศ์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ สภาไม่รับ พรก.นครบาลเพ็ชรบูรณ์
12	31 สิงหาคม 2488 - 16 กันยายน 2488	นายทวี บุญยเกตุ	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพื่อให้ ผู้เหมาะสมมาแทนหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2
13	17 กันยายน 2488 - 30 มกราคม 2489	หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพื่อให้ ผู้เหมาะสมมาแทน
14	31 มกราคม 2489 - 23 มีนาคม 2489	พันตรี ควง อภัยวงศ์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการที่รัฐบาลยุบสภา
15	24 มีนาคม 2489 -	ศาสตราจารย์ ปรีดี พนม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ

	10 มิถุนายน 2489	ยงค์	แพ้มติสภาที่เสนอ พ.ร.บ.ที่รัฐบาลรับไม่ได้
16	11 มิถุนายน 2489 - 22 สิงหาคม 2489	ศาสตราจารย์ ปรีดี พนม ยงค์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2489
17	23 สิงหาคม 2489 - 29 พฤษภาคม 2490	พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวา สวัสด์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ ตราครุฑงานหนัก
18	30 พฤษภาคม 2490 - 8 พฤศจิกายน 2490	พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวา สวัสด์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก หลังจากการอภิปรายทั่วไป 7 วัน 7 คืน
19	10 พฤศจิกายน 2490 - 20 กุมภาพันธ์ 2491	พันตรี ควง อภัยวงศ์	การรัฐประหารนำโดย จอมพล ผิน ชุณหะ วัณ
20	21 กุมภาพันธ์ 2491 - 7 เมษายน 2491	พันตรี ควง อภัยวงศ์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป
21	8 เมษายน 2491 - 24 มิถุนายน 2492	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	การรัฐประหารนำโดย จอมพล ผิน ชุณหะ วัณ
22	25 มิถุนายน 2492 - 28 พฤศจิกายน 2494	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการมีการเลือกตั้ง ส.ส. เพิ่ม
23	29 พฤศจิกายน 2494 - 5 ธันวาคม 2494	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	การรัฐประหารนำโดย จอมพล ผิน ชุณหะ วัณ
24	6 ธันวาคม 2494 - 23 มีนาคม 2495	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการมีการแต่งตั้ง สมาชิกประเภทที่ 2 ขึ้นใหม่
25	24 มีนาคม 2495 - 20 มีนาคม 2500	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งสมาชิก ประเภทที่ 1 (ส.ส.)
26	21 มีนาคม 2500 - 16 กันยายน 2500	จอมพล แปลก พิบูลสงคราม	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป จาก ส.ส.ครบวาระ
27	21 กันยายน 2500 - 31 ธันวาคม 2500	นายพจน์ สารสิน	การรัฐประหารนำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะ รัชต์
28	1 มกราคม 2501 - 20 ตุลาคม 2501	จอมพล ถนอม กิตติขจร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป
29	9 กุมภาพันธ์ 2502 - 8 ธันวาคม 2506	จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์	การรัฐประหาร นำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะ รัชต์

			* หมายเหตุ ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งให้ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คณะปฏิวัติเป็นผู้อำนวยการ ปกครอง
30	9 ธันวาคม 2506 – 6 มีนาคม 2512	จอมพล ถนอม กิตติขจร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการอสังกรรมของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์
31	7 มีนาคม 2512 – 16 พฤศจิกายน 2514	จอมพล ถนอม กิตติขจร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2511
32	18 ธันวาคม 2515 - 13 ตุลาคม 2516	จอมพล ถนอม กิตติขจร	การรัฐประหารตนเอง * หมายเหตุ ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งให้ จอมพล ถนอม กิตติขจรดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คณะปฏิวัติเป็นผู้อำนวยการ ปกครอง
33	14 ตุลาคม 2516 – 26 พฤษภาคม 2517	ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรม ศักดิ์	พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เนื่องจาก จอมพล ถนอม กิตติขจรลาออก เพราะ เกิด จลาจลวันมหาวิปโยค
34	27 พฤษภาคม 2517 - 14 กุมภาพันธ์ 2518	ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรม ศักดิ์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก อ้างเหตุ ร่างรัฐธรรมนูญไม่เสร็จ
35	15 กุมภาพันธ์ 2518 - 13 มีนาคม 2518	หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2517
36	14 มีนาคม 2518 – 19 เมษายน 2519	ศาสตราจารย์พิเศษ พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการที่รัฐบาลชุด ก่อนหน้าไม่ได้รับความไว้วางใจจากส.ส. ใน การแถลงนโยบาย
37	20 เมษายน 2519 - 24 กันยายน 2519	หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
38	25 กันยายน 2519 – 6 ตุลาคม 2519	หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะ วิกฤตการณ์เกี่ยวกับจอมพล ถนอม กิตติขจร กลับมาอุปสมบท
39	22 ตุลาคม 2519 –	ศาสตราจารย์พิเศษ	การรัฐประหารนำโดย พลเรือเอก สงัด ชลอ

	20 ตุลาคม 2520	ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร	อยู่
40	11 พฤศจิกายน 2520 - 11 พฤษภาคม 2522	พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	การรัฐประหารนำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่
41	12 พฤษภาคม 2522 - 2 มีนาคม 2523	พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2521
42	3 มีนาคม 2523 - 29 เมษายน 2526	พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะวิกฤตการณ์น้ำมัน และผู้ลี้ภัย
43	30 เมษายน 2526 - 4 สิงหาคม 2529	พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
44	5 สิงหาคม 2529 - 3 สิงหาคม 2531	พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
45	4 สิงหาคม 2531 - 8 ธันวาคม 2533	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
46	9 ธันวาคม 2533 - 23 กุมภาพันธ์ 2534	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออกแล้ว จัดตั้งรัฐบาลใหม่
47	2 มีนาคม 2534 - 6 เมษายน 2535	นายอานันท์ ปันยารชุน	การรัฐประหารนำโดย พลเอก สุนทร คงสมพงษ์
48	7 เมษายน 2535 - 9 มิถุนายน 2535	พลเอก สุจินดา คราประยูร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2534
49	10 มิถุนายน 2535 - 22 กันยายน 2535	นายอานันท์ ปันยารชุน	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะเกิดจลาจลพฤษภาทมิฬ
50	23 กันยายน 2535 - 12 กรกฎาคม 2538	นายชวน หลีกภัย	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
51	13 กรกฎาคม 2538 - 24 พฤศจิกายน 2539	นายบรรหาร ศิลปอาชา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
52	25 พฤศจิกายน 2539 - 8 พฤศจิกายน 2540	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
53	9 พฤศจิกายน 2540 - 8 กุมภาพันธ์ 2544	นายชวน หลีกภัย	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการลาออก เพราะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ

54	17 กุมภาพันธ์ 2544 - 10 มีนาคม 2548	ดร.ทักษิณ ชินวัตร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
55	11 มีนาคม 2548 - 19 กันยายน 2549	ดร.ทักษิณ ชินวัตร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ อายุสภาสิ้นสุดครบวาระ 4 ปี
56	1 ตุลาคม 2549 - 6 กุมภาพันธ์ 2551	พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์	รัฐบาลยุบสภา และการรัฐประหารนำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน * หมายเหตุ ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งให้ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คณะปฏิรูปการปกครองเป็น ผู้ใช้อำนาจปกครอง
57	6 กุมภาพันธ์ 2551 - 8 กันยายน 2551	นายสมัคร สุนทรเวช	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการแต่งตั้ง นายกรัฐมนตรีคนใหม่ตาม รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2550
58	24 กันยายน 2551 - 2 ธันวาคม 2551	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการพ้นจาก ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ
59	20 ธันวาคม 2551 - 8 สิงหาคม 2554	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการพ้นจาก ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ
60	8 สิงหาคม 2554 - 7 พฤษภาคม 2557	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป เพราะ รัฐบาลยุบสภา
61	24 สิงหาคม 2557 - 9 มิถุนายน 2562	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	รัฐบาลยุบสภา คำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญ ให้พ้นจากรักษาการ นายกรัฐมนตรี และการรัฐประหารนำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา * หมายเหตุ ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง

62	9 มิถุนายน 2562 - ปัจจุบัน (พ.ศ.2563)	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	มติสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งล่าสุด
----	--	---------------------------	---

ที่มา : ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย (พ.ศ.2475 - พ.ศ.2563) จากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี³⁷

กองทัพไทยที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เนื่องจาก ทหารไทยมีอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ซึ่งมุ่งที่จะรักษาเอกราชของชาติไทยและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย รวมทั้งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้ประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองตามแบบทัศนคติความเชื่อของตน การปกครองของประเทศไทยในอดีตทหารและพลเรือนมีความสำคัญและมีบทบาทในการเมืองการปกครองไม่แตกต่างกัน ทหารเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่ง หน้าที่ และบทบาทสำคัญในการเมืองการปกครองของประเทศไทย แม้ว่าต่อมาภายหลังประเทศไทยจะได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ซึ่งทหารจะเหลือเพียงหน้าที่ปกป้องรักษาเอกราชยามเกิดสงครามเท่านั้น แต่ทหารไทยไม่ปรับเปลี่ยนสถานะไปตามระบอบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ยอมลดบทบาทไปตามหน้าที่ที่พึงกระทำ และยังคงพยายามมีบทบาททางการเมืองการปกครองเช่นเดียวกับในอดีตตลอดมา โดยมีความเชื่อมั่นว่า ทหารมีความจำเป็นต่อการเมืองการปกครองของไทยเช่นเดียวกับในอดีตที่มีเกียรติประวัติมายาวนาน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) โดยกองทัพเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ³⁸

การที่ทหารไทยเป็นแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวนี้ทำให้ทหารไทยรู้สึกว่าการเมืองการปกครองของไทย และหน้าที่ของทหารนอกจากจะสร้างความมั่นคงในอธิปไตยของประเทศแล้ว ยังมีหน้าที่สร้างความมั่นคงและความมีเสถียรภาพในทางการเมืองอีกด้วย ประกอบกับกองทัพเป็นองค์กรที่มีความถนัดในการใช้กำลังและอาวุธในการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว ซึ่งวิธีการตามระบอบประชาธิปไตยนั้นไม่สามารถทำเช่นนั้นได้³⁹ อีกทั้งทหารไทยนั้นมีแนวความคิดประชาธิปไตยที่ไม่เป็นไปตามสากล แต่เป็น

³⁷ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน),” เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: http://www.soc.go.th/bb_main21.htm.

³⁸ ประชา เทพเกษตรกุล, “การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 45-46.

³⁹ วิทวัส รชตะนันท์, “ทัศนคติของทหารต่อสาเหตุของการรัฐประหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบกหลักสูตรประจำ ชุดที่ 60” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 111.

แนวคิด “ประชาธิปไตยแบบไทย” โดยทหารไทยมักเข้ามาแทรกแซงการเมืองโดยการรัฐประหารอยู่เสมอ โดยอ้างว่า การปกครองโดยคณะรัฐประหารนั้นยังคงเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเป็นประชาธิปไตยแบบไทย⁴⁰

ทหารไทยจะกระทำการรัฐประหารโดยอ้างเหตุผลความจำเป็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการรัฐประหาร เช่น เพื่อขจัดปัญหาในการบริหารประเทศและใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนเดือดร้อนและหวาดกลัว เพื่อกำจัดคอมมิวนิสต์ ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและมีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน และกำหนดแนวทางการปกครองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน เพื่อประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน และอ้างเหตุผลเหล่านี้ในการนิโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง

ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิจัยทางวิชาการถึงสาเหตุที่แท้จริงของการรัฐประหารพบว่า ปัจจัยสำคัญที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงการเมืองในประเทศไทยโดยการรัฐประหารนั้น คือ การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มทหาร เช่น ความเป็นอิสระของกองทัพที่จะดำเนินการใด ๆ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากองค์กรทางการเมือง หรือการรักษาผลประโยชน์ของกองทัพ เพื่อที่จะคุ้มครองผลประโยชน์จากองค์กรทางการเมือง ซึ่งผลประโยชน์ของกองทัพมักจะอ้างว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับผลประโยชน์ของชาติ เนื่องจาก หน้าที่ของกองทัพมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ และทหารมักเข้าแทรกแซงการเมืองโดยอ้างความจำเป็นด้วยเหตุผลว่า ทำไปเพื่อรักษาความสงบของประเทศชาติและสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติทางการเมืองซึ่งเกิดจากรัฐบาลพลเรือน หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ⁴¹ รวมทั้งสาเหตุของการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ส่วนหนึ่งก็มาจากการที่กลุ่มทหารสูญเสียผลประโยชน์ เนื่องจาก ใน พ.ศ.2475 เกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย โดยในช่วงก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติมีการปลดข้าราชการ ปฏิเสธการขึ้นเงินเดือนทหาร⁴²

⁴⁰ ประชา เทพเกษตรกุล, “การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534”, หน้า 46.

⁴¹ คณินิจ วีระปูลีส, “กองทัพบกในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ศึกษาช่วง พ.ศ. 2535-2540”, หน้า 32-33.

⁴² ประชา เทพเกษตรกุล, “การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534”, หน้า 47-48.

การที่ทหารไทยเข้าแทรกแซงการเมืองโดยการรัฐประหารที่มีมาตลอดในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ของประเทศไทยนั้นทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสะดุด หยุดชะงัก ไม่ต่อเนื่อง และหยุดยั้งพัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย ส่งผลให้สถาบันการเมืองและพรรคการเมืองอ่อนแอ ถูกแทรกแซงด้วยกองทัพ โดยกองทัพเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศ ซึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยหน้าที่ในการบริหารประเทศนั้นเป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ใช่หน้าที่และกิจการของกองทัพ และในการรัฐประหารทุกครั้ง คณะรัฐประหารจะยกเลิกรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่เป็นตัวกำหนดกติกาการปกครองบ้านเมืองฉบับที่ใช้บังคับอยู่ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารทุกครั้ง การกระทำเช่นนั้นเป็นการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ รวมถึงระบบกฎหมายและความเชื่อมั่นต่อระบบนิติรัฐในประเทศไทย⁴³

นายสมบัติ บุญงามอนงค์ กล่าวว่า ที่ผ่านมาในอดีตนักการเมืองยังไม่เคยมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารหลังจากที่มีการเลือกตั้งและมีรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เพราะ ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่จะปล่อยให้เรื่องที่ผ่านมาแล้วให้แล้วกันไป หรือที่เรียกว่า “ไม่พินผอยหาตะเข็บ” เพื่อที่จะให้สังคมเดินหน้าต่อไปได้ ไม่เป็นการเสียเวลากับเรื่องในอดีตที่ผ่านมาแล้ว เพราะ เมื่อคณะรัฐประหารออกจากอำนาจไปแล้ว ก็ไม่มีผลต่อปัจจุบันแล้ว

แต่ใน พ.ศ.2563 นักการเมืองได้มีความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคตที่เสนอโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะบุตร แสงกนกกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคอนาคตใหม่ แม้ว่าสุดท้าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่จะมีมติไม่เห็นด้วย โดยมีมติไม่เห็นด้วย 242 ต่อ 215 เสียง และงดออกเสียง 2 เสียง แต่ความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคตนี้แสดงให้เห็นว่า การเมืองและนักการเมืองในประเทศไทยใน พ.ศ.2563 ได้มีความพยายามที่จะหยุดยั้งวัฒนธรรมการยอมให้เกิดการรัฐประหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ให้เกิดอีกต่อไป⁴⁴ ทั้งนี้การที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหารและพรรคพลังประชารัฐ พรรคการเมืองที่สนับสนุนคณะรัฐประหารได้เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลชุดปัจจุบันทำให้ความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-62.

⁴⁴ โปสททูเดย์, “มติสภา242 เสียงคว่ำญัตติตั้ง “กมธ.ศึกษาต้านรัฐประหาร”,” เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politic/news/615385>.

เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกไม่ประสบความสำเร็จแสดงให้เห็นว่า ความพยายามในการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารประสบความสำเร็จและคณะรัฐประหารยังคงมีอิทธิพลครอบงำการเมืองการปกครองของประเทศไทยอยู่จนถึง พ.ศ.2563

5.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ และผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร

ใน พ.ศ.2563 มีหลายประเทศที่สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารและพวกในความผิดที่เกิดจากการรัฐประหารที่บุคคลเหล่านี้กระทำได้สำเร็จ เช่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐบุรพารุกวัย และสาธารณรัฐฟีจี โดยแนวทางและวิธีการในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางการเมืองภายในของแต่ละประเทศ กล่าวคือ สาธารณรัฐเกาหลีดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วยวิธีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร สาธารณรัฐตุรกีดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วยวิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน สาธารณรัฐบุรพารุกวัยดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วยวิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ และสาธารณรัฐฟีจีดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วยวิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร ซึ่งการดำเนินคดีและลงโทษเหล่านี้ทำให้ผู้ที่กระทำการรัฐประหารเหล่านั้นได้รับบทเรียน ระบุว่าสิ่งที่ตนได้กระทำนั้นเป็นความผิด และสำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำลง รวมทั้งสังคมได้เรียนรู้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ ทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ในเวลาต่อมา และในบางกรณีอาจถึงขั้นละเมิดสิทธิมนุษยชน ยิ่งไปกว่านั้นการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่ได้กระทำลงนี้ยังส่งผลทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคตเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด เนื่องจากได้รับบทเรียนจากการเห็นตัวอย่างว่า ผู้ที่กระทำความผิดที่ผ่านมาในอดีตถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลง และหากกระทำความผิดเช่นนั้นลง ก็จะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษเช่นเดียวกัน

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาขึ้น จะเป็นการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในส่วนที่เป็นความผิดที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทย แม้ว่าความผิดเป็น

ฐานกบฏในแต่ละประเทศจะมีการบัญญัติไว้แตกต่างกันก็ตาม แต่ว่าในการบัญญัติความผิดฐานเป็นกบฏของทุกประเทศมักจะมีสาระสำคัญที่ใกล้เคียงกัน โดยการกบฏ (Treason) หมายถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มุ่งหมายเปลี่ยนแปลงผู้ปกครอง โดยกระบวนการที่ไม่ได้เป็นไปตามกรอบหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่รัฐกำหนดไว้ เช่น ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยผู้ปกครองจะมาจากการเลือกตั้ง และเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงแห่งรัฐ และผู้กระทำต้องได้รับโทษอย่างร้ายแรงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้⁴⁵

ส่วนการรัฐประหาร (Coup d'état) นั้นเป็นการกระทำที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการกบฏ (Treason) เนื่องจาก มีแนวคิดพื้นฐานมาจากความต้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเหมือนกัน โดยการรัฐประหาร (Coup d'état) หมายถึง การใช้ความรุนแรงทางการเมืองอย่างฉับพลัน เพื่อเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจปกครอง และจัดตั้งรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจปกครองใหม่ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจผู้ก่อการรัฐประหาร โดยยังคงเป็นการปกครองระบอบเดิม เพียงแต่เปลี่ยนผู้ปกครองเท่านั้น และมักเกิดขึ้นโดยกลุ่มทหารที่มีกองกำลังและอาวุธ ซึ่งการเกิดการรัฐประหารนั้นมักจะประกอบไปด้วยปัจจัยภายใน คือ การสูญเสียผลประโยชน์จากการถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองและปัจจัยภายนอก คือ ความวุ่นวายภายในประเทศ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการก่อการรัฐประหาร⁴⁶ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การรัฐประหาร (Coup d'état) หมายถึง การพยายามกระทำการกบฏ (Treason) ที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำนั่นเอง⁴⁷

ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทยนั้นถูกบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113⁴⁸ ซึ่งวางหลักไว้ว่า ผู้ที่ใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ หรือล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือแบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร เป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ เมื่อพิจารณาฐานความผิดและ

⁴⁵ พชระ ลิ้มศิริพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 25.

⁴⁶ ชำนาญ จันทร์เรือง, “ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ,” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=982>.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

บทบัญญัติในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศที่เป็นความผิดเช่นเดียวกันกับความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นพบว่า ในสาธารณรัฐเกาหลี ความผิดฐานการกบฏ (Insurrection) ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 87 การกบฏ (Insurrection) โดยคำนิยามของการล้มล้างรัฐธรรมนูญ (Definition of Subverting Constitution) บัญญัติอยู่ในมาตรา 91 ซึ่งวางหลักว่า การล้มล้างรัฐธรรมนูญ หมายถึง การกระทำเพื่อยกเลิกการทำงานของรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ โดยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ และเพื่อโค่นล้มรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หรือทำให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยการใช้อำกำลัง ในสาธารณรัฐตุรกี ความผิดฐานเป็นกบฏถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปี 1926 (Turkish Criminal Code (Act No.765)) มาตรา 146 ซึ่งวางหลักว่า กระทำการเปลี่ยนหรือล้มล้างรัฐธรรมนูญหรือรัฐบาลโดยใช้อำกำลัง หรือสนับสนุนให้บุคคลอื่นทำเช่นนั้นเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ในสาธารณรัฐบุรพารุกเวีย ความผิดฐานเป็นกบฏถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (Código Penal) มาตรา 132 ซึ่งวางหลักว่า การละเมิดรัฐธรรมนูญ (Crimes against the Constitution) ซึ่งหมายถึง การที่พลเมืองผู้กระทำการโดยตรงเพื่อที่พยายามเปลี่ยนรัฐธรรมนูญหรือรูปแบบของรัฐบาลโดยวิธีการที่ไม่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมายมหาชนภายในนั้นเป็นความผิด และในสาธารณรัฐฟีจี ความผิดฐานกบฏ (Treason) กฎหมายได้วางหลักว่า การพยายามเพื่อที่จะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญหรือรัฐบาลโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายเป็นความผิดฐานกบฏ

5.2.1 วิธีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐเกาหลี)

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลีในกรณีนี้ไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำการรัฐประหารสำหรับการรัฐประหารในครั้งนี้⁴⁹ การรัฐประหารในสาธารณรัฐเกาหลีในครั้งนี้และการรัฐประหารในประเทศไทยต่างอ้างว่า กระทำไปด้วยความจำเป็น หรือมีเหตุผลให้ต้องกระทำการที่เป็นการผิดกฎหมายหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด แต่การรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลีในกรณีนี้เป็นกรณีที่แตกต่างกับการรัฐประหารของประเทศไทยในแง่ที่ว่า การรัฐประหารในประเทศไทยจะมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำลงในทุกกรณี ดังนั้น ในการพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษคณะรัฐประหารในประเทศไทยจะต้องมีการพิจารณาถึงบทบัญญัตินิรโทษกรรมด้วย

⁴⁹ ธนวัฒน์ เครืออยู่, “ปัญหาทางกฎหมายของการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทย”, หน้า 105-106.

ภายหลังการรัฐประหารครั้งนี้ สาธารณรัฐเกาหลีถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารในระบอบเผด็จการต่อมา และได้เกิดเหตุการณ์การชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นกรรณงเลืดครั้งใหญ่ที่มีประชาชนบาดเจ็บ เสียชีวิต สูญหาย และถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก ซึ่งการกระทำเช่นนี้ของรัฐบาลเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน⁵⁰ ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีโกรธแค้นต่อการกระทำของรัฐบาลเผด็จการของนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ในครั้งนี้เป็นอย่างมากและมีความพยายามในการเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ ซึ่งต่อมาเหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียกร้องจนมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำ เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) นี้อาจเทียบได้กับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อปี พ.ศ.2535 ของประเทศไทย ซึ่งมีการปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมาก ซึ่งจนถึง พ.ศ.2563 ยังไม่เคยมีการสืบหาข้อเท็จจริง ดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์เหล่านั้น⁵¹

ภายหลังสลายการชุมนุมเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ได้สำเร็จ นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) มีอำนาจเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันกระแสเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยและความต้องการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นจากประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีในหลากหลายช่วงอายุและอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ชนชั้นกลาง รวมถึงองค์กรทางศาสนาก็เพิ่มมากขึ้น จนเกิดเป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยทั่วประเทศ รัฐบาลของนายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) วางแผนที่จะใช้แผนการเข้าสลายการชุมนุมและกวาดล้างประชาชนที่ออกมารวมตัวกันชุมนุมด้วยกองกำลังทหารเช่นเดียวกับเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) แต่ได้รับการยับยั้งโดยโรนัลด์ เรแกน

⁵⁰ iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกซ้ำรอยเดิม”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccbKtu3ugv0wNT8rcyVLKx118Fzl02Wc7CVS2ShNeArPhAJLte>.

⁵¹ เอกชัย หงส์กังวาน, “ประวัติศาสตร์นิรโทษกรรม” 14 ตุลา- 6 ตุลา- พฤษภา 35,” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/02/45545>.

(Ronald Regan)⁵² ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้ส่งจดหมายที่มีใจความทักท้วงผ่านทางทูตสหรัฐอเมริกาประจำสาธารณรัฐเกาหลี ทำให้ไม่เกิดเหตุการณ์นองเลือดเช่นในอดีต

เมื่อรัฐบาลไม่สามารถยุติการชุมนุมได้ จึงได้มีการเจรจาประนีประนอมกันและได้ออกแถลงการณ์ที่มีใจความเป็นการปลักดันการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามที่ผู้ชุมนุมเรียกร้อง เช่น จะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ปล่อยตัวผู้ที่ได้รับโทษทางอาญาจากเหตุการณ์การชุมนุมให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างโปร่งใส เป็นต้น แถลงการณ์ดังกล่าวสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลี ทำให้การชุมนุมยุติลง เมื่อรัฐธรรมนูญตามแถลงการณ์ดังกล่าวที่ร่างโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยรัฐบาลและฝ่ายค้านซึ่งมีสาระสำคัญว่าสาธารณรัฐเกาหลีจะปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน กองทัพทำหน้าที่ด้านความมั่นคงและวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ห้ามแทรกแซงการเมืองเช่นในอดีตที่ผ่านมา และมีข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เป็นการวางระบบที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ รวมทั้งให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ประกาศใช้สาธารณรัฐเกาหลีจึงได้เริ่มเข้าสู่การพัฒนาการปกครองในระบอบการปกครองประชาธิปไตย⁵³

ในเวลาต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า การกระทำที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีเรียกร้องให้มีการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอาหาร้ายแรง และแนะนำว่า หากต้องการจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ให้ออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับเหตุการณ์นี้โดยเฉพาะ และอายุความ 15 ปีไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีความผิดฐานการกบฏและการล้มล้างรัฐธรรมนูญ⁵⁴ ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีจึงพยายามกดดันให้รัฐบาลทำตามศาลรัฐธรรมนูญแนะนำ จนในที่สุดรัฐบาลคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam) จึงได้ผ่านพระราชบัญญัติพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (The Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Special Application Act Concerning the Statute of Limitations of Crimes Against the Constitutional Order) เพื่อดำเนินคดีกับชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีต

⁵² ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาคนที่ 40

⁵³ วิเชียร อินทะสี, “สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค,” วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 81-83.

⁵⁴ นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (3),” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1185390>.

ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพวกในการกระทำความผิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหาร การกวาดล้างประชาชน และละเมิดสิทธิมนุษยชน⁵⁵ ต่อมาพนักงานอัยการจึงฟ้องคดีขุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี โร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและพวกอีก 14 คน (รวมทั้งหมด 16 คน) ในข้อหาการกบฏ การฆาตกรรมเพื่อการกบฏ การสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิดฐานการกบฏ และอื่น ๆ ทำให้ศาลได้มีโอกาสพิจารณาตีความกระทำความผิดของคณะรัฐประหารที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีเรียกร้องมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนในที่สุดศาลพิพากษาว่าจำเลยเหล่านั้นมีความผิดและลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งคำพิพากษานี้เป็นการวางบรรทัดฐานใหม่ให้กับสาธารณรัฐเกาหลี และทำให้เกิดความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice)

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำลงในครั้งนี้นั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีพยายามเรียกร้องกันมานาน โดยเริ่มจากการที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีได้พยายามเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงเหตุการณ์สำคัญคือ เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ที่เป็นเหตุการณ์นองเลือดครั้งใหญ่จากการสลายการชุมนุมและปราบปรามประชาชนและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากโดยรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารและกองทัพ เหตุการณ์ในครั้งนี้นำให้ความโกรธแค้นของประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีต่อคณะรัฐประหารและระบอบเผด็จการมากขึ้น มีความพยายามเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริง ดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิดเหตุการณ์ในครั้งนี้อย่างจริงจัง พร้อม ๆ กับการเรียกร้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การเรียกร้องดังกล่าวก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะ สาธารณรัฐเกาหลียังถูกปกครองโดยรัฐบาลของคณะรัฐประหารและพวกที่สืบทอดอำนาจกันต่อมา ซึ่งในขณะที่บุคคลเหล่านี้มีอำนาจอยู่ย่อมปกป้องตนและพวกไม่ให้อำนาจดำเนินคดีและถูกลงโทษในความผิดที่ได้กระทำลง จนกระทั่งกระแสเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยและความต้องการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นได้เพิ่มมากขึ้น โดยเป็นการเรียกร้องจากประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีในหลากหลายช่วงอายุและอาชีพ จนเกิดเป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยทั่วประเทศ ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยนานาชาติไม่ยอมรับการปกครองในระบอบเผด็จการ รวมถึงรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการเข้าสู่อำนาจโดยวิธีการที่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นไปตามวิถีทางตามระบอบ

⁵⁵ iLaw, “บทเรียนจากกวางจู “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกขำรอยเค็ม”,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4cbbKtu3ugv0wNT8rcyVLKx118Fzi02Wc7CVS2ShNeArPhAjLte>.

ประชาธิปไตย และมักจะมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศตามมา ทำให้รัฐบาลไม่สามารถสลายการชุมนุมและปราบปรามประชาชนโดยกองทัพเช่นเดียวกับเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ในอดีตได้ จนนำไปสู่การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการพัฒนาประชาธิปไตยในสาธารณรัฐเกาหลี

แม้ว่าจะเริ่มเข้าสู่การพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสาธารณรัฐเกาหลี แต่ความพยายามเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริง ดำเนินคดี และลงโทษคณะรัฐประหาร และผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในช่วงแรก โดยทั้งรัฐบาลที่ประธานาธิบดีในขณะนั้นเป็นพันธมิตรกับอดีตประธานาธิบดีที่เป็นผู้กระทำการรัฐประหาร และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) อัยการ และศาลรัฐธรรมนูญต่างเห็นพ้องไปในแนวทางเดียวกันว่า ไม่สมควรดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีทั้ง 2 ด้วยเหตุผลนานาประการ และเห็นว่า การดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีทั้ง 2 จะก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้ออ้างที่จะไม่ดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารและพวกเท่านั้น กล่าวคือ การกระทำการรัฐประหารแม้จะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำก็เป็นความผิดไม่ต่างจากกรณีการกระทำการรัฐประหารที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ

ภายหลังการรัฐประหารในกรณีนี้คณะรัฐประหารได้ปกครองประเทศในระบอบเผด็จการ โดยมีอำนาจควบคุมประเทศในทุกภาคส่วน จนทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) อีกด้วย แม้ว่าชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี และโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีจะมีส่วนในการพัฒนาสาธารณรัฐเกาหลีในหลายประการ แต่ก็ไม่เป็นการลบล้างข้อเท็จจริงที่ว่าทั้ง 2 ได้กระทำการอันเป็นการผิดกฎหมาย คณะรัฐประหารมีความพยายามที่จะสืบทอดอำนาจต่อไป โดยให้ตนหรือพวกขึ้นเป็นประธานาธิบดี เพื่อรักษาสถานอำนาจและป้องกันการถูกตรวจสอบและดำเนินคดีย้อนหลังในความผิดที่ตนและพวกได้กระทำ และการดำเนินคดีและลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้นย่อมเป็นประโยชน์มากกว่าโทษอย่างแน่แท้เช่นเดียวกับกรณีความผิดอื่น ๆ ซึ่งต่อมาเมื่อมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารก็ได้เป็นการพิสูจน์แล้วว่า การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นกระทำให้ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่ทำให้สาธารณรัฐเกาหลี

เจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด ทั้งในด้านการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจที่มีการเติบโตขึ้นกว่าเดิมมาก ด้านสังคมที่เป็นไปตามแนวทางการขับเคลื่อนของชาวสาธารณรัฐเกาหลี และด้านวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้สาธารณรัฐเกาหลีปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีความเจริญเช่นใน พ.ศ.2563 จึงถือได้ว่า การเรียกร้องประชาธิปไตยและการเรียกร้องความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 ที่เมืองกวางจู (The Gwangju Democratization Movement) ของประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีประสบความสำเร็จในที่สุด⁵⁶

ความสำเร็จในการเรียกร้องให้ดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำการในครั้งนี้เกิดขึ้นได้ แม้ในตอนแรกอัยการยังคงยืนยันการไม่ดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีทั้ง 2 โดยกล่าวอ้างข้ออ้างเดิม แต่ในครั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า การกระทำของอัยการนั้นไม่ชอบโดยให้เหตุผลว่า การกระทำที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีเรียกร้องให้มีการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาร้ายแรง และอายุความ 15 ปีไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีความผิดฐานการกบฏและการล้มล้างรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังได้ให้คำแนะนำถึงวิธีการที่จะสามารถดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารแก่ผู้ที่ต้องการจะเอาผิดกับคณะรัฐประหารจนทำให้ในที่สุดการเรียกร้องให้ดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารของประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีก็ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่า ที่การเรียกร้องให้ดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำการในครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเรียกร้องครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งแตกต่างจากการเรียกร้องครั้งอื่นที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแตกต่างจากบรรทัดฐานคำวินิจฉัยในอดีต โดยได้วินิจฉัยไปในแนวทางที่สนับสนุนการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหาร แนะนำวิธีการที่จะสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง อีกทั้งมีคำวินิจฉัยรับรองวิธีการนั้น

แม้ว่าภายหลังจากที่ชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีและโร แท วู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลีได้รับโทษเพียงไม่นานจะได้รับการนิรโทษกรรม ทำให้พ้นจากความรับผิดชอบและได้รับการปล่อยตัวทั้งหมด ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับโทษเต็มจำนวนตามคำพิพากษาที่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติก็ตาม⁵⁷ แต่อย่างน้อยการที่คณะรัฐประหารและพวกซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดก็ต้องเข้ารับการถูกดำเนินคดีใน

⁵⁶ สติธร ธนาธิโชต, “การสร้างความปรองดองชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

⁵⁷ VOICE online, “แต่ละประเทศ เอาผิดคณะรัฐประหารอย่างไร?,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/74303>.

กระบวนการยุติธรรม มีกระบวนการค้นหาความจริงในเหตุการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดถูกตัดสินว่ามีความผิด ได้ถูกตัดสินให้ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ และได้รับโทษตามคำพิพากษาไปแล้วบางส่วนนั้นเป็นการวางบรรทัดฐานใหม่ในสังคมว่า การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่เป็นความผิด ไม่สามารถกระทำได้ และหากผู้ใดฝ่าฝืน จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงเป็นการล้มเลิกวัฒนธรรมการยอมรับการที่กองทัพเข้าแทรกแซงการเมืองโดยการรัฐประหารและการที่คณะรัฐประหารปกครองประเทศในระบอบเผด็จการต่อมาภายหลังการยึดอำนาจได้สำเร็จ การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารนี้เป็นส่วนกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) ที่ทำให้ใน พ.ศ.2563 สาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนผ่านการปกครองจากระบอบเผด็จการที่ถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคงและประชาธิปไตยภายในสาธารณรัฐเกาหลีมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและต่อเนื่องจนถึง พ.ศ.2563 โดยที่ไม่เกิดการรัฐประหารเพื่อพยายามกลับสู่การปกครองระบอบเผด็จการที่ถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารอีก⁵⁸

5.2.2 วิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีในกรณีนี้มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมคณะรัฐประหารอยู่ในรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 1961 ที่ใช้อยู่ในขณะก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารถูกยกเลิกโดยคณะรัฐประหาร ต่อมาคณะรัฐประหารในนามของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ร่างเสร็จสมบูรณ์คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติได้นำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปผ่านการลงมติโดยประชาชน ซึ่งในการลงประชามติมีประชาชนโหวตรับรอง 92% แต่การลงประชามติในครั้งนี้เป็นการลงประชามติภายใต้การควบคุมของคณะรัฐประหาร และเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านการลงมติโดยประชาชนเรียบร้อยแล้ว คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้⁵⁹ โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะมนตรีความ

⁵⁸ วิเชียร อินทะสี, “สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค,” *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*: 69-70.

⁵⁹ สุธาชัย อิ่มประเสริฐ, “สุธาชัย อิ่มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>. และ Hürriyet Daily News, “Turkey remembers bloody 1980 military

มั่นคงแห่งชาติได้ประกาศใช้⁶⁰ คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 ที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมคณะรัฐประหารอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 15 (Provisional Article 15)⁶⁰ โดยบทบัญญัติมาตรานี้เป็นบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญ ที่สร้างเอกสิทธิ์และความคุ้มกันให้แก่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติซึ่งเป็นคณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้ ทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านั้นในการกระทำต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นความผิดทางอาญา ความรับผิดทางแพ่ง หรือความรับผิดทางกฎหมายใด ๆ แม้ว่าการกระทำเหล่านั้นจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายก็ตาม

บทบัญญัตินิรโทษกรรมที่บัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญนี้ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ แม้ว่าจะไม่ใช่กฎหมายนิรโทษกรรมที่ออกโดยคณะรัฐประหารเอง แต่ก็ออกโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากกาแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร กรณีเช่นนี้จึงถือว่าเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เนื่องจาก คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญอาจตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารที่เป็นผู้แต่งตั้งทำให้ไม่มีเจตจำนงอิสระในการร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญนี้ก็เป็นผลมาจากการครอบงำของคณะรัฐประหารและเป็นไปตามความประสงค์ของคณะรัฐประหารด้วยเช่นกัน และการลงมติโดยประชาชนที่มีประชาชนโหวตรับรองมากถึง 92% ก็เป็นการลงประชามติภายใต้การควบคุมของคณะรัฐประหาร การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้ของสาธารณรัฐตุรกีมีความเหมือนกับการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทยในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นบทบัญญัตินิรโทษกรรมในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญ เนื้อหาในบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่สร้างเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน

---

coup,” Accessed July 11, 2020, Available from: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-bloodiest-military-coup-39-years-later-146519>.

⁶⁰ Constitution of the Republic of Turkey Provisional Article 15 “No allegation of criminal, financial or legal responsibility shall be made, nor shall an application be filed with a court for this purpose in respect of any decisions or measures whatsoever taken by: the Council of National Security formed under Act No. 2356 which will have exercised legislative and executive power on behalf of the Turkish Nation from 12 September 1980 to the date of the formation of the Bureau of the Turkish Grand National Assembly which is to convene following the first general elections; the governments formed during the term of office of the Council; or the Consultative Assembly which has exercised its functions under Act No. 2485 on the Constituent Assembly.

The provisions of the above paragraphs shall also apply in respect of persons who have taken decisions and adopted or implemented measures as part of the implementation of such decisions and measures by the administration or by the competent organs, authorities, and officials.

No allegation of unconstitutionality shall be made in respect of decisions or measures taken under laws or decrees having force of law enacted during this period or under Act No. 2324 on the Constitutional Order.”

ให้แก่คณะรัฐประหารทำให้ดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในการกระทำที่เป็นความผิดซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้กระทำได้ บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญอยู่ในรัฐธรรมนูญซึ่งร่างโดยคณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร และรัฐธรรมนูญเหล่านั้นได้ผ่านความเห็นชอบจากการลงมติโดยประชาชน กล่าวคือ มีความเหมือนกับบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่บัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่คณะรัฐประหาร⁶¹ เป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้ง และผ่านการลงมติโดยประชาชน ซึ่งในการลงประชามติมีประชาชนโหวตเห็นชอบ 57.81%⁶² และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) คณะรัฐประหาร⁶³ เป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้ง⁶⁴ และผ่านการลงมติโดยประชาชน ซึ่งในการลงประชามติมีประชาชนโหวตเห็นชอบ 61.35%⁶⁵

รัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 นี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ยังคงใช้อยู่ในสาธารณรัฐตุรกีจนถึง พ.ศ.2563 แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้อยู่หลายครั้งด้วยกัน 1 ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งสำคัญ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญใน ค.ศ.2010 ในสมัยของอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะนั้น และเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี⁶⁶ ที่ตั้งใจจะไม่ให้กองทัพมีอิทธิพลเหนือการเมืองของสาธารณรัฐตุรกีอย่างที่เปิ่นมาอย่างยาวนาน⁶⁷ จึงได้มีความพยายามที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปี 1982 โดยการยกเลิกบทเฉพาะกาลมาตรา 15 (Provisional Article 15) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันที่ทำให้คณะรัฐประหารไม่สามารถถูกดำเนินคดีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ไม่เป็นไปตามหลักการ

⁶¹ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ซึ่งแปรสภาพมาจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งเป็นคณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549

⁶² สิวสร กระแสรุ่งอรุณ, “สภาร่างรัฐธรรมนูญ,” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2F8CvD5>.

⁶³ คณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งเป็นคณะบุคคลซึ่งก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

⁶⁴ ไทยพับลิก้า, “คสช. ตั้ง 21 กรรมการร่าง รธน. “มีชัย ฤชุพันธุ์” นั่งประธาน มีทหารติดไฟ 3 คน – ตั้งสภาขับเคลื่อนปฏิรูปฯ แล้ว,” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2015/10/ncpo-watch-29/>.

⁶⁵ โพสต์ทูเดย์, “กต.แถลงผลประชามติเป็นทางการคนเห็นชอบร่างรธน.61.35%,” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politic/news/447841>.

⁶⁶ VOICE online, “แต่ละประเทศ เอาผิดคณะรัฐประหารอย่างไร?,” เข้าถึงเมื่อ 12 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/74303>.

⁶⁷ ประชาไท, “อดีตปธน. ตุรกี ขึ้นศาลเหตุทำการรัฐประหารเมื่อ 30 ปีก่อน,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2012/04/39964>.

ของประชาธิปไตย⁶⁸ และได้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ไปผ่านการลงประชามติ โดยประชาชน ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.2010 ซึ่งตรงกับวันครบรอบ 30 ปีของการรัฐประหารวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1980 การลงประชามติโดยประชาชนในครั้งนี้มีประชาชนออกมาใช้สิทธิ 77% ของผู้มีสิทธิ และมีผู้ออกเสียงเห็นชอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญคิดเป็น 57.9% ซึ่งเกิน 50% ของผู้มาใช้สิทธิ เมื่อประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีส่วนใหญ่ได้ออกเสียงลงประชามติรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ทำให้รัฐธรรมนูญที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมมีผลใช้บังคับ ส่งผลให้บทบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันของคณะรัฐประหารได้ถูกยกเลิกไป⁶⁹

เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้กล่าวโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารแล้ว สมาคมนักกฎหมายและนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนจึงได้กล่าวโทษนายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาทฮิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวก ในความผิดฐานกบฏ และความผิดฐานอื่น ๆ ต่อมาพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีบุคคลเหล่านั้นต่อศาล⁷⁰ โดยในการพิจารณาคดีนายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) และนายพลทาทฮิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) ได้ยกข้อต่อสู้โดยอ้างว่า ได้กระทำการรัฐประหารเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ยุติความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย รักษาความสงบและสร้างความปรองดอง และแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ศาลไม่รับฟังข้อกล่าวอ้างเหล่านั้นโดยเห็นว่าการรัฐประหารดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีในเวลาต่อมา เนื่องจาก ภายหลังการรัฐประหารมีประชาชนจำนวนมากถูกทำให้เสียชีวิต สูญหาย ถูกจำคุก ถูกดำเนินคดี ถูกถอนสัญชาติ และถูกทรมาน ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นอาชญากรรม และผู้ก่ออาชญากรรมจะต้องถูกลงโทษ⁷¹ ทั้งนี้ภายหลังยังได้ปรากฏหลักฐานว่า ทหารเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ความขัดแย้งและความวุ่นวายภายในประเทศก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารซึ่งกองทัพอ้างเป็นเหตุผลอันชอบธรรมในการกระทำการรัฐประหาร⁷² และต่อมาศาลได้พิพากษาว่า นายพลเคนาน เอฟ

⁶⁸ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 96.

⁶⁹ ไทยโพสต์, “ปียุบตรัยรัฐประหารตุรกีชี้ช่องแก้รัฐธรรมนูญจับคสช.เข้าคุกตลอดชีวิต,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/11687>.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁷¹ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, “สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>.

⁷² สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, “บทวิเคราะห์: การทำให้ทหารถอนตัวจากการเมือง,” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tcijthai.com/news/2014/23/scoop/4434>.

เรน (Kenan Evren) นายพลทหารชิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวกซึ่งเป็นผู้นำของรัฐประหารที่ยังมีชีวิตที่เหลืออยู่ในขณะนั้นกระทำความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด⁷³

การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นเนื่องจาก รัฐบาลในสมัยของอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะนั้น และเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะนั้นมีความพยายามที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสาธารณรัฐตุรกี จึงต้องการกำจัดฝ่ายตรงข้ามที่เป็นกลุ่มอำนาจเก่าซึ่งก็คือลัทธิเคมาลและกองทัพ ลัทธิเคมาลและกองทัพนี้เป็นกลุ่มอำนาจเดิมซึ่งมีอิทธิพลในสาธารณรัฐตุรกีที่มีแนวคิดแก้ไขปัญหาในสาธารณรัฐตุรกีโดยการกระทำการรัฐประหาร ตรงกันข้ามกับเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีที่มีแนวคิดไม่เห็นด้วยการแทรกแซงการเมืองการปกครองในประเทศโดยกองทัพด้วยการรัฐประหารโดยเห็นว่า การรัฐประหารและการเข้าแทรกแซงการเมืองของกองทัพเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศไม่พัฒนา เรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีจึงมีความต้องการที่จะล้มล้างลัทธิเคมาลและกองทัพ รวมทั้งศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐตุรกีที่เป็นพวกเดียวกับลัทธิเคมาลและกองทัพ ซึ่งพรรคการเมืองของอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีและเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีก็กล่าวหาว่า ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐตุรกีได้กระทำการรัฐประหารโดยตุลาการ

ในที่สุดสมัยของอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกี และเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ได้ทำลายระบอบเดิมของลัทธิเคมาลและกองทัพ รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญใน ค.ศ.2010 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ยกเลิกบทบัญญัติที่เป็นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่ทำให้คณะรัฐประหารไม่สามารถถูกดำเนินคดี และแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการปฏิรูปศาลรัฐธรรมนูญ⁷⁴ จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีที่ประสบความสำเร็จในครั้งนี้เป็นการกำจัดฝ่ายตรงข้าม

⁷³ BBC, "Turkey gives life sentences to surviving 1980 coup leaders," Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-27913560>. และ ชำนาญ จันทร์เรือง, "ชำนาญ จันทร์เรือง: เอาผิดคณะรัฐประหาร?", เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77798>.

⁷⁴ อนุช อภาภิรม, "วิกฤตศตวรรษที่ 21 : ศาลรัฐธรรมนูญกับการกวาดล้างลัทธิในตุรกี," เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/column/article_120606. และ อนุช อภาภิรม, "วิกฤตศตวรรษที่ 21 : รู้จักแอร์โดอันผู้โต่งดั่งเทียบ "เคมาล บิดาชาวเติร์ก", เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/column/article_112034.

ทางการเมืองของนักการเมืองที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้นโดยกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งกระทำในช่วงเวลาที่คณะรัฐประหารซึ่งเป็นข้าอำนาจเก่าหมดอำนาจหรืออ่อนอำนาจลง และนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามซึ่งเป็นข้าอำนาจใหม่มีอำนาจมากกว่าในขณะนั้น นอกจากนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในครั้งนี้เป็น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เนื่องจาก สาธารณรัฐตุรกีต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (European Union) ด้วยจึงต้องมีการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศและพัฒนารัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับมาตรฐานของยุโรป ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รวมถึงการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในครั้งนี้⁷⁵

แม้ว่าสาธารณรัฐตุรกีจะมีบทบัญญัตินิรโทษกรรมซึ่งเป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้รับความเห็นชอบจากการลงประชามติโดยประชาชนแล้วทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในขณะที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นอยู่ก็ตาม แต่ต่อมาเมื่อคณะรัฐประหารหมดอำนาจหรืออ่อนอำนาจลงและมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและมีความเป็นประชาธิปไตย รัฐบาลก็ได้ยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวแล้วฟ้องคดีคณะรัฐประหารต่อศาล โดยศาลของสาธารณรัฐตุรกีได้วินิจฉัยว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมเป็นบทบัญญัติหนึ่งในรัฐธรรมนูญ การยกเลิกการนิรโทษกรรมสามารถทำได้โดยการยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งวิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐตุรกีได้ใช้วิธีการผ่านพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบัญญัติยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าว และนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปผ่านการลงประชามติโดยประชาชนซึ่งผลปรากฏว่า มีประชาชนลงมติเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่ง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้จึงถูกประกาศใช้ มีผลทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไป จึงสามารถกล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารได้ในที่สุด⁷⁶

การที่สาธารณรัฐตุรกีดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารโดยใช้วิธีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหารโดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชนแสดงให้เห็นว่า สาธารณรัฐตุรกียอมรับบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญว่า เป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้ได้ หากยังมีบทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้อยู่ จะไม่สามารถ

⁷⁵ เติลินิวส์, “ชาวตุรกีหนุนแก้รัฐธรรมนูญฉบับทหาร,” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/foreign/125573>.

⁷⁶ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 97.

ฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารได้ ดังนั้น เมื่อรัฐบาลต้องการจะลงโทษคณะรัฐประหาร จึงต้องทำการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้เสียก่อน โดยมองว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้เป็นบทบัญญัติมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตราอื่นในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การยกเลิกบทบัญญัตินี้จึงสามารถทำได้ด้วยวิธีการเช่นเดียวกันกับการแก้ไขหรือยกเลิกบทบัญญัติมาตราอื่นในรัฐธรรมนูญ

เมื่อยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมซึ่งเป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารแล้ว การดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารก็เป็นการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมตามปกติเช่นเดียวกับคดีอื่น โดยเริ่มจากมีประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกี ซึ่งเป็นสมาคมนักกฎหมายและนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนได้กล่าวโทษคณะรัฐประหาร ได้แก่ นายพลเคนาน เอฟเรน (Kenan Evren) นายพลทาห์ซิน ซาฮินคายา (Tahsin Şahinkaya) และพวกในความผิดที่บุคคลเหล่านี้ได้กระทำ เช่น การรัฐประหารและการกระทำอันละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ต่อมาพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีบุคคลเหล่านี้ต่อศาล ภายหลังการฟ้องคดีรัฐบาลที่มีเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) เป็นนายกรัฐมนตรีเห็นว่า รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนของประชาชนในชาติควรเป็นคู่กรณีแรกและคู่กรณีที่สำคัญที่สุดของผู้กระทำความผิดในการรัฐประหาร เนื่องจาก การรัฐประหารนั้นเป็นความผิดต่อความมั่นคงภายในรัฐซึ่งเป็นการใช้กำลังล้มล้างและยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิมที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนซึ่งเป็นวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย รัฐบาลจึงตั้งใจที่จะเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายอื่น ๆ ก่อนหน้า

การรัฐประหารในครั้งนี้เป็นการรัฐประหารที่นองเลือดที่สุดในบรรดการรัฐประหารทั้งหมดของสาธารณรัฐตุรกี⁷⁷ นอกจากการกระทำการรัฐประหารที่ผิดกฎหมายในตัวเองแล้ว ภายหลังการรัฐประหารในครั้งนี้ยังมีประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีจำนวนมากถูกทำให้เสียชีวิต สูญหาย ถูกจำคุก ถูกดำเนินคดี ถูกถอนสัญชาติ และถูกทรมาน ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง มีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของคณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารในครั้งนี้เป็นจำนวนมาก ต่อมารัฐสภาทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ประชาชนจำนวนมาก และกลุ่มต่าง ๆ จึงได้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในฐานะผู้ได้รับความ

⁷⁷ เอปีนิวส์ทูเดย์, “ย้อนรอยรัฐประหารตุรกีในรอบ 50 ปี : ทุกสิบปีจะเกิดรัฐประหารหนึ่งครั้ง,” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 แหล่งที่มา: <https://www.abnewstoday.com/7706>.

เสียหายจากการกระทำของจำเลย เพื่อที่ความเสียหายของบุคคลที่เข้าเป็นโจทก์ร่วมเหล่านี้จะได้ถูกนำไปใช้ในการพิจารณาและพิจารณาโทษที่เหมาะสมที่จะลงแก่จำเลย⁷⁸

สาธารณรัฐตุรกีเคยเป็นประเทศที่มีการรัฐประหารในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกองทัพเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองของรัฐบาลพลเรือนโดยการรัฐประหาร และปกครองสาธารณรัฐตุรกีในระบอบเผด็จการภายหลังการรัฐประหาร รวมถึงครอบงำการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐตุรกี⁷⁹ แต่ภายหลังจากที่สาธารณรัฐตุรกีได้มีการดำเนินคดีคณะรัฐประหาร ศาลมีคำพิพากษาว่า คณะรัฐประหารกระทำความผิด และลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงแล้ว สาธารณรัฐตุรกีได้พัฒนาประชาธิปไตยในประเทศอย่างต่อเนื่อง ลัทธิเคมาลและกองทัพซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจเก่าที่เป็นคณะบุคคลที่กระทำการรัฐประหารในอดีตไม่สามารถครอบงำการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐตุรกีได้เช่นในอดีต และสาธารณรัฐตุรกีไม่มีการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จอีก

ประธานาธิบดีอับดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) ได้กล่าวถึงการดำเนินคดีคณะรัฐประหารในครั้งนี้ว่า “การดำเนินคดีนี้จะกลายเป็นเหตุผลสำคัญสำหรับการเปลี่ยนวิถีคิดหรือมุมมองสำหรับอนาคตของสาธารณรัฐตุรกี พวกเรากำลังอยู่ในช่วงเวลาประวัติศาสตร์ทางการเมืองของพวกเราจะทำหน้าที่เป็นคำเตือน” ซึ่งหมายความว่า การดำเนินคดีคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำลงจะเป็นคำเตือนต่อผู้ที่คิดกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ในอนาคตให้รู้ว่า การกระทำเช่นนี้เป็นความผิด และหากกระทำเช่นนี้จะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างไม่มีข้อยกเว้นหรือไม่สามารถยกข้อแก้ตัวใด ๆ เพื่อให้รอดพ้นจากความผิดได้ รวมถึงเป็นการสร้างวัฒนธรรมการไม่ยอมรับการรัฐประหาร โดยมองว่า การรัฐประหารที่กองทัพเข้าแทรกแซงการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐตุรกีโดยการใช้กำลังซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งผิดและไม่สามารถกระทำได้นอกจากนั้น คดีนี้เป็นคดีที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และทางกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้กฎหมายในอนาคตและเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน เป็นคดีที่จะลดอำนาจ

⁷⁸ ประชาไท, “อดีตปธน. ตุรกี ขึ้นศาลเหตุทำการรัฐประหารเมื่อ 30 ปีก่อน,” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2012/04/39964>. และ The Guardian, “Turkey 1980 coup leader Kenan Evren goes on trial,” Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.theguardian.com/world/2012/apr/04/turkey-1980-coup-kenan-evren>.

⁷⁹ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, “สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>.

กองทัพและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสาธารณรัฐตุรกี⁸⁰ ทั้งนี้ นายพลเคนาน เอฟเริน (Kenan Evren) ผู้นำของคณะรัฐประหารผู้กระทำความผิดที่ถูกดำเนินคดีจนศาลตัดสินว่ามีความผิดและได้รับโทษตามกฎหมายไม่เคยแสดงความเสียใจหรือรู้สึกผิดต่อการกระทำการรัฐประหารของตน โดยเชื่อว่า การรัฐประหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ เนื่องจากมีเหตุผลที่ต้องกระทำและเป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติ⁸¹

แม้ว่าภายหลังจากที่สาธารณรัฐตุรกีได้มีการดำเนินคดีคณะรัฐประหาร มีคำพิพากษาว่า คณะรัฐประหารกระทำความผิด และลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงแล้ว สาธารณรัฐตุรกีจะไม่มี การรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จอีก แต่ก็ได้มีความพยายามที่จะกระทำการรัฐประหารในวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ทหารกลุ่มหนึ่งได้พยายามก่อการรัฐประหารขึ้นอีกครั้ง เพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลของเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) โดยอ้างว่า เป็นการรัฐประหารเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งประชาธิปไตยที่กองทัพหรือทหารของสาธารณรัฐตุรกีหมายถึง คือ การปกครองที่ไม่ให้ศาสนาเข้ามามีบทบาททางการเมือง แต่ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีจำนวนมากได้ออกมารวมตัวชุมนุมกันเพื่อต่อต้านการรัฐประหารดังกล่าวนี้ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ยืนยันว่าการรัฐประหารครั้งนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จและรัฐบาลยังคงอยู่ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีออกมาต่อต้านการรัฐประหารในครั้งนี้ โดยได้ประกาศว่า “ไม่มีอำนาจใดสูงยิ่งกว่าอำนาจของประชาชน” และต่อมาได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า กองทัพไม่สามารถกระทำการรัฐประหารและกองทัพไม่มีหน้าที่ปกครองประเทศหรือแทรกแซงการเมืองการปกครองภายในประเทศ⁸²

ทั้งนี้แม้ว่าจะมีประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีเสียชีวิตจากเหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นจำนวนมาก แต่การต่อต้านการรัฐประหารในครั้งนี้ทำให้ผู้พยายามกระทำการรัฐประหารไม่สามารถกระทำการรัฐประหารได้สำเร็จ โดยผู้พยายามกระทำการรัฐประหารในครั้งนี้ถูกจับกุมและมีการลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารในครั้งนี้ทั้งหมด เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้พิพากษา สมาชิกของศาล

⁸⁰ Ece Toksabay, “Former Turkish president goes on trial for 1980 coup,” Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-trial-evren/former-turkish-president-goes-on-trial-for-1980-coup-idUSBRE83307020120404>.

⁸¹ Thai PBS, “คินาน เอฟเริน” ทหารคนสุดท้ายที่ยึดอำนาจในตุรกีเสียชีวิต,” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/1392>.

⁸² สุรชาติ บำรุงสุข, “สุรชาติ บำรุงสุข : รัฐประหารกับการเมืองตุรกี (3) ความพ่ายแพ้ของ “ผู้พิทักษ์”,” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matchonweekly.com/column/article_5753. และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, “ความซับซ้อนเรื่องรัฐประหารในสังคมประชาธิปไตย โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์,” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matchon.co.th/columnists/news_217490.

ฎีกา เป็นต้น ซึ่งเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐตุรกีถูกวิจารณ์ว่า ใช้โอกาสในครั้งนี้อวดอ้างฝ่ายตรงข้ามเพื่อเพิ่มอำนาจของตน นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐบาลของเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdogan) จะถูกกล่าวหาว่า เป็นรัฐบาลที่มีลักษณะอำนาจนิยม ควบคุมความเป็นอิสระของสถาบันสำคัญต่าง ๆ ในประเทศ และทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ แต่ประชาชนชาวสาธารณรัฐตุรกีส่วนมาก นักการเมืองฝ่ายค้าน รวมทั้งทหารบางส่วนก็ต่างเห็นตรงกันว่า ไม่ต้องการให้เกิดการรัฐประหารและ ไม่ต้องการให้สาธารณรัฐตุรกีถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารอีกดังเช่นในอดีต เนื่องจาก เชื่อว่า รัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้งย่อมดีกว่าทหารที่มาจากการรัฐประหารซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบธรรม⁸³

5.2.3 วิธีการที่ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐบราซิล)

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบราซิลในกรณีนี้ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมใน The Expiry Law, Law No.15.848 ซึ่งเป็นกฎหมายในลำดับศักดิ์พระราชบัญญัติให้กับกองทัพและเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกกล่าวหาว่า ละเมิดสิทธิมนุษยชน ใน ค.ศ.1986 โดยมาตรา 1⁸⁴ ของกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักว่า การดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในช่วงเวลาที่กำหนดไม่สามารถกระทำได้ ในหลายประเทศที่มีความขัดแย้งทางการเมืองโดยเฉพาะในประเทศลาตินอเมริกา รวมทั้งสาธารณรัฐบราซิล รัฐบาลมักจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเองหรือพรรคพวกของตนเองในความผิดที่ได้กระทำลงเสมอ โดยเมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง เจ้าหน้าที่รัฐจะเข้าปราบปรามประชาชนฝ่ายตรงข้าม จนทำให้เกิดความสูญเสียต่าง ๆ จากเหตุการณ์เหล่านั้น ต่อมารัฐบาลก็มักจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อลบล้างความผิดให้กับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและกองกำลังติดอาวุธที่สังหารประชาชนเป็นจำนวนมากด้วยการทำเช่นนี้ทำให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทั้งจากผู้เสียหายและประชาชนในประเทศนั้น ๆ โดยบุคคลเหล่านี้ได้พยายามเรียกร้องการตามหาความจริงและความยุติธรรมจากรัฐตลอดมา แต่ก็ไม่

⁸³ รัชชาติ วงศ์ธิดาติ, “ทำไมรัฐประหารในตุรกีถึงล้มเหลว?: บทเรียนและคำถามสำคัญ,” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/07/66921>.

⁸⁴ Reconócese que, como consecuencia de la lógica de los hechos originados por el acuerdo celebrado entre partidos políticos y las Fuerzas Armadas en agosto de 1984 y a efecto de concluir la transición hacia la plena vigencia del orden constitucional, ha caducado el ejercicio de la pretensión punitiva del Estado respecto de los delitos cometidos hasta el 1º de marzo de 1985 por funcionarios militares y policiales, equiparados y asimilados por móviles políticos o en ocasión del cumplimiento de sus funciones y en ocasión de acciones ordenadas por los mandos que actuaron durante el periodo de facto.

เป็นผล จนในที่สุดในช่วงหลัง ค.ศ.2000 ศาลในหลายประเทศในประเทศลาตินอเมริกาได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมเหล่านั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวทำให้ไม่สามารถมีการตามหาความจริงที่เกิดขึ้น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา และยังเป็นการทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่ได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลงอีกด้วย โดยเหตุการณ์เช่นนี้ เริ่มต้นจากใน ค.ศ.2001 ในคดี Barrios Altos v. Peru ศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) ได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมของประเทศเปรู⁸⁵ เป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐอเมริกาและสิทธิของเหยื่อในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยา ต่อมาต่อมาใน ค.ศ.2005 ศาลสูงสุดของประเทศเปรูได้มีคำพิพากษาว่า นิรโทษกรรมขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก เป็นการนิรโทษกรรมเพื่อปกปิดการกระทำ ความผิดที่เป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติและละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง⁸⁶

เมื่อศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่สำคัญได้มีคำพิพากษาออกมาว่ากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบนี้เป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการต่าง ๆ และไม่ชอบด้วยกฎหมายในกรณี กฎหมายนิรโทษกรรมของประเทศเปรู การตัดสินเช่นนี้เป็นการสร้างบรรทัดฐานคำพิพากษากรณี ความชอบด้วยกฎหมายของกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับประเทศลาตินอเมริกา ต่อมาประเทศลาตินอเมริกาอื่น ๆ จึงมีการดำเนินรอยตามบรรทัดฐานที่ศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) ได้วางหลักไว้ โดยมีคำพิพากษาของศาลภายในประเทศของแต่ละประเทศออกมาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบเช่นเดียวกันนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นโมฆะ เช่น ใน ค.ศ.2005 ศาลสูงสุดของประเทศอาร์เจนตินาได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรม⁸⁷ขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมขัดต่อสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งห้ามนิรโทษกรรมความผิดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง พร้อมทั้งอ้างเหตุผลตามเหตุผลในคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court

⁸⁵ กฎหมายนิรโทษกรรมความผิดทุกประเภทที่เกิดขึ้นในประเทศเปรูระหว่างปี ค.ศ.1980-1995 ที่ได้ออกในปี ค.ศ.1995

⁸⁶ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษกรรม: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>. และ จุฑามาศ ตั้งวงค์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 77-88.

⁸⁷ กฎหมาย Full Stop Law และกฎหมาย Due Obedience Law

of Human Rights) ในคดี Barrios Altos v. Peru และเริ่มดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จนในที่สุดผู้กระทำความผิดถูกตัดสินว่ามีความผิดและได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁸⁸

ในส่วนของสาธารณรัฐบราซิลใน ค.ศ.1989 และ ค.ศ.2009 รัฐบาลของสาธารณรัฐบราซิลมีความพยายามที่จะยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้ทหารและเจ้าหน้าที่รัฐในช่วง ค.ศ.1973 ถึง ค.ศ.1985 ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นจำนวนมาก จึงจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความเห็นประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลว่า สมควรยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้หรือไม่ แต่มีผู้เห็นชอบให้ยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้น้อยกว่าผู้ไม่เห็นชอบ โดยในการลงประชามติใน ค.ศ.1989 มีผู้ลงมติไม่เห็นชอบกับยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวประมาณ 58% ของผู้ที่มาลงมติทั้งหมด ส่วนในการลงประชามติใน ค.ศ.2009 มีผู้ลงมติไม่เห็นชอบกับยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวประมาณ 52% ของผู้ที่มาลงมติทั้งหมด ซึ่งจากผลการลงประชามติใน ค.ศ.2009 นี้แสดงให้เห็นว่า มีประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลจำนวนมากขึ้นที่เห็นว่า สมควรมีการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้ แต่ก็ยังไม่มากกว่าผู้ที่เห็นว่า ไม่สมควรมีการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้ และแม้ว่าผลการลงประชามติทั้ง 2 ครั้งที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมจะเป็นการชนะที่เกินกึ่งหนึ่งมาเพียงแค่น้อย แต่ก็แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลส่วนใหญ่เห็นว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นควรจะมีต่อไป ทำให้กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้จึงไม่ถูกยกเลิกและมีผลใช้บังคับต่อไป⁸⁹

อนึ่ง ทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้ต่างมีความสงบสุขของประเทศเป็นเหตุผลในการที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรม กล่าวคือ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้และต้องการให้กฎหมายนิรโทษกรรมนี้มีอยู่ต่อไปเห็นว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนี้จะช่วยรักษาความสงบในสาธารณรัฐบราซิลดังเช่นที่เป็นอยู่และการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวอาจนำมาซึ่งความไม่สงบได้ ส่วนผู้ที่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้เห็นว่า การยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมนี้จะช่วยให้เกิด

⁸⁸ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษเหมาเข่ง: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>. และ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 77-88.

⁸⁹ CTVNEWS, “Uruguay removing amnesty for dictatorship crimes,” Accessed July 15, 2020, Available from: <https://www.ctvnews.ca/uruguay-removing-amnesty-for-dictatorship-crimes-1.630701>. และ Shirley Christian, “Uruguay Votes to Retain Amnesty for the Military,” Accessed July 16, 2020, Available from: <https://www.nytimes.com/1989/04/17/world/uruguay-votes-to-retain-amnesty-for-the-military.html>.

ความสงบในสังคมอย่างแท้จริง โดยเป็นการยืนยันว่า กองทัพจะไม่สามารถเข้ามามีอิทธิพลเหนือรัฐบาลพลเรือนและจะไม่เกิดเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนดังเช่นในอดีตอีก⁹⁰

ภายหลังการลงประชามติใน ค.ศ.2009 มีประชาชนชาวสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับผลการลงประชามติออกมาเดินขบวนชุมนุม เพื่อเรียกร้องให้มีการสืบสวนดำเนินคดี และลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่ได้กระทำลงในช่วงที่มีการปกครองสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยในระบบเผด็จการและทำให้มีผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นจำนวนมาก โดยประชาชนชาวสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยที่ออกมาเดินขบวนชุมนุมเหล่านี้เชื่อว่า จะต้องมีการตามหาความจริงโดยการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมและผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลง ประเทศจึงจะสงบสุขได้อย่างแท้จริง⁹¹ ต่อมาในปีเดียวกัน⁹² ศาลสูงสุดของสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัยได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ⁹³ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Violated the separation of powers) เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง (Did not constitute a valid amnesty) และเป็นการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Uruguay's human rights commitments)⁹⁴ โดยได้อ้างคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) และคำพิพากษาของศาลประเทศอาร์เจนตินาที่ได้ประกาศให้กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นโมฆะไปก่อนหน้านี้⁹⁵ ต่อมาพนักงานอัยการจึงได้ดำเนินคดีกับฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัย และต่อมาใน ค.ศ.2010 ฮวน มาเรีย บอร์ดาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบรูพาอูรุกวัย ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด⁹⁶

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁰ George de Lama, "VOTERS IN URUGUAY UPHOLD AMNESTY FOR MILITARY," Accessed July 15, 2020, Available from: <https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-1989-04-17-8904050001-story.html>.

⁹¹ Voice Online, "ชาวอูรุกวัยประท้วงเรียกร้องความยุติธรรมให้เหยื่อเผด็จการ," เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/10687>.

⁹² AMNESTY INTERNATIONAL, "URUGUAY: LAW PROTECTING POLICE AND MILITARY TORTURE SUSPECTS MUST BE ANNULLED," Accessed May 21, 2020, Available from: <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2009/10/uruguay-law-protecting-police-and-military-torture-suspects-must-be-annu/>.

⁹³ สุลักษณ์ หล้าอุบล, "เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษกรรม: กรณีลาตินอเมริกา," เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

⁹⁴ สราทิส ไพเราะ, "ผลคำวินิจฉัยของศาลต่อการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร", หน้า 83-84.

⁹⁵ สุลักษณ์ หล้าอุบล, "เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษกรรม: กรณีลาตินอเมริกา," เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

⁹⁶ TRIAL International, "JUAN BORDABERRY," Accessed May 20, 2020, Available from:

และถูกพิพากษาลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด⁹⁷ นอกจากนั้น ในการพิจารณาคดีฮวน มาเรีย บอร์ดตาแบร์รี (Juan María Bordaberry) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิลได้ยอมรับว่า ได้ยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ไม่มีกระบวนการออกกฎหมายโดยสภา ซึ่งขัดต่อหลักแบ่งแยกอำนาจที่เป็นหลักการสำคัญของปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงเป็นผู้ลงนามในพระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยเนื้อหาในพระราชกฤษฎีกานั้นไม่ได้คำนึงถึงความชอบด้วยกฎหมาย และพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับได้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลอีกด้วย⁹⁸

แม้ว่ารัฐบาลของสาธารณรัฐบราซิลเคยมีความพยายามที่จะยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมและดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร รวมถึงมีประชาชนจำนวนมากสนับสนุน แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนั้น การไม่สามารถยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมส่งผลทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารด้วย แต่เมื่อศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) และศาลภายในของประเทศลาตินอเมริกาประเทศอื่น ๆ ได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหารในการกระทำ ความผิดทุกอย่างในช่วงระยะเวลาที่ครองอำนาจอยู่ โดยรวมถึงการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การฆ่า การทำร้าย การทำให้สูญหาย การจับกุม การดำเนินคดี การกักขัง เป็นต้น นั้น เป็นกฎหมายนิรโทษกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมไม่สามารถกระทำได้ในบางกรณี โดยเฉพาะการนิรโทษกรรมการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กฎหมายนิรโทษกรรมที่ห้ามดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเช่นนี้เป็นการละเมิดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย ส่งผลทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาจากความเสียหายและความสูญเสียที่ได้รับ ทั้งยังเป็นการทำให้ผู้ที่กระทำความผิดรอดพ้นจากการถูกดำเนินคดีและการรับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลงอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การวางบรรทัดฐานว่า กฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายของศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบราซิลที่สำเร็จในครั้งนี้ โดยแม้ว่าจะไม่มีการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรม แต่ศาลของสาธารณรัฐบราซิลก็ได้มีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบเช่นนั้นของสาธารณรัฐบราซิลขัดต่อ

<https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>. และ BBC, "Uruguay profile - Timeline," Accessed May 20, 2020, Available from: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>.

⁹⁷ Carlos Osorio, "BORDABERRY CONDEMNED FOR 1973 COUP," accessed May 21, 2020, Available from: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB309/>.

⁹⁸ สราทิส ไพเราะ, "ผลคำวินิจฉัยของศาลต่อการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร", หน้า 84-85.

รัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ ทำให้สามารถดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร จนในที่สุดศาลได้พิพากษาว่า คณะรัฐประหารมีความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

ในส่วนของกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหารนั้น แม้ว่าสาธารณรัฐบราซิลจะเคยมีความพยายามในการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ในการลงประชามติเพื่อยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมทั้ง 2 ครั้ง ประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลส่วนใหญ่ที่มาออกเสียงลงมติไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมหรือเห็นว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นสมควรมีต่อไป ผลของการลงประชามติเช่นนี้ทำให้กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนั้นไม่ถูกยกเลิกและมีผลใช้บังคับต่อไป แต่ต่อมาศาลสูงสุดของสาธารณรัฐบราซิลก็ได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นโมฆะ แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลส่วนใหญ่จะมีความเห็นอย่างไรก็ตาม ศาลของประเทศสาธารณรัฐบราซิลก็เลือกที่จะมีคำพิพากษาโดยยึดถือตามความถูกต้องตามหลักการของกฎหมาย แม้ว่าคำพิพากษาเช่นนั้นจะเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเห็นของประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลส่วนใหญ่ก็ตาม⁹⁹ ทาบาราเร วาสควิซ (Tabaré Vázquez) อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐบราซิลได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ว่า “เสียงข้างมากไม่ถูกต้องเสมอไปในเรื่องของสิทธิมนุษยชน”¹⁰⁰

ใน พ.ศ.2563 สาธารณรัฐบราซิลได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่เปลี่ยนผ่านจากการปกครองอย่างก้าวกระโดด จากระบอบการปกครองที่ถูกครอบงำโดยรัฐบาลเผด็จการมาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สุจริต โปร่งใส และมีเสถียรภาพที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ซึ่งใน พ.ศ.2563 ประชาชนชาวสาธารณรัฐบราซิลและประชาชนในประเทศลาตินอเมริกาต่างเรียนรู้และจดจำเหตุการณ์อันเลวร้ายในช่วงที่ถูกปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการ รวมทั้งตระหนักได้ว่า การที่มีการรัฐประหารแล้วคณะรัฐประหารเข้ามาเป็นผู้บริหารประเทศในระบอบเผด็จการนั้นไม่ช่วยแก้ไขปัญหาและยังเป็นการสร้างปัญหาต่าง ๆ อีกด้วย โดยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในประเทศ ประชาชนในประเทศไม่ยอมรับและไม่ต้องการการแก้ไขปัญหาโดยการรัฐประหารซึ่งจะนำมาสู่การปกครองในระบอบเผด็จการโดย

⁹⁹ สุลักษณ์ หล้าอุบล, “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษกรรม: กรณีลาตินอเมริกา,” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

¹⁰⁰ CTVNEWS, “Uruguay removing amnesty for dictatorship crimes,” Accessed July 15, 2020, Available from: <https://www.ctvnews.ca/uruguay-removing-amnesty-for-dictatorship-crimes-1.630701>.

คณะรัฐประหาร ทำให้ใน พ.ศ.2563 กองทัพไม่สามารถอ้างความชอบธรรมในการรัฐประหารได้ ดังเช่นในอดีต¹⁰¹

5.2.4 วิธีการที่ศาลไม่ยอมรับการรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟีจี)

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟีจีในกรณีนี้จะสังเกตได้ว่าการรัฐประหารในครั้งนี้เป็นการรัฐประหารโดยพลเรือน ไม่ใช่กองทัพ แต่ต่อมาไม่นานการรัฐประหารโดยพลเรือนนี้ก็ได้อำนาจรัฐประหารซ้อนโดยกองทัพ และการรัฐประหารในครั้งนี้ไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ แต่รัฐบาลพลเรือนชั่วคราวที่ได้รับการโอนอำนาจจากคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารซ้อนได้ทำข้อตกลงกับคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ว่า จะไม่ดำเนินคดี หากคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ทำตามเงื่อนไขที่กำหนด แต่ต่อมาผู้นำคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารซ้อนก็ได้ยกเลิกข้อตกลงและดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ โดยอ้างว่า คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารครั้งนี้ทำตามเงื่อนไขที่กำหนดไม่ครบถ้วน ทำให้ในตอนศาลพิจารณาคดีความผิดของคณะรัฐประหารไม่มีทั้งกฎหมายนิรโทษกรรมและข้อตกลงว่าจะไม่ได้ดำเนินคดี การพิจารณาและการพิพากษาคดีในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในกรณีนี้ ศาลจึงพิจารณาแค่ข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดของจำเลยเท่านั้น โดยไม่มีประเด็นทางกฎหมายเรื่องกฎหมายนิรโทษกรรมหรือข้อตกลงว่าจะไม่ได้ดำเนินคดีเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งแตกต่างกับกรณีของประเทศไทยเช่นเดียวกับกรณีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลี

ในคดี *The Republic of Fiji Islands v Prasad* ที่แซนดริกา ปราซาด (Chandrika Prasad) ผู้ถูกขู่ฆ่า ถูกบุกกรุกและทำลายบ้าน และถูกขับไล่ออกจากที่ดินของตนเอง ในเหตุการณ์การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ.2000 โดยจอร์จ สไปท์ (George Speight) ได้ฟ้องคดีต่อศาลไฮคอร์ต (High Court)¹⁰² โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อต้านการยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 และการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 โดยแซนดริกา ปราซาด (Chandrika Prasad) ได้อ้างว่า รัฐธรรมนูญ 1997 ซึ่งเขาเห็นว่า เป็นรัฐธรรมนูญที่สร้างความเสมอภาคให้กับบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งชาวฟีจีพื้นเมืองและชาวฟีจีเชื้อสายอินเดียยังคังมีผลบังคับใช้อยู่ และตนได้คุ้มครองสิทธิตาม

¹⁰¹ ณรงค์ รมโนจันทร์เพ็ญ, “บทเรียนจากการเมืองลาติน เมื่อเผด็จการทหารไม่ใช่คำตอบสุดท้าย,” เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/military-dictatorship-lessons-from-latin-america/>.

¹⁰² ศาลไฮคอร์ต (High Court) ของสาธารณรัฐฟีจีทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในขณะนั้น

รัฐธรรมนูญนี้¹⁰³ ศาลไฮคอร์ต (High Court) ได้มีคำพิพากษาโดยได้อธิบายถึงประเด็นความชอบด้วยกฎหมายและความสมบูรณ์ในทางกฎหมายของการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 ทั้งการรัฐประหารของจอร์จ สไปท์ (George Speight) การรัฐประหารซ้อนของนายพลแฟรงก์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) และการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 ว่า ความพยายามในการกระทำการรัฐประหารในวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ.2000 ของจอร์จ สไปท์ (George Speight) นั้นไม่ประสบความสำเร็จ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยราตู เซอร์ คมิสส มารา (Ratu Sir Kamisese Mara) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้น แม้ว่าจะไม่ได้ประกาศอย่างเคร่งครัดภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้ถูกรับรองว่าถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขของหลักความจำเป็น ส่วนการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 ไม่เป็นตามหลักความจำเป็น ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและไม่มีผล ดังนั้น รัฐธรรมนูญ 1997 จึงยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจี และรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีมาเฮนดรา ชาตรีย์ (Mahendra Chaudhry) ที่ถูกรัฐประหารนั้นยังคงเป็นรัฐบาลของสาธารณรัฐฟีจีอยู่

เมื่อศาลไฮคอร์ต (High Court) ปฏิเสธการรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งและการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เคเรส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งอ้างว่า เป็นรัฐบาลของสาธารณรัฐฟีจีในขณะนั้นจึงได้อุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)¹⁰⁴ ต่อมาศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ได้มีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารในครั้งนี้นี้ไม่ใช่การรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จ และได้พิพากษายืนตามศาลไฮคอร์ต (High Court) ว่ารัฐธรรมนูญ 1997 ไม่ได้ถูกยกเลิกและยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจี รัฐสภาไม่ถูกล้มล้าง โดยถูกเลื่อนออกไป 6 เดือนเท่านั้น¹⁰⁵ จะเห็นว่า ศาลของสาธารณรัฐฟีจีทั้ง 2 ชั้น ศาลต่างยืนยันการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 ทั้งการรัฐประหารในครั้งแรกโดยจอร์จ สไปท์ (George Speight) และการรัฐประหารซ้อนโดยนายพลแฟรงก์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) และไม่ยอมรับการยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 ที่อ้างหลักความจำเป็น โดยศาลได้ยืนยันว่า หลักความจำเป็นไม่ได้อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญอย่างถาวร¹⁰⁶ และใน ส่วนของการพิจารณาเรื่องความสำเร็จของการรัฐประหารและคำสั่งทางกฎหมายที่ประกาศยกเลิก

¹⁰³ ปิยบุตร แสงกนกกุล, ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, หน้า 107-108.

¹⁰⁴ ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ของสาธารณรัฐฟีจีทำหน้าที่เป็นศาลชั้นสุดท้ายในขณะนั้น เนื่องจาก รัฐบาลชั่วคราวได้ประกาศยกเลิกศาลสูงสุด (Supreme Court) ซึ่งเดิมเป็นศาลชั้นสุดท้ายไป ทำให้ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) กลายเป็นศาลชั้นสุดท้ายแทน

¹⁰⁵ Republic of Fiji Islands v Prasad [2001] FJCA 2; Abu0078.2000s

¹⁰⁶ Ibid.

รัฐธรรมนูญ 1997 นั้น ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ได้นำหลักประสิทธิภาพตามระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฟีจีมาใช้ในการพิจารณา¹⁰⁷

เมื่อพิจารณาคำพิพากษาของศาลของสาธารณรัฐฟีจี ทั้งศาลไฮคอร์ต (High Court) และศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) จะพบว่า ในคำพิพากษาแสดงให้เห็นถึงหลักการและเหตุผลที่ศาลใช้ในการพิจารณาและพิพากษาคดี แม้ว่าจะเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการรัฐประหารและรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมือง แต่ศาลของสาธารณรัฐฟีจีก็ได้ตัดสินปัญหาทางกฎหมายโดยพิจารณาตามหลักการทางกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ ศาลไฮคอร์ต (High Court) ได้ใช้หลักความจำเป็นในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความสมบูรณ์ในทางกฎหมายของการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 และการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 และศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ได้ใช้หลักความจำเป็นและหลักประสิทธิภาพในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความสมบูรณ์ในทางกฎหมายของการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 และการประกาศ

¹⁰⁷ We see the 'efficacy' test, in the context of the common law of Fiji, as follows;

- (a) The burden of proof of efficacy lies on the de facto government seeking to establish that it is firmly in control of the country with the agreement (tacit or express) of the population as a whole.
- (b) Such proof must be to a high civil standard because of the importance and seriousness of the claim.
- (c) The overthrow of the Constitution must be successful in the sense that the de facto government is established administratively and there is no rival government.
- (d) In considering whether a rival government exists, the enquiry is not limited to a rival wishing to eliminate the de facto government by force of arms. It is relevant in this case that the elected government is willing to resume power, should the Constitution be affirmed.
- (e) The people must be proved to be behaving in conformity with the dictates of the de facto government. In this context, it is relevant to note that a de facto government (as occurred here) frequently re-affirms many of the laws of the previous constitutional government (e.g. criminal, commercial and family laws) so that the population would notice little difference in many aspects of daily life between the two regimes. It is usually electoral rights and personal freedoms that are targeted. As one of the deponents said, civil servants such as tax and land titles officials worked normally throughout the coup and its aftermath. Their functions were established and needed no ministerial direction. We derive little proof of acquiescence from facts of that nature.
- (f) Such conformity and obedience to the new regime by the populace as can be proved by the de facto government must stem from popular acceptance and support as distinct from tacit submission to coercion or fear of force.
- (g) The length of time in which the de facto government has been in control is relevant. Obviously, the longer the time, the greater the likelihood of acceptance.
- (h) Elections are powerful evidence of efficacy. It follows that a regime where the people have no elected representatives in government and no right to vote is less likely to establish acquiescence.
- (i) Efficacy is to be assessed at the time of the hearing by the Court making the decision.

ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 ทั้งนี้ในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ก็ได้ยืนยันว่าหน้าที่ของศาลมีอยู่จำกัดเพียงแค่การตัดสินปัญหาทางกฎหมายเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจที่จะตัดสินปัญหาอื่นที่ไม่ใช่ปัญหาทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เป็นเรื่องทางการเมือง โดยในการพิจารณาคดีจะต้องค้นหาว่า อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะพิพากษาคดีนั้น จะต้องค้นหาและพิจารณาพยานหลักฐานโดยปราศจากอคติทางการเมืองหรือการใช้ความรู้ส่วนตัวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากพยานหลักฐานในคดี¹⁰⁸

แม้ว่าการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟีจีในกรณีนี้จะเกิดขึ้นได้สำเร็จเนื่องจากปัจจัยทางการเมือง กล่าวคือ ผู้นำคณะรัฐประหารซึ่งได้กระทำการรัฐประหารขออนการรัฐประหารที่ถูกดำเนินคดีและลงโทษในครั้งนี้และเป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้นได้ยกเลิกข้อตกลงที่รัฐบาลพลเรือนชั่วคราวได้รับการโอนอำนาจจากคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารขออนได้ทำไว้กับคณะรัฐประหารที่ถูกดำเนินคดีและลงโทษในครั้งนี้ว่า จะไม่ดำเนินคดีโดยอ้างว่า คณะรัฐประหารที่ถูกดำเนินคดีในครั้งนี้ไม่ได้ทำตามเงื่อนไขในข้อตกลงทั้งหมด คณะรัฐประหารจึงถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีในการกระทำอันผิดกฎหมายที่ได้กระทำลงก็ตาม แต่เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ศาลของสาธารณรัฐฟีจีก็ได้พิจารณาและพิพากษาคดีตามหลักการทางกฎหมายเช่นเดียวกับคดีอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่า ศาลยุติธรรมของสาธารณรัฐฟีจีเป็นศาลที่ยืนหยัดในหลักการพิจารณาและพิพากษาคดีตามหลักการทางกฎหมาย โดยไม่ถูกรบงการจากปัจจัยทางการเมืองหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ซึ่งเห็นได้ชัดจากคดี *The Republic of Fiji Islands v Prasad* ที่แม้ว่าในช่วงเวลานั้นศาลจะถูกล่งอำนาจโดยรัฐบาลชั่วคราวได้ประกาศยกเลิกศาลสูงสุด (Supreme Court) ซึ่งเดิมเป็นศาลชั้นสุดท้าย ทำให้ศาลของสาธารณรัฐฟีจีเหลือเพียง 2 ชั้นศาล ได้แก่ ศาลไฮคอร์ต (High Court) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นสุดท้ายในขณะนั้น แต่ก็ไม่อาจรบงการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาล โดยศาลของสาธารณรัฐฟีจีทั้ง 2 ชั้นศาลได้พิพากษาปฏิเสธการรัฐประหารทั้ง 2 ครั้ง ทั้งการรัฐประหารที่ถูกดำเนินคดีและลงโทษในครั้งนี้และการรัฐประหารขออนที่คณะรัฐประหารเป็นผู้ดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารที่ถูกดำเนินคดีและลงโทษในครั้งนี้

การยื่นหยุดปฏิเสธรัฐประหารในช่วง ค.ศ.2000 ของศาลนี้ทำให้ประเทศสาธารณรัฐฟีจีกลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ใช้รัฐธรรมนูญ 1997 ซึ่งเป็นฉบับเดิมก่อนที่จะมีการรัฐประหาร และจัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับนั้น แต่การเป็นเช่นนี้เกิดขึ้นได้ เพราะรัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เควส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้มี

¹⁰⁸ Republic of Fiji Islands v Prasad [2001] FJCA 2; Abu0078.2000s

อำนาจอยู่ในขณะนั้นยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล แต่ก็เป็นการปฏิบัติตามคำพิพากษาเพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เควส (Laisenia Qarase) เป็นนายกรัฐมนตรีได้ยอมรับคำพิพากษาในสิ่งที่ว่า การประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 นั้นชอบไม่ด้วยกฎหมาย ส่งผลให้รัฐธรรมนูญ 1997 ยังคงเป็นกฎหมายสูงสุดของสาธารณรัฐฟีจี แต่ในส่วนที่ศาลปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 ซึ่งหมายความว่า รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีมาเฮนดรา ชาตรีย์ (Mahendra Chaudhry) ยังคงเป็นรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ได้ถูกล้มล้างโดยการรัฐประหารแต่อย่างใดนั้น รัฐบาลพลเรือนชั่วคราว โดยมีเลซาเนีย เควส (Laisenia Qarase) ไม่ได้ปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยได้ใช้วิธีการจัดการเลือกตั้งใหม่ตามรัฐธรรมนูญ 1997 แทน¹⁰⁹

ศาลของสาธารณรัฐฟีจีเป็นศาลที่ยืนหยัดในหลักการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมาโดยตลอด นอกจากการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2000 ที่ได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศาลของสาธารณรัฐฟีจียังได้มีการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีอีก 2 ครั้งด้วยกัน คือ การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.1987 และการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2006 การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.1987 นั้น ศาลได้ปฏิเสธการรัฐประหารไว้ในคดี Bavadra V Attorney-General โดยศาลได้มีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ.1987 โดยนายพลซิติเวนี ราบูกา (Sitiveni Rabuka) ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คำพิพากษานี้ของศาลทำให้เกิดการเจรจาและจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ แม้ว่าต่อมา นายพลซิติเวนี ราบูกา (Sitiveni Rabuka) จะกระทำการรัฐประหารซ้ำ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1970 และประกาศให้ฟีจีเป็นสาธารณรัฐก็ตาม แต่อย่างน้อยศาลของสาธารณรัฐฟีจีก็ได้ยืนหยัดในหลักการและปฏิเสธการรัฐประหารในคดีที่ได้ขึ้นสู่ศาล¹¹⁰ ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารซ้ำ ผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งหมดได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อเป็นการตอบโต้คณะรัฐประหารและยืนยันทันการไม่ยอมรับและปฏิเสธการรัฐประหาร¹¹¹ ส่วนการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟีจีใน ค.ศ.2006 นั้น ศาลได้ปฏิเสธการรัฐประหารไว้ในคดี Qarase v Bainimarama ในชั้นศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) โดยศาลได้มีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ.2006 โดยนายพลแฟรงค์ ไบนิมารามา (Frank Bainimarama) ที่ต่อมาประธานาธิบดีโจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa Iloilo) ได้ออกรัฐกฤษฎีกานิรโทษกรรมให้กับการรัฐประหารในครั้งนี้แล้ว และรัฐบาลชั่วคราวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ใช้วิธีการเลือกตั้งเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาในครั้งนี้ คำพิพากษานี้ของศาลทำให้ประธานาธิบดีโจเซฟา ไอลอยโล่ (Josefa

¹⁰⁹ ปิยบุตร แสงกนกกุล, ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร, หน้า 117.

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105-106.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

Ililo) ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1997 และตั้งตนเองขึ้นเป็นประมุขของสาธารณรัฐฟิจิ พร้อมทั้งปลดผู้พิพากษาออกจากตำแหน่งทั้งหมด¹¹²

จากการพิจารณาผลของคำพิพากษาของศาลของสาธารณรัฐฟิจิที่ได้ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนั้นจะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมีเพียงแค่ครั้งเดียวที่คณะรัฐประหารได้ยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล คือ การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.2000 ที่รัฐบาลพลเรือนที่ได้รับการโอนอำนาจจากคณะรัฐประหารได้ยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษาในบางส่วน ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารไม่ถูกยกเลิก และมีการจัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับนั้น แต่ในการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.1987 และการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.2006 ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหารไม่ยอมรับคำพิพากษาของศาลและได้ตอบโต้โดยการกระทำการรัฐประหารซ้ำและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่เดิม นอกจากนี้ ภายหลังจากที่เกิดการรัฐประหารซ้ำ ในกรณีการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.1987 ผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งหมดได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อตอบโต้คณะรัฐประหาร ส่วนในกรณีการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิจิใน ค.ศ.2006 คณะรัฐประหารได้ปลดผู้พิพากษาออกจากตำแหน่งทั้งหมด¹¹³ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารของศาลที่ได้แสดงออกในคำพิพากษาไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไป และการยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นขึ้นอยู่กับคณะรัฐประหาร หากคณะรัฐประหารไม่ยอมรับหรือไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลก็ไม่สามารถบังคับให้คณะรัฐประหารปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ เนื่องจาก คณะรัฐประหารเป็นผู้มีอำนาจตามความเป็นจริง กล่าวคือ คณะรัฐประหารมีกองกำลังและอาวุธ ซึ่งคำพิพากษาย่อมไม่สามารถสู้ได้และผู้พิพากษาตอบโต้ได้แค่เพียงการตอบโต้เชิงสัญลักษณ์โดยการลาออกจากตำแหน่งเท่านั้น อีกทั้งการพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนอกจากอาจจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว ยังอาจทำให้ผู้พิพากษาถูกปลดออกจากตำแหน่งอีกด้วย

¹¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 112-116.

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117 และ 122-123.

5.2.5 สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะ
รัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร
ตารางที่ 5 สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารใน
ต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร

หัวข้อ / วิธีการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	ออกกฎหมาย พิเศษเพื่อ ดำเนินคดีกับ คณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐ เกาหลี)	ยกเลิกบทบัญญัติ นิรโทษกรรมการ กระทำความผิด ของคณะ รัฐประหาร โดย การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญและ ผ่านการลง ประชามติโดย ประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)	ศาลตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษ กรรมนั้นขัดต่อ รัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐ บรูไนดารุสซาลาม)	ศาลไม่ยอมรับ การรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)
ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	- ศาลรัฐธรรมนูญ - ประชาชนชาว สาธารณรัฐเกาหลี	- นักการเมือง (รัฐบาลสมัย ประธานาธิบดีอับ ดุลเลาะห์ กุล (Abdullah Gul) และ ประธานาธิบดีเร เจป ไตยิป แอร์โด อัน (Recep Tayyip Erdogan) ในขณะที่ยังดำรง	- กระแสโลกาภิ วัตน์ (globalization) (ศาลสิทธิ มนุษยชนระหว่าง รัฐอเมริกา (Inter- American Court of Human Rights)) - ศาลยุติธรรม	- ศาลยุติธรรม - นักการเมือง (คณะรัฐประหาร ที่กระทำการ รัฐประหารซ้อน)

		ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี) - ประชาชนชาว สาธารณรัฐตุรกี		
ปัจจัยสนับสนุน ที่ทำให้เกิดการ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	- นักการเมือง (รัฐบาลสมัย ประธานาธิบดีคิม ยอง ซัม (Kim Young Sam)) - กระแสโลกาภิ วัตน์ (globalization) - ศาลยุติธรรม	- ศาลยุติธรรม - กระแสโลกาภิ วัตน์ (globalization)	- นักการเมือง - ประชาชนชาว สาธารณรัฐบูร์พา อูรุกวัย	- ประชาชนชาว สาธารณรัฐฟีจี
ผลของการ ดำเนินคดีและ การลงโทษ คณะ รัฐประหาร	สาธารณรัฐเกาหลี ได้เปลี่ยนผ่านจาก การปกครอง ระบอบเผด็จการที่ ถูกครอบงำโดย คณะรัฐประหาร เป็นการปกครอง ในระบอบ ประชาธิปไตยได้ อย่างมั่นคงและ พัฒนาอย่าง ต่อเนื่องจนถึง พ.ศ.2563 โดยที่ ไม่เกิดการ รัฐประหารเพื่อ พยายามกลับไปสู่	สาธารณรัฐตุรกีได้ พัฒนา ประชาธิปไตยใน ประเทศอย่าง ต่อเนื่อง ลัทธิเค มาลและกองทัพ ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจ เก่าที่เป็นคณะ บุคคลที่กระทำ การรัฐประหารใน อดีตไม่สามารถ ครอบงำการเมือง การปกครองของ สาธารณรัฐตุรกีได้ เช่นในอดีต และ สาธารณรัฐตุรกีไม่	การดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหารในครั้ง นี้ไม่ได้ส่งผล โดยตรงกับการ เปลี่ยนแปลงทาง การเมืองใน สาธารณรัฐบูร์พา อูรุกวัย แต่ใน พ.ศ.2563 ประชาชนชาว สาธารณรัฐบูร์พา อูรุกวัยได้เรียนรู้ และจดจำ เหตุการณ์อัน เลวร้ายในช่วงที่	การดำเนินคดี และการลงโทษ คณะรัฐประหาร ในครั้งนี้ไม่ได้ ส่งผลโดยตรงกับ การเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองใน สาธารณรัฐฟีจี เนื่องจาก คณะ รัฐประหารที่ถูก ดำเนินคดีและ ลงโทษในครั้งนี้ ได้ถูกรัฐประหาร ซ้อนไปแล้วก่อน หน้าที่จะถูก ดำเนินคดีและ

	<p>การปกครอง ระบอบเผด็จการที่ ถูกครอบงำโดย คณะรัฐประหาร อีก</p>	<p>มีการรัฐประหารที่ ประสบ ความสำเร็จอีก</p>	<p>ถูกปกครองโดย รัฐบาลเผด็จการ รวมทั้งตระหนักได้ ว่า การที่มีการ รัฐประหารแล้ว คณะรัฐประหาร เข้ามาบริหาร ประเทศในระบอบ เผด็จการนั้นไม่ ช่วยแก้ไขปัญหา และยังเป็นการ สร้างปัญหาต่าง ๆ อีกด้วย โดยมีการ ละเมิดสิทธิ มนุษยชนเป็น จำนวนมาก ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ในประเทศ ประชาชนใน ประเทศไม่ยอมรับ และไม่ต้องการ การแก้ไขปัญหา โดยการ รัฐประหารซึ่งจะ นำมาสู่การ ปกครองใน ระบอบเผด็จการ โดยคณะ รัฐประหาร ทำให้</p>	<p>ลงโทษ แต่ศาล ของสาธารณรัฐ พิจิตได้ปฏิเสธการ รัฐประหาร ในช่วง ค.ศ.2000 ทั้งการ รัฐประหารและ การรัฐประหาร ซ้อน และปฏิเสธ การประกาศ ยกเลิก รัฐธรรมนูญที่ใช้ อยู่ในขณะนั้น ของคณะ รัฐประหารที่ กระทำการ รัฐประหารซ้อน ในอีกคดีหนึ่ง ส่งผลทำให้ต่อมา สาธารณรัฐพิจิตได้ กลับสู่การ ปกครองใน ระบอบ ประชาธิปไตย ใช้ รัฐธรรมนูญ 1997 ซึ่งเป็น ฉบับเดิมก่อนที่ จะมีการ รัฐประหาร และ</p>
--	---	--	--	---

			<p>ใน พ.ศ.2563 กองทัพไม่สามารถ อ้างความชอบ ธรรมในการ รัฐประหารได้ ดังเช่นในอดีต</p>	<p>มีการจัดการ เลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญฉบับ นั้น แต่ก็ไม่ได้ทำ ให้สาธารณรัฐพิจิ มีการปกครองใน ระบอบ ประชาธิปไตย อย่างแท้จริง โดย คณะรัฐประหาร และกองทัพยังมี อำนาจครอบงำ รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง และ ยังคงเกิดการ รัฐประหารที่ ประสบ ความสำเร็จ หลังจากนั้น ต่อมา</p>
<p>หมายเหตุ</p>	<p>การดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหารในครั้ง นี้เป็นการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร ภายหลังจากที่ คณะรัฐประหาร</p>	<p>การดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหารในครั้ง นี้เป็นการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร ภายหลังจากที่ คณะรัฐประหาร</p>	<p>การดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหารในครั้ง นี้เป็นการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร ภายหลังจากที่ คณะรัฐประหาร</p>	<p>การดำเนินคดี และลงโทษคณะ รัฐประหารใน ครั้งนี้เป็นการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร ภายหลังจากที่ รัฐประหารทันที</p>

<p>หมดอำนาจ โดยเป็นการลงโทษรัฐประหารเมื่อ ค.ศ.1979 ส่วนศาลได้มีคำพิพากษาคัดสินว่าจำเลยมีความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อ ค.ศ. 1997 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารประมาณ 18 ปี</p>	<p>หมดอำนาจ โดยเป็นการลงโทษรัฐประหารเมื่อ ค.ศ.1980 ส่วนศาลได้มีคำพิพากษาคัดสินว่าจำเลยมีความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อ ค.ศ.2014 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารประมาณ 34 ปี</p>	<p>หมดอำนาจ โดยเป็นการลงโทษรัฐประหารเมื่อ ค.ศ.1973 ส่วนศาลได้มีคำพิพากษาคัดสินว่าจำเลยมีความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อ ค.ศ.2010 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารประมาณ 37 ปี</p>	<p>แต่เป็นระยะเวลาภายหลังจากที่คณะรัฐประหารในครั้งนั้นถูกกระทำการรัฐประหารซ้อน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารซ้อนเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่า</p>
---	--	--	---

5.3 วิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

จากการศึกษาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า แม้ว่าการกระทำความผิดของคณะรัฐประหารจะเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยใช้กองกำลังทหารติดอาวุธ เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการที่ได้มาโดยชอบตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่คณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดี ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานเป็นกบฏ และไม่เคยได้รับโทษในความผิดดังกล่าวสักครั้ง โดยมีผู้ฟ้องผู้กระทำการรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งทำให้ศาลได้มีโอกาสพิจารณาคดีคณะรัฐประหารใน

ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน¹¹⁴ แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องทั้งหมด¹¹⁵ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1. ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้อง จึงยกฟ้อง¹¹⁶ และ 2. แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง จึงยกฟ้องเช่นกัน¹¹⁷ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องทั้ง 4 ครั้งนี้เป็นกรณียกฟ้องในชั้นรับคำฟ้องทั้งสิ้น ศาลจึงยังไม่เคยได้พิจารณาและพิพากษาในเนื้อหาของคดีสักครั้ง การที่การรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่าเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และคณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัตินี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการรัฐประหารบ่อยครั้งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ทำให้การเมืองการปกครองในประเทศถูกแทรกแซงโดยคณะรัฐประหารและพวกหรือการปกครองถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารและพวกอยู่เสมอตั้งแต่ออดีตจนถึง พ.ศ.2563

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำลงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งใช้ในการเปลี่ยนผ่านการปกครองจากระบอบเผด็จการที่ถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการเปลี่ยนผ่านการปกครองจากระบอบเผด็จการที่ถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางการเมือง¹¹⁸ ในการวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹⁴ ครั้งที่ 1. การฟ้องคณะรัฐประหาร นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 2. การฟ้องคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 3. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ครั้งที่ 4. การฟ้องคณะรัฐประหารในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2

¹¹⁵ ครั้งที่ 1. คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1295/2515

ครั้งที่ 2. คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีหมายเลขแดงที่ 7841/2553

ครั้งที่ 3. คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ อ.1591/2557

ครั้งที่ 4. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2516

¹¹⁶ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3

¹¹⁷ การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4

¹¹⁸ วิเชียร อินทะสี, “สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค”, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร: 69.

ปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย จึงต้องพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ทั้งปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมือง ประกอบกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร ซึ่งแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศที่สอดคล้องกับความเห็นต่อคำพิพากษาและแนวทางในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ซึ่งได้แก่ ความเห็นของผู้พิพากษาและตุลาการ ความเห็นของนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และความเห็นของนักการเมืองในประเทศไทย พร้อมทั้งนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีคณะรัฐประหารมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย และแนวทางการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารที่เหมาะสมที่สุดจะนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

5.3.1 เหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

บทบัญญัติกฎหมายอาญาทุกบทบัญญัติในประเทศไทยที่กำหนดให้ประชาชนชาวไทยกระทำการหรือห้ามมิให้กระทำการบางประการได้มีการพิจารณาแล้วว่า การกระทำที่นำมาบัญญัติในกฎหมายอาญานั้นเป็นการกระทำที่มีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ ของประชาชน มิเช่นนั้นจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในประเทศ หากมีผู้กระทำความผิดตามที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา การกระทำดังกล่าวนั้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในประเทศบางประการ และผู้ที่กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนโทษจะสูงเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลงและการกระทำความผิดนั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมมากน้อยเพียงใด¹¹⁹

ความผิดฐานเป็นกบฏเป็นฐานความผิดที่มีมาตั้งแต่อดีต เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองหรือผู้ปกครอง โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

¹¹⁹ คณิต ฌ นคร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ อ่างถึงใน สมัญญา รัตนนทร์, “การนิรโทษกรรมทางการเมืองในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของไทย หลัง พ.ศ. 2535”, หน้า 45.

นั้นไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมกำหนดไว้ แต่เป็นการแย่งชิงอำนาจปกครองจากผู้ที่มีอำนาจปกครองเดิมและตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ ซึ่งเรียกว่า การปฏิวัติหรือการรัฐประหาร หากสังคมยอมให้เกิดการแย่งชิงอำนาจปกครองในลักษณะเช่นนี้ได้อย่างอิสระ จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและไม่มั่นคง ดังนั้น สังคมจึงไม่ยอมรับการปฏิวัติหรือการรัฐประหาร โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำดังกล่าวนั้นเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานนี้ไว้อย่างรุนแรง¹²⁰ ใน พ.ศ.2563 บทบัญญัตินี้อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นที่มาของกฎหมายและหลักแห่งการปกครองราชอาณาจักร โดยจัดระเบียบการปกครองประเทศ กำหนดรูปแบบและระบอบการปกครองของประเทศ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร¹²¹ อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐที่จะใช้บังคับบัญชาภายในประเทศ¹²² รวมถึงราชอาณาจักรและส่วนใดแห่งราชอาณาจักร

ความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ คุ้มครองอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศ และคุ้มครองราชอาณาจักรหรืออำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร รวมถึงคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

หากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ ย่อมจะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรในประการสำคัญ และกระทบกระเทือนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยิ่งไปกว่านั้นหากการกระทำผิดตามมาตรานี้ได้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ แล้วการกระทำผิดดังกล่าวได้รับการยอมรับว่า การกระทำผิดเช่นนั้นเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ ผู้กระทำผิดดังกล่าวไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งยังได้รับการยอมรับว่า เป็นรัฐอธิปไตยผู้มีอำนาจปกครองจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมยอมรับการรัฐประหารที่เป็นการให้ทหารหรือกองทัพเข้ามา

¹²⁰ พชระ ลีสุทธิพรชัย, “วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์”, หน้า 2.

¹²¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, รัฐธรรมนูญ

¹²² พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, อธิปไตย

แทรกแซงการเมืองการปกครองในประเทศ โดยการใช้กำลังในการยึดอำนาจและเข้ามาบริหารประเทศไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ซึ่งขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ การปกครองประเทศโดยคณะรัฐประหารหรือพวกภายหลังที่ได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จเป็นการปกครองในระบอบเผด็จการ ซึ่งมักจะเกิดการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

การลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดเป็นสามัญสำนึกของมนุษย์ที่ว่า เมื่อบุคคลใดกระทำความผิด บุคคลนั้นก็ต้องได้รับโทษ โดยเป็นความรู้สึกร่วมกัน (Collective sentiment) ของคนในสังคมที่มีมาตั้งแต่สังคมดั้งเดิมในทุกระบบกฎหมาย แม้ว่าวิธีการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้นจะมีพัฒนาการและแตกต่างกันในแต่ละสังคมในแต่ละยุคสมัย¹²³ โดยขึ้นอยู่กับทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่ส่งผลต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กับผู้ที่กระทำความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายมาตรานี้ นั้นสอดคล้องตามทฤษฎีวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาหลัก ๆ ที่ใช้มาตั้งแต่อดีตและยังคงผสมผสานอยู่ในวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาใน พ.ศ.2563 ทั้ง 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory)

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะเป็นการแก้แค้นทดแทนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อทั้งผู้เสียหายและสังคม ซึ่งความต้องการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำและความต้องการที่จะได้รับความยุติธรรมเป็นสัญชาตญาณที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน หากปล่อยให้คณะรัฐประหารผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถออกกฎหมายเพื่อยกเว้นความผิดตนเอง ทำให้ไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติได้ ซึ่งไม่มีและไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ในการณีความผิดอื่น ๆ กล่าวคือ นอกจากกรณีที่มีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษอยู่ก่อนแล้ว ผู้กระทำความผิดกฎหมายในทุกฐานความผิดเป็นผู้กระทำผิดและต้องได้รับโทษจากการกระทำผิดนั้นตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น กรณีที่บุคคลฆ่าคนตาย บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายและต้องระวางโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288¹²⁴ ซึ่งวางหลักว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี หากบุคคลนั้นจะออกกฎหมายเพื่อยกเว้นความผิด

¹²³ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, แนวคิดเกี่ยวกับดุลยพินิจในการลงโทษ รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, หน้า 195.

¹²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุก ตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

เพื่อให้ตนไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติจากการกระทำนั้น บุคคลทุกคนย่อมเห็นพ้องต้องกันว่า ไม่สามารถกระทำได้ เมื่อเปลี่ยนข้อเท็จจริงเป็นคณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหาร บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏและต้องระวางโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การที่คณะรัฐประหารออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองและพวกก็ไม่แตกต่างจากกรณีบุคคลที่ฆ่าผู้อื่นในตัวอย่างข้างต้น หากมองว่า สามารถกระทำได้ย่อมเป็นการไม่ยุติธรรมและไม่ถูกต้องอย่างสิ้นเชิง เป็นการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 รัฐธรรมนูญ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในประเทศ และอาจเกิดความวุ่นวายจากการที่ผู้เสียหายและสังคมออกมาเรียกร้องความยุติธรรมอีกด้วย¹²⁵

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นการข่มขู่ยับยั้งใน 2 รูปแบบ คือ 1. การข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) เพื่อให้ตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษเช็ดหลาบกับโทษที่ได้รับสำหรับการกระทำความผิดครั้งนี้ และรู้สึกเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับสำหรับการกระทำความผิดเช่นนี้อีกในอนาคต ส่งผลเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต และ 2. การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างว่า ผู้ที่กระทำความผิดเช่นนี้จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่งผลเป็นการข่มขู่บุคคลอื่นในสังคมให้เกรงกลัวและยับยั้งให้คนในสังคมไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้น¹²⁶ นายสมบัติ บุญงามอนงค์ ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า คณะรัฐประหารควรถูกลงโทษในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นความผิดฐานกบฏ ซึ่งเป็นความผิดต่อประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏนั้นจะเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลงเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนในสังคม และเป็นการปรามผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเช่นนี้ในอนาคตเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะนี้ซ้ำอีกในอนาคต นางสาวศศิภา พลฤษญาจันทร์ เห็นเช่นเดียวกันว่า ตัวยับยั้งกฎหมายอาญาเองนั้นไม่สามารถห้ามบุคคลมิให้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ แต่จะต้องประกอบกับการบังคับใช้บทบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ การลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

¹²⁵ อุทิศ สุภาพ, “มุมมองเกี่ยวกับ ทฤษฎีวิวัฒนาการลงโทษทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... (กฎหมายชะลอการฟ้อง) (1),” เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_181410.

¹²⁶ อุทิศ สุภาพ, “มุมมองเกี่ยวกับ ทฤษฎีวิวัฒนาการลงโทษทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... (กฎหมายชะลอการฟ้อง) (1),” เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_181410. และ นัทธี จิตสว่าง, “วิวัฒนาการในการลงโทษ,” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>.

113 จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในสิ่งที่ตนได้กระทำ สังคมได้เรียนรู้ว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดไม่สามารถกระทำได้ และผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเช่นนี้ในอนาคตจะเกรงกลัวโทษที่จะต้องได้รับหากกระทำความผิดเช่นนี้

เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (Ray Jeffery) ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อจะให้การข่มขู่ยับยั้งได้ผล การลงโทษนั้นจะต้องมีความแน่นอน คือ ผู้กระทำความผิดทุกคนได้รับโทษอย่างแน่นอน มีความรวดเร็ว คือ ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจากการกระทำของตนทันที มีความเสมอภาค คือ ผู้กระทำความผิดทุกคนได้รับโทษโดยไม่มีข้อยกเว้นเป็นกรณีพิเศษหรือไม่สามารถหาหนทางที่จะหลีกเลี่ยงการรับโทษได้ในทุกกรณี และมีบทลงโทษที่เหมาะสม คือ โทษที่ลงแก่ผู้ที่กระทำความผิดได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง¹²⁷ ดังนั้น การที่จะข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดทุกคนที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่สำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำหรือไม่ ซึ่งรองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลปะกุล เห็นว่า การดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำการรัฐประหารเฉพาะกรณีที่กระทำความผิดไม่สำเร็จเท่านั้นทำให้เกิดปรากฏการณ์ “แพ้เป็นโจร ชนะเป็นเจ้า”¹²⁸ หลังจกที่เกิดการกระทำความผิด จะต้องมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในทันที โดยไม่ยอมรับการกระทำความผิดและไม่ยอมรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิด จะต้องไม่มีการนิรโทษกรรมหรือไม่ยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ และจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ โดยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ เห็นว่า คณะรัฐประหารสมควรได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ และไม่ควรมีการอภัยโทษ นิรโทษกรรม หรือล้างมลทินให้กับคณะรัฐประหารไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตาม เพื่อแก้ไขปัญหาการรัฐประหารอย่างเด็ดขาด¹²⁹

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ในแง่ที่ว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำ

¹²⁷ นที จิตสง่า, “วัตถุประสงค์ในการลงโทษ,” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://www.gotoknow.org/posts/454719>.

¹²⁸ ประชาไทย, “รายงานเสวนา นิติรัฐกับรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563, แหล่งที่มา:

<https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

¹²⁹ นันทวัฒน์ บรมานันท์, “อย่างนี้ถึงจะเรียกตุลาการภิวัตน์!!!,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1406>. นันทวัฒน์ บรมานันท์, “โอกาสที่จะปฏิเสธการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1677>. และ นันทวัฒน์ บรมานันท์, “50 ปีของการยอมรับอำนาจรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1716>.

ความผิดตัดสินใจกระทำความผิดเสียก่อน เพื่อที่จะได้สามารถแก้ไขสาเหตุอันเป็นต้นเหตุของการกระทำความผิดนั้นได้ ซึ่งการที่ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้กระทำความผิดถูกหลอหลอมจากสังคม สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ ทำให้มีทัศนคติความเชื่อที่ทำให้คิดและตัดสินใจลงมือกระทำความผิด การที่ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยถูกดำเนินคดีและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ผู้กระทำความผิดและผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดมีทัศนคติความเชื่อที่ว่า การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏนั้นไม่เป็นความผิด หรือแม้ว่าจะจะเป็นความผิด แต่หากมีความจำเป็นหรือเหตุผลอันชอบธรรมก็สามารถกระทำได้ หรือแม้ว่าจะกระทำความผิดเช่นนั้น ก็จะไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดกล้าตัดสินใจที่จะกระทำความผิด¹³⁰ ทำให้เกิดการรัฐประหารซึ่งเป็นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประเทศไทย การดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานนี้จะทำให้ทัศนคติความเชื่อของผู้กระทำความผิด ผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิด และประชาชนในสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ เข้าใจว่า การรัฐประหารเป็นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ไม่สามารถกระทำได้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ไม่มีความชอบธรรมสำหรับการกระทำความผิด และผู้ที่กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในทุกกรณีอย่างไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ผู้ที่กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด กลับตัวเป็นคนดีและไม่กลับไปกระทำความผิดอีกได้ ผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดในอนาคตตัดสินใจไม่กระทำในสิ่งที่เป็นความผิดซึ่งรู้ว่า หากกระทำ จะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่มีข้อยกเว้น และประชาชนในสังคมไม่ยอมรับและร่วมกันต่อต้านหากเกิดการรัฐประหารในอนาคต¹³¹

นอกจากนั้น การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ยังเป็นการคุ้มครองสังคม โดยเป็นวิธีการตัดโอกาสกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำ เพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากผู้กระทำความผิดอีกด้วย¹³² เมื่อพิจารณาถึงโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดฐานเป็นกบฏ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นได้วางหลักไว้ว่า ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่า ระวังโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมาย

¹³⁰ นที จิตสง่า, “วัดอุประสงคในการลงโทษ,” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://www.gotoknow.org/posts/454719>.

¹³¹ Sue Titus Reid, *Crime and Criminology*, 9th ed. (Boston: McGraw-Hill, 2000), p. 66.

¹³² อุทิศ สุภาพ, “มุมมองเกี่ยวกับ ทฤษฎีวัดอุประสงคการลงโทษทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... (กฎหมายชะลอการฟ้อง) (1),” เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

https://www.matichon.co.th/columnists/news_181410.

อาญา มาตรา 113 นี้เป็นโทษขั้นสูงสุด 2 โทษจากทั้งหมด 5 โทษที่มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18¹³³ และโทษสูงสุดทั้ง 2 โทษนี้เป็นโทษที่ตัดโอกาสกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด โดยการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ไม่ว่าจะเป็โทษประหารชีวิตที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสมีชีวิตอีกต่อไป หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกตลอดชีวิต เนื่องจาก ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดที่ร้ายแรง กระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรในประการสำคัญ กระทบกระเทือนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ และผู้ที่กระทำความผิดตามมาตรานี้มักเป็นผู้ที่มีอำนาจอย่างมากในสังคม หากปล่อยให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในสังคมต่อไปหรือกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง อาจเกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต ซึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทยก็ปรากฏให้เห็นแล้วว่า ผู้ที่กระทำการรัฐประหารมักจะเป็นบุคคลเดิมหรือกลุ่มเดิม เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏนี้มักจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในสังคมและเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะกระทำความผิดในระดับนี้ ซึ่งที่ผ่านมาผู้ที่กระทำการรัฐประหารในประเทศไทยมักจะเป็นกองทัพหรือทหารที่มีกองกำลังและอาวุธ

อนึ่ง อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) ยังได้กล่าวไว้ว่า หากสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดเท่ากับว่า สังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดนั้นทางอ้อมอีกด้วย¹³⁴ กล่าวคือ หากไม่มีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เท่ากับว่า เป็นการยอมรับการรัฐประหารและเป็นการสนับสนุนการรัฐประหารทางอ้อม ทำให้คณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารซึ่งเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถกระทำความผิดได้สำเร็จ ตั้งตนเป็นรัฐอธิปัตย์ผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และปกครองประเทศหรือตั้งพวกของตนให้เป็นผู้ปกครองประเทศแทนรัฐบาลเดิมที่ได้ถูกล้มล้าง อีกทั้งเป็นการสร้างวัฒนธรรมการยอมรับให้คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารเพื่อเข้ามาแทรกแซงการเมืองการ

¹³³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน”

¹³⁴ อุททิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525), หน้า 20.

ปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศ ส่งผลให้ที่ผ่านมาเกิดการรัฐประหารมาโดยตลอด และอาจเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต

5.3.2 วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงอันเป็นเหตุผลที่ศาลไต่สวนฟ้องในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นกรณีที่มีการฟ้องและมีคำพิพากษาคดีภายหลังจากที่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารแล้ว¹³⁵

ในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 ศาลได้มีคำพิพากษาให้ยกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยในนามของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินได้เป็นผลสำเร็จ หลังจากนั้นได้กระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร ในทางตุลาการ และการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ซึ่งในการนี้ต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ในมาตรา 37¹³⁶

¹³⁵ การฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 โจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2550 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2553 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 โจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 และศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2561 ส่วนบทบัญญัตินิรโทษกรรมการรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่มีการฟ้องและมีคำพิพากษาคดี และการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 โจทก์ได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่มีการฟ้องและมีคำพิพากษาคดีเช่นกัน

¹³⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 “บรรดาการกระทำทั้งหลาย ซึ่งได้กระทำให้เนื่องในการยึด และควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ของหัวหน้า และคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมตลอดทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่เป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ

และมาตรา 36¹³⁷ ดังนั้น การกระทำของจำเลยหากจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือผิดกฎหมายอาญามาตราใด ก็ให้ผู้กระทำ พ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัติดังกล่าว คดีจึงไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องว่า การกระทำของจำเลยจะมีมูลความผิดตามบทมาตราที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ ซึ่งคำพิพากษายกฟ้องและ เหตุผลในการยกฟ้องของคำพิพากษานี้เป็นไปตามคำพิพากษาที่ศาลฎีกาเคยวางบรรทัดฐานไว้ในคำ พิพากษาฎีกาที่ 1874/2492¹³⁸ ซึ่งวางหลักว่า แม้ว่าจำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง แต่การกระทำ นั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหาร และจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ซึ่งการกระทำของ จำเลยอยู่ในข่ายที่ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ดังนั้น ศาลจึงยกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก แม้การกระทำของจำเลยทั้งสองมีความผิด และมีโทษ แต่มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ.2490 แล้ว จำเลยจึงพ้น จากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

ส่วนในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งล่าสุด ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า สภาพความเป็น รัฐของรัฐใดรัฐหนึ่งจะต้องประกอบไปด้วยดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน และมีประชากรอาศัยอยู่ใน ดินแดนนั้น โดยมีรัฐบาลปกครอง และมีอธิปไตยเป็นของตนเอง ประการสำคัญการตีความกฎหมาย ต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ และต้องเป็นการตีความในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อน หรือหลังวันดังกล่าวนั้น หากการกระทำนั้น ผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง”

¹³⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ได้ประกาศ หรือสั่งไว้ ในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวัน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใด และไม่ว่าจะประกาศ หรือสั่ง ให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทาง ตุลาการ ให้มีผลใช้บังคับต่อไป และให้ถือว่า ประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ หรือคำสั่งนั้น ไม่ว่าการปฏิบัติตาม ประกาศ หรือคำสั่งนั้น จะกระทำก่อน หรือหลัง วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นประกาศหรือคำสั่ง หรือการปฏิบัติ ที่ชอบด้วย กฎหมาย และชอบด้วยรัฐธรรมนูญ”

¹³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492 “...จำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการ กระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง...จริงอยู่การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นการทงองอาจไม่มีความยำเกรงต่อผู้บังคับบัญชาและ เป็นการให้เสื่อมวินัยทหารอย่างที่ศาลมณฑลทหารบกที่ 4 วินิจฉัยมา แต่เมื่อได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ไม่ประสงค์เอาโทษแก่บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ เนื่องในการกระทำรัฐประหาร...แต่การ กระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหารและจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ดังนั้น การกระทำของจำเลยอยู่ในข่าย พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490...”

แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมืองด้วย มิฉะนั้นสถานะความเป็นชาติบ้านเมืองจะถูกกระทบให้เสียหายไปเพราะไม่มีอธิปไตยอยู่ครบถ้วน เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติยึดอำนาจจากการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลรักษาการได้อย่างเบ็ดเสร็จ และประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะรัฐมนตรี และวุฒิสภาสิ้นสุดลง ประเทศไทยในขณะนั้นจึงไม่มีหน่วยงานใดที่จะทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ แต่มีคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาใช้อำนาจรัฐอธิปไตยแทน ซึ่งแม้การได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจหรือไม่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปวาทถกกันในด้านอื่น แต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ยังมีอำนาจในข้อเท็จจริงที่ว่า เป็นคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติโดยควบคุมกลไกและหน่วยงานของรัฐได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ที่บัญญัติโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีสภาพเป็นกฎหมาย ซึ่งมาตรา 48¹³⁹ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของจำเลยทั้ง 5 แล้ว อีกทั้งต่อมาเมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279¹⁴⁰ ก็ยังบัญญัติรับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 ดังนั้น การกระทำของจำเลยตามฟ้องจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ตาม

¹³⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อนหรือหลังวันดังกล่าว นั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง”

¹⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป ตามมาตรา 265 บรรดาสอง ไม่ว่าจะประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่า การนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

มาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 การที่ศาลรับฟ้องไว้เพื่อไต่สวนมูลฟ้องนั้น ไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องหรือต้องวินิจฉัยว่า ฟ้องมีมูลและประทับรับฟ้องไว้พิจารณาก่อนเสมอไปไม่ หากศาลเห็นว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี หรือเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่จำเป็นต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185¹⁴¹ ดังนั้น เมื่อศาลเห็นว่า การกระทำของจำเลย ตามฟ้องพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงดังที่วินิจฉัยไว้ข้างต้น ศาลชอบที่จะยกฟ้องได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องและประทับรับฟ้องก่อน

เมื่อพิจารณาการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้ง 2 ครั้งจะเห็นว่า ศาลไม่เคยวินิจฉัยว่า การรัฐประหารของคณะรัฐประหารเป็นความผิดหรือไม่ โดยใช้คำว่า “แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม” ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายว่า ไม่ว่าจะการรัฐประหารและการกระทำอื่น ๆ ของคณะรัฐประหารจะเป็นการกระทำที่ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 หรือกฎหมายใดหรือไม่ก็ตาม กล่าวคือ การกระทำของคณะรัฐประหารอาจจะเป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ได้ ซึ่งศาลไม่ได้ทำการวินิจฉัย แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องในชั้นรับคำฟ้อง โดยให้เหตุผลว่า “ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” ซึ่งหมายถึง หากการกระทำของคณะรัฐประหารเป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ตาม เช่น การรัฐประหารซึ่งเข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ก็มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมลบล้างความผิดให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารที่ผิดกฎหมายแล้ว ส่งผลให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง เมื่อคณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องและประทับรับฟ้องก่อน จึงพิพากษายกฟ้องของโจทก์

นอกจากนั้น ศาลได้กล่าวในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2561 ว่า “แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ไม่ชอบในลักษณะที่เป็นกฎหมายก็ดี แต่การตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ตามที่กล่าวไปแล้วและต้องเป็นการตีความใน

¹⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 “ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่จำเป็นต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด และไม่มีมีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

ลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมืองด้วย” เป็นการที่ศาลไม่ได้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 นั้นชอบในลักษณะที่เป็นกฎหมายหรือไม่ แต่ศาลตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมือง ศาลจึงยอมรับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ว่า บังคับใช้ได้ และ “แม้การ ได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจหรือไม่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น” เป็นการที่ศาลยอมรับว่า การรัฐประหารนั้นเป็นการได้อำนาจมาโดยวิธีที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย และศาล ไม่รับรองความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจ แต่ให้เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น จากกรณียกฟ้องทั้ง 2 กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า ที่ผ่านมามีศาลยอมรับการรัฐประหารและยอมรับบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร จึงทำให้ไม่สามารถบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารได้ แม้ว่าการ รัฐประหารเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ก็ตาม

ในการวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ก่อนอื่นจึงต้องพิจารณาถึง กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารซึ่งศาลยอมรับและเป็นเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เสียก่อน การนิรโทษกรรม (Amnesty) คือ มาตรการทางกฎหมายที่เป็นการลืมหือการยกโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดในความผิดที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย เป็นการออกกฎหมายภายหลังจากที่มีการกระทำความผิด ซึ่งเป็นเหตุการณ์เฉพาะที่ได้กระทำไปแล้วในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยผู้มีอำนาจ ซึ่งอาจเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารออกกฎหมายนิรโทษกรรมภายหลังจากที่มีการกระทำความผิด โดยมีผลย้อนหลังไปถึงการกระทำความผิด เพื่อให้ลืมหือการกระทำความผิดนั้น โดยยกเว้นความผิด ความรับผิด หรือโทษ ไม่ว่าจะเป็โทษทางอาญา ทางแพ่ง ทางวินัย หรือทางปกครองให้แก่ผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผลทางกฎหมายในความผิดที่ได้กระทำลง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ในบทบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็ระยะเวลาที่กระทำความผิด ผู้กระทำความผิด และลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งอาจเป็การยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษก็ได้¹⁴² ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้ให้ความเห็นว่า

¹⁴² สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*: 419. สิตรา หอสินชัย, “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: ศึกษากรณีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ในประเทศไทย”, หน้า 37-38. และ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 25.

การนิรโทษกรรม (Amnesty) มักจะถูกใช้ภายหลังเหตุการณ์ที่มีความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความวุ่นวายทางการเมือง การทหาร ทางเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เพื่อลบล้างความผิดของการกระทำซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และพยายามทำให้ประชาชนลืมการกระทำผิดที่เกิดขึ้น โดยถือเสมือนว่า ไม่มีการกระทำนั้นเกิดขึ้นเลย¹⁴³

การนิรโทษกรรม (Amnesty) นั้นจะกระทำโดยใช้วิธีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม ซึ่งถือเป็นกฎหมายประเภทหนึ่ง กฎหมายที่แท้จริงจะต้องไม่เป็นไปตามอำเภอใจ โดยปราศจากเหตุผล แต่จะต้องเป็นไปตามหลักการและสอดคล้องกับเหตุผลของวิญญูชน เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมของสังคม¹⁴⁴ สอดคล้องกับที่ซีเซโร (Cicero) ได้กล่าวไว้ว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติ แผ่ซ่านไปในทุกสิ่งทุกอย่าง สม่่าเสมอเป็นนิรันดร์ เป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดหน้าที่ที่จะต้องทำโดยคำสั่งหรือห้ามไม่ให้กระทำความชั่วโดยข้อห้าม เป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่เราจะต้องไม่พยายามที่จะบัญญัติกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายนี้ กฎหมายนี้ไม่อาจถูกตัดทอนแก้ไขหรือเพิกถอนยกเลิกเสียได้ อันที่จริงแล้วไม่ว่าวุฒิสภาหรือประชาชนก็ไม่มีอำนาจที่จะปลดปล่อยเราให้พ้นไปจากข้อบังคับของกฎหมายนี้ และเราไม่จำเป็นต้องพึ่งบุคคลหรือสิ่งอื่นใดนอกจากตัวเราเองที่จะเป็นผู้อธิบายให้เห็นว่ากฎหมายนั้นคืออะไร หรือตีความว่ากฎหมายนั้นมีความหมายอย่างไร กฎหมายนี้ไม่เป็นอย่างหนึ่งที่กรุงโรม และเป็นอีกอย่างหนึ่งที่เอเธนส์ เป็นอย่างหนึ่งในขณะนี้และเป็นอีกอย่างหนึ่งในสมัยอื่น ๆ แต่ยังคงเป็นกฎหมายอันหนึ่งอันเดียวไม่เปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ และผูกพันบังคับทุกชาติ ทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัย”¹⁴⁵ จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ซีเซโร (Cicero) มองว่า กฎหมายที่แท้จริงจะต้องมีเหตุผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติ มนุษย์สามารถรับรู้ได้ด้วยตัวเอง มีความเป็นสากล เหมือนกันในทุกสถานที่ และเป็นนิรันดร์ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่สามารถขัดแย้งกับหลักการของกฎหมายที่แท้จริง หากขัดแย้งกับหลักการดังกล่าวนี้ กฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นไม่มีคุณค่าทางกฎหมายโดยสมบูรณ์¹⁴⁶

¹⁴³ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” *ฉันทิตี*: 5-6.

¹⁴⁴ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

¹⁴⁵ True law is right reason, harmonious with nature, diffused among all, constant, eternal. A law which calls to duty by its commands, and restrains from evil by its prohibition. It is a sacred obligation not to attempt to legislate in contradiction to this law, nor may it derogated from nor abrogated, In deed by neither the Senate nor the people can we be released from this law, nor does it require any but oneself to be its expositor or interpreter, nor is it one law at Rome and another at Athen, one now and another at a time, but one eternal and unchangeable binding all nations through all times.

¹⁴⁶ ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, หน้า 148

กฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกต้องจึงต้องมีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยสอดคล้องกับหลักนิติรัฐ หลักประชาธิปไตย ไม่กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องยอมรับผิด รัฐจะต้องรับประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก และใช้การนิรโทษกรรม (Amnesty) เป็นเพียงเครื่องมือหลักของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) เท่านั้น ไม่ใช่เครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการลบล้างผลของการกระทำความผิดและความรับผิดชอบ¹⁴⁷

หากการนิรโทษกรรม (Amnesty) สามารถทำได้และได้รับการยอมรับในทุกกรณี โดยปราศจากข้อจำกัด อาจนำมาซึ่งการกระทำความผิดเช่นนี้อีกในอนาคต เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดเห็นว่า แม้จะกระทำความผิดก็สามารถได้รับการนิรโทษกรรมได้ในภายหลัง และการนิรโทษกรรมจะช่วยให้ไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องรับผิด¹⁴⁸ การนิรโทษกรรม (Amnesty) ในบางรูปแบบจึงไม่สามารถกระทำได้และไม่สมควรได้รับการยอมรับ เช่น การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเองและพวกในการกระทำความผิดต่าง ๆ ที่ตนและพวกได้กระทำความผิด รวมถึงในบางกรณีที่ว่ากฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารที่ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น อาจจะไม่ได้ออกโดยคณะรัฐประหารเอง แต่ถูกออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร กรณีเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) เช่นกัน เนื่องจาก ฝ่ายนิติบัญญัติอาจตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือถูกครอบงำโดยคณะรัฐประหารที่เป็นผู้แต่งตั้ง ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีเจตจำนงอิสระในการตรากฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัตินี้ก็เป็นผลมาจากการครอบงำของคณะรัฐประหาร และเป็นไปตามความประสงค์ของคณะรัฐประหารเช่นกัน¹⁴⁹

นักปราชญ์โบราณได้กล่าวไว้ว่า การนิรโทษกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำตามหลักที่ว่า “ผู้ใดทำผิด ผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน” หากมีการละเมิดหลักการดังกล่าว จะทำให้หลักการดังกล่าวนั้นเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ประชาชนรู้สึกสับสน ไม่มีหลักการที่จะยึดถือ และในที่สุดอาจนำไปสู่การออกกฎหมายยกเว้นความผิดโดยปราศจากขอบเขต

¹⁴⁷ รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 หน้า 245-246

¹⁴⁸ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 2.

¹⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

ซึ่งเป็นการทำลายหลักการดังกล่าวลงอย่างสิ้นเชิง¹⁵⁰ ส่วนพลาโต (Plato) มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมมนุษย์จากกิเลส โดยหากทำผิดกฎหมาย ก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การปกครองบ้านเมืองควรจะเป็นการปกครองด้วยกฎหมายที่มีเหตุผล ไม่ใช่เป็นไปตามอำเภอใจของผู้ปกครอง (Rule of Law not of Man) ซึ่งกฎหมายนี้จะเป็นสิ่งที่จำกัดอำนาจของผู้ปกครอง¹⁵¹ และคัดค้านการออกกฎหมายนิรโทษกรรม ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้ผู้กระทำผิดพ้นผิด โดยมีคำกล่าวที่ว่า “การทำคามผิดนั้นนับเป็นสิ่งชั่วร้าย แต่ยังคงนับว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายลำดับสอง เพราะสิ่งชั่วร้ายอันดับหนึ่งก็คือ การปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลอยนวล”¹⁵²

เมื่อพิจารณาการนิรโทษกรรม (Amnesty) ในประเทศไทยพบว่า ในประเทศไทยมีการนิรโทษกรรม (Amnesty) ทั้งหมด 24 ครั้ง เป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) โดยผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นทั้งหมด 13 ครั้ง¹⁵³ ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ในกรณีที่คณะรัฐประหารที่ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมความผิดของตนเองและพวก 11 ครั้ง¹⁵⁴ด้วยกัน แสดงให้เห็นว่า การนิรโทษ

¹⁵⁰ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” จุดนิติ: 3.

¹⁵¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 133-134.

¹⁵² กิตติศักดิ์ ปกรติ, “นิรโทษกรรมแก่ผู้ชุมนุมทางการเมือง หรือนิรโทษกรรมนักการเมือง?”, หน้า 7. อ้างถึงใน กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม,” จุดนิติ: 3-4.

¹⁵³ 1. พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พ.ศ.2475

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2476

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

8. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

9. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

10. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

11. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

12. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

13. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹⁵⁴ 1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

กรรม (Amnesty) ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง (Political purpose)¹⁵⁵ และถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการลบล้างความผิดของคณะรัฐประหาร โดยหลังจากที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารมักจะนิรโทษกรรมตนเองและพวก เพื่อให้ตนและพวกพ้นจากความรับผิดหรือไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดที่ได้กระทำลงโดยอ้างเหตุผลว่า แม้ว่าการกระทำที่ได้กระทำลงไปนั้นจะมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดและกำหนดระวางโทษไว้สำหรับการกระทำผิดนั้น แต่การกระทำความผิดในการปฏิบัติหรือรัฐประหารนั้นผู้กระทำความผิดกระทำลงไปด้วยความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ มีความมุ่งหมายเพื่อแก้ไขวิกฤติหรือปัญหาในประเทศ มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนและไม่หวังผลตอบแทน¹⁵⁶ ผู้กระทำความผิดจึงไม่สมควรมีความผิดและไม่สมควรต้องรับโทษในการกระทำความผิดดังกล่าว¹⁵⁷

การนิรโทษกรรม (Amnesty) ที่ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการลบล้างความผิดของคณะรัฐประหารในประเทศไทยนี้เป็นการนิรโทษกรรม (Amnesty) ในรูปแบบที่เรียกว่า การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ซึ่งหมายถึง การออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยที่ผู้ที่มีส่วนในการกระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดของตนเองในขณะที่มีอำนาจ โดยเป็นการนิรโทษกรรมฝ่ายเดียว (One-sided) เพื่อลบล้างความผิดของตนเองและพวก ทำให้ไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องได้รับโทษ ซึ่งเป็นการลบล้างความผิดหรือยกเว้นความรับผิดโดยมิชอบ เนื่องจาก เป็นการปกป้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนจากความยุติธรรม โดยการทำให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความรับผิดในการกระทำความผิดของตน และอาจเป็นการอำพรางการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Human rights abuses) อีกด้วยการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) จึงเป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้องและไม่ใช้กฎหมายที่แท้จริง เนื่องจาก ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายและขัดต่อหลักการทางกฎหมายทุกประการ

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

8. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

9. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

10. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

11. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹⁵⁵ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 29.

¹⁵⁶ สุรพล คงลาภ, “ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย”, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 422-423.

¹⁵⁷ ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์, “ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง”, หน้า 29.

ทั้งเป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) ทำลายแบบแผนและมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ ทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice)¹⁵⁸ และขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propia sua Causa) เนื่องจาก การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองที่ทำให้ตนเองไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษนั้นเสมือนเป็นการตัดสินความผิดที่ตนได้กระทำว่าไม่มีความผิด¹⁵⁹

เมื่อพิจารณาการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารตามสูตรของรั๊ดบรุค (Radbruch Formula; Radbruchsche Formel) ที่กุสตาฟ รั๊ดบรุค (Gustav Radbruch) ได้สร้างเพื่อให้ผู้พิพากษาได้นำไปปรับใช้แก่คดี ซึ่งมีหลักการว่า กรณีที่กฎหมายมีเนื้อหาไม่เป็นธรรม กฎหมายนั้นมีฐานะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้ ส่วนกรณีที่กฎหมายที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมนั้นขัดหรือแย้งต่อความยุติธรรมจนถึงระดับที่ไม่สามารถทนทานได้ กฎหมายนั้นยังคงเป็นกฎหมาย แต่ไม่สามารถบังคับใช้ได้ ไม่ผูกพันบุคคลให้ปฏิบัติตาม และผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดี แต่หากเป็นกรณีที่กฎหมายมีเนื้อหาไม่เป็นธรรมนั้นถูกตราขึ้นโดยที่ไม่ได้มีความพยายามในการแสวงหาความเป็นธรรมอย่างสิ้นเชิง กฎเกณฑ์ดังกล่าวนั้นไม่ถือเป็นกฎหมายเลย และผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดีเช่นกัน¹⁶⁰ พบว่า การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารนั้นมีเนื้อหาไม่เป็นธรรมและถูกตราขึ้นโดยที่ไม่ได้มีความพยายามในการแสวงหาความเป็นธรรมอย่างสิ้นเชิง การนิรโทษกรรมดังกล่าวเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น การนิรโทษกรรมดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นกฎหมายเลย ผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดี และควรจะต้องมีการพิจารณาทบทวนแก้ไข หรือยกเลิกการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ที่ไม่ชอบนี้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลจากความผิดที่กระทำหรือไม่ต้องเข้าสู่การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรม และเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรมในอนาคตอีกด้วย¹⁶¹ ทั้งนี้ศาสตราจารย์กิตติคุณ วิฑิต มันทาภรณ์ ได้กล่าว

¹⁵⁸ Phenyó Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model”, pp. 46-47. รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 หน้า 245-246 และ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

¹⁵⁹ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 64.

¹⁶⁰ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา, หน้า 443.

¹⁶¹ Phenyó Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model”, pp. 46-47. รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม

ว่า ในเวทีสากลต่างชาติดีมีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ของคณะรัฐประหารที่มีมาตั้งแต่อดีตและยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนนายพงศ์เทพ เทพกาญจนา เสนอให้ยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวอาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง¹⁶²

กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยที่เป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ซึ่งเป็นกรณีที่คณะรัฐประหารที่ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้นได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมความผิดของตนเองและพวกทั้งหมัด 11 ครั้ง¹⁶³ ถูกตราขึ้นในรูปแบบการนิรโทษกรรมในพระราชบัญญัติ 7 ครั้ง¹⁶⁴ และในรูปแบบการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 4 ครั้ง¹⁶⁵ ด้วยกัน แรกเริ่มเดิมทีการตรากฎหมายนิร

2555 หน้า 245-246 และ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

¹⁶² iLaw, “โรดแมปสิทธิมนุษยชนไทยบนเส้นทางประชาธิปไตย,” เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/4872>.

¹⁶³ 1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

8. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

9. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

10. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

11. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹⁶⁴ 1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490

2. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 กลับมาใช้ พ.ศ.2494

3. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2500

4. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พ.ศ. 2502

5. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 พ.ศ.2515

6. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ.2520

7. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534

¹⁶⁵ 1. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

2. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

โทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกตราขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติเนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ เหตุผลประการแรก คือ กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันความชอบธรรมของกฎหมายนิรโทษกรรม จึงต้องตรากฎหมายนิรโทษกรรมขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่แสดงถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน และเป็นการแสดงว่า ประชาชนยอมรับการนิรโทษกรรมนี้ไปโดยปริยาย¹⁶⁶ และเหตุผลประการที่ 2 คือ การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113¹⁶⁷ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ¹⁶⁸ ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อมาลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวนั้นจึงต้องเป็นการตรากฎหมายในรูปแบบที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่าหรือเท่ากันดังที่จะเห็นได้จากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติ¹⁶⁹ ดังนั้น ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมจึงต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า¹⁷⁰

ส่วนในการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดในประเทศไทย กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารไม่ได้ถูกตราขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติเช่นกรณีก่อนหน้า แต่กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดนี้ถูกตราขึ้นในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ เป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงที่สุด¹⁷¹ และแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากมากกว่ากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรูปแบบการนิรโทษกรรม โดยเปลี่ยนจากกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติมาเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แต่ยังคงมีหลักการและใช้ถ้อยคำรูปแบบเดียวกันกับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับก่อน ๆ ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่ง

3. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

4. บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹⁶⁶ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” วารสารสถาบันพระปกเกล้า: 11.

¹⁶⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

¹⁶⁸ ทักษิณ ฤกษ์สุต, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, หน้า 82.

¹⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-85.

¹⁷⁰ ณวัฒน์ ศรีปัดดา, “ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย,” วารสารสถาบันพระปกเกล้า: 12.

¹⁷¹ ทักษิณ ฤกษ์สุต, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, หน้า 81.

ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จะถูกยกเลิกไป ทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ถูกยกเลิกไปด้วย แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้บัญญัติรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวไว้ว่า “ชอบด้วยรัฐธรรมนูญฉบับนี้” และยังสามารถเพิ่มถ้อยคำรับรองการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ด้วย¹⁷² ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการนิรโทษกรรมและรับรองการกระทำความผิดในอนาคตไว้ล่วงหน้า

ในส่วนของการรัฐประหารครั้งล่าสุดในประเทศไทยก็ได้มีการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเช่นเดียวกับการรัฐประหารครั้งก่อนหน้า โดยบทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในครั้งนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มีหลักการและใช้ถ้อยคำใกล้เคียงกันกับบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมีการเพิ่มถ้อยคำบางประการ เช่น “ในทางรัฐธรรมนูญ” ที่แต่เดิมจะมีเพียงแค่ว่าในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการเท่านั้น¹⁷³ และต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 จะถูกยกเลิกไป ทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ถูกยกเลิกไปด้วยก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็บัญญัติรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวไว้ว่า “ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย” เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อีกทั้งได้รับรองบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความ

¹⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 “บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้”

¹⁷³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อนหรือหลังวันดังกล่าว นั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง”

สงบแห่งชาติที่จะออกใช้บังคับต่อไป ซึ่งเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่เกิดขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย จึงเป็นการบัญญัติการนิรโทษกรรมเหตุการณ์ในอนาคตอย่างชัดเจน¹⁷⁴

การนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารในประเทศไทยเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมไม่ถูกดำเนินคดี และไม่ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงไปเท่านั้น โดยกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้ไม่มีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน ในบางกรณีเป็นการนิรโทษกรรมเหตุการณ์ในอนาคต ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตย กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เคยยอมรับผิด และไม่มีการรับประกันว่า จะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก ซึ่งจากประวัติศาสตร์พบว่า ยังคงเกิดการรัฐประหารที่แทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยอยู่เสมอ การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ของคณะรัฐประหารนี้จึงเป็นการนิรโทษกรรม (Amnesty) ที่ไม่ชอบและไม่ใช้กฎหมายที่แท้จริง เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายและขัดต่อหลักการทางกฎหมายทุกประการ ทั้งเป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) ทำลายแบบแผนและมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ ทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice)¹⁷⁵ และขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse

¹⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป ตามมาตรา 265 วรรคสอง ไม่ว่าเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่ากรณีนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

¹⁷⁵ Phenyto Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model”, pp. 46-47. รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 หน้า 245-246 และ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

Judex in propia sua Causa)¹⁷⁶ จึงควรจะต้องมีการพิจารณาทบทวน แก้ไข ยกเลิก ทำให้การนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้สิ้นผลไป หรือไม่สามารถบังคับใช้ได้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลจาก ความผิดที่กระทำหรือไม่ต้องเข้าสู่การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรม¹⁷⁷ ซึ่งจะทำให้สามารถ ดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้

เมื่อพิจารณาการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ ออกโดยคณะรัฐประหารในประเทศไทยพบว่า แม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการ บังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 แนวคิด หลัก ๆ คือ ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะ รัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และ กฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบ ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับ ใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง และยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยมีเงื่อนไขสิ้นสุด แต่ จากที่ได้ศึกษาไปในหัวข้อปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ในช่วงต้นพบว่า ในคำพิพากษาเคยปรากฏ แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะ รัฐประหารเพียง 3 แนวคิดเท่านั้น โดยเริ่มแรกศาลไทยจะมีคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและ รับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจาก เงื่อนไข แนวคิดนี้เชื่อว่า เมื่อคณะรัฐประหารทำการยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จ คณะรัฐประหารที่เป็นผู้ยึด อำนาจนั้นย่อมกลายเป็นรัฐอธิปไตยแทนผู้ปกครองเดิมที่ถูกยึดอำนาจ ดังนั้น คณะรัฐประหารจึงเป็น ผู้มีอำนาจในการออกประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายใด ๆ ได้ โดยประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออก โดยคณะรัฐประหารนั้นได้รับการยอมรับ มีสถานะเป็นกฎหมาย และสามารถบังคับใช้ได้เหมือน กฎหมายตามปกติ

นักกฎหมายจำนวนมากเชื่อว่า แนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไขนี้ได้รับอิทธิพลทาง ความคิดจากแนวคิดนิติปรัชญาของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) จากคำสอน

¹⁷⁶ จุฑามาศ ตั้งวงศ์, “ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม”, หน้า 64.

¹⁷⁷ Phenyó Tshenolo Keiseng Rakate, “The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model”, pp. 46-47. รายงาน ฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 หน้า 245-246 และ Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano et al. v. Chile by the Inter-American Court of Human Rights

ของจอห์น ออสติน (John Austin) ที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปไตย” อันส่งผลให้นักกฎหมายไทยเชื่อว่า กฎหมายคือบทบัญญัติที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยเป็นคำสั่งของรัฐผู้มีอำนาจ ไม่ต้องพิจารณาถึงเหตุผล และไม่จำเป็นต้องเป็นธรรม โดยแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) นี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้นำมาใช้ในการวางรากฐานการพัฒนาาระบบกฎหมายไทย และได้ส่งต่อความรู้และความเชื่อของสำนักแนวคิดนี้ไปยังนักเรียนกฎหมายในไทย ซึ่งในเวลาต่อมาบุคคลเหล่านั้นจำนวนมากเป็นผู้มีบทบาทในวงการกฎหมายและศาลยุติธรรม ทำให้แนวคิดนิติปรัชญาของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) นี้ยังคงเป็นแนวคิดทางกฎหมายที่เป็นกระแสหลักและทรงอิทธิพลในระบบกฎหมายไทยตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ. 2563¹⁷⁸ ทั้งนี้รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลป์กุล ได้แสดงความเห็นไว้สอดคล้องกันว่า ศาลไทยมักจะมีคำพิพากษา รวมทั้งการยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร เนื่องจาก ได้รับอิทธิพลความคิดจากแนวความคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism)¹⁷⁹

อนึ่ง ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ตั้งข้อสังเกตต่อคำสอนที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปไตย” ว่า หากพิจารณาต่อไปว่า “รัฐอธิปไตยคือใคร” แล้วตอบว่า “รัฐอธิปไตยคือผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง” ผลลัพธ์ก็จะออกมาเป็นว่า “กฎหมายคือคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง” ที่อาจสั่งอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ หากเป็นเช่นนี้หลักนิติรัฐ (Rule of law) ย่อมไร้ความหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ แต่เป็นการปกครองโดยผู้มีอำนาจเป็นใหญ่ และนักกฎหมายจะกลายเป็นผู้รับใช้ผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมือง¹⁸⁰ คำสอนของจอห์น ออสติน (John Austin) ที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปไตย” นี้มีอิทธิพลในช่วงสมัยรัฐประชาชาติสมัยใหม่ (The Modern Nation State) ที่เชื่อว่า รัฐเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและรัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคม ทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่เดียวกันความเชื่อที่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Doctrine of Popular Sovereignty) มีอิทธิพลในทางการเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้น คำสอนที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปไตย” จึงเป็นสิ่งที่รองรับแนวคิดและการปกครองดังกล่าว¹⁸¹ หากนำคำสอนที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปไตย” มาใช้อย่างไม่เข้าใจย่อมทำให้เกิดผลที่ขัด

¹⁷⁸ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 30-31. และ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 82.

¹⁷⁹ ประชาไทย, “รายงานเสวนา นิติรัฐกับรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

¹⁸⁰ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 329-330.

¹⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 330-331.

สามัญสำนึกของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะชาติ ภาษา หรือวัฒนธรรมแบบใด และก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างยิ่ง เพราะ นักกฎหมายจะไม่พยายามแสวงหาความเป็นธรรม และรู้สึกไม่ทุกข์ร้อนกับผลในทางกฎหมายในกรณีที่เกิดในทางกฎหมายขัดแย้งต่อสามัญสำนึกที่อยู่ในใจ โดยแก้ตัวว่า สิ่งที่เกิดขึ้น แม้จะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นต่อสามัญสำนึก ในเมื่อกฎหมายเป็นแบบนี้ ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องที่ไม่ช่วยไม่ได้ จึงทำให้นักกฎหมายที่มีความเชื่อเช่นนี้ไม่มีการต่อต้านการรัฐประหารที่เป็นการประทุษร้ายต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ไม่กระดากอายหรืออึดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหาร¹⁸²

แนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไขนี้เริ่มต้นปรากฏชัดเจนในประกาศแถลงการณ์ ฉบับที่ 15 ของคณะรัฐประหารซึ่งกระทำการรัฐประหารในปี พ.ศ.2490 ซึ่งมีใจความว่า แม้ว่าการรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายและเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่เมื่อกระทำการรัฐประหารได้สำเร็จและได้ครอบครองอำนาจอย่างแท้จริง ผู้ที่กระทำการรัฐประหารนั้นจะกลายเป็นรัฐอธิปัตย์ ซึ่งมีอำนาจยกเลิกกฎหมายที่บังคับใช้อยู่เดิมรวมถึงรัฐธรรมนูญ และสามารถออกรัฐธรรมนูญและกฎหมายใหม่ได้ การกระทำของคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญและกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกไป จึงไม่เป็นการละเมิดกฎหมายและรัฐธรรมนูญอีกต่อไป¹⁸³ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไขอย่างชัดเจน¹⁸⁴ และต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492¹⁸⁵ ที่วางหลักว่า แม้ว่าจะได้กระทำการยุบทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหาร และจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ซึ่งการกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายที่ได้รับการนิรโทษกรรม ตาม

¹⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 331-332.

¹⁸³ “..การกระทำรัฐประหารนั้น ในขั้นแรกเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อได้กระทำรัฐประหารสำเร็จ จนผู้ทำรัฐประหารได้เข้าครองอำนาจอันแท้จริงในรัฐแล้ว ผู้กระทำรัฐประหารก็เป็นรัฐอธิปัตย์ มีอำนาจยกเลิกรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้อยู่ได้ และอาจออกรัฐธรรมนูญและกฎหมายใหม่ได้ บรรดาการกระทำที่ได้เป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้อยู่เดิม ย่อมไม่เป็นการละเมิดอีกต่อไป...”

¹⁸⁴ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 30-31.

¹⁸⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492 “...จำเลยได้กระทำการยุบทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง...จริงอยู่การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นที่ทงองอาจไม่มีความยำเกรงต่อผู้บังคับบัญชาและเป็นการให้เสื่อมวินัยทหารอย่างที่ศาลมณฑลทหารบกที่ 4 วินิจฉัยมา แต่เมื่อได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ไม่ประสงค์เอาโทษแก่บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ เนื่องในการกระทำรัฐประหาร...แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหารและจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ดังนั้น การกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490...”

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3 ดังนั้น ศาลจึงยกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก แม้การกระทำของจำเลยทั้งสองมีความผิดและมีโทษ แต่มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ.2490 แล้ว จำเลยจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม ซึ่งเป็นการวางบรรทัดฐานคำพิพากษาเป็นครั้งแรกว่า แม้การกระทำของจำเลยจะเป็นความผิดและจำเลยจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่เมื่อมีกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับจำเลยแล้ว ทำให้จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง ทั้งนี้การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4 ศาลก็ได้มีคำพิพากษาตามแนวบรรทัดฐานคำพิพากษานี้

ต่อมาศาลไทยได้เริ่มมีคำพิพากษาตามแนวคดียอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบ กล่าวคือ แนวคตินี้ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารว่า เป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้เทียบเท่ากับกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามปกติ แต่ไม่ได้หมายความว่า ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หากประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารใดถูกโต้แย้งว่า มิชอบหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นจะต้องถูกตรวจสอบความชอบว่า มิชอบหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นเดียวกับกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามปกติ และหากปรากฏว่า ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารที่ถูกโต้แย้งนั้นมิชอบหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญจริง เมื่อศาลมีคำพิพากษา ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นจะไม่มีผลบังคับใช้อีกต่อไป¹⁸⁶ โดยศาลได้มีคำพิพากษาวางหลักตามแนวคดียอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบว่า กฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้น หากขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ไม่สามารถใช้บังคับได้ ทั้งนี้แนวคตินี้เคยปรากฏในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในหลายกรณี เช่น ใน ค.ศ.1967 ศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐไนจีเรีย (Nigeria Federal Supreme Court) ได้มีคำพิพากษาว่า พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 45 (Decree No.45 of 1968) ที่ออกโดยคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นทหารของกองทัพไนจีเรียที่ได้กระทำการรัฐประหารใน ค.ศ.1967 โดยพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้

¹⁸⁶ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 45-46.

มีสาระสำคัญว่า ประกาศคณะรัฐประหารฉบับนี้มีศักดิ์สูงกว่ารัฐธรรมนูญนั้นมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับได้¹⁸⁷

ถึงแม้ศาลไทยยังไม่เคยนำแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบมาปรับใช้กับกรณีการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ซึ่งศาลต้องพิจารณาถึงความชอบด้วยบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร แต่เมื่อปรากฏแนวคิดนี้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่)¹⁸⁸ คณะรัฐประหารจึงได้เปลี่ยนรูปแบบการนิรโทษกรรมจากกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติมาเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวในการนิรโทษกรรมตนเองของรัฐประหารภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบ ทำให้การรัฐประหารภายหลัง พ.ศ.2536 คือ การรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทย ได้แก่ การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้มีการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และรับรองการนิรโทษกรรมซ้ำอีกครั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้มีการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และรับรองการนิรโทษกรรมซ้ำอีกครั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-49.

¹⁸⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) “อำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ดังกล่าวจึงเป็นอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยเป็นอำนาจของศาลในอันที่จะดำเนินการตามกฎหมาย ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 จึงมีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่มีศาลให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ย่อมขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย... นอกจากนี้ ทรัพย์สินของผู้ร้องที่ถูกยึดและตกเป็นของแผ่นดินตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) เป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องได้มาหรือมีเพิ่มขึ้นก่อนที่ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ รสช. ฉบับที่ 26 ข้อ 6 ใช้บังคับ จึงเป็นการออกและใช้กฎหมายที่มีโทษในทางอาญาย้อนหลังไปลงโทษแก่ผู้ร้อง ซึ่งรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีบทบัญญัติห้ามออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลัง เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันถือได้ว่าเป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งด้วย เมื่อประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 ขัดต่อรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 30 จึงใช้บังคับมิได้... อนึ่ง ที่ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 32 บัญญัติ... นั้นเป็นเพียงการรับรองโดยทั่วไปว่า ประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าว มีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น มิได้บัญญัติรับรองโดยทั่วไปถึงว่าให้ใช้บังคับได้แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534...”

หากนำแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบมาปรับใช้ในกรณีการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลจะสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติได้ ซึ่งศาลอาจมีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นโมฆะ ไม่สามารถใช้บังคับได้ดังเช่นที่เคยทำมาแล้วในหลายกรณี และหากศาลมีพิพากษาเช่นนั้นเท่ากับว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันของคณะรัฐประหารสิ้นผลไป ซึ่งอาจทำให้คณะรัฐประหารถูกดำเนินคดีหรือต้องได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงได้ การที่คณะรัฐประหารได้เปลี่ยนรูปแบบการนิรโทษกรรมตนเองนี้แสดงให้เห็นว่า คณะรัฐประหารเองก็เกรงว่า จะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ในอนาคตได้ จึงได้บัญญัติกฎหมายนิรโทษกรรมไว้ในรัฐธรรมนูญและในบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญได้มีการรับรองว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการป้องกันการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจากศาล เนื่องจาก บทบัญญัตินั้นอยู่ในรัฐธรรมนูญเองและรัฐธรรมนูญได้รับรองบทบัญญัตินั้นไว้ว่า ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลจึงไม่สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารอีก

แม้ว่าศาลไทยจะยังไม่เคยมีคำพิพากษาตามแนวคิดไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง แต่ล่าสุดได้มีนาย กิรติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แสดงความเห็นในคำวินิจฉัยส่วนตัวไว้ตามแนวคิดไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิงนี้โดยให้เหตุผลว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 แนวคิดนี้เชื่อว่า กฎหมายไม่สามารถถูกออกโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ใช้วิธีการเข้าสู่อำนาจด้วยวิธีการที่เป็นการละเมิดกฎหมาย เพราะ เมื่อการเข้าสู่อำนาจไม่เป็นไปตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซ้ำยังเป็น การเข้าสู่อำนาจโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ และหากฝ่าฝืนกระทำ การกระทำนั้นย่อมเป็นความผิด ดังนั้น ผลผลิตและผลพวงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่เริ่มต้นเข้าสู่อำนาจอย่างไม่ชอบจึงไม่อาจเป็นสิ่งที่ชอบได้ เมื่อการรัฐประหารซึ่งเป็นการที่คณะบุคคลเข้าสู่อำนาจ โดยการใช้กำลังยึดอำนาจจากผู้ปกครองเดิมและสถาปนาตนขึ้นเป็นรัฐอธิปัตย์ผู้มีอำนาจปกครองใหม่นั้นเป็นการเข้าสู่อำนาจด้วยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามวิถืทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และกฎหมายอื่น ๆ คณะรัฐประหารจึงไม่สามารถเป็นผู้มีอำนาจในการออกประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายใด ๆ ได้ ทำให้

ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นได้ไม่สมควรยอมรับ ไม่มีสถานะเป็นกฎหมาย และไม่สามารถบังคับใช้ได้ดังเช่นกฎหมายตามปกติ ดังสุภาษิตที่ว่า “อำนาจหรือสิทธิย่อมไม่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด” (Jus ex injuria non oritur) นักกฎหมายหลายคนเชื่อว่า แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากแนวคิดนิติปรัชญาของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า กฎหมายไม่สมควรมาจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ผู้พิพากษา ตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ รวมถึงนักกิจกรรมที่ต่อต้านการรัฐประหาร มักจะนำแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) นี้มาใช้ในการปฏิเสธประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร¹⁸⁹

นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยมีเงื่อนไขเวลาสิ้นสุดที่เป็นการนำเสนอความเห็นทางวิชาการ แต่จนถึง พ.ศ.2563 ศาลและผู้พิพากษายังไม่เคยมีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยตามแนวทางนี้ แนวคิดนี้จะยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเช่นเดียวกับแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข แต่แตกต่างกันที่แนวคิดนี้จะยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารในช่วงที่เกิดการรัฐประหารจนถึงเวลาที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เท่านั้น กล่าวคือ จะยอมรับประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร และประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเหล่านั้นจะมีผลใช้บังคับในช่วงระยะเวลาที่ออกจนถึงก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเหล่านั้นย่อมไม่มีสภาพบังคับอีกต่อไป

แนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยมีเงื่อนไขเวลาสิ้นสุดนี้เกิดจากการเสนอของนักนิติศาสตร์หลายท่าน เช่น นายพนัส ทัศนียานนท์ อดีตอัยการระดับสูง ได้เสนอความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้โดยมีใจความว่า ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารควรมีผลใช้บังคับเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของคณะรัฐประหาร แต่เมื่อประเทศกลับสู่การปกครองตามสภาวะปกติแล้ว ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารซึ่งเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

¹⁸⁹ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง, หน้า 38-39.

ของประชาชนจะต้องสิ้นสภาพบังคับไป¹⁹⁰ ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ ได้เสนอความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้โดยมีใจความว่า ตามเหตุผลและหลักการทางนิติศาสตร์ ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารควรมีผลใช้บังคับเฉพาะในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เท่านั้น ไม่ควรยอมรับว่า ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับตลอดไป ยกเว้นการยอมรับรัฐธรรมนูญที่มาจากคณะรัฐประหาร เนื่องจาก คณะรัฐประหารจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไป และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ อันเป็นนิติประเพณี ซึ่งแตกต่างจากการออกประกาศหรือคำสั่งที่เป็นการใช้อำนาจเผด็จการ โดยหากยอมรับให้ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับตลอดไป จะเป็นการส่งเสริมสิ่งที่ไม่ชอบธรรมและเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย¹⁹¹ และศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก นักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ ได้เสนอความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้โดยมีใจความว่า ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารมีศักดิ์หรือฐานะเทียบเท่ากับกฎหมายเฉพาะในช่วงเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ที่ปกครองโดยคณะรัฐประหารเป็นเวลาชั่วคราว แต่เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กลับเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นต้องสิ้นสภาพบังคับไปเช่นกัน¹⁹² แต่หากปฏิบัติตามแนวคิดนี้ อาจมีปัญหาในแง่ที่ว่าเมื่อบุคคลรู้ว่า ประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารจะสิ้นผลไปเมื่อมีการประกาศใช้

¹⁹⁰ “...การเสนอให้ศาลสูงสุดเป็นผู้วางเงื่อนไข กำหนดให้ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหาร มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายเฉพาะภายในช่วงเวลาที่เหมาะสมภายใต้การปกครองแบบปฏิวัติหรือรัฐประหารเท่านั้น โดยเมื่อบ้านเมืองกลับคืนสู่สภาวะปกติแล้ว ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนจะต้องสิ้นผลไปทันที...”

¹⁹¹ “...การใช้อำนาจของคณะรัฐประหารทางนิติบัญญัติในรูปของประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารนั้น มีเป็นอันมาก แต่โดยหลักเหตุผลทางนิติศาสตร์ น่าที่จะได้ถือว่า ประกาศและคำสั่งเหล่านั้น มีสภาพบังคับเฉพาะกาลในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้มีพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเท่านั้น มิใช่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายมีฐานะศักดิ์เท่าเทียมกับพระราชบัญญัติ...การยอมรับสภาพบังคับของรัฐธรรมนูญ ซึ่งสืบเนื่องมาจากรัฐประหาร แต่ในขณะเดียวกัน เห็นไม่ควรรับสภาพบังคับของประกาศ หรือคำสั่งคณะปฏิวัติรัฐประหารเป็นกฎหมายตลอดไปในฐานะที่เท่าเทียมพระราชบัญญัตินั้น มิใช่เป็นข้อคิดที่ขัดแย้งกันแต่อย่างใด ทั้งในทางทฤษฎีและในหลักเหตุผล เพราะสองเรื่องนี้ต่างกัน กล่าวโดยสรุปความข้างต้น คือ คณะรัฐประหารยอมมีอำนาจตรารัฐธรรมนูญใหม่แทนรัฐธรรมนูญที่ยกเลิกไป เนื่องจากการอันจำเป็นที่ต้องทำต่อไป เพื่อให้การทำรัฐประหารสำเร็จผลตามความมุ่งหมาย อีกทั้ง ได้ตราเป็นกฎหมายโดยมีพระบรมราชโองการอันเป็นนิติประเพณี แต่การใช้อำนาจออกกฎหมายเสียเองในเรื่องต่าง ๆ อันไม่จำเป็นแก่การให้บ้านเมืองกลับคืนสู่สภาพปกติ ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และจัดตั้งรัฐบาลใหม่นั้น เป็นการฉวยโอกาสใช้อำนาจเผด็จการ จึงเป็นการอันไม่ชอบธรรม การยอมรับให้ประกาศและคำสั่งคณะปฏิวัติรัฐประหารมีผลเป็นกฎหมายตลอดไป จึงมีผลช่วยส่งเสริมความไม่ชอบธรรมและไม่เกื้อกูลต่อระบอบประชาธิปไตย...”

¹⁹² “...ปัญหาเรื่อง “ศักดิ์” หรือสถานภาพทางกฎหมายของคำสั่งหรือประกาศคณะปฏิวัตินั้น น่าจะต้องแยกวินิจฉัยให้แน่ชัดเสียระหว่างศักดิ์ทางกฎหมายในกระบวนการนิติบัญญัติและตุลาการปกติกับศักดิ์อื่นเทียบเท่ากฎหมายตามข้อเท็จจริงของสถานการณ์ปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเป็นการชั่วคราวช่วยยามไม่อยู่ในสภาวะปกติในแง่ยิ่งยวดที่สุด คำสั่งและประกาศคณะปฏิวัติก็มีศักดิ์หรือฐานะเพียง “เทียบเท่า” กฎหมาย ในสถานการณ์นั้น ๆ และย่อมต้องหมดสภาพความเป็นกฎหมายไปทันทีโดยอัตโนมัติ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติและตุลาการปกติ...”

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทำให้บุคคลไม่ปฏิบัติตามประกาศและคำสั่งที่ออกโดยคณะรัฐประหารบางฉบับ อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือปัญหาในสังคม และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความเชื่อมั่นของระบบกฎหมายในประเทศไทย¹⁹³

จากการพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารในประเทศไทยทั้ง 4 แนวคิดนี้แล้วจะพบว่า แม้ว่าทั้ง 4 แนวคิดจะมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่ทุกแนวคิดล้วนมีหลักการและเหตุผลในตัวเอง และมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันไป ซึ่งไม่สามารถตอบได้ว่า แนวคิดไหนเป็นแนวคิดที่ถูกต้องที่สุด และแนวคิดที่ถูกต้องที่สุดอาจไม่ใช่แนวคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงเสมอไป จึงสมควรพิจารณาถึงวิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะสามารถนำมาปรับใช้ได้จริงสำหรับประเทศไทยในกรณีบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร แม้ว่าผู้เขียนจะเห็นด้วยกับหลักการและเหตุผลของแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง แต่ก็เห็นด้วยกับนายวิโรจน์ ธิตาที่ได้แสดงความเห็นว่า แนวคิดนี้แม้ว่าจะเป็นแนวคิดที่เป็นไปตามหลักนิติรัฐ แต่อาจมีปัญหาในการนำมาปรับใช้กับประเทศไทย เนื่องจาก ในประเทศไทยมีประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเป็นจำนวนมากที่ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ใน พ.ศ.2563 หากมีการนำแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิงมาปรับใช้ในประเทศไทย อาจทำให้เกิดปัญหาต่อระบบกฎหมายในประเทศไทยได้ ซึ่งไม่น่าจะสามารถนำมาปรับใช้ได้ ในสถานการณ์เช่นนี้ นอกจากจะ จะมีการยกเลิกประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน หรือเปลี่ยนประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร เหล่านั้นให้เป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามปกติเสียก่อน¹⁹⁴ และได้เสนอความเห็นที่ แนวคิดที่ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบนั้นน่าจะเป็นแนวคิดที่ดีที่สุดที่จะนำมาปฏิบัติจริง เพราะ เป็นแนวคิดที่แม้จะยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร แต่ศาลก็สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเหล่านั้นได้ ทำให้คณะรัฐประหารไม่สามารถออกประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารได้ตามอำเภอใจ ซึ่งถูกต้องตามหลักกฎหมาย สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบ

¹⁹³ วิโรจน์ ธิตา, “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง”, หน้า 44.

¹⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

ประชาธิปไตย อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาน้อยที่สุดในการนำมาปฏิบัติเมื่อเทียบกับวิธีการตามแนวทางอื่น ๆ¹⁹⁵

เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่า การรัฐประหารและการปกครองโดยคณะรัฐประหารหรือพวกภายหลังการรัฐประหารในสาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐบุรุนดี สาธารณรัฐฟีจี และประเทศไทยล้วนมีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ รวมถึงสิทธิมนุษยชน ในสาธารณรัฐเกาหลีไม่มีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร แต่เนื่องจากมีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมากที่ประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีเรียกร้องให้มีการสืบสวนหาข้อเท็จจริง นำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและลงโทษให้ได้ จึงมีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวในในความผิดต่าง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำลง รวมถึงความผิดฐานเป็นกบฏ แม้ว่าในประเทศไทยจะมีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันในอดีต แต่สำหรับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏของคณะรัฐประหารได้มีการบัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในกรณีนี้อีก แต่สามารถนำเหตุผลในคำพิพากษาของศาลสาธารณรัฐเกาหลีมาเป็นเหตุผลสนับสนุนประกอบการพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยได้ ทั้งนี้การสืบสวนหาข้อเท็จจริงในกรณีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมากในประเทศไทยในอดีต พร้อมทั้งนำตัวผู้กระทำความผิดเหล่านั้นมาดำเนินคดีและลงโทษเป็นเรื่องที่สมควรเกิดขึ้น แต่เป็นเรื่องที่อยู่ นอกเหนือจากขอบเขตที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษา

ในสาธารณรัฐตุรกีมีบทบัญญัตินิรโทษกรรมซึ่งเป็นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้รับความเห็นชอบจากการลงประชามติโดยประชาชนทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในขณะที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวนี้ได้อยู่เช่นเดียวกับกรณีการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดของ

¹⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51-52.

ประเทศไทยที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว สาธารณรัฐตุรกีจึงได้ทำการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำ ความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดย ประชาชน มีผลทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะ รัฐประหารถูกยกเลิกไป จึงสามารถกล่าวโทษ ฟ้องร้องดำเนินคดี และลงโทษคณะรัฐประหารได้ใน ที่สุด ซึ่งวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีนี้สมควรนำมาปรับใช้เป็น แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการ ปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะ รัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

ในสาธารณรัฐบราซิลมีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร โดยบทบัญญัติ นิรโทษกรรมคณะรัฐประหารอยู่ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมทำให้ไม่สามารถ กล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในขณะที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวอยู่นั้นอยู่ เช่นเดียวกับกรณีการรัฐประหารก่อนหน้า 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทยที่มีกฎหมายนิรโทษกรรม ตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ ศาลของสาธารณรัฐบราซิลได้ตัดสิน ว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการแบ่งแยก อำนาจ (Violated the separation of powers) เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง (Did not constitute a valid amnesty) และเป็นการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Uruguay's human rights commitments) มีผลทำให้กฎหมายนิรโทษกรรมที่เป็นเอกสิทธิและ ความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารดังกล่าวสิ้นผลไป จึงสามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหาร ได้ในที่สุด ซึ่งวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบราซิลนี้สมควรนำมา ปรับใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึด อำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของ คณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

ส่วนในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ที่ศาลได้ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนั้น ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมีเพียงแค่การปฏิเสธการ รัฐประหารในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ.2000 แค่นั้นเองที่คณะรัฐประหารได้ยอมรับและปฏิบัติตามคำ พิพากษาของศาลบางส่วน แต่ในการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ.1987 ภายหลั งจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหารไม่ยอมรับคำ พิพากษาของศาลและได้ตอบโต้โดยการกระทำการรัฐประหารซ้ำและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้ อยู่เดิม ผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งหมดจึงได้ตอบโต้คณะรัฐประหารด้วยการลาออกจากตำแหน่ง ส่วน

การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐพิจิโน ค.ศ.2006 ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหารไม่ยอมรับคำพิพากษาของศาลและได้ตอบโต้โดยการกระทำการรัฐประหารซ้ำ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่เดิม และได้ปลดผู้พิพากษาทั้งหมดออกจากตำแหน่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารของศาลที่ได้แสดงออกในคำพิพากษาไม่ได้ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติเสมอไป และการยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นขึ้นอยู่กับคณะรัฐประหาร หากคณะรัฐประหารไม่ยอมรับหรือไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลก็ไม่สามารถบังคับให้คณะรัฐประหารปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ เนื่องจาก คณะรัฐประหารเป็นผู้มีอำนาจตามความเป็นจริง กล่าวคือ คณะรัฐประหารมักจะมีกองกำลังและอาวุธ ซึ่งคำพิพากษาย่อมไม่สามารถสู้ได้และผู้พิพากษาตอบโต้ได้แค่เพียงการตอบโต้เชิงสัญลักษณ์โดยการลาออกจากตำแหน่ง อีกทั้งการพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนอกจากอาจจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว ยังอาจทำให้ผู้พิพากษาถูกปลดออกจากตำแหน่งอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ในขณะที่เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารนั้น ประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้นมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง หรือนักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร กล่าวคือ การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในสาธารณรัฐเกาหลีเกิดในขณะที่ประชาธิปไตยในประเทศมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง แม้ว่านักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นพันธมิตรกับคณะรัฐประหาร การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในสาธารณรัฐตุรกีเกิดในขณะที่ประชาธิปไตยในประเทศมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง และนักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในสาธารณรัฐบูร์กาอูร์กัวเกิดในขณะที่ประชาธิปไตยในประเทศมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง ส่วนการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในสาธารณรัฐพิจิโนเกิดในขณะที่นักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารซ้อนและการปกครองยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารซ้อน

ตารางที่ 6 ตารางเปรียบเทียบการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศกับความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

หัวข้อ / วิธีการ ดำเนินคดีและ ลงโทษคณะ รัฐประหาร	ออกกฎหมาย พิเศษเพื่อ ดำเนินคดีกับ คณะรัฐประหาร (สาธารณรัฐ เกาหลี)	ยกเลิกบทบัญญัติ นิรโทษกรรมการ กระทำผิด ของคณะ รัฐประหาร โดย การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญและ ผ่านการลง ประชามติโดย ประชาชน (สาธารณรัฐตุรกี)	ศาลตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษ กรรมนั้นขัดต่อ รัฐธรรมนูญ (สาธารณรัฐ บรูไนดารุสซาลาม)	ศาลไม่ยอมรับ การรัฐประหาร (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์)
ปัจจัยที่ เหมือนกับ ประเทศไทย	- มีการละเมิด สิทธิ เสรีภาพ และสิทธิ มนุษยชนในช่วงที่ มีการปกครอง โดยคณะ รัฐประหาร - เคยมีเหตุการณ์ ปราบปรามและ สังหารหมู่ ประชาชนที่ ออกมาประท้วง เพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการ	- มีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิ มนุษยชนในช่วงที่ มีการปกครองโดย คณะรัฐประหาร - มีการนิรโทษ กรรมให้กับคณะ รัฐประหาร โดย บทบัญญัตินิรโทษ กรรมคณะ รัฐประหารอยู่ใน รัฐธรรมนูญที่ร่าง โดยคณะบุคคลที่ ได้รับการคัดเลือก	- มีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิ มนุษยชนในช่วงที่ มีการปกครองโดย คณะรัฐประหาร - มีการนิรโทษ กรรมให้กับคณะ รัฐประหาร โดย บทบัญญัตินิรโทษ กรรมคณะ รัฐประหารอยู่ใน กฎหมายระดับ พระราชบัญญัตินิร โทษกรรม	- มีการละเมิด สิทธิ เสรีภาพ และสิทธิ มนุษยชนในช่วง ที่มีการปกครอง โดยคณะ รัฐประหาร

	<p>ปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมาก</p> <p>- นักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นพันธมิตรกับคณะรัฐประหาร</p>	<p>และแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหารและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน</p>		
<p>ปัจจัยที่แตกต่างกับประเทศไทย</p>	<p>- ไม่มีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร</p> <p>- เป็นการดำเนินคดีคณะรัฐประหารที่ยังมีชีวิตอยู่ภายหลังจากหมดอายุความตามที่กฎหมายกำหนด (กรณีการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดในประเทศไทย)</p> <p>- ขณะนั้นประชาธิปไตยในประเทศไทย</p>	<p>- ขณะนั้นประชาธิปไตยในประเทศไทยมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง</p> <p>- นักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร</p>	<p>- ได้รับอิทธิพลจากคำพิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐอเมริกา (Inter-American Court of Human Rights) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่สำคัญที่ว่ากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบนี้เป็นโมฆะ</p> <p>- ขณะนั้นประชาธิปไตยในประเทศไทย</p>	<p>- ไม่มีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร</p> <p>- ศาลยุติธรรมของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์หรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมาโดยตลอด</p> <p>- นักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะ</p>

	เข้มแข็งและคณะ รัฐประหารมี อำนาจอ่อนแอลง		เข้มแข็งและคณะ รัฐประหารมี อำนาจอ่อนแอลง	รัฐประหารที่ กระทำการ รัฐประหารซ้อน และการปกครอง ยังอยู่ภายใต้ อิทธิพลของคณะ รัฐประหารที่ กระทำการ รัฐประหารซ้อน
สิ่งที่เหมาะสม ในการนำปรับ ใช้กับประเทศ ไทย	- การที่ศาลได้มี คำวินิจฉัยว่า การ กระทำความผิด ของคณะ รัฐประหารนั้น เป็นความผิด อาญาที่ร้ายแรง และอายุความไม่ ควรถูกนำมาใช้ใน กรณีความผิดฐาน การกบฏและการ ล้มล้าง รัฐธรรมนูญ - การที่ศาลได้มี ความเห็นในคำ พิพากษาว่า แม้ว่าคณะ รัฐประหารจะ ควบคุมอำนาจ ทางการเมือง	- การยกเลิกการ นิรโทษกรรมด้วย การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ โดย การผ่าน พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ ซึ่งมี บทบัญญัติยกเลิก บทบัญญัตินิรโทษ กรรม และนำร่าง พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญไป ผ่านการลง ประชามติโดย ประชาชน	- การที่ศาล พิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษ กรรมขัดต่อ รัฐธรรมนูญและ เป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อ หลักการแบ่งแยก อำนาจ เป็นการ นิรโทษกรรมที่ไม่ ถูกต้อง และเป็น การละเมิดการ คุ้มครองสิทธิ มนุษยชน	- การที่ศาล ปฏิเสธการ รัฐประหารและ ไม่ยอมรับการ ยกเลิก รัฐธรรมนูญ - ศาลได้ยืนยันว่า หลักความจำเป็น ไม่ได้อนุญาตให้มี การเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก รัฐธรรมนูญอย่าง ถาวร

	<p>หลังจากกระทำ การล้มล้างรัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญ โดยการ รัฐประหาร และ เคยปกครอง สาธารณรัฐ เกาหลีด้วย รัฐธรรมนูญที่ผ่าน ประชามติโดย ประชาชนก็ตาม แต่ไม่ควร มองข้ามว่า การ จัดตั้งรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่นั้น เกิดขึ้นโดยการ กบฏ การล้มล้าง รัฐธรรมนูญและ ยึดอำนาจ ทางการเมืองด้วย ความรุนแรง ซึ่ง ไม่เป็นไปตาม วิถีทาง ประชาธิปไตยนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ สามารถยอมรับ ได้ไม่ว่าใน สถานการณ์ใด ๆ ดังนั้น การกระทำ</p>			
--	--	--	--	--

	<p>การรัฐประหาร หรือกบฏจึง สมควรสามารถ ถูกลงโทษได้ - การที่ศาล รับรองกฎหมาย พิเศษที่ออกมา เพื่อดำเนินคดีกับ คณะรัฐประหาร ว่า การออก กฎหมายนั้นเป็น การพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ อัน เป็นกฎหมาย สูงสุดและเป็น การแก้ไขความ ผิดพลาดในอดีต ให้กลับถูกต้อง อันเป็นการ สอดคล้องกับ หลักการพื้นฐาน ที่สำคัญที่สุดของ รัฐธรรมนูญ และ การค้นหาความ จริงจะทำให้ สังคมและ ประชาชนหาย สงสัยกับ เหตุการณ์</p>			
--	--	--	--	--

	ดังกล่าว และไม่ ขัดต่อหลักการ ห้ามออก กฎหมายเพื่อเอา ผิดย้อนหลัง (ex post facto)			
--	---	--	--	--

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ได้แสดงความเห็นว่า ศาลสมควรพิจารณา และพิพากษาคดีโดยวางบรรทัดฐานใหม่ว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และลงโทษคณะรัฐประหารตามที่กฎหมายบัญญัติด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจรรยาบรรณตามคำสัจดิ์ ปฏิญาณก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 191 “...จะรักษาไว้และปฏิบัติตาม ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ” โดยการมีคำพิพากษาไปในทางที่เป็นการพิทักษ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือรับใช้ประชาชน และไม่เป็นการพิทักษ์หรือรับใช้ผู้ที่ใช้อำนาจล้มล้างรัฐธรรมนูญ การรัฐประหารทำให้เกิดสังคมแบบคณาธิปไตย คือระบอบการปกครองซึ่งปกครองโดยกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยของสังคม ซึ่งก็คือผู้ก่อการรัฐประหารและพวก โดยเข้ามามีอำนาจควบคุมระบบการเมืองและระบบราชการในประเทศที่ส่วนมากจะทำให้เกิดปัญหาในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตามมาซึ่งยากที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น อีกทั้งใน พ.ศ. 2561 การรัฐประหารไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งยังถูกประณามเหยียดจากนานาชาติ และอาจนำไปสู่การคว่ำบาตรหรือตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันจะทำให้ประเทศชาติเสียหายได้ ดังนั้น ศาลจึงควรมีคำพิพากษาไปในแนวทางที่จะสามารถหยุดยั้งการรัฐประหารทั้งในปัจจุบันและป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต¹⁹⁶

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล เห็นว่า แม้ว่าศาลไทยจะยอมรับอำนาจในความเป็นจริงมากกว่าความถูกต้องของกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจ ทำให้มีคำพิพากษาส่วนใหญ่ตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข แต่ศาลก็พยายามใช้และตีความประกาศเหล่านั้นไปในทางที่คุ้มครอง

¹⁹⁶ ไทยทริบูน, “บทวิเคราะห์ว่าด้วยคดีที่ประชาชนฟ้อง คสช.ฐานกบฏล้มล้างรัฐธรรมนูญ โดย ศ.ปราโมทย์ นาครทรรพ,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: http://www.thaitribune.org/contents/detail/407?content_id=32650&rand=1529609870.

สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และศาลปฏิเสธรูปประกาศคณะรัฐประหารที่รื้อล้างอำนาจศาล มีผลกระทบกระเทือนต่อศาล หรือสิทธิรอนอำนาจของศาล ส่วนกรณีคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้น เมื่อเวลาและความเหมาะสมในปัจจุบัน เปลี่ยนไปจากอดีต ศาลจึงสมควรที่จะไม่รับรองการรัฐประหารเช่นเดิมที่คำพิพากษาในอดีตเคยวางบรรทัดฐานไว้ แต่ควรที่จะมีการกลับแนวคำพิพากษาและวางบรรทัดฐานใหม่ โดยการปฏิเสธรูปและไม่รับรองการรัฐประหาร¹⁹⁷

ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ได้วิจารณ์ข้อวิจารณ์ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ที่วิจารณ์แนวคิดของจอห์น ออสติน (John Austin) และสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ที่ว่า นักกฎหมายที่เชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ไม่มีการต่อต้านการรัฐประหารที่เป็นการประทุษร้ายต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้น ไม่ถูกต้อง เนื่องจาก เป็นการสรุปเอาเองว่า นักกฎหมายที่ไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้นเชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ในความเป็นจริงนักกฎหมายที่ไม่กระดากอายหรืออิดเอื้อนที่จะร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้นไม่ได้ทำไป เพราะ เชื่อในแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แต่ทำไป เพราะ อำนาจหรือผลประโยชน์ อีกทั้งนักกฎหมายที่ร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารยังอ้างคุณธรรมความดีตามแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) โดยตีความคุณธรรมความดีไปในแนวทางที่สนับสนุนหรือสร้างความชอบธรรมให้คณะรัฐประหารว่า กระทำไปเพื่อประเทศชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า นักกฎหมายที่ร่วมมือหรือให้การรับใช้คณะรัฐประหารนั้นไม่ได้มีความเชื่อตามแนวคิดของสำนักกฎหมายใดทั้งสิ้น แต่เป็นการอ้างแนวคิดของสำนักกฎหมายเพื่อมาสนับสนุนความเชื่อหรือการกระทำของตนเท่านั้น¹⁹⁸ อนึ่ง การรัฐประหารเป็นการทำลายหลักนิติรัฐ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีพื้นฐานของความชอบธรรมอย่างสิ้นเชิง แต่ที่ผ่านมามาศาลไทยยอมรับการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จ¹⁹⁹ เนื่องจาก ในความเป็นจริงอำนาจศาลน้อยกว่าอำนาจรัฐประหาร จึงยากที่ศาลจะพิพากษาว่า คณะรัฐประหารมีความผิดและนำคณะรัฐประหารมาลงโทษ ซึ่งหากศาลพิพากษาว่าคณะรัฐประหารมีความผิด คณะรัฐประหารก็อาจทำการรัฐประหารซ้ำและปลดผู้พิพากษาออก ดังนั้น หลังเกิดการรัฐประหาร ศาลจึงกลายเป็น

¹⁹⁷ ปิยบุตร แสงกนกกุล, “เมื่อศาลปฏิเสธรูปรัฐประหาร : ก้าวแรกในประวัติศาสตร์กฎหมายไทย,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2009/11/26459>.

¹⁹⁸ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา, หน้า 398-402.

¹⁹⁹ ประชาไทย, “รายงานเสวนา นิติรัฐกับรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

เพียงกลไกของระบอบหลังรัฐประหารเท่านั้น หากเป็นการฟ้องคดีช่วงที่คณะรัฐประหารอ่อนอำนาจลง ศาลอาจสามารถต่อต้านอำนาจคณะรัฐประหาร²⁰⁰

นายสมบัติ บุญงามอนงค์ ได้ยืนยันแนวคิดดังกล่าวเช่นกัน โดยเล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้คุยกับผู้พิพากษาท่านหนึ่ง ผู้พิพากษาท่านนั้นเห็นว่า หากคณะรัฐประหารยังมีอำนาจอยู่ แม้ว่าศาลจะพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ คณะรัฐประหารมีแนวโน้มที่จะตอบโต้ด้วยการปลดผู้พิพากษาที่พิพากษาคดีเช่นนั้นออก นอกจากคำพิพากษาที่ยืนยันตามหลักการทางกฎหมายจะไม่เป็นผลและไม่สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้แล้ว ผู้พิพากษาที่ยึดมั่นในหลักการก็จะถูกปลดอีกด้วย ดังจะเห็นตัวอย่างได้ในกรณีศาลของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์หรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร

นางสาวศศิภา พุกษญาจันทร์ อธิบายว่า นักกฎหมายหลายคนเห็นว่า การที่ศาลไทยไม่เคยพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทำให้คณะรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น เป็นเพราะได้รับอิทธิพลความคิดของแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แต่ในความเป็นจริงแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ไม่ได้สอนแค่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐอธิปัตย์” ตามคำสอนของจอห์น ออสติน (John Austin) แนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ในยุโรปนั้นพัฒนาพร้อม ๆ กับแนวคิดอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนและแนวคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง สนับสนุนอำนาจของรัฐสภาที่มาจากประชาชนและเพิ่มความเข้มแข็งให้รัฐสภา แต่ของประเทศไทยนั้นรับแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) เข้ามาในช่วงที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จึงอาจทำให้การตีความแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แตกต่างกัน อนึ่ง แนวคิดนิติปรัชญานั้นเป็นกลางทางการเมือง ไม่ได้มีคุณค่าทางการเมืองในตัวเอง ขึ้นอยู่กับผู้ปรับใช้กฎหมายว่าจะตีความนิติปรัชญาไปในทางใด ในช่วงที่คณะรัฐประหารมีอำนาจอยู่ แม้ว่าผู้พิพากษาจะไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร แต่ไม่มีอำนาจที่จะเอาผิดหรือลงโทษคณะรัฐประหารได้ แนวคิดทางกฎหมายทุกสำนักล้วนไม่สนับสนุนการรัฐประหาร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) หรือแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) แต่ก็ไม่อาจสู้อำนาจในทางความเป็นจริง (de facto) ที่คณะรัฐประหารมี

²⁰⁰ กฤษฎา ศุภวรรณกุล, “วรเจตน์ ภาคีรัตน์ : ว่าด้วยตุลาการและระบอบแห่งการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77786>.

กองกำลังและอาวุธได้ การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารจึงจะสามารถทำได้เมื่อคณะรัฐประหารหมดอำนาจแล้ว และสามารถทำได้อย่างแน่นอนในทางกฎหมาย เช่น กรณีเหตุการณ์นาซี (Nazi) ที่มีการดำเนินคดีและลงโทษหลังจากเหตุการณ์นั้นผ่านพ้นไปแล้ว และเชื่อว่า การลงโทษคณะรัฐประหารจะถูกลงโทษในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 มีโอกาสเกิดขึ้นในประเทศไทย

ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ แสดงความเห็นที่เห็นว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติรัฐ (Rule of law) ที่เป็นการปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่สูงสุด รัฐธำธิปัตย์ควรมาจากกระบวนการที่เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายได้กำหนดว่า รัฐบาลต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ไม่ควรมาจากการรัฐประหารยึดอำนาจโดยใช้กองกำลังและอาวุธ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ศาลควรมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิด และแม้ว่าจะมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม แต่การได้มาซึ่งอำนาจและกระบวนการออกกฎหมายนั้นผิดมาแต่แรก กฎหมายนั้นจึงไม่สามารถใช้บังคับได้ตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) หรือแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) การรัฐประหารก็เป็นความผิดทั้งคู่ เนื่องจาก แม้ว่าจะเป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ที่หลายคนนำมาใช้อ้างในการสร้างความชอบธรรมให้การรัฐประหารหรือคณะรัฐประหาร แต่ในความเป็นจริงแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) ไม่ได้ยอมรับการรัฐประหารหรือคณะรัฐประหาร โดยรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดไม่สามารถจะถูกละลายได้โดยการใช้อำนาจและอาวุธ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นไปตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และเชื่อว่า การลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นไปได้อย่างแน่นอนในอนาคต โดยอาจจะเป็นหลังจากที่คณะรัฐประหารหมดอำนาจไป ไม่มีอิทธิพล และไม่สามารถครอบงำการเมืองการปกครองในประเทศไทย และทุกภาคส่วนต้องช่วยกันผลักดันไม่ให้เป็นประชาชน นักการเมือง อัยการ และศาลอย่างเช่นในกรณีสาธารณรัฐเกาหลีที่สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏได้สำเร็จ

ศาสตราจารย์ จริญญา โฆษณานันท์ ได้อธิบายแนวคิด “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐธำธิปัตย์” ของจอห์น ออสติน (John Austin) ว่า แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากความเป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นบริสุทธิ์และเป็นกลางโดยธรรมชาติ เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง แน่นนอน และชัดเจนของกฎหมาย แม้ว่าแนวคิดนี้จะมีข้อเสียอยู่หลายประการ เช่น ปฏิเสธความเชื่อเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือของ

ผู้ปกครองในระบอบเผด็จการ²⁰¹ การมองว่า แนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) โดยเฉพาะแนวคิดของจอห์น ออสติน (John Austin) และแนวคิดของฮันส์ เคลเสน (Hans Kelsen) ที่มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายในประเทศไทยตั้งแต่สมัยการปฏิรูปกฎหมายทำให้เกิดคำพิพากษายอมรับความชอบธรรมของคณะปฏิวัติรัฐประหารโดยยึดถือความสำเร็จในการตั้งตนเป็นรัฐอธิปไตยเป็นเกณฑ์นั้นเป็นความเชื่อที่ละเอียดหรือไม่ได้มีการไตร่ตรองถึงเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดคำพิพากษาในลักษณะดังกล่าวซึ่งมีความซับซ้อน โดยจะต้องพิจารณาถึงอคติ ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ส่วนบุคคล และอิทธิพลวัฒนธรรมการเมืองไทยแบบอนุรักษนิยมหรืออำนาจนิยมด้วย²⁰² ทั้งนี้หากกฎหมายไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะป็นกรณีที่เกิดจากความผิดพลาดในการตรากฎหมายโดยไม่มีเจตนา หรือกรณีที่เกิดจากความบกพร่องของการเมืองภายในของรัฐโดยเจตนา ทำให้เกิดระบบกฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในระบบกฎหมาย จึงต้องมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงความไม่ถูกต้องนั้นให้กลับถูกต้อง โดยการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นใน 2 ระดับ คือ 1. ระดับรัฐ ในรัฐที่เป็นนิติรัฐสมัยใหม่จะสามารถทำได้โดยองค์กรที่มีหน้าที่ทบทวนความชอบธรรมของกฎหมาย (Judicial Review) ต้องแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น หรือแก้ไขโดยการตีความรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายที่ไม่ชอบธรรมนั้นขัดรัฐธรรมนูญ หรืออาจมีการตรากฎหมายย้อนหลังเอาผิดกับผู้ที่กระทำความผิดได้ เช่น คดีอาชญากรรมสงครามในเยอรมันที่เมืองนูเรมเบิร์กใน ค.ศ.1947 หรืออาจใช้วิธีการให้สภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นผู้แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นได้ 2. ระดับประชาชน ประชาชนสามารถประท้วงคัดค้านกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมโดยสันติวิธี (Civil Disobedience) หรือวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมและเรียกร้องให้รัฐแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว²⁰³

จากการศึกษาและวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยพบว่า การที่ศาลไม่สามารถมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดหรือลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 อีกทั้งยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารนั้นเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ แต่เหตุผลที่ชัดเจนที่สุดในเชิงประจักษ์ คือ การที่คณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารมีอำนาจตามความเป็นจริง (de facto) กล่าวคือ คณะรัฐประหารมีกองกำลังและอาวุธ จึงทำให้นอกจากคณะรัฐประหารจะสามารถควบคุมอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร

²⁰¹ จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, หน้า 55-56.

²⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

²⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 331-332.

แล้ว คณะรัฐประหารยังมีอิทธิพลเหนืออำนาจตุลาการอีกด้วย ซึ่งอีก 1 หลักฐานในเชิงประจักษ์ คือ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 4²⁰⁴ ได้วางหลักไว้ว่า การนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารไม่สามารถกระทำได้ แต่ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหารโดยคณะทหาร 3 เหล่าทัพและอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” นำโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้มียกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ซึ่งทำให้บทบัญญัติ มาตรา 4 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ถูกยกเลิกไปด้วย และได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พ.ศ.2519 แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีการบัญญัติคุ้มครองรัฐธรรมนูญหรือต่อต้านการรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้น รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นก็จะถูกยกเลิก รวมทั้งบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ยอมรับการยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยคณะรัฐประหาร การรัฐประหาร หรือการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารล้วนสิ้นผลไปตามรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกไปและไม่มีผลในทางปฏิบัติทั้งสิ้น ทั้งนี้ นายอุทัย พิมพ์ใจชน ผู้ฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นครั้งแรกนั้นได้แสดงความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวนี้ว่า การที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องแทนที่จะมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดหรือลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นเป็น เพราะ ศาลก็ไม่สามารถสั่งอำนาจตามความเป็นจริง (de facto) ของคณะรัฐประหาร²⁰⁵

นายชัช ชลวร เห็นว่า ในการพิจารณาและพิพากษาคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นจะต้องเป็นไปตามหลักการทางกฎหมาย ส่วนการลงโทษคณะรัฐประหารจะถูกลงโทษในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 มีโอกาสเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง โดยนักการเมืองที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่มีอำนาจต่อรองกับคณะรัฐประหาร พร้อมกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศต้องผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารให้ได้ จะเป็นการป้องกันการเกิดรัฐประหารในอนาคต ส่วนโทษที่คณะรัฐประหารสมควรจะได้รับนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง

นายสมบัติ บุญงามอนงค์ เชื่อว่า ในอนาคตจะสามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดที่บุคคลเหล่านี้ได้กระทำลงได้ โดยในระยะหลังนี้มีการเรียกร้องการดำเนินคดี

²⁰⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 4 “การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์หรือรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

²⁰⁵ เจษฎา โชติกิจวิฑูรย์ และ วิฑูรย์ บุญเรือง, ประชาชนต้านรัฐประหาร, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ลายเส้น จำกัด, 2555), หน้า 78.

และลงโทษคณะรัฐประหารกันมากขึ้น ทั้งจากประชาชนและนักการเมือง ในที่สุดฉันทามติ (Consensus) ของสังคมจะกดดันให้เกิดการฟ้องคดีขึ้นสู่ศาล และเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ศาลจะมีคำตัดสินไปตามหลักการที่ถูกต้องได้ด้วยการสนับสนุนของกระแสสังคม ที่ผ่านม่อำนาจของคณะรัฐประหารทำให้การดำเนินคดีและคำพิพากษาในอดีตบิดเบี้ยวไปจากหลักการทางกฎหมายที่ถูกต้อง แต่พลังของสังคมจะช่วยแก้ไขสิ่งที่บิดเบี้ยวให้กลับมาถูกต้องได้ สอดคล้องกับแนวคิดของอาลี คาน (Ali Khan) ที่เห็นว่า การขึ้นสู่อำนาจปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องเป็นการขึ้นสู่อำนาจที่ได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน กล่าวคือ จะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ จะต้องเข้าใจและยอมรับลักษณะพื้นฐานของการขึ้นสู่อำนาจ เนื่องจาก ประชาชนทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้ การปฏิวัติรัฐประหารที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องเป็นการปฏิวัติรัฐประหารที่ล้มอำนาจการปกครองเดิมและตั้งอำนาจการปกครองใหม่ที่ได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน หากฉันทานุมัติของประชาชนไม่เห็นด้วยหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร ฉันทานุมัติของประชาชนนั้นจะสามารถผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหาร ในที่สุด²⁰⁶

ดร.ภูวนาท คุณผลิน แสดงความคิดเห็นว่า การที่ไม่เคยมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยอยู่เสมอ อีกทั้งเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ (Rule of law) จะต้องมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารโดยกระบวนการทางกฎหมายเพื่อให้ประเทศกลับเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ (Rule of law) ที่ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกัน เมื่อการกระทำของคณะรัฐประหารเป็นความผิด คณะรัฐประหารก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ดร.ภูวนาท คุณผลิน ยังเชื่อว่า การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารควรถูกลงโทษในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้นจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ไปทั้งหมดข้างต้นนำมาซึ่งบทสรุปที่ว่า การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยนั้นสมควรเกิดขึ้นและจะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อประชาธิปไตยในประเทศไทยมีความเข้มแข็ง คณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง และนักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต โดยแนวทางที่

²⁰⁶ ณรงค์ วิทย์ไพศาล, “ทฤษฎีกฎหมายว่าด้วยการปฏิวัติ” ใน *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ ไพโรจน์ ชัยนาม*, หน้า 64.

เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณี

5.3.3 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

จากการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีคณะรัฐประหาร ในบทที่ 2 การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ในบทที่ 3 และการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศ ในบทที่ 4 มาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศและผลของการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารมาวิเคราะห์ในข้างต้นพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี ได้แก่ แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในอนาคต

5.3.3.1 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

การรัฐประหารในประเทศไทยก่อนการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดได้มีการนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร โดยกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นั้น สมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของ

สาธารณรัฐบุรพาอูรุกวัยที่ศาลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ มาปรับใช้ โดยมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่แนวคิดที่ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบว่า กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัตินั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นโมฆะ และไม่สามารถบังคับใช้ได้ เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นเป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย และขัดต่อหลักการทางกฎหมายทุกประการ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตย กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เคยยอมรับผิด และไม่มีการรับประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก เป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) ทำลายแบบแผนและมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ ทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice) ขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propria sua Causa) และขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Violated the separation of powers) ทั้งยังนำมาซึ่งการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Human rights commitments) เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

เมื่อกฎหมายนิรโทษกรรมนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารมีลำดับศักดิ์ในระดับพระราชบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวนั้นย่อมสามารถถูกตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าย่อมไม่สามารถขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ กล่าวคือ บทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติสามารถถูกตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ และเมื่อพบว่า กฎหมายดังกล่าวนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลสามารถมีคำพิพากษาว่า ให้กฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ทำให้กฎหมายนั้นไม่สามารถบังคับใช้ได้²⁰⁷ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุลที่เห็นว่า ศาลสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ

²⁰⁷ อติเทพ อุษยะพัฒน์, ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด, 2558), หน้า 499.

ของคณะรัฐประหาร และมีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวที่อยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัตินั้นขัดรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะได้

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ได้กล่าวว่า คดีเช่นนี้ไม่ใช่คดีอาญาธรรมดา แต่เป็นคดีว่าด้วยรัฐธรรมนูญ แม้ว่าที่ผ่านมาศาลจะมีคำพิพากษาตามแนวคดียอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข แต่ศาลสามารถมีคำพิพากษากลับแนวคำพิพากษาที่เคยวางบรรทัดฐานไว้ในอดีตได้ โดยการรัฐประหารต่างจากสิทธิในการปฏิวัติของประชาชนตามทฤษฎีทางการเมือง และการรัฐประหารตามหลักรัฐธรรมนูญห้ามออกกฎหมายที่มีผลย้อนหลังเปลี่ยนแปลงผลทางกฎหมายของการกระทำที่มีอยู่ก่อนการตรากฎหมาย (Constitutional prohibits of *ex post facto* law) กล่าวคือ การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารไม่สามารถกระทำได้ โดยการมีคำพิพากษาเช่นนี้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) และเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สาธารณประโยชน์ของประเทศ และความเป็นธรรมในสังคม อีกทั้งยังอาจทำให้ไม่เกิดการรัฐประหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยอีกต่อไป²⁰⁸

5.3.3.2 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

การรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดในประเทศไทยได้มีการนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร โดยกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และได้รับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้นไว้ในรัฐธรรมนูญอีกทีหนึ่ง การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีที่ได้ทำการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน มีผลทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไปก่อนมาปรับใช้ และเมื่อมีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน ซึ่งทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิ

²⁰⁸ ไทยทริบูน, “บทวิเคราะห์ว่าด้วยคดีที่ประชาชนฟ้อง คสช.ฐานกบฏล้มล้างรัฐธรรมนูญ โดย ศ.ปราโมทย์ นาครทรรพ,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: http://www.thaitribune.org/contents/detail/407?content_id=32650&rand=1529609870.

และความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไปแล้ว จึงฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ต่อศาล ทำให้ศาลสามารถมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

เมื่อกฎหมายนิรโทษกรรมนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารมีลำดับศักดิ์ในระดับรัฐธรรมนูญแล้ว ย่อมไม่สามารถมีองค์กรใดเข้ามาตรวจสอบความชอบได้ตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แต่กฎหมายดังกล่าวสามารถถูกยกเลิกโดยกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เท่ากัน กล่าวคือ บทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารซึ่งเป็นบทบัญญัติหนึ่งในรัฐธรรมนูญสามารถถูกยกเลิกโดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่²⁰⁹ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญญา เทวานฤมิตรกุลที่เห็นว่า คณะรัฐประหารได้พัฒนากฎหมายนิรโทษกรรมโดยเปลี่ยนจากการตรากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติมาเป็นการบัญญัติกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้ศาลสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบัญญัตินิรโทษกรรมได้ เนื่องจาก เมื่อการนิรโทษกรรมถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลจึงไม่สามารถตรวจสอบว่ากฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่อีกต่อไป เพราะกฎหมายนิรโทษกรรมนั้นเป็นตัวรัฐธรรมนูญเสียเอง และใกล้เคียงกับคำแนะนำของศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ที่ได้แนะนำถึงแนวทางที่จะเอาผิดคณะรัฐประหารว่า จะต้องลบล้างผลพวงรัฐประหารโดยการตรารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งมีบทบัญญัติที่บัญญัติว่าการนิรโทษกรรมคณะรัฐประหารเป็นโมฆะ มีผลเสียเปล่าเหมือนไม่เคยมีมาแต่ต้นและไม่เคยมีผลในทางกฎหมาย ทำให้ศาลสามารถใช้อำนาจตุลาการลงโทษคณะรัฐประหารได้²¹⁰

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย โดยการยกเลิกบทบัญญัติรับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชนก่อน แล้วจึงฟ้องคดีขึ้นสู่ศาลนี้อาจถูกโต้แย้งว่า ขัดต่อหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) ซึ่งเป็นหลักการที่ว่า หากในขณะที่ยุคคลกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ไม่มี

²⁰⁹ อติเทพ อวยะพัฒน์, ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม, หน้า 498-499.

²¹⁰ กฤษณา ศุภวรรธนะกุล, “วรเจตน์ ภาคีรัตน์ : ว่าด้วยตุลาการและระบอบแห่งการรัฐประหาร,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77786>.

กฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำการหรือไม่กระทำการนั้นเป็นความผิดและไม่มีกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวนั้นไว้ บุคคลนั้นจะไม่มี ความผิดและไม่ต้องได้รับโทษ และแม้ว่าต่อมาจะมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำการหรือไม่กระทำการดังกล่าวเป็นความผิดในภายหลัง บุคคลนั้นก็ จะไม่มี ความผิดและไม่ต้องรับโทษเช่นกัน โดยหลักการนี้เป็นหลักการย่อยของหลักไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย (No crime, no punishment with law) ซึ่งเป็นหลักการที่ว่า หากไม่มีกฎหมายในขณะที่กระทำการใดการหนึ่งบัญญัติว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด ผู้ที่กระทำการ นั้นไม่มี ความผิด และจะต้องไม่ได้รับโทษจากการกระทำการดังกล่าว นั้น ซึ่งหลักการนี้ถือเป็น หลักประกันที่สำคัญในกฎหมายอาญาและเป็นหลักกฎหมายสากลที่ถูกรับรองในปฏิญญาสากลและ กฎหมายระหว่างประเทศ โดยในประเทศไทยนั้นมีการรับรองหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำ การอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” และใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำ การอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) นี้ ศาสตราจารย์ เอช เอ กูต์ (H.A. Court) ได้อธิบายว่า หลักการนี้เป็นหลักการที่มีเจตนารมณ์ในการ ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เนื่องจาก กฎหมายอาญาได้กำหนดให้บุคคลกระทำการหรือ ห้ามมิให้กระทำการบางประการ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนบางประการ หาก บุคคลกระทำการหรือไม่กระทำการใดโดยสุจริต โดยเชื่อว่า การกระทำการหรือไม่กระทำการนั้น สามารถทำได้ เนื่องจาก ไม่มีกฎหมายในขณะที่นั้นบัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดและหากฝ่าฝืนจะต้องได้รับ โทษตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลนั้นก็สมควรที่จะต้องรับผิดหรือได้รับโทษในการกระทำการ หรือไม่กระทำการนั้นของตน หากกฎหมายอาญาสามารถมีผลย้อนหลังได้จะทำให้ประชาชนไม่มี หลักประกันสิทธิและเสรีภาพในการกระทำใด ๆ ของตนและไม่สามารถกระทำการใด ๆ โดยมั่นใจได้ ว่า จะไม่ผิดกฎหมายและจะไม่ได้รับโทษในภายหลัง²¹¹ หลักการนี้จึงเป็นหลักการที่คุ้มครองผู้บริโภค ที่กระทำการหรือไม่กระทำการในสิ่งที่ไม่มีความผิดในขณะที่บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และไม่คุ้มครอง ผู้กระทำความผิดที่กระทำการในสิ่งที่มีกฎหมายในขณะที่บัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดและกำหนดโทษ สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนไว้อยู่แล้ว

²¹¹ ฐิรพัฒน์ เทียงกมล, “กฎหมายอาญาภาคความผิด,” เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://bit.ly/371mTuq>.

แม้ว่าการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจ การปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย โดยการยกเลิกบทบัญญัติรับรองการนิรโทษกรรมใน รัฐธรรมนูญด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชนนี้จะทำให้คณะ รัฐประหารถูกดำเนินคดีและได้รับโทษทางอาญา แต่ก็ไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายอาญาไม่มีผล ย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) เนื่องจาก การดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหาร ในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยการยกเลิกบทบัญญัติรับรอง การนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดย ประชาชนนั้นเป็นการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดที่มีการบัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายอาญาก่อนที่จะมีการกระทำความผิดแล้ว การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดและหากผู้ใดฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าว จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อคณะรัฐประหารกระทำการ รัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คณะรัฐประหารจึงต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่เนื่องจาก คณะรัฐประหารซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองในการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ กระทำลง เพื่อไม่ให้ตนและพวกต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลง การ ยกเลิกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร แล้วดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารใน ความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จึงเป็นการแก้ไขสิ่งที่ผิดให้กลับเป็น ชอบเท่านั้น นายสมบัติ บุญงามอนงค์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การลงโทษที่ขัดต่อหลักกฎหมาย อาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity) นั้นเป็นกรณีที่จะต้องไม่มีกฎหมายบัญญัติ ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดมาก่อน แต่ความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 มีอยู่ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารและก่อนที่จะมีการนิรโทษกรรม ดังนั้น การยกเลิกกฎหมายนิรโทษ กรรมตนเองของคณะรัฐประหารจึงไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Principle of nonretroactivity)

นอกจากนั้น ศาลของสาธารณรัฐเกาหลีได้มีคำวินิจฉัยในการดำเนินคดีและ ลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐเกาหลีซึ่งเป็นกรณีที่มีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับ คณะรัฐประหารว่า การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างร้ายแรง การออก กฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารเป็นการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุด และเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในอดีตให้กลับถูกต้อง อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่ สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญ และการค้นหาความจริงจะทำให้สังคมและประชาชนหายสงสัยกับ เหตุการณ์ดังกล่าว และกฎหมายดังกล่าวนี้ไม่ขัดต่อหลักการห้ามออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง

(ex post facto)²¹² อีกทั้งแม้ว่าจำเลยควบคุมอำนาจทางการเมืองหลังจากกระทำการล้มล้างรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญโดยการรัฐประหารและเคยปกครองสาธารณรัฐเกาหลีด้วยรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติโดยประชาชนก็ตาม แต่ไม่ควรมองข้ามว่า การจัดตั้งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นเกิดขึ้นโดยการกบฏ การล้มล้างรัฐธรรมนูญ และยึดอำนาจทางการเมืองด้วยความรุนแรง ซึ่งไม่เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ดังนั้น การกระทำการรัฐประหารหรือกบฏจึงสมควรสามารถถูกลงโทษได้²¹³

5.3.3.3 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในอนาคต

หากเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต ในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลสมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟิจิที่ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมาใช้ โดยมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิงว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คณะรัฐประหารจึงเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ไม่ใช่รัฐอธิปไตย ซึ่งไม่มีอำนาจในการปกครองประเทศหรือออกกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองตามหลักอำนาจหรือสิทธิย่อมไม่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด (Jus ex injuria non oritur) ดังนั้น เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

ศาลไทยได้มีพัฒนาการคำพิพากษาไปตามความเหมาะสมในแต่ละกาลสมัย สภาพสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต (Dynamic) คนในสังคมมีทัศนคติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ทำให้กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ทัศนคติความเชื่อ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม กฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายบางอย่างที่ถูกต้อง ดีงาม หรือเคยเป็นมาในอดีต

²¹² TLHR, “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา:

<https://www.tlhr2014.com/?p=8235>. และ ดร.สตติพร ธนานิธิโชติ, “การสร้างความปลอดภัยองชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้,” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563, แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

²¹³ Supreme Court (en banc) Decision 96Do3376

อาจจะไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่สมควรเป็นเช่นนั้นต่อไปในปัจจุบัน ศาลไทยได้เคยมีการกลับคำพิพากษาในหลายกรณีเพื่อให้เหมาะสมตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีการรัฐประหารนี้ก็เช่นกัน แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาศาลไทยวางบรรทัดฐานคำพิพากษาไว้ว่า เมื่อคณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารสำเร็จตามความมุ่งหมายก็จะกลายเป็นรัฐธรรมาภิบาล และศาลได้ยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารตลอดมา ทำให้ไม่เคยมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่เมื่อ พ.ศ.2563 ทุกประเทศต่างได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งนานาอารยประเทศส่วนใหญ่ยอมรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและไม่ยอมรับอำนาจที่ได้มาจากการรัฐประหารซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและไม่เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย ศาลจึงควรปรับเปลี่ยนแนวทางคำพิพากษาตามความถูกต้องและเหมาะสมที่เปลี่ยนแปลงไป

นายกีรติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแสดงความเห็นไว้ในคำวินิจฉัยส่วนตัวในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 ว่า ศาลซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองรัฐธรรมนูญ กฎหมาย สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยควรมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นการยึดอำนาจในการปกครองประเทศจากรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่กำหนดและไม่เป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยและมีการล้มล้างรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้นจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารไม่อาจถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมาภิบาล เพื่อไม่ให้คณะรัฐประหารใช้ศาลและกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้การกระทำผิดของตน และเพื่อเป็นการยุติวงจรการรัฐประหารไม่ให้เข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยอีกต่อไป ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยส่วนตัวของนายกีรติ กาญจนรินทร์ โดยเชื่อว่า คำวินิจฉัยส่วนตัวของนายกีรติ กาญจนรินทร์นี้จะเป็นสิ่งที่ถูกนำไปใช้อ้างอิงอย่างมากในอนาคต เช่นเดียวกับนายพงศ์เทพ เทพกาญจนาที่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยส่วนตัวของผู้พิพากษากีรติ กาญจนรินทร์²¹⁴

นายจิระวงศ์ เขาวนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม เห็นว่า การที่ศาลมีคำพิพากษาตามแนวคดียอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไขไม่สามารถทำให้สังคมสงบสุขได้อย่างแท้จริงและทำให้สังคม

²¹⁴ VOICE online, “เวทีเสวนา เรียกร้องศาลไม่รับรองรัฐธรรมาภิบาลหยุดวงจรยึดอำนาจ,” เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/HkulyGCFQ>.

ไม่พัฒนา ทั้งยังเป็นการสร้างความขัดแย้งเพิ่มขึ้นอีกด้วย ศาลควรมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง และยอมรับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เพื่อให้ประชาชนไม่สูญเสียเสรีภาพต่อสถาบันตุลาการ หากศาลมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิงนี้จะทำให้เกิดความยุติธรรมและความสามัคคีในสังคมได้อย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า “ยุติธรรมไม่มี สามัคคีไม่เกิด”²¹⁵

โสกราตีส (Socrates) นักปรัชญาชาวเอเธนส์ (Athens) เคยต่อต้านคำสั่งของคณะผู้เผด็จการในสมัยที่กรีกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบคณาธิปไตยโดยคณะผู้เผด็จการ 30 คนที่สั่งให้โสกราตีส (Socrates) และพวก 4 คนนำตัวบุคคลหนึ่งที่ไม่ได้กระทำความผิดกฎหมายแต่อย่างใดไปฆ่า ซึ่งเป็นคำสั่งให้ฆ่าคนตามอำเภอใจโดยไม่มีเหตุผลแต่อย่างใด โสกราตีส (Socrates) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งนั้นและได้กล่าวถึงการไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งในครั้งนั้นว่า “ในครั้งนั้น ข้าพเจ้ามิได้แสดงออกแต่เพียงคำพูดเมื่อมีโอกาสเท่านั้น แต่ยังได้แสดงออกด้วยการกระทำอีกด้วย ข้าพเจ้าไม่เคยเกรงกลัวความตายแต่สิ่งที่ข้าพเจ้ากลัวก็คือ กลัวที่จะทำความชั่วและความไม่ถูกต้อง ข้าพเจ้าไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่ออำนาจของรัฐที่บีบบังคับให้ข้าพเจ้ากระทำ ดังนั้น เมื่อพวกเราออกจากศาลาว่าการของผู้เผด็จการ ขณะที่คนอื่นอีก 4 คนเดินทางไปยังคุกตัวคนนั้นมาฆ่า ข้าพเจ้าก็เดินทางกลับบ้านเสียเฉย ๆ และบางทีถ้าหากคณะผู้เผด็จการ 30 คนนั้นมิได้ถูกโค่นเสียก่อนในเวลาต่อมา ข้าพเจ้าก็คงต้องถูกประหารชีวิตไปแล้ว...”²¹⁶ โสกราตีส (Socrates) เป็นบุคคลที่ยึดมั่นในกฎหมายอย่างมาก ไม่ว่าจะเห็นด้วยกับกฎหมายนั้นหรือไม่ แต่โสกราตีส (Socrates) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของคณะผู้เผด็จการที่เป็นคำสั่งตามอำเภอใจไม่มีเหตุผล นอกจากนั้น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะผู้เผด็จการนี้อาจทำให้ถูกประหารชีวิต ซึ่งโสกราตีส (Socrates) เองกลัวที่จะทำความชั่วและความไม่ถูกต้องมากกว่าความตาย

ผู้พิพากษาจะต้องตัดสินใจคดีไปตามหลักการของกฎหมายโดยปราศจากอคติ รวมถึงภยาคติ คือ การลำเอียงเพราะความกลัว เพื่อรักษาไว้ซึ่งนิติรัฐ (The rule of law) คดีหนึ่งที่เป็นแบบอย่างสำหรับผู้พิพากษาคดีตัดสินคดีไปตามหลักการของกฎหมายอย่างยุติธรรม โดยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจทางการเมืองซึ่งในตอนนั้นเป็นการปกครองโดยคณะปฏิวัติรู้จักกันดีในชื่อของ “คดีกินป่า” ซึ่ง

²¹⁵ จีระวงศ์ เขาวนวรรนนท์, “บทบาทศาลยุติธรรม : ในสถานการณ์ความขัดแย้ง” (ผลงานส่วนบุคคลของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 14, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2558), หน้า 23-25.

²¹⁶ W.T. Stace, *A Critical History of Greek Philosophy*, (1960), p. 134 อ้างถึงใน ปริดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, หน้า 106-107.

เป็นคดีที่พลเอก สุรจิต จารุเศรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร กับพวกที่อุทธรณ์ในข้อหาร่วมกันกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ศาลได้มีคำพิพากษาในคำพิพากษาฎีกาที่ 948/2510 ว่าจำเลยทั้ง 3 กระทำความผิดและลงโทษจำเลยทั้ง 3 ตามที่กฎหมายบัญญัติ จะเห็นได้ว่า ในคดีนี้แม้จำเลยผู้ถูกฟ้องจะมียศพลเอก มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และอยู่ในยุครัฐบาลทหาร แต่ศาลได้พิจารณาไปตามพยานหลักฐาน และมีคำพิพากษาไปตามหลักการของกฎหมายโดยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจใด ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ 1 ในองค์คณะผู้ตัดสินคดีนี้กล่าวว่า ผู้พิพากษาจะต้องมีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติ ปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระ และจะต้องตัดสินคดีไปตามความถูกต้องเพื่อให้เกิดความยุติธรรม แม้จะกระทบกับบ้านเมืองหรือจะทำให้ต้องออกจากตำแหน่งก็ต้องตัดสินไปตามนั้น ซึ่งเป็นหลักการที่ถูกต้องดีงามและเป็นแบบอย่างให้ผู้พิพากษาทุกท่านควรปฏิบัติตามคำสอนและการกระทำที่ปฏิบัติไว้เป็นตัวอย่างของศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์²¹⁷

ผู้พิพากษา ตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ นักการเมืองและประชาชนชาวไทยเป็นจำนวนมาก เช่น นายกิริติ กาญจนรินทร์ ศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ นาครทรรพ นายชัช ชลวร ศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคิรัตน์ ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ รองศาสตราจารย์ สมชาย ปรีชาศิลปกุล ศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ นางสาวศศิภา พุกขภูงาจันทร์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยะบุตร แสงกนกกุล นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยเกษม นิตสิริ นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายสมบัติ บุญงามอนงค์ ดร. ภูวนาท คุณผลิน และผู้เขียนเชื่อว่า คำพิพากษาของศาลที่ว่า เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะทำให้ระบบการปกครองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยและระบบนิติรัฐ (The rule of law) กลับเข้าสู่ภาวะปกติ เป็นการทวงความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนุญและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้กลับคืนมา ทำให้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถบังคับใช้ได้กับการกระทำความผิดในทุกกรณีตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรานี้ และสามารถยับยั้งผู้ที่คิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคต เนื่องจาก เกรงกลัวที่จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองของประเทศไทยอีก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีญา เทวานฤมิตรกุล มี

²¹⁷ สมลักษณ์ จัดกระบวนพล, “คดีสำคัญๆ กับสถาบันศาลยุติธรรมไทย โดย สมลักษณ์ จัดกระบวนพล,” เข้าถึงเมื่อ 23 สิงหาคม 2563, แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_219050.

ความเห็นว่าการจัดการกับกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารจะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อของคนในสังคม ของนักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้พิพากษาตุลาการว่า สังคมไม่ยอมรับและไม่ต้องการให้เกิดการรัฐประหารอีก นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เห็นว่า ควรจะต้องจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจระบอบของคณะรัฐประหารและการเกิดรัฐประหารในอนาคตต้องมีเสียงในสภาจำนวนมากพอที่จะขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภาจะต้องเห็นด้วย สังคมจะต้องมีกระแสกดดัน และต้องผ่านการทำประชาคมทั่วๆ ไป จะต้องตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทำประชาคมอีกครั้งเพื่อรับรองรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จัดทำขึ้น²¹⁸ ส่วนรองศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุลได้เสนอให้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า การรัฐประหารเป็นความผิด หากเกิดการรัฐประหาร ต่อมาภายหลังเมื่อประชาชนได้อำนาจกลับคืนมา ให้สามารถเริ่มดำเนินคดีกับผู้ก่อรัฐประหารทันที โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนเป็นผู้เสียหาย ศาลต้องไต่สวนและดำเนินคดีอย่างเร่งด่วนเป็นคดีพิเศษ และไม่มีกำหนดอายุความ²¹⁹ ซึ่งศาสตราจารย์พิเศษ ชัยเกษม นิติสิริ ก็ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรัฐประหารควรเป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ ทำให้สามารถรื้อฟื้นคดีนำคณะรัฐประหารมาลงโทษได้ตลอดเวลา²²⁰

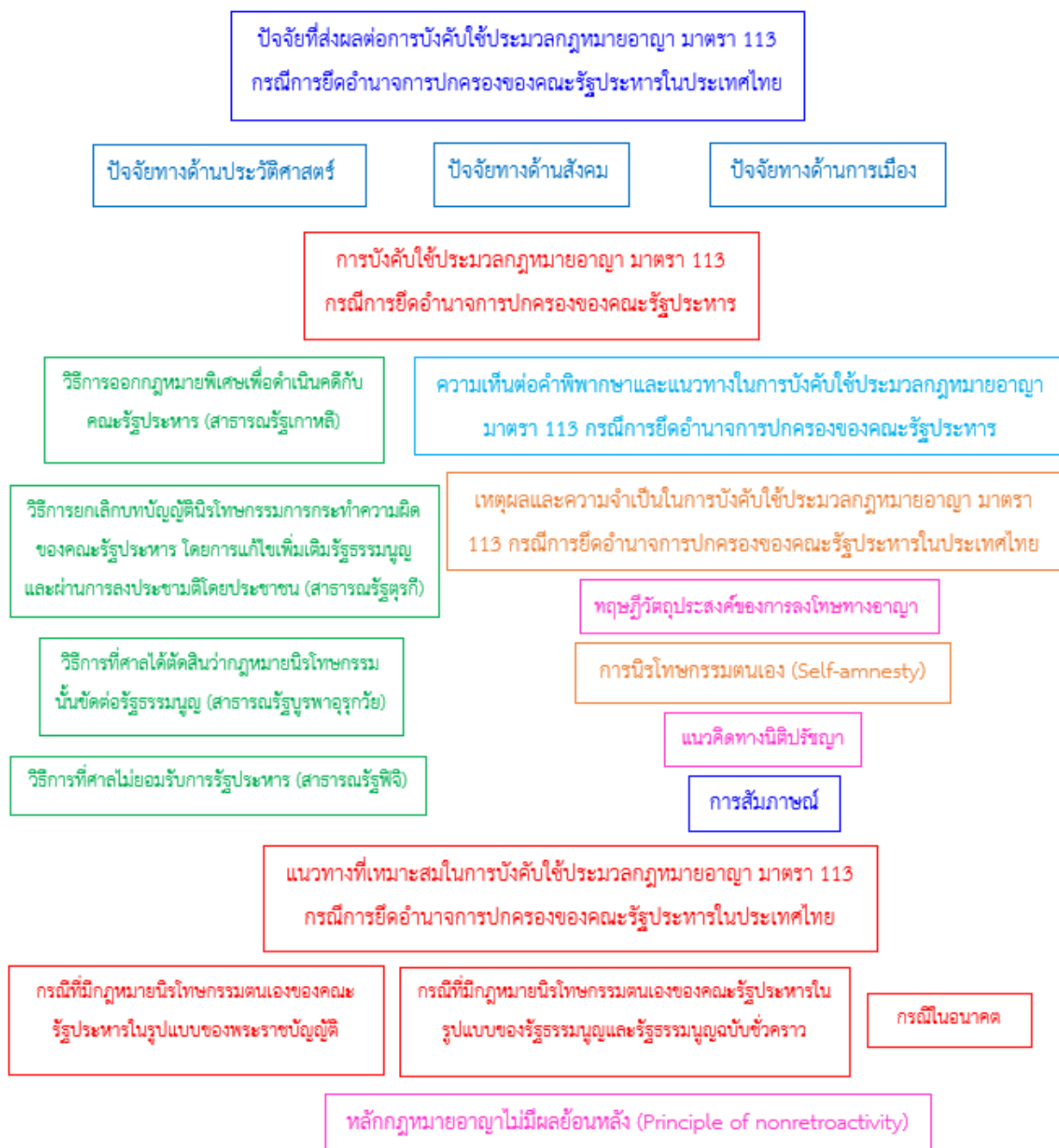
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²¹⁸ มติชนสุดสัปดาห์, ““ธนาธร” ชูหยุดวงจร “รัฐประหาร” ปลุกฝ่ายปชต.ชนะคูหา 3 ครั้ง ร่าง รธน.ใหม่-ตัดทหารพันการเมือง,” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_122498.

²¹⁹ ประชาไท, “ปิยบุตร แสงกนกกุล เสนอเขียนกฎหมายเอาผิดรัฐประหาร | ฝ่าวิกฤตรัฐธรรมนูญ 2560,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/12/80098>.

²²⁰ VOICE online, “ชูธงกฎหมายป้องกันปฏิวัติ - 'ชัยเกษม' เตือนยุบสภาหลังเลือกตั้งวิกฤต,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.voicetv.co.th/read/zKxeXawu>.

แผนภาพที่ 4 แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารได้มาซึ่งข้อสรุปที่ว่า การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยที่ผ่านมาที่มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เฉพาะกรณีการกบฏ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่ไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้น แต่ยังไม่เคยมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำสักครั้งนั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะกระทำต่อไป โดยสมควรบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในทุกกรณีโดยไม่คำนึงถึงความสำเร็จของการกระทำความผิด กล่าวคือ สมควรบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในกรณีการรัฐประหารเช่นกัน

บทนี้จะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารฉบับนี้ โดยเนื้อหาในบทนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารและผลกระทบที่เกิดขึ้น เข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ค้นพบบทสรุปแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร และได้ข้อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในอนาคตต่อไป ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ปรากฏดังต่อไปนี้

6.1 บทสรุป

ตั้งแต่มีการเปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.

2563 เป็นเวลากว่า 88 ปี ประเทศไทยมี “วงจรรูปาทวีตทางการเมือง” กล่าวคือ เกิดการรัฐประหาร แทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยตลอดมา ทั้งที่การ รัฐประหารซึ่งเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกองทัพหรือทหารไทยกระทำ การยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นโดยใช้กำลังเป็นการ ได้มาซึ่งอำนาจโดยการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่กฎหมายกำหนด เป็นการไม่ เคารพยำเกรงต่อกฎหมายและรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ขัดต่อความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเป็น สิ่งที่ได้รับความคุ้มครองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และที่สำคัญการรัฐประหารนั้นเป็นการ ใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจ ดังกล่าวแล้วไม่ได้ จึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113⁵⁷⁴ นอกจากนั้น ในการรัฐประหารทุกครั้ง คณะรัฐประหารจะยกเลิกรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ เป็นตัวกำหนดกติกาการปกครองบ้านเมืองฉบับที่ใช้บังคับอยู่ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารทุกครั้ง การ กระทำเช่นนั้นเป็นการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย และความเชื่อมั่นต่อ ระบบนิติรัฐในประเทศไทย

ภายหลังจากที่คณะรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จ คณะรัฐประหารได้ตั้งตนเป็น รัฐราชาธิปไตย โดยจัดตั้งคณะบุคคลเพื่อเป็นรัฐบาล มีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งของคณะ รัฐประหาร ซึ่งหากไม่ใช่หัวหน้าคณะรัฐประหารเองก็เป็นพรรคพวกของผู้ที่กระทำการรัฐประหาร และออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร เพื่อลบล้าง ความผิดต่าง ๆ ที่ตนและพวกได้กระทำ ทำให้พ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง อันจะส่งผล ให้ไม่ถูกดำเนินคดีและไม่ได้รับโทษทางกฎหมายใด ๆ ทุกครั้ง เนื่องจาก การรัฐประหารเป็นความผิด ฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และอาจเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ซึ่ง ผู้กระทำความผิดดังกล่าวจึงมีความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เมื่อคณะ รัฐประหารกระทำการรัฐประหารสำเร็จ จึงมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองและพวกทุกครั้ง

⁵⁷⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
  - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
  - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

โดยอ้างเหตุผลว่า เนื่องจาก การกระทำความผิดในการปฏิวัติหรือรัฐประหารนั้น กระทำไปด้วยความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาในประเทศ มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนและไม่หวังผลตอบแทน ผู้กระทำความผิดจึงไม่สมควรมีความผิดและรับโทษในการกระทำความผิดดังกล่าวนั้น

การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏนี้มีมาตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 โดยเมื่อคณะราษฎรปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองได้สำเร็จ รัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับคณะราษฎรผู้กระทำการปฏิวัติได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรม เพื่อลบล้างความผิดของตนเองและพวก โดยมีชื่อว่า พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับแรกของประเทศไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เนื่องจาก การปฏิวัติเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ (เป็นขบถ) ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101⁵⁷⁵ และการกระทำต่าง ๆ ของคณะราษฎรยังอาจเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ อีก หากไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรม คณะราษฎรอาจถูกดำเนินคดีในความผิดที่ตนได้กระทำในภายหลัง จึงได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองและพวก โดยการบัญญัติให้การกระทำต่าง ๆ ของตนและพวก หากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ก็ไม่ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มกันตนเองและพวกไม่ให้ถูกดำเนินคดี และแม้ว่าจะถูกดำเนินคดี ก็มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมคุ้มครองไว้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้ไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำลง การออกกฎหมายนิรโทษกรรมในครั้งนี้เป็นต้นแบบให้กับการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารในประเทศไทย ต่อมาภายหลังเมื่อเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร คณะรัฐประหารจึงมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารในทุกครั้ง

ในการออกกฎหมายอื่น ๆ คณะรัฐประหารมักจะออกในรูปแบบคำสั่งหรือประกาศของคณะรัฐประหาร แต่ในการออกกฎหมายนิรโทษกรรม ไม่เคยมีการออกในรูปแบบของคำสั่งหรือประกาศ

⁵⁷⁵ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 “ผู้ใดทงองอาจกระทำการประทุษร้ายอย่างใดใด เพื่อจะทำลายรัฐบาลเสียก็ดี เพื่อจะเปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักรก็ดี เพื่อจะแย่งชิงเอาพระราชอาณาจักรแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ดี ท่านว่า มันเป็นขบถ ให้เอาตัวมันไปประหารชีวิตเสีย หรือมีฉนั้นให้จำคุกไว้จนตลอดชีวิต”

ของคณะรัฐประหาร โดยกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกออกในรูปแบบของพระราชบัญญัติและรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากแต่งตั้งของคณะรัฐประหาร เนื่องจากคณะรัฐประหารมองว่า หากออกกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของคำสั่งหรือประกาศของคณะรัฐประหาร จะเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) แต่หากเป็นการออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติ จะเป็นการออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยองค์กรที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมายตามปกติเช่นเดียวกันกับการออกกฎหมายนิรโทษกรรมในกรณีอื่น แต่เมื่อพิจารณาถึงฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่คณะรัฐประหารจะพบว่า ฝ่ายนิติบัญญัตินั้นมาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารหรืออยู่ภายใต้อำนาจของคณะรัฐประหาร ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีเจตจำนงอิสระในการออกกฎหมาย และกฎหมายนิรโทษกรรมที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัตินี้ก็เป็นผลมาจากการครอบงำของคณะรัฐประหารและเป็นไปตามความประสงค์ของคณะรัฐประหาร กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นจึงยังมีลักษณะเป็นการนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty)

เริ่มแรกการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจะถูกตราขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติเนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1. กฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันความชอบธรรมของกฎหมายนิรโทษกรรม จึงต้องตรากฎหมายนิรโทษกรรมขึ้นในรูปแบบของพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่แสดงถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนและเป็นการแสดงว่าประชาชนยอมรับการนิรโทษกรรมนี้ไปโดยปริยาย และ 2. การรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อมาลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาจึงต้องเป็นการตรากฎหมายในรูปแบบที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่าหรือเท่ากัน ดังที่จะเห็นได้จากในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติ ดังนั้น ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมจึงต้องตราในรูปแบบพระราชบัญญัติหรือในรูปแบบกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ

แต่ในการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ และเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุด และสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากมากกว่ากฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ เนื่องจาก ศาลได้มีคำพิพากษาตามแนวคดียอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะ

รัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบในคำพิพากษาฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่)⁵⁷⁶ หากนำแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบมาใช้ในกรณีการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลจะสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติได้ ซึ่งศาลอาจมีคำพิพากษาว่า กฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับใช้ได้ และหากศาลมีพิพากษาเช่นนั้นเท่ากับว่า บทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันของคณะรัฐประหารได้สิ้นผลไป ซึ่งอาจทำให้คณะรัฐประหารถูกดำเนินคดีหรือต้องได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงได้ คณะรัฐประหารจึงได้บัญญัติกฎหมายนิรโทษกรรมไว้ในรัฐธรรมนูญและในบทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญได้มีการรับรองว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการป้องกันการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารจากศาล เนื่องจาก บทบัญญัตินั้นอยู่ในรัฐธรรมนูญเองและรัฐธรรมนูญได้รับรองบทบัญญัตินั้นไว้ว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลจึงไม่สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารอีก

ในการตรากฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารเป็นบทบัญญัติมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) และเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) จะถูกยกเลิกไป ทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ถูกยกเลิกไปด้วย แต่ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ถูกระงับใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ที่ถูกยกเลิกไปก็ได้บัญญัติรับรอง

⁵⁷⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 913/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) “อำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) ดังกล่าวจึงเป็นอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตยเป็นอำนาจของศาลในอันที่จะดำเนินการตามกฎหมาย ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 จึงมีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่มีศาลให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ย่อมขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตย... นอกจากนี้ ทรัพย์สินของผู้ร้องที่ถูกยึดและตกเป็นของแผ่นดินตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (คตส.) เป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องได้มาหรือมีเพิ่มขึ้นก่อนที่ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ รสช. ฉบับที่ 26 ข้อ 6 ใช้บังคับ จึงเป็นการออกและใช้กฎหมายที่มีโทษในทางอาญาย้อนหลังไปลงโทษแก่ผู้ร้อง ซึ่งรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีบทบัญญัติห้ามออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลัง เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันถือได้ว่าเป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งด้วย เมื่อประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และข้อ 6 ขัดต่อรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 30 จึงใช้บังคับมิได้... อนึ่ง ที่ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 32 บัญญัติ... นั้นเป็นเพียงการรับรองโดยทั่วไปว่า ประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าวมีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น มิได้บัญญัติรับรองโดยทั่วไปถึงว่าให้ใช้บังคับได้แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534...”

บทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติมาตราหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยบทบัญญัติรับรองบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้เพิ่มถ้อยคำ อันเป็นการรับรองความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการนิรโทษกรรม และรับรองการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญให้ถือว่าการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ด้วย ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมและรับรองการกระทำความผิดในอนาคตไว้ล่วงหน้าอีกด้วย ทั้งนี้บทบัญญัตินิรโทษกรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ปรากฏอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตรา 279⁵⁷⁷ นี้เป็นบทบัญญัตินิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารครั้งล่าสุดและยังคงปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ใน พ.ศ.2563

เมื่อมีบุคคลที่ไม่เห็นด้วยการรัฐประหารและมองว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏฟ้องผู้กระทำการรัฐประหารต่อศาลว่า ผู้กระทำการรัฐประหารได้กระทำการรัฐประหารอันเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลได้พิพากษายกฟ้องคดีเหล่านั้นทุกครั้ง โดยให้เหตุผลในการยกฟ้อง 2 ประการ คือ 1. ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง หรือ 2. แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง การวางบรรทัดฐานในคำพิพากษาคดีของศาลที่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหาร และการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหาร ทำให้การรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่า เป็นการกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และคณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและไม่เคยได้รับโทษในความผิดดังกล่าวสักครั้ง ส่งผลให้การรัฐประหารไม่ถูกมองว่า เป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรม ซึ่งเป็นความผิดเช่นเดียวกับการกระทำ

⁵⁷⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป ตามมาตรา 265 วรรคสอง ไม่ว่าจะประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

ความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ทั้งที่การรัฐประหารและการกบฏแตกต่างกันแค่เพียงความสำเร็จของการกระทำเท่านั้น กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถบังคับใช้ได้เฉพาะในกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นี้กระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำเท่านั้น แต่ในกรณีที่การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ การกระทำดังกล่าวกลับไม่เคยถูกพิพากษาว่า เป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และผู้กระทำความผิดไม่เคยถูกพิพากษาว่า มีความผิดและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ “**ชนะเป็นวีรบุรุษ แพ้เป็นกบฏ**” หรือ สองมาตรฐาน (Double Standard)

เมื่อพิจารณาวันฟ้องคดี วันที่ศาลมีคำพิพากษา และวันที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารจะพบความเชื่อมโยงกันระหว่างเหตุผลที่ศาลใช้ในการยกฟ้องกับระยะเวลาการออกกฎหมายนิรโทษกรรม กล่าวคือ หากในขณะศาลพิจารณาพิพากษาคดียังไม่มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร ศาลจะยกฟ้อง โดยให้เหตุผลในการยกฟ้องว่า โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง แต่หากในขณะศาลพิจารณาพิพากษาคดีได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ศาลจะยกฟ้อง โดยให้เหตุผลในการยกฟ้องว่า แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม แต่ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว จำเลยจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม ซึ่งปรากฏในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4

ในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 2 ที่เรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราดและจังหวัดกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ ฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่ว่าจะเป็น คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ (คตส.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้แก่ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และพวกรวม 308 คน ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาหมายเลขคดีหมายเลขแดงที่ 7841/2553 ยกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยพ้นจากความผิดและ

ความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37⁵⁷⁸ และ 36⁵⁷⁹ คดีจึงไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องว่า การกระทำของจำเลยทั้ง 308 คนจะมีความผิดตามบทมาตราที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ กล่าวคือ มูลเหตุที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ สืบเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 ในนามของ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ได้ทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 เป็นผลสำเร็จ หลังจากนั้นได้กระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร ในทางตุลาการ และการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ซึ่งในการนี้ต่อมา มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ที่มีผลบังคับใช้โดยชอบเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2549 ในมาตรา 37 และมาตรา 36 ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้ง 308 คนหากจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือผิดกฎหมายอาญามาตราใด ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัติดังกล่าว

การที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า จำเลยพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรมในครั้งนี้เป็นการพิพากษายกฟ้องและให้เหตุผลในการยกฟ้องตามแนวคำพิพากษาที่ศาลฎีกาเคยวางบรรทัดฐานไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1874/2492⁵⁸⁰ ซึ่งวางหลักว่า

⁵⁷⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 37 “บรรดาการกระทำทั้งหลาย ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึด และควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ของหัวหน้า และคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมตลอดทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่เป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อน หรือหลังวันดังกล่าว หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง”

⁵⁷⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ได้ประกาศ หรือสั่งไว้ ในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด และไม่ว่าจะประกาศ หรือสั่ง ให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ให้มีผลใช้บังคับต่อไป และให้ถือว่า ประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ หรือคำสั่งนั้น ไม่ว่าการปฏิบัติตามประกาศ หรือคำสั่งนั้น จะกระทำก่อน หรือหลัง วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นประกาศหรือคำสั่ง หรือการปฏิบัติ ที่ชอบด้วยกฎหมาย และชอบด้วยรัฐธรรมนูญ”

⁵⁸⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1874/2492 “...จำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้เกิดการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง...จริงอยู่การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นภาระทางองอาจไม่มีความยำเกรงต่อผู้บังคับบัญชาและเป็นการให้เสื่อมวินัยทหารอย่างที่ศาลมณฑลทหารบกที่ 4 วินิจฉัยมา แต่เมื่อได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490 มาตรา 3 ไม่ประสงค์เอาโทษแก่บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ เนื่องในการกระทำรัฐประหาร...แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหารและจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ดังนั้น การกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ.2490...”

แม้ว่าจำเลยได้กระทำการยุยงทหารให้ก่อการกำเริบ และละเลยไม่ให้กระทำการตามหน้าที่เป็นการกระทำที่เสื่อมวินัยทหารอย่างร้ายแรง แต่การกระทำนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำรัฐประหาร และจำเลยอยู่ในจำพวกรัฐประหารด้วย ซึ่งการกระทำของจำเลยอยู่ในข่ายที่ได้รับการนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3⁵⁸¹ ดังนั้น ศาลจึงยกฟ้องโจทก์ เนื่องจาก แม้การกระทำของจำเลยทั้ง 2 มีความผิดและมีโทษ แต่มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ.2490 แล้ว จำเลยจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามบทบัญญัตินิรโทษกรรม

ส่วนการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งที่ 4 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งล่าสุด เป็นการฟ้องคดีโดยกลุ่มพลเมืองโต้กลับ (Resistant citizen) ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านการรัฐประหาร ประกอบไปด้วยญาติวีรชน นักศึกษา คณาจารย์ และประชาชน นำโดยนายพันธ์ศักดิ์ ศรีเทพ โดยครั้งนี้เป็นการฟ้องคณะรัฐประหาร ซึ่งมีชื่อว่า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพวกรวม 5 คน ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1688/2561 ยกฟ้องของโจทก์ เนื่องจาก ศาลเห็นว่า จำเลยทั้ง 5 พ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48⁵⁸² ทั้งนี้การฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในครั้งนี้เป็นครั้งแรกในการฟ้องคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่คดีได้ขึ้นสู่ศาลฎีกา ทำให้ศาลฎีกาได้เป็นผู้วางแนวบรรทัดฐานในการพิพากษา

CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵⁸¹ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มาตรา 3 “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำรัฐประหารเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารที่กล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายทุกประการ”

⁵⁸² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 48 “บรรดาการกระทำทั้งหลายซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของหัวหน้าและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวหรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้า หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ รวมทั้งการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อนหรือหลังวันดังกล่าว นั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง”

ยกฟ้องและให้เหตุผลในการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นครั้งแรก

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นที่โจทก์อุทธรณ์ว่า การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติบัญญัติ มาตรา 47 และ มาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เป็นการออกกฎหมายเพื่อรับรองการใช้อำนาจที่ผิดครรลองระบบประชาธิปไตยและละเมิดกฎหมาย แผ่นดิน บทบัญญัติดังกล่าวมีสภาพเป็นกฎหมายที่ขัดต่อมโนธรรมและหลักการพื้นฐานแห่งความ ยุติธรรมของมนุษย์อย่างชัดแจ้ง หากได้มีสภาพเป็นกฎหมายไม่ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานทั่วไปของระบบกฎหมายที่ว่า “บุคคลหาอาจถือเอาประโยชน์จาก ความฉ้อฉลที่ตนได้ก่อขึ้น หากอาจเรียกร้องไต่ถามความยุติธรรมของตน หากได้รับยกเว้นความรับผิดชอบ จากอาชญากรรมของตนเองได้” การกระทำของจำเลยทั้ง 5 จึงไม่อาจจะพ้นจากความรับผิดชอบที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดไว้ได้ โดยศาลเห็นว่า สภาพความเป็นรัฐของรัฐใดรัฐหนึ่งจะต้องประกอบไปด้วยดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน และมี ประชากรอาศัยอยู่ในดินแดนนั้น โดยมีรัฐบาลปกครอง และมีอธิปไตยเป็นของตนเอง ประการสำคัญ การตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ แม้ข้ออ้างของโจทก์ทั้ง 15 ที่อ้างว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ไม่ชอบในลักษณะที่เป็น กฎหมายก็ดี แต่การตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ตามที่กล่าวไปแล้วและต้อง เป็นการตีความในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติ บ้านเมืองด้วย มิฉะนั้นสถานะความเป็นชาติบ้านเมืองจะถูกกระทบให้เสียหายไปเพราะไม่มีอธิปไตย อยู่ครบถ้วน เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบ แห่งชาติยึดอำนาจจากการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลรักษาการได้อย่างเบ็ดเสร็จ และประกาศให้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะรัฐมนตรี และวุฒิสภาสิ้นสุดลง ประเทศ ไทยในขณะนั้นจึงไม่มีหน่วยงานใดที่จะทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ แต่มีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เข้ามาใช้อำนาจรัฐธำธิปไตยแทน ซึ่งแม้การได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลอง ของระบอบประชาธิปไตยดังที่โจทก์ทั้ง 15 กล่าวอ้าง และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจ หรือไม่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น แต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ยังมีอำนาจใน ข้อเท็จจริงที่ว่า เป็นคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติโดยควบคุมกลไกและหน่วยงานของ รัฐได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ที่บัญญัติโดยคณะ รักษาความสงบแห่งชาติจึงมีสภาพเป็นกฎหมาย ซึ่งมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้นิรโทษกรรมให้กับการกระทำต่าง ๆ ของจำเลยทั้ง 5 แล้ว อีกทั้ง ต่อมาเมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279⁵⁸³ ก็ยังบัญญัติรับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ดังนั้น การกระทำของจำเลยทั้ง 5 ตามฟ้องจึงพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ตามมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

เมื่อพิจารณารายกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทั้ง 2 ครั้งพบว่า ศาลไม่เคยวินิจฉัยว่า การรัฐประหารของคณะรัฐประหารเป็นความผิดหรือไม่ โดยใช้คำว่า “แม้ว่าการกระทำของคณะรัฐประหารจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ตาม” ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายว่า ไม่ว่าการรัฐประหารและการกระทำอื่น ๆ ของคณะรัฐประหารจะเป็นการกระทำที่ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 หรือกฎหมายใดหรือไม่ก็ตาม กล่าวคือการกระทำของคณะรัฐประหารอาจจะเป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ได้ ซึ่งศาลไม่ได้ทำการวินิจฉัย แต่ศาลได้พิพากษายกฟ้องในชั้นรับคำฟ้อง โดยให้เหตุผลว่า “ได้มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารแล้ว ทำให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง” กล่าวคือ หากการกระทำของคณะรัฐประหารเป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ตาม เช่น การรัฐประหารซึ่งเข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ก็มีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมลบล้างความผิดให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารที่ผิดกฎหมายแล้ว ส่งผลให้คณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง เมื่อคณะรัฐประหารพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงแล้ว ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง

จากการยกฟ้องทั้ง 2 กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า ที่ผ่านมาศาลยอมรับการรัฐประหารและยอมรับบทบัญญัตินิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้แก่การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร จึงทำให้ไม่สามารถบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะ

⁵⁸³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 279 “บรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป ตามมาตรา 265 วรรคสอง ไม่ว่าจะประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ ให้ประกาศ คำสั่ง การกระทำตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำนั้น เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ให้กระทำเป็นพระราชบัญญัติ เว้นแต่ประกาศหรือคำสั่งที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางบริหาร การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้กระทำโดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ว่าเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย”

รัฐประหารได้ แม้ว่าการรัฐประหารเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 นอกจากนั้น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1688/2561 ซึ่งเป็นการยกฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ครั้งล่าสุด ศาลได้กล่าวในคำพิพากษาว่า “แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ไม่ชอบในลักษณะที่เป็นกฎหมายก็ดี แต่การตีความกฎหมายต้องตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ตามที่กล่าวไปแล้วและต้องเป็นการตีความในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมืองด้วย” เป็นการที่ศาลไม่ได้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 นั้นชอบในลักษณะที่เป็นกฎหมายหรือไม่ แต่ศาลตีความในเชิงให้เกิดผลบังคับได้ในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อเจตนารมณ์แห่งความดำรงอยู่ของความเป็นรัฐหรือชาติบ้านเมือง ศาลจึงยอมรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ว่า บังคับใช้ได้ และ “แม้การได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะเป็นวิธีการที่ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และจะมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจหรือไม่ก็เป็นกรณีที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น” เป็นการที่ศาลยอมรับว่า การรัฐประหารนั้นเป็นการได้อำนาจมาโดยวิธีที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย และศาลไม่รับรองความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจ แต่ให้เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากล่าวกันในด้านอื่น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคำพิพากษาในการฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมืองในประเทศไทย ในส่วนของ**ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์** จากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า มีการลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารไม่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ โดยศาลได้มีคำพิพากษาว่า ผู้ที่พยายามกระทำการรัฐประหารกระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 101 หรือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 แล้วแต่กรณีและพิพากษาลงโทษบุคคลเหล่านั้นตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ต่อมาบุคคลเหล่านั้นก็ได้รับการนิรโทษกรรม ทำให้การดำเนินคดีและลงโทษบุคคลเหล่านั้นตามคำพิพากษาสิ้นสุดลงเนื่องจาก รัฐบาลเห็นว่า การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นยังไม่ได้สร้างความเสียหายเท่าไรนัก การที่ผู้กระทำความผิดได้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด ทำให้บุคคลเหล่านั้นรู้ว่า สิ่งของตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำ และการที่ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไปบางส่วนนั้นพอสมควรกับความผิดที่ได้กระทำลงและเพียงพอให้บุคคล

เหล่านั้นสำนึกในความผิดที่ได้กระทำลงแล้ว จึงได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดเหล่านั้น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้กลับเข้าสู่สังคม ได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ และเป็นการให้อภัยเพื่อเลิกแล้วต่อกัน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่มักจะใช้การนิรโทษกรรมกับความผิดต่าง ๆ ทางการเมือง แต่การนิรโทษกรรมในกรณีนี้เป็นกรณีที่แตกต่างกับการนิรโทษกรรมในกรณีที่คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารประสบความสำเร็จ เพราะ กรณีที่เป็นการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารประสบความสำเร็จนี้เป็นการนิรโทษกรรมภายหลังจากที่กระทำการรัฐประหารสำเร็จทันที โดยที่ผู้กระทำการรัฐประหารยังไม่ถูกดำเนินคดีและยังไม่ได้รับโทษตามที่กำหนดแต่ประการใด ทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้เรียนรู้ว่า สิ่งที่ทำนั้นกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำ และไม่เคยได้รับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นไม่เคยสำนึกในความผิดที่ได้กระทำลง

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารในประเทศไทย ในช่วงแรกศาลได้วางแนวคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข และศาลมีคำพิพากษาตามแนวคิดนี้เป็นส่วนใหญ่ โดยศาลได้วางหลักว่า แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลที่มาจาก การรัฐประหาร อันเป็นการใช้กำลังล้มล้างรัฐบาลเดิมซึ่งมีอำนาจปกครองเดิม และตั้งตนเป็นรัฐบาลขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในตอนต้น แต่เมื่อประชาชนจะได้ออมรับนับถือรัฐบาลใหม่แล้ว ถือว่ารัฐบาลใหม่นั้นเป็นรัฐบาลที่ต้องตามความเป็นจริง เมื่อคณะรัฐประหารได้ยึดอำนาจปกครองจากรัฐบาลเดิมได้เป็นผลสำเร็จ และได้ตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ ซึ่งย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิก และออกกฎหมาย เพื่อที่จะบริหารประเทศต่อไปและทำให้ประเทศชาติสามารถดำเนินต่อไปได้ด้วยความสงบ แม้ว่าการออกกฎหมายนั้นจะไม่เป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ที่จะต้องเป็นการออกกฎหมายผ่านสภานิติบัญญัติและไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย แต่ก็ถือว่า กฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์และบังคับใช้ได้ หากไม่มีบทกฎหมายที่ออกมายกเลิกประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติ ประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายเหล่านั้นก็ยังเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่

ต่อมาศาลได้เริ่มมีการวางแนวคำพิพากษาตามแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบเท่านั้น กล่าวคือยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารว่า เป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้เทียบเท่ากับกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงที่มีการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามปกติ แต่มีได้รับรองว่า ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดย คณะรัฐประหารนั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญทุกกรณี โดยประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะ รัฐประหารนั้นจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป หากพบว่า ประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารใดที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบัญญัติ คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือขัดประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบ ประชาธิปไตย ศาลได้มีคำพิพากษาว่า ประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารนั้นขัด ต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับได้

แม้ว่าที่ผ่านมาจะไม่เคยมีกรณีที่ศาลได้วางแนวคำพิพากษาไว้ตามแนวคิดไม่ยอมรับและ ปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง แต่ได้มีนายเกียรติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ ได้แสดงความเห็นในคำวินิจฉัยส่วนตนในคดีหมายเลขแดงที่ อม. 9/2552 ตามแนวคิดไม่ยอมรับและ ปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร โดยมี ใจความว่า ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ซึ่งใช้อำนาจ อธิปไตยผ่าน 3 องค์การ โดยอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็น 1 ในอำนาจอธิปไตยถูกใช้ผ่านองค์กรศาล ดังนั้น ศาลจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ซึ่งคือการวินิจฉัยและพิพากษาคดี เพื่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่าง แท้จริง กล่าวคือ ศาลจะต้องพิพากษาคดีไปในทางที่พิทักษ์และรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการปกป้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วย การรัฐประหารเป็นการล้มล้าง รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ไม่ได้เป็นไป ตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย หากศาลยอมรับคณะรัฐประหารว่า เป็นรัฐอธิปไตยจะเป็นการ ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ไม่ได้รับใช้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ ไม่ถูกต้องตามหลักความยุติธรรม ตามธรรมชาติที่ว่า บุคคลไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำที่ผิด เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ เกิดการปฏิวัติอีกในอนาคต และยังเป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการกระทำที่ไม่ ชอบ โดยในปัจจุบันกระแสทั่วโลกได้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และไม่ยอมรับการรัฐประหารและคณะรัฐประหาร ศาลก็ควรปรับเปลี่ยนแนวทางคำวินิจฉัยและวาง บรรทัดฐานใหม่ให้สอดคล้องกับสากล คือ การไม่ยอมรับการรัฐประหารและคณะรัฐประหารไม่ใช่ รัฐอธิปไตย

ในส่วนของปัจจัยทางด้านสังคม ความผิดฐานเป็นกบฏเป็นฐานความผิดที่มีมาตั้งแต่อดีต เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองหรือผู้ปกครอง

โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมกำหนดไว้ แต่เป็นการแย่งชิงอำนาจปกครองจากผู้ที่มีอำนาจปกครองเดิมและตั้งตนเป็นผู้ปกครองใหม่ หากสังคมยอมให้เกิดการแย่งชิงอำนาจปกครองในลักษณะเช่นนี้ได้อย่างอิสระ จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและความไม่มั่นคง ดังนั้น สังคมจึงไม่ยอมรับการรัฐประหาร โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำดังกล่าวนี้เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ และกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานนี้ไว้อย่างรุนแรง คือ ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

แม้ว่าในอดีตประชาชนมีทัศนคติความเชื่อที่ยอมรับการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลใดคณะบุคคลหนึ่งล้มล้างอำนาจบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจปกครองอยู่ในขณะนั้น โดยการใช้กำลังกระทำการเพื่อยึดอำนาจปกครองจากผู้ปกครองเดิมมาเป็นของตนหรือพวกตน หากบุคคลหรือคณะบุคคลที่กระทำการล้มล้างการปกครองและยึดอำนาจนั้นกระทำการสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ ก็จะได้รับที่ยอมรับในฐานะผู้ปกครองคนใหม่หรือกลุ่มใหม่ และสามารถใช้อำนาจปกครองแทนบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจปกครองเดิมที่ถูกล้มล้างไป ทำให้มีประชาชนชาวไทยบางส่วนไม่ได้มองว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่เป็นความผิดเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏในกรณีที่กระทำความผิดไม่ประสบความสำเร็จ แต่กลับมองว่า การรัฐประหารเป็นทางออกของปัญหาวิกฤติทางการเมืองและสถานการณ์ความวุ่นวายในประเทศ และไม่มองว่า คณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารเหล่านั้นเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ แต่กลับมองว่า บุคคลเหล่านั้นเป็นวีรบุรุษผู้เสียสละที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์ของประเทศในช่วงเวลาที่ยากลำบากและได้รับการยอมรับในฐานะกลุ่มผู้นำของประเทศ ซึ่งการที่มีประชาชนชาวไทยบางส่วนมองเช่นนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการที่เมื่อผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏกระทำความผิดประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำแล้ว การกระทำดังกล่าวกลับไม่ถูกเรียกว่าการกบฏ แต่ถูกเรียกว่าการรัฐประหาร และผู้ที่ทำการรัฐประหารกลับไม่ถูกเรียกว่ากบฏ แต่ถูกเรียกว่าคณะรัฐประหาร ทั้งยังใช้ชื่อที่สื่อความหมายไปในทางที่ดี และส่วนสำคัญมาจากการที่คณะรัฐประหารไม่เคยถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ตนได้กระทำสักครั้งในประเทศไทย

สภาพสังคมไทยมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change) และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural change) ที่ทำให้คนในสังคมมีทัศนคติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตาม และที่สุดกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงกฎหมายก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย

บางอย่างที่ถูกต้องหรือดีงามในอดีต อาจจะไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เป็นสากลตามแนวทาง (Trend) ของโลกในยุค พ.ศ.2563 และได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ การรัฐประหารในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกประณาม และถูกกดดันให้ดำเนินการเพื่อให้ประเทศที่ถูกครอบงำ การปกครองโดยคณะรัฐประหารหรือพวก ซึ่งถือเป็นการปกครองในระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย กลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อทัศนคติและความเชื่อต่อการเมืองการปกครองในประเทศไทยในแง่ที่ว่า ในระยะหลังประชาชนชาวไทยต่อต้านการรัฐประหารมากขึ้น ไม่ยอมรับการรัฐประหารที่ไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม และในอนาคตอาจพัฒนาไปถึงขั้นไม่ยอมรับการรัฐประหารในทุกกรณี โดยมีทัศนคติความเชื่อที่ว่า การกระทำการรัฐประหารเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ เป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 รวมทั้งเป็นการทำลายและเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะเป็นการขึ้นนำสังคมทำให้ประชาชนมีทัศนคติความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรัฐประหาร

ใน พ.ศ.2563 มีประชาชนชาวไทยไม่เห็นด้วยและต่อต้านการรัฐประหารและคณะรัฐประหารมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดโดยมองว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นไปตามวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การกระทำของคณะรัฐประหารที่กระทำการรัฐประหารและออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้ตนเองเป็นการทำตัวอยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการปกครองในหลักนิติรัฐ (The rule of law) การปกครองภายหลังการรัฐประหารมักจะเป็นรูปแบบการปกครองที่บุคคลหรือกลุ่มคนที่กระทำการรัฐประหารซึ่งยึดอำนาจจากรัฐบาลเดิมที่มีอำนาจปกครองอยู่ใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองในระบอบเผด็จการ และการปกครองโดยคณะรัฐประหารที่มักจะไม่รู้ความเชี่ยวชาญในด้านการทหาร แต่ไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารประเทศนั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาในประเทศได้อย่างแท้จริง หลายปัญหาถูกซุกไว้ใต้พรม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจหรือปัญหาสังคมต่าง ๆ รวมถึงความสงบเรียบร้อยในประเทศนั้นไม่ใช่ความสงบเรียบร้อยอย่างแท้จริง แต่เกิดจากการจำกัดเสรีภาพต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพของสื่อ เป็นต้น นอกจากนั้น การปกครองในระบอบเผด็จการนั้นยังมีการลิดรอนและละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจ และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการตรวจสอบไม่ได้นั้นมักจะนำมาซึ่งการคอร์รัปชัน (Corruption) มากกว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีกลไกในการตรวจสอบและสามารถตรวจสอบได้

แม้ว่าคณะรัฐประหารและกองทัพพยายามรักษาอำนาจและครอบงำการเมืองการปกครองของประเทศไทย แต่จากผลการเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่ผ่านมาของประเทศไทย พรรคการเมืองส่วนมากได้แสดงจุดยืนว่า ไม่สนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารและพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากเลือกตั้งกลุ่มพรรคการเมืองที่เรียกตัวเองว่า “พรรคฝ่ายประชาธิปไตย” ได้คะแนนเสียงมากกว่ากลุ่มพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนว่า สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคณะรัฐประหารและไม่ต้องการให้มีการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร รวมถึงไม่ยอมรับการรัฐประหารอีกต่อไป ทักษะคติความเชื่อของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อระบอบการปกครองของประเทศ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีอำนาจตัดสินใจว่าประเทศนั้น ๆ จะมีการปกครองในระบอบไหน คือ กล่าวคือ หากประชาชนในประเทศเชื่อและศรัทธาในระบอบการปกครองระบอบใด ประเทศย่อมถูกขับเคลื่อนให้เป็นการปกครองในระบอบนั้นในที่สุด

ในส่วนของปัจจัยทางด้านการเมือง การเมืองในประเทศไทยมีสิ่งที่เรียกว่า “วงจรอุบาทว์ทางการเมือง” คือ การที่ประเทศไทยถูกปกครองในระบอบประชาธิปไตยสลับกับการถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารมาโดยตลอด กล่าวคือ ประเทศไทยปกครองโดยรัฐบาลที่เป็นวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย ต่อมาเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่การรัฐประหารโดยกองทัพ ภายหลังจากการรัฐประหารประเทศไทยก็ถูกปกครองโดยคณะรัฐประหารที่เป็นผู้กระทำการรัฐประหารหรือพรรคพวกของผู้กระทำการรัฐประหาร และเมื่อเกิดการเรียกร้องจากประชาชนให้กลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจนถึงจุดที่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารไม่สามารถปกครองอยู่ได้อีกต่อไป ก็จะมีการสลับกลับสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย และก็จะเกิดเหตุการณ์ตามวงจรแบบเดิม คือ เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ จนนำไปสู่การรัฐประหารโดยกองทัพอีกครั้ง ตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2563 เกิดการรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยอยู่บ่อยครั้ง อาจกล่าวได้ว่า ทหารมักเข้าแทรกแซงการเมืองที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากการเลือกตั้งด้วยการรัฐประหารบ่อยครั้งและสม่ำเสมอในประเทศไทย

การเมืองการปกครองของประเทศไทยในอดีตทหารและพลเรือนมีความสำคัญและมีบทบาทในการเมืองการปกครองไม่แตกต่างกัน ทหารเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่ง หน้าที่ และบทบาทสำคัญในการเมือง

การปกครองของประเทศไทย แม้ว่าต่อมาภายหลังประเทศไทยจะได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democratic form of government with the King as Head of State) ซึ่งทหารจะเหลือเพียงหน้าที่ปกป้องรักษาเอกราชยามเกิดสงครามเท่านั้น แต่ทหารไทยไม่ปรับเปลี่ยนสถานะไปตามระบอบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ยอมลดบทบาทไปตามหน้าที่ที่พึงกระทำ และยังคงพยายามมีบทบาททางการเมืองการปกครองอันไม่ใช่นำที่และกิจการของกองทัพ เช่นเดียวกับในอดีตตลอดมา โดยมีความเชื่อมั่นว่า ทหารมีความจำเป็นต่อการเมืองการปกครองของไทยเช่นเดียวกับในอดีตที่มีเกียรติประวัติมายาวนาน รวมถึงการที่ทหารเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ ทำให้ทหารไทยรู้สึกว่าการกองทัพมีส่วนสำคัญในการเมืองการปกครองของไทย และหน้าที่ของทหารนอกจากจะสร้างความมั่นคงในอธิปไตยของประเทศแล้ว ยังมีหน้าที่สร้างความมั่นคงและความมีเสถียรภาพในทางการเมืองอีกด้วย ประกอบกับกองทัพเป็นองค์กรที่มีความถนัดในการใช้กำลังและอาวุธในการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว ซึ่งวิธีการตามระบอบประชาธิปไตยนั้นไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ อีกทั้งทหารไทยนั้นมีอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ซึ่งมุ่งที่จะรักษาเอกราชของชาติไทยและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย รวมทั้งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้ประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองตามแบบทัศนคติความเชื่อของตน และมีแนวความคิดประชาธิปไตยที่ไม่เป็นไปตามสากล แต่เป็นแนวคิด “ประชาธิปไตยแบบไทย” โดยทหารไทยมักเข้ามาแทรกแซงการเมืองโดยการรัฐประหารอยู่เสมอ โดยอ้างว่า การปกครองโดยคณะรัฐประหารนั้นยังคงเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเป็นประชาธิปไตยแบบไทย

ทหารไทยจะกระทำการรัฐประหารโดยอ้างเหตุผลความจำเป็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการรัฐประหาร เช่น เพื่อขจัดปัญหาในการบริหารประเทศและใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนเดือดร้อนและหวาดกลัว เพื่อกำจัดคอมมิวนิสต์ ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและมีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน และกำหนดแนวทางการปกครองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน เพื่อประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขและประเทศเจริญรุ่งเรือง โดยไม่ได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือผลตอบแทน และอ้างเหตุผลเหล่านี้ในการนิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง แต่จากผลการศึกษาวิจัยทางวิชาการถึงสาเหตุที่แท้จริงของการรัฐประหารพบว่า ปัจจัยสำคัญที่สำคัญ

ประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงการเมืองในประเทศไทยโดยการรัฐประหารนั้น คือ การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มทหาร เช่น ความเป็นอิสระของกองทัพที่จะดำเนินการใด ๆ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากองค์กรทางการเมือง หรือการรักษาผลประโยชน์ของกองทัพเพื่อที่จะคุ้มครองผลประโยชน์จากองค์กรทางการเมือง ซึ่งผลประโยชน์ของกองทัพมักจะอ้างว่า เป็นสิ่งเดียวกันกับผลประโยชน์ของชาติ เนื่องจาก หน้าที่ของกองทัพมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ และทหารมักเข้าแทรกแซงการเมืองโดยอ้างความจำเป็นด้วยเหตุผลว่า ทำไปเพื่อรักษาความสงบของประเทศชาติและสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติทางการเมืองซึ่งเกิดจากรัฐบาลพลเรือน หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

ที่ผ่านมาในอดีตนักการเมืองยังไม่เคยมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารภายหลังจากที่มีการเลือกตั้งและมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้ไม่เคยเกิดความพยายามดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารโดยรัฐบาลสักครั้งในประเทศไทย แต่ พ.ศ.2563 นักการเมืองมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะดำเนินคดีกับคณะรัฐประหาร และได้มีความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต แม้ว่าสุดท้ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่จะมีมติไม่เห็นด้วย แต่ความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคตนี้แสดงให้เห็นว่า การเมืองและนักการเมืองในประเทศไทยใน พ.ศ.2563 ได้มีความพยายามที่จะหยุดยั้งวัฒนธรรมการยอมให้เกิดการรัฐประหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ให้เกิดอีกต่อไป ทั้งนี้การที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหารและพรรคพลังประชารัฐ พรรคการเมืองที่สนับสนุนคณะรัฐประหารได้เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลใน พ.ศ.2563 ทำให้ความพยายามในการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกไม่ประสบความสำเร็จแสดงให้เห็นว่า ความพยายามในการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารประสบความสำเร็จและคณะรัฐประหารยังคงมีอิทธิพลครอบงำการเมืองการปกครองของประเทศไทยอยู่จนถึง พ.ศ.2563

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยพบว่า ความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและเป็น

กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศ คุ้มครองอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศ และคุ้มครองราชอาณาจักรหรืออำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร รวมถึงคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรในส่วนของความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ในประการสำคัญ และกระทบกระเทือนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และยิ่งไปกว่านั้นหากการกระทำผิดตามมาตรานี้ได้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ แล้วการกระทำผิดดังกล่าวได้รับการยอมรับว่า การกระทำผิดเช่นนั้นเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ ผู้กระทำผิดดังกล่าวไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งยังได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐอธิปไตย ผู้มีอำนาจปกครอง จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมยอมรับการรัฐประหารที่เป็นการให้กองทัพเข้ามาแทรกแซงการเมือง โดยการใช้กำลังในการยึดอำนาจและเข้ามาบริหารประเทศไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ซึ่งขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นการทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ การปกครองประเทศโดยคณะรัฐประหารหรือพวกภายหลังที่ได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จเป็นการปกครองในระบอบเผด็จการมักจะเกิดการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารนั้นสอดคล้องตามทฤษฎีวิัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาหลัก ๆ ที่ใช้มาตั้งแต่อดีตและยังคงผสมผสานอยู่ในวิัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาใน พ.ศ.2563 ทั้ง 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory) กล่าวคือ การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารจะเป็นการแก้แค้นทดแทนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อทั้งผู้เสียหายและสังคม ซึ่งความต้องการที่จะให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รับผลร้ายให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำและความต้องการที่จะได้รับความยุติธรรมเป็นสัญชาตญาณที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน หากปล่อยให้คณะรัฐประหารผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถออกกฎหมายเพื่อยกเว้นความผิดตนเอง ทำให้ไม่ถูกดำเนินคดี

และไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติได้ ซึ่งไม่มีและไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ ในกรณีความผิดอื่น ๆ เป็นการไม่ยุติธรรมและไม่ถูกต้องอย่างสิ้นเชิง เป็นการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 รัฐธรรมนูญ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อความศรัทธาของประชาชนต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในประเทศ และอาจเกิดความวุ่นวายจากการที่ผู้เสียหายและสังคมออกมาเรียกร้องความยุติธรรม ตาม**ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory)**

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร เป็นการข่มขู่ยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษเช็ดหลายกับโทษที่ได้รับสำหรับการกระทำความผิดครั้งนี้ และรู้สึกเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับสำหรับการกระทำความผิดเช่นนี้อีกในอนาคต ส่งผลเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต เป็นเยี่ยงอย่างให้สังคมว่า ผู้ที่กระทำความผิดเช่นนี้จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่งผลเป็นการข่มขู่บุคคลอื่นในสังคมให้เกรงกลัวและยับยั้งให้คนในสังคมไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้น โดยตัวบทบัญญัติกฎหมายอาญาเองนั้นไม่สามารถห้ามคนมิให้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ แต่จะต้องประกอบกับการบังคับใช้บทบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ การลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในสิ่งที่ตนได้กระทำสังคมได้เรียนรู้ว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดไม่สามารถกระทำได้ และผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเช่นนี้ในอนาคตจะเกรงกลัวโทษที่จะต้องได้รับหากกระทำความผิดเช่นนี้ ทั้งนี้ การที่จะข่มขู่ยับยั้งไม่ให้บุคคลกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดทุกคนที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำหรือไม่ หลังจากที่เกิดการกระทำความผิด จะต้องมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในทันที โดยไม่ยอมรับการกระทำความผิดและไม่ยอมรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิด จะต้องไม่มีการนิรโทษกรรมหรือไม่ยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับการกระทำต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ และจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำตาม**ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory)**

การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในแง่ที่ว่า การที่ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้กระทำความผิดถูกหลอหลอมจากสังคม สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง

ๆ ทำให้มีทัศนคติความเชื่อที่ทำให้คิดและตัดสินใจลงมือกระทำความผิด การที่ผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยถูกดำเนินคดีและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ผู้กระทำความผิดและผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดมีทัศนคติความเชื่อที่ว่า การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏนั้นไม่เป็นความผิด หรือแม้ว่าจะจะเป็นความผิด แต่หากมีความจำเป็นหรือเหตุผลอันชอบธรรมก็สามารถกระทำได้ หรือแม้ว่าจะกระทำความผิดเช่นนั้น ก็จะไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดกล้าตัดสินใจที่จะกระทำความผิด ทำให้เกิดการรัฐประหารซึ่งเป็นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประเทศไทย การดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานนี้จะทำให้ทัศนคติความเชื่อของผู้กระทำความผิด ผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิด และประชาชนในสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ถูกต้องว่า การรัฐประหารเป็นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ไม่สามารถกระทำได้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ไม่มีความชอบธรรมสำหรับการกระทำความผิด และผู้ที่กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในทุกกรณีอย่างไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ผู้ที่กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด กลับตัวเป็นคนดี และไม่กลับไปกระทำความผิดอีกได้ ผู้ที่มีโอกาสกระทำความผิดในอนาคตตัดสินใจไม่กระทำในสิ่งที่เป็นความผิดซึ่งรู้ว่า หากกระทำจะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่มีข้อยกเว้น และประชาชนในสังคมไม่ยอมรับและร่วมกันต่อต้านหากเกิดการรัฐประหารในอนาคต ตาม**ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory)**

และการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารเป็นการคุ้มครองสังคม โดยเป็นวิธีการตัดโอกาสกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำ เพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากผู้กระทำความผิดอีกด้วย เนื่องจาก โทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดฐานเป็นกบฏ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คือ โทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งเป็นโทษสูงสุดที่ตัดโอกาสกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด โดยการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ตาม**ทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory)** นอกจากนี้ หากสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดเท่ากับว่า สังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดนั้นทางอ้อมอีกด้วย กล่าวคือ หากไม่มีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 เท่ากับว่า เป็นการยอมรับการรัฐประหารและเป็นการสนับสนุนการรัฐประหารทางอ้อม ทำให้คณะรัฐประหารผู้กระทำ

การรัฐประหารซึ่งเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถกระทำความผิดได้สำเร็จ ตั้งต้นเป็นรัฐประหารโดยผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และปกครองประเทศหรือตั้งพวกของตนให้เป็นผู้ปกครองประเทศแทนรัฐบาลเดิมที่ได้ถูกล้มล้าง อีกทั้งเป็นการสร้างวัฒนธรรมการยอมรับให้คณะรัฐประหารกระทำการรัฐประหารเพื่อเข้ามาแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ทำให้อาจเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต จึงสมควรมีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

เมื่อพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารพบว่า กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารเป็นการนิรโทษกรรม (Amnesty) ในรูปแบบที่เรียกว่า การนิรโทษกรรมตนเอง (Self-amnesty) ซึ่งหมายถึง การออกกฎหมายนิรโทษกรรมโดยที่ผู้ที่มีส่วนในการกระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบของตนเองในขณะที่มีอำนาจ โดยเป็นการนิรโทษกรรมฝ่ายเดียว (One-sided) เพื่อลบล้างความผิดของตนเองและพวก ทำให้ไม่ถูกดำเนินคดีหรือไม่ต้องได้รับโทษ ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมการลบล้างความผิดหรือยกเว้นความรับผิดชอบเนื่องจาก เป็นการปกป้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนจากความยุติธรรม โดยการทำให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความรับผิดชอบในการกระทำความผิดของตน และอาจเป็นการอำพรางการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Human rights abuses) กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้กับการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรม ไม่ถูกดำเนินคดี และไม่ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงไปเท่านั้น ไม่ใช่กฎหมายที่แท้จริง เนื่องจาก ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายและขัดต่อหลักการทางกฎหมายทุกประการ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตย กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เคยยอมรับผิด และไม่มีการรับประกันว่า จะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก ทั้งเป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) ทำลายแบบแผนและมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ ทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice) และขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propria sua Causa) การนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารนั้นมีเนื้อหาไม่เป็นธรรม ถูกตราขึ้นโดยที่ไม่ได้มี

ความพยายามในการแสวงหาความเป็นธรรมอย่างสิ้นเชิง เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและช่วยให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น การนิรโทษกรรมดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นกฎหมายเลย และผู้พิพากษาไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคดี จึงควรจะต้องมีการพิจารณาทบทวน แก้ไข ยกเลิก ทำให้การนิรโทษกรรมดังกล่าวนี้สิ้นผลไป หรือไม่สามารถบังคับใช้ได้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลจากความผิดที่กระทำหรือไม่ต้องเข้าสู่การตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะทำได้ทำให้สามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ได้

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับ สถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารในประเทศไทยพบว่า ทั้งแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยปราศจากเงื่อนไข แนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบ แนวคิดไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิง และแนวคิดยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยมีเงื่อนไขสิ้นสุดแล้วมีหลักการและเหตุผลในตัวเอง และมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ซึ่งไม่สามารถตอบได้ว่า แนวคิดไหนเป็นแนวคิดที่ถูกต้องที่สุด และแนวคิดที่ถูกต้องที่สุดอาจไม่ใช่แนวคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงเสมอไป ทั้งนี้แนวคิดที่ยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบนั้นน่าจะเป็นแนวคิดที่ดีที่สุดที่จะนำมาปฏิบัติจริง เพราะ เป็นแนวคิดที่แม้จะยอมรับและรับรองสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหาร แต่ศาลก็สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเหล่านั้นได้ ทำให้คณะรัฐประหารไม่สามารถออกประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารได้ตามอำเภอใจ ซึ่งถูกต้องตามหลักกฎหมาย สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาน้อยที่สุดในการนำมาปฏิบัติเมื่อเทียบกับวิธีการตามแนวทางอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่า การรัฐประหารและการปกครองโดยคณะรัฐประหารและพวกภายหลังการรัฐประหารในสาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐบุรุนดี สาธารณรัฐบราซิล สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และประเทศไทยล้วนมีการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ รวมถึงสิทธิมนุษยชน ในสาธารณรัฐ

เกาหลีไม่มีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร แต่เนื่องจาก มีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมาก ซึ่งประชาชนชาวสาธารณรัฐเกาหลีเรียกร้องให้มีการสืบสวนหาข้อเท็จจริง นำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและลงโทษให้ได้ จึงมีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวในในความผิดต่าง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำความผิด รวมถึงความผิดฐานเป็นกบฏ แม้ว่าในประเทศไทยจะมีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันในอดีต แต่สำหรับการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏของคณะรัฐประหารได้มีการบัญญัติไว้ว่า เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในกรณีนี้อีก แต่สามารถนำเหตุผลในคำพิพากษาของศาลสาธารณรัฐเกาหลีมาเป็นเหตุผลสนับสนุนประกอบการพิพากษาลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยได้ ทั้งนี้การสืบสวนหาข้อเท็จจริงในกรณีเหตุการณ์ปราบปรามและสังหารหมู่ประชาชนที่ออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุม และตกเป็นจำเลยเป็นจำนวนมากในประเทศไทยในอดีต พร้อมทั้งนำตัวผู้กระทำความผิดเหล่านั้นมาดำเนินคดีและลงโทษเป็นเรื่องที่สมควรเกิดขึ้น แต่เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษา

ในสาธารณรัฐตุรกีมีบทบัญญัตินิรโทษกรรมซึ่งเป็นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้รับความเห็นชอบจากการลงประชามติโดยประชาชนทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในขณะที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวอยู่นั้นอยู่เช่นเดียวกับกรณีการรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทยที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว สาธารณรัฐตุรกีจึงได้ทำการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน มีผลทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไป จึงสามารถกล่าวโทษ ฟ้องร้องดำเนินคดี และลงโทษคณะรัฐประหารได้ในที่สุด ซึ่งวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีนี้สมควรนำมาปรับใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจ

ปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

ในสาธารณรัฐบราซิลมีการนิรโทษกรรมให้กับคณะรัฐประหาร โดยบทบัญญัตินิรโทษกรรมคณะรัฐประหารอยู่ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมทำให้ไม่สามารถกล่าวโทษและฟ้องร้องดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในขณะที่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวอยู่นั้นอยู่เช่นเดียวกับกรณีการรัฐประหารก่อนหน้า 2 ครั้งล่าสุดของประเทศไทยที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ ศาลของสาธารณรัฐบราซิลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ เนื่องจาก ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Violated the separation of powers) เป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง (Did not constitute a valid amnesty) และเป็นการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Uruguay's human rights commitments) มีผลทำให้กฎหมายนิรโทษกรรมที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารดังกล่าวสิ้นผลไป จึงสามารถดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารได้ในที่สุด ซึ่งวิธีการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบราซิลนี้สมควรนำมาปรับใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

ส่วนในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กรณีที่ศาลของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ได้ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนั้น ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมีเพียงแค่การปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ใน ค.ศ.2000 แค่นั้นเดียวที่คณะรัฐประหารได้ยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลบางส่วน แต่ในการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ใน ค.ศ.1987 ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหารไม่ยอมรับคำพิพากษาของศาลและได้ตอบโต้โดยการกระทำการรัฐประหารซ้ำและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่เดิม ผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งหมดจึงได้ตอบโต้คณะรัฐประหารด้วยการลาออกจากตำแหน่ง ส่วนการปฏิเสธการรัฐประหารในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ใน ค.ศ.2006 ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหารไม่ยอมรับคำพิพากษาของศาลและได้ตอบโต้โดยการกระทำการรัฐประหารซ้ำ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่เดิม และได้ปลดผู้พิพากษาทั้งหมดออกจากตำแหน่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารของศาลที่ได้แสดงออกในคำพิพากษาไม่ได้ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติเสมอไป และการยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษา

นั้นขึ้นอยู่กับคณะรัฐประหาร หากคณะรัฐประหารไม่ยอมรับหรือไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลก็ไม่สามารถบังคับให้คณะรัฐประหารปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ เนื่องจาก คณะรัฐประหารเป็นผู้มีอำนาจตามความเป็นจริง กล่าวคือ คณะรัฐประหารมักจะมีกองกำลังและอาวุธ ซึ่งคำพิพากษาย่อมไม่สามารถสู้ได้และผู้พิพากษาตอบโต้ได้แค่เพียงการตอบโต้เชิงสัญลักษณ์โดยการลาออกจากตำแหน่ง อีกทั้งการพิพากษาปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารนอกจากอาจจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว ยังอาจทำให้ผู้พิพากษาถูกปลดออกจากตำแหน่งอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารในต่างประเทศพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารได้สำเร็จในต่างประเทศ คือ ในขณะที่เกิดการดำเนินคดีและการลงโทษคณะรัฐประหารนั้นประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้นมีความเข้มแข็งและคณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง หรือนักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร เมื่อกลับมาพิจารณาถึงสาเหตุที่ศาลไทยไม่เคยพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ทำให้คณะรัฐประหารไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดและไม่เคยได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ นักกฎหมายหลายคนเห็นว่า เป็นเพราะผู้พิพากษาได้รับอิทธิพลความคิดที่ว่า “กฎหมายคือคำสั่งของรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แต่ในความเป็นจริงการรัฐประหารเป็นการทำลายหลักนิติรัฐ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีพื้นฐานของความชอบธรรมอย่างสิ้นเชิง แนวคิดนิติปรัชญาทุกสำนักล้วนไม่สนับสนุนการรัฐประหาร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law School) แนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) หรือแนวคิดของสำนักกฎหมายอื่น ๆ การที่ศาลไทยไม่เคยพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยยอมรับการรัฐประหาร คณะรัฐประหาร และกฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมให้การกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารนั้นสามารถเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งมีความซับซ้อน โดยจะต้องพิจารณาถึงความรู้และความเข้าใจในกฎหมายและแนวคิดนิติปรัชญา อคติ ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ส่วนบุคคล อิทธิพลวัฒนธรรมการเมืองไทยแบบอนุรักษนิยมหรืออำนาจนิยมด้วย และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การยอมรับว่า อำนาจของศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการไม่อาจสู้อำนาจในทางความเป็นจริง (de facto) ของคณะรัฐประหารที่มีกองกำลังและอาวุธได้ ดังนั้น เหตุผลที่ชัดเจนที่สุดในเชิงประจักษ์ คือ การที่คณะรัฐประหารผู้กระทำการรัฐประหารมีอำนาจตามความเป็นจริง (de facto)

จากการศึกษาวิเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารนำมาซึ่งข้อสรุปที่ว่า ในอนาคตเมื่อกาลและเทศะเอื้ออำนวย ศาลสามารถและสมควรพิจารณาและพิพากษาคดีคณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 โดยวางบรรทัดฐานใหม่ว่าการรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และลงโทษคณะรัฐประหารตามที่กฎหมายบัญญัติด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหาร ซึ่งไม่เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ดังนั้น การกระทำการรัฐประหารจึงสมควรสามารถถูกลงโทษได้ การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในอดีตให้กลับถูกต้อง อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญ การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารโดยกระบวนการทางกฎหมายจะทำให้ประเทศกลับเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ (Rule of law) ที่ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกัน เมื่อการกระทำของคณะรัฐประหารเป็นความผิด คณะรัฐประหารก็ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ และทำให้ผู้พิพากษาได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจรรยาบรรณตามคำสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 191 ซึ่งบัญญัติว่า “...จะรักษาไว้และปฏิบัติตาม ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

ผู้พิพากษา ตุลาการ นักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ อาจารย์ คณบดีนิติศาสตร์ นักการเมือง และประชาชนชาวไทยเป็นจำนวนมากเชื่อว่า คำพิพากษาของศาลที่ว่า เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะทำให้ระบบการปกครองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยและระบบนิติรัฐ (The rule of law) กลับเข้าสู่ภาวะปกติ เป็นการทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้กลับคืนมา ทำให้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สามารถบังคับใช้ได้กับการกระทำความผิดในทุกกรณีตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรานี้ และเป็นการยับยั้งผู้ที่จะคิดจะกระทำการรัฐประหารในอนาคต

6.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้กระทำ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณี

1. แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

ในกรณีการรัฐประหารที่มีการนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร โดยกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของพระราชบัญญัติ สมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐบุรพาอูร์กวัยที่ศาลได้ตัดสินว่า กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะมาปรับใช้ โดยมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่ยอมรับและรับรองสถานะและการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารเฉพาะในทางรูปแบบว่า กฎหมายนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหารในรูปแบบของพระราชบัญญัตินั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นโมฆะ และไม่สามารถบังคับใช้ได้ เนื่องจาก กฎหมายนิรโทษกรรมนั้นเป็นการนิรโทษกรรมที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย และขัดต่อหลักการทางกฎหมายทุกประการ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดความผิดและเงื่อนไขที่จะนิรโทษกรรมอย่างชัดเจน ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตย กระทบต่อสิทธิในการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เคยยอมรับผิด และไม่มีการรับประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก เป็นการเจตนาละเมิดหลักนิติรัฐ (The rule of law) ทำลายแบบแผนและมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญ ทำลายสิทธิที่จะรู้ความจริง (The right to know the truth) และสิทธิในความยุติธรรม (The right to justice) ขัดต่อหลักบุคคลใด ๆ ไม่ควรจะเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง (Nemo debet esse Judex in propria causa) และขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Violated the separation of powers) ทั้งยังนำมาซึ่งการละเมิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Violated Human rights commitments) เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 และกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ การ

รัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

2. แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในกรณีที่มีกฎหมายนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารในรูปแบบของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

ในกรณีการรัฐประหารที่มีการนิรโทษกรรมที่นิรโทษกรรมการกระทำต่าง ๆ ของคณะรัฐประหาร โดยกฎหมายนิรโทษกรรมในรูปแบบของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และได้รับรองการนิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้นไว้ในรัฐธรรมนูญอีกทีหนึ่ง การดำเนินคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 สมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐตุรกีที่ได้ทำการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำ ความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน มีผลทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไปก่อนมาปรับใช้ และเมื่อมีการยกเลิกบทบัญญัตินิรโทษกรรมการกระทำ ความผิดของคณะรัฐประหาร โดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและผ่านการลงประชามติโดยประชาชน ซึ่งทำให้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในรัฐธรรมนูญที่เป็นเอกสิทธิและความคุ้มกันให้แก่คณะรัฐประหารถูกยกเลิกไปแล้ว จึงฟ้องคดีคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ต่อศาล และศาลสามารถมีคำพิพากษาว่า การรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

3. แนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กรณีการยึดอำนาจการปกครองของคณะรัฐประหารในประเทศไทยในอนาคต

หากเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต ในการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ศาลสมควรนำแนวทางการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารของสาธารณรัฐฟีจีที่ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการรัฐประหารมาปรับใช้ โดยมีคำพิพากษาตามแนวคิดที่ไม่ยอมรับและปฏิเสธสถานะ และการบังคับใช้ประกาศ คำสั่ง และกฎหมาย

ที่ออกโดยคณะรัฐประหารโดยสิ้นเชิงว่า การรัฐประหารเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 คณะรัฐประหารจึงเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ไม่ใช่รัฐอธิปไตย ซึ่งไม่มีอำนาจในการปกครองประเทศหรือออกกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายนิรโทษกรรมตนเอง ตามหลักอำนาจหรือสิทธิย่อมไม่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด (Jus ex injuria non oritur) ดังนั้น เมื่อการรัฐประหารเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 การรัฐประหารจึงเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ คณะรัฐประหารเป็นผู้กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ และต้องได้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

อนึ่ง มาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ใน พ.ศ.2563 ได้มีการบัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำการอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากมีการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้น บุคคลที่ทราบว่ามีกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดดังกล่าวได้ หากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอหรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญา⁵⁸⁴ เมื่อการรัฐประหารเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น หากเกิดการรัฐประหารขึ้นในอนาคต ประชาชนชาวไทยทุกคนสามารถร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดดังกล่าวได้ และหากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอหรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ก็สามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการดำเนินคดีกับคณะรัฐประหารในความผิดฐานเป็นกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113

⁵⁸⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้

ผู้ใดทราบว่ามีการกระทำความผิดวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้

การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดวรรคหนึ่ง”

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไว้อีกชั้นหนึ่งอาจมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า การนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารไม่สามารถกระทำได้ แต่หากเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต บทบัญญัติที่ห้ามมิให้มีการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารอาจไม่มีผลในทางปฏิบัติ เช่นเดียวกับในอดีตที่เคยได้มีการวางหลักการเช่นนี้ไว้ กล่าวคือ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 4⁵⁸⁵ ได้วางหลักไว้ว่า การนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำการรัฐประหารไม่สามารถกระทำได้ แต่ต่อมาได้เกิดการรัฐประหาร ก็ได้มียกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ซึ่งทำให้บทบัญญัติ มาตรา 4 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ถูกยกเลิกไปด้วย และการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ แม้ว่าจะมีการบัญญัติคุ้มครองรัฐธรรมนูญหรือต่อต้านการรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้น รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นก็จะถูกยกเลิก รวมทั้งบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ยอมรับการยกเลิกรัฐธรรมนูญ การรัฐประหาร หรือการนิรโทษกรรมตนเองของคณะรัฐประหารล้วนสิ้นผลไปตามรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกไปและไม่มีผลในทางปฏิบัติทั้งสิ้น

การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในประเทศไทยนั้นสมควรเกิดขึ้นและจะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อประชาธิปไตยในประเทศไทยมีความเข้มแข็ง คณะรัฐประหารมีอำนาจอ่อนแอลง และนักการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร กล่าวคือ การลงโทษคณะรัฐประหารจะถูกลงโทษในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 มีโอกาสเกิดขึ้นได้ โดยทุกภาคส่วนต้องช่วยกันผลักดันไม่ว่าจะเป็นประชาชน นักการเมือง อัยการ และศาลต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดการดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารให้ได้ หลังจากที่คณะรัฐประหารหมดอำนาจไป ไม่มีอิทธิพล และไม่สามารถครอบงำการเมืองการปกครองในประเทศไทย และในที่สุดฉันทามติ (consensus) ของสังคมจะกดดันให้เกิดการฟ้องคดีขึ้นสู่ศาล และเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ศาลจะมีคำตัดสินไปตามหลักการที่ถูกต้องได้ด้วยการสนับสนุนของกระแสสังคม แม้ว่าที่ผ่านมาอำนาจในทางความเป็นจริง (de facto) ของคณะรัฐประหารทำให้การดำเนินคดีและคำพิพากษากรณี คณะรัฐประหารในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ในอดีตบิดเบี้ยวไปจากหลักการทางกฎหมายที่ถูกต้อง แต่พลังของสังคมจะช่วยแก้ไขสิ่งที่บิดเบี้ยวให้กลับมาถูกต้องได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่าง

⁵⁸⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 4 “การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏหรือรัฐประหารจะกระทำมิได้”

แน่นอนในอนาคต แม้“เมื่อเสียงปืนดังขึ้น กฎหมายก็ย่อมเงียบเสียงลง” แต่ “เมื่อเสียงปืนเงียบเสียงลง กฎหมายก็ย่อมกลับมาดังขึ้นอีกครั้ง” และ “ประวัติศาสตร์ที่ไม่เปลี่ยนแปลงจะถูกชำระอยุติธรรม” การดำเนินคดีและลงโทษคณะรัฐประหารในความผิดฐานกบฏ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 จะเป็นการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ให้ไม่เกิดการรัฐประหารเข้าแทรกแซงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยอีกต่อไป และก่อให้เกิดความสามัคคีอย่างแท้จริงในประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า “ยุติธรรมไม่มี สามัคคีไม่เกิด” ดังนั้น “เมื่อยุติธรรมมี สามัคคีจึงเกิด” โดย “ความยุติธรรมไม่มีวันหมดอายุ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมประชาสัมพันธ์. “อำนาจอธิปไตย คืออะไร.” เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

https://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=153015&filename=index.

กรุงเทพธุรกิจ. “จำกัดตลอดชีวิตแนวร่วมเบอร์ชาตู หนุนก่อเหตุแบ่งดินแดนปี47.” เข้าถึงเมื่อ 8

มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/680537>.

กฤติกร วงศ์สว่างพานิช. “เพราะฉันเป็นคนดี ฉันจึงนิรโทษกรรม (ตัวเอง).” เข้าถึงเมื่อ 4 มีนาคม

2563, แหล่งที่มา: <https://thematter.co/thinkers/khon-dee-and-amnesty-law/37978>.

กฤษฎา สุภวรรธนะกุล. “วรเจตน์ ภาคีรัตน์ : ว่าด้วยตุลาการและระบอบแห่งการรัฐประหาร.” เข้าถึง

เมื่อ 25 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77786>.

กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษ

กรรม. จลนิตี, (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2552).

กิตติศักดิ์ ปรัตติ. นิรโทษกรรมแก่ผู้ชุมนุมทางการเมือง หรือนิรโทษกรรมนักการเมือง?. มติชนรายวัน วัน

ศุกร์ที่ 4 กันยายน 2552. อ้างถึงใน กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย : สำนักงานเลขาธิการ

วุฒิสภา. หลักนิติรัฐกับการตรากฎหมายนิรโทษกรรม. จลนิตี, (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2552).

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย), 2551.

ข่าวสด. “ผบ.ทบ.ตอบแล้ว! ‘รัฐประหาร’ อีกหรือไม่? ไบ่ยันเหตุวิกฤตจาก ‘การเมือง!’.” เข้าถึงเมื่อ

10 ธันวาคม 2561. แหล่งที่มา: https://www.kaosod.co.th/politics/news_1699086.

คณพล จันทน์หอม. รากฐานกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558.

คณิต ฒ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.

———. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556. อ้างถึงใน สมัญญา รัตนนันท. การนิรโทษกรรมทาง

การเมืองในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของไทย หลัง พ.ศ. 2535. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

คณินิจ วีระปูลลี. กองทัพบกในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ศึกษาช่วง พ.ศ. 2535-2540.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2558.

จักษ์ พันธุ์เพชร. การเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. ปทุมธานี: พันซ์ กรู๊ป, 2555.

จิระวงศ์ เซาว์นวนันท์. บทบาทศาลยุติธรรม : ในสถานการณ์ความขัดแย้ง. ผลงานส่วนบุคคลของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 14, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2558.

จุฑามาศ ตั้งวงศ์. ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา กฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

เจษฎา โชติกิจวิทย์ และ วิทยากร บุญเรือง. ประชาชนด้านรัฐประหาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทลายเส้น จำกัด, 2555.

ชาติชาย มุกสง. “รัฐประหาร พ.ศ. 2514.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2RzJrMn>.

ชำนาญ จันทร์เรือง. “ชำนาญ จันทร์เรือง: เอาผิดคณะรัฐประหาร ?.” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2018/07/77798>.

———. “ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ.” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=982>.

ไชยรัตน์ ปาวะกะนันท์. ข้อพิจารณาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม : ศึกษากรณีนิรโทษกรรมความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา กฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้. “ทักษิณ-ชิตชัยยันไม่ยุบกอส. ยกฟ้อง3ผู้ต้องหาเบอร์ซาตู.” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=29350.

ฐิรพัฒน์ เทียงกมล. “กฎหมายอาญาภาคความผิด.” เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/371mTuq>.

ณรงค์ วิทย์ไพศาล. “ทฤษฎีกฎหมายว่าด้วยการปฏิวัติ.” ใน รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ. “บทเรียนจากการเมืองลาติน เมื่อเผด็จการทหารไม่ใช่คำตอบสุดท้าย.” เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/military-dictatorship-lessons-from-latin-america/>.

ณวัฒน์ ศรีปัดดา. ลักษณะบางประการเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2556).

ณัฐพล ใจจริง. “รัฐประหาร พ.ศ. 2494.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2Rkknj>.

เดลินิวส์. “ชาวตุรกีหนุนแก้รัฐธรรมนูญฉบับทหาร.” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/foreign/125573>.

ทัชชฌาย์ อุกษะสุด. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

ทีมข่าวอาชญากรรมผู้จัดการออนไลน์. “ศาลอุทธรณ์สั่งประหาร “ซากาติม” หน.โจรพุลโกลใหม่,” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563, แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/crime/detail/9550000078863>.

ทีมข่าวอิสรา. “ทายาท"ดาอัยะ"ทำน้ำ"ถามหาความเป็นธรรม บิดาเผชิญชะตากรรมจำคุกตลอดชีวิต.” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2QYYslw>.

ไทยทริบูน. “บทวิเคราะห์ว่าด้วยคดีที่ประชาชนฟ้อง คสช.ฐานกบฏล้มล้างรัฐธรรมนูญ โดย ศ.ปราโมทย์ นาคกรทรพ.” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: http://www.thaitribune.org/contents/detail/407?content_id=32650&rand=1529609870.

ไทยพับลิก้า. “คสช. ตั้ง 21 กรรมการร่าง รธน. “มีชัย ฤชุพันธุ์” นั่งประธาน มีทหารติดโผ 3 คน – ตั้งสภาขับเคลื่อนปฏิรูปฯ แล้ว.” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2015/10/ncpo-watch-29/>.

ไทยโพสต์. “'ปิยบุตร'ยกรัฐธรรมนูญที่ชี้ช่องแก้รัฐธรรมนูญจับคสช.เข้าคุกตลอดชีวิต.” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/11687>.

ไทยรัฐออนไลน์. “กต.ยันผลประชามติทางการ โหวตผ่านร่าง 61.35 เปอร์เซ็นต์,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/687001>.

———. “ฉลาดฟ้องตะ แต่ศาลไม่รับ.” เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://www.thairath.co.th/content/428702>.

ชนพัฒน์ เครืออยู่. ปัญหาทางกฎหมายของการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

ธนรัตน์ ทังทอง. “วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<http://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/download/term2/thanarat/th1-3.ppt>.

ธรรมนิตย์ สุมนต์กุล. กฎหมายนิรโทษกรรม. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (มีนาคม 2557).

ธิกานต์ ศรีนารา. “6 ตุลาคม 2519.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/3af4hci>.

———. “กบฏเมษาฮาวาย.” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/38fR950>.

นรนิติ เศรษฐบุตร. “8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/3ahzjjO>.

———. “20 ตุลาคม พ.ศ.2501.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/2teAGzb>.

———. “20 ตุลาคม พ.ศ.2520,” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/2tmQ9wZ>.

———. “23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/2TufDDp>.

นที จิตสว่าง. “วัตถุประสงค์ในการลงโทษ.” เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2562.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. “50 ปีของการยอมรับอำนาจรัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562.

แหล่งที่มา: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1716>.

———. “อย่างนี้ถึงจะเรียกตุลาการภิวัตน์!!!” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1406>.

———. “โอกาสที่จะปฏิเสธรัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1677>.

นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย. “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (2).” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563.

แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1184365>.

———. “คนเกาหลีใต้ปราบเผด็จการได้ (3).” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา:

<https://www.thairath.co.th/news/foreign/1185390>.

นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์. “รัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/2RfsRAU>.

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องหารือปัญหาการจ่ายเงินเดือนของพ.ต.ท.มาโนช จารักษ์ เรื่องเสรีจที่ 315/2524 อ้างถึงใน จุฑามาศ ตั้งวงศ์. ข้อจำกัดอำนาจในการตรากฎหมายนิรโทษกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ปิยชี นิเวส. “ครบรอบ 28 ปีรัฐประหาร 23 ก.พ. จากพ่อสู่ลูก "คงสมพงษ์" ที่ยืนยง "ปกป้องราชบัลลังก์".” เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2562. แหล่งที่มา:

<https://www.bbc.com/thai/thailand-47311636>.

บุญเกียรติ การะเวกพันธ์. “ประยุทธ์ จันทร์โอชา.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://bit.ly/2Ny2d5l>.

ประชา เทพเกษตรกุล. การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

ประชาชาติธุรกิจ. “87 ปี 24 มิถุนายน 2475 วันเปลี่ยนแปลงการปกครอง จุดกำเนิดระบอบราชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.” เข้าถึงเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2562. แหล่งที่มา:

<https://www.prachachat.net/general/news-342088>.

ประชาไท. “ปิยบุตร แสงกนกกุล เสนอเขียนกฎหมายเอาผิดรัฐประหาร | ฝ่าวิกฤตรัฐธรรมนูญ 2560.” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://prachatai.com/journal/2018/12/80098>.

———. “รายงานเสวนา นิติรัฐกับรัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2563. แหล่งที่มา:

<https://prachatai.com/journal/2006/10/9934>.

———. “สาระ+ภาพ: ผลประชามติร่างรัฐธรรมนูญ 2559 เทียบปี 2550.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/08/67329>.

———. “อดีตปธน. ตุรกี ขึ้นศาลเหตุทำการรัฐประหารเมื่อ 30 ปีก่อน.” เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2012/04/39964>.

- ประเทือง โพธิ์ชะออน. วีรร้อย...กบฏแห่งสยามประเทศ. นนทบุรี: ดอกหญ้า, 2555.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- ปรีดี พนมยงค์. ความเป็นมาของศัพท์ไทย “ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิวัฒน์.” กรุงเทพมหานคร: สถาบันสยามเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม, 2519.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล. “เมื่อศาลปฏิเสธรัฐประหาร : ก้าวแรกในประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2009/11/26459>.
- . ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2562.
- พงษ์ศักดิ์ ปัตถา. “สัญญา ธรรมศักดิ์.” เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/33MwSVn>.
- พระ ลีสุทธิพรชัย. วิเคราะห์ความผิดฐานเป็นกบฏในประเทศไทย : ศึกษาข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. “ความซับซ้อนเรื่องรัฐประหารในสังคมประชาธิปไตย โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์.” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.maticchon.co.th/columnists/news_217490.
- . “ที่มาของเผด็จการ และความสัมพันธ์ของเผด็จการกับการคอร์รัปชัน.” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.maticchon.co.th/columnists/news_802657.
- พระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์. การศึกษาปัจจัยที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยโดยการทำการรัฐประหารของทหารไทยระหว่าง พ.ศ. 2500-2534. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- โพสต์ทูเดย์. “กกด.แถลงผลประชามติเป็นทางการคนเห็นชอบร่างรธน.61.35%.” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politic/news/447841>.
- . “มติสภา242เสียงคว่ำญัตติตั้ง "กมธ.ศึกษาด้านรัฐประหาร".” เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politic/news/615385>.
- ภูธร ภูมธนะ. ศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 พ.ศ. 2478 และ พ.ศ. 2481. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

มติชน. “ย้อนดู 3 ปี พลเมืองได้กลับ ฟ้อง คสช. ผิดม.113 ก่อนศาลฎีกาพิพากษา.” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/special-report/article_107965.

มติชนสุดสัปดาห์. “ธนาธร” ชูหยุดวงจร “รัฐประหาร” ปลุกฝ่ายปชต.ชนะคูหา 3 ครั้ง ร้าง รธน.ใหม่-ตัดทหารพันการเมือง.” เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_122498.

รักษ์ชาติ วงศ์อิชาติ. “ทำไมรัฐประหารในตุรกีถึงล้มเหลว?: บทเรียนและคำถามสำคัญ.” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/07/66921>.

รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555

วรเจตน์ ภาคิรินทร์. คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

———. ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย, 2561.

วิเชียร อินทะสี. สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555).

วิทวัส รชตะนันท์. ทศนคติของทหารต่อสาเหตุของการรัฐประหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบกหลักสูตรประจำ ชุดที่ 60. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

วีโรจน์ ธิตา. การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยศาลปกครอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สง่า ดวงอัมพร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยผู้เสียหายและหลักการสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวพร้อมด้วยตัวอย่างและคำพิพากษาศาลฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เค.พี. พรินต์ติ้ง จำกัด, 2551. อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล. การฟ้องคดีอาญา : ศึกษากรณีผู้เสียหายมอบให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

สตีธร ธนานิธิโชต. “การสร้างความปลอดภัย: กรณีศึกษาเกาหลีใต้.” เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม

2563. แหล่งที่มา: http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_320.pdf.

———. “ความซับซ้อน ซ่อนเร้น และเป็นพลวัตของการรัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562.
แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2uUQmrF>.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3ajltfM>.

สมใจ ทองกุล. “กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาสาธารณรัฐเกาหลี กรณีศึกษากฎหมายนิรโทษกรรม (ตอนที่ 2).” เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา:
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvanee/ewt_dl_link.php?nid=2126&filename=research.

สมลักษณ์ จัดกระบวนพล. “คดีสำคัญๆ กับสถาบันศาลยุติธรรมไทย โดย สมลักษณ์ จัดกระบวนพล.” เข้าถึงเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา:
https://www.matichon.co.th/columnists/news_219050.

สราทิส ไพเราะ. ผลคำวินิจฉัยของศาลต่อการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2559.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. “ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน).” เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.soc.go.th/bb_main21.htm.

สิฐสร กระแสร์สุนทร. “สภาร่างรัฐธรรมนูญ.” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา:
<https://bit.ly/2F8CvD5>.

สิตรา หอสินชัย. ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: ศึกษากรณีการนำนิรโทษกรรมมาใช้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

สีบวงค์ พิทักษ์ธรรม. แนวทางการควบคุมและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังคดีความมั่นคง. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2554.

สุกิจ สัมฤทธิ์ผ่อง. “กฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรม.” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา:
<http://web.krisdika.go.th/data/activity/act175.pdf>.

สุเจน และ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.” เข้าถึงเมื่อ 22 ธันวาคม 2562.

แหล่งที่มา: <https://bit.ly/36UBLup>.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. “สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: จำคุกนายทหารตุรกีก่อรัฐประหาร.” เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/06/54296>.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. “บทวิเคราะห์: การทำให้ทหารถอนตัวจากการเมือง.” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.tcijthai.com/news/2014/23/scoop/4434>.

สุรชาติ บำรุงสุข. “สุรชาติ บำรุงสุข : รัฐประหารกับการเมืองตุรกี (3) ความพ่ายแพ้ของ “ผู้พิทักษ์”.” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/column/article_5753.

สุรพล คงลาภ. นิรโทษกรรม : ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขและผลทางกฎหมาย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

———. ลักษณะของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 21, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2534).

สุลักษณ์ หล้าอุบล. “เมื่อสิทธิมนุษยชนอยู่เหนือนิรโทษเหมาเข่ง: กรณีลาตินอเมริกา.” เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/11/49711>.

สุวัสติ โภชนพันธ์ุ. “รัฐประหาร 20 มิถุนายน 2476.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2NylLQC>.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. แนวคิดเกี่ยวกับดุลยพินิจในการลงโทษ รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธินิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครหลวงฯ: มงคลการพิมพ์, 2515. อ้างถึงใน สุรพล คงลาภ. นิรโทษกรรม : ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขและผลทางกฎหมาย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

อนุช อภาภิรม. “วิกฤติศตวรรษที่ 21 : รู้จักแอร์โดอานผู้โด่งดังเทียบ “เคมาล บิดาชาวเติร์ก”.” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.matichonweekly.com/column/article_112034.

———. “วิกฤติศตวรรษที่ 21 : ศักดิ์ศรีรัฐธรรมนูญ กับการกวาดล้างลัทธิในตุรกี.” เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา:

https://www.matichonweekly.com/column/article_120606.

อดิเทพ อวยยะพัฒน์. ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด, 2558.

อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า. “ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2NtmokL>.

อันนุวา อีสอ. กฎหมายในฐานะเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่พุทธศักราช 2544 ถึง พุทธศักราช 2556. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2556.

อาวุธ และ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “กบฏ 9 กันยายน 2528.” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/38ggBR9>.

———. “กบฏพลเอกฉัตร หิรัญศิริ.” เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/370C8n8>.

อุทพิศ แสนโกศิก. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525.

อุทพิศ สุภาพ. “มุมมองเกี่ยวกับ ทฤษฎีวัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... (กฎหมายชะลอการฟ้อง) (1).” เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/columnists/news_181410.

เอกชัย หงส์กังวาน. “ประวัติศาสตร์นิรโทษกรรม” 14 ตุลาคม- 6 ตุลาคม- พฤษภาคม 35.” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2013/02/45545>.

เอกพล บันลือ. “‘ทำไมระบอบเผด็จการจึงประสบความสำเร็จในสังคมไทย’ งานวิจัยชิ้นใหม่ของ ประจักษ์ ก้องกีรติ.” เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://themomentum.co/momentum-feature-dictatorship-prajak/>.

เอปಿನิวส์ทูเดย์. “ย้อนรอยรัฐประหารตุรกีในรอบ 50 ปี : ทุกสิบปีจะเกิดรัฐประหารหนึ่งครั้ง.” เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 แหล่งที่มา: <https://www.abnewstoday.com/7706>.

BCC NEWS. “ผลเลือกตั้ง 2562 : กต. แฉลงผลเลือกตั้ง 100% คะแนนมหาชนของ พปชร. พุ่งเป็น 8.4 ล้านเสียง,” เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา:

<https://www.bbc.com/thai/thailand-47730271>.

iLaw. “การนิรโทษกรรมกับสังคมไทย.” เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://ilaw.or.th/node/562>.

———. “บทเรียนจากกวางจู้ “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกจดจำจะถูกซ้ำรอยเดิม”.” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา:

<https://ilaw.or.th/node/3896?fbclid=IwAR1tnqNV4ccbKtu3ugv0wNT8rcyVLKx1I8FzI02Wc7CVSZShNeArPhAjLte>.

———. “โรดแมปสิทธิมนุษยชนไทยบนเส้นทางประชาธิปไตย.” เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563.

แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/4872>.

Kaewta P.. “‘สิ้นสุดวัฒนธรรมปฎิวัติ?’ ย้อนประวัติการเลือกตั้ง ‘พิจิ’ เมื่อผู้ทำรัฐประหารพลิก ‘ชนะเลือกตั้ง’ !!” เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา:

<https://news.mthai.com/webmaster-talk/715774.html>.

Thai PBS. ““คีนาน เอฟรอน” ทหารคนสุดท้ายที่ยึดอำนาจในตุรกีเสียชีวิต.” เข้าถึงเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/1392>.

TLHR. “เราจะล้างผลพวงรัฐประหารอย่างไร: ข้อคิดจากเกาหลีใต้.” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563.

แหล่งที่มา: <https://www.tlhr2014.com/?p=8235>.

Voice Online. “ชาวอุรูกวัยประท้วงเรียกร้องความยุติธรรมให้เหยื่อเผด็จการ.” เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/10687>.

———. “ชูธงกฎหมายป้องกันปฎิวัติ - ‘ชัยเกษม’ เตือนยุบสภาหลังเลือกตั้งจุดวิกฤต,” เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, แหล่งที่มา: <http://www.voicetv.co.th/read/zKxzeXawu>.

———. “แต่ละประเทศ เอาผิดคณะรัฐประหารอย่างไร?” เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/10687>.

———. “เวทีเสวนา เรียกร้องศาลไม่รับรองรัฐฎาธิปัตย์หยุดวงจรยึดอำนาจ,” เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563, แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/HkulyGCfQ>.

ภาษาต่างประเทศ

AMNESTY INTERNATIONAL. “Uruguay: Law Protecting Police and Military Torture Suspects Must Be Annulled.” Accessed May 21, 2020. Available from:

<https://www.amnesty.org/en/press-releases/2009/10/uruguay-law-protecting-police-and-military-torture-suspects-must-be-annu/>.

Barrionuevo, A., and Newbery C. “Juan Bordaberry, Who Led Uruguay in Dark Era, Dies at 83.” Accessed May 21, 2020. Available from:

<https://www.nytimes.com/2011/07/18/world/americas/18bordaberry.html>.

BBC. “Turkey Gives Life Sentences to Surviving 1980 Coup Leaders.” Accessed May 16, 2020. Available from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-27913560>.

———. “Uruguay Profile – Timeline.” Accessed May 20, 2020. Available from:

<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-20043130>.

Beger, A., and Ward, M. D. “Where Are Coups Most Likely to Occur in 2017?,” Accessed December 5, 2019. Available from:

<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/01/31/where-are-coups-most-likely-to-occur-in-2017/>.

Chitty, T. “Why Does Thailand Have So Many Coups?,” Accessed December 5, 2019.

Available from: <https://www.cnbc.com/2019/08/20/why-does-thailand-have-so-many-coups.html>.

Christian, S. “Uruguay Votes to Retain Amnesty for the Military.” Accessed July 16, 2020. Available from: <https://www.nytimes.com/1989/04/17/world/uruguay-votes-to-retain-amnesty-for-the-military.html>.

Concurring Opinion of Antônio Augusto Cançado Trindade in the Case of Almonacid-Arellano Et Al. V. Chile by the Inter-American Court of Human Rights.

CTVNEWS. “Uruguay Removing Amnesty for Dictatorship Crimes.” Accessed July 15, 2020. Available from: <https://www.ctvnews.ca/uruguay-removing-amnesty-for-dictatorship-crimes-1.630701>.

DAILY SABAH. “Court Drops Case over Dead Coup Leaders.” Accessed May 16, 2020. Available from: <https://www.dailysabah.com/investigations/2019/04/13/court-drops-case-over-dead-coup-leaders>.

Hürriyet Daily News. “Ankara Court Officially Rules Non-Suit in 1980 Military Coup

Case.” Accessed May 17, 2020. Available from:

<https://www.hurriyetdailynews.com/ankara-court-officially-rules-non-suit-in-1980-military-coup-case-112729>.

INDEPENDENT. “Fiji Coup Leader George Speight Has Death Sentence Reduced to Life in Prison.” Accessed May 6, 2020, Available from:

<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/fiji-coup-leader-george-speight-has-death-sentence-reduced-to-life-in-prison-9257943.html>.

Joyce, C. J. “The Athenian Amnesty and Scrutiny of 403.” The Classical Quarterly New Series 58, Issue 2 (December 2008). อ้างถึงใน กฤติกร วงศ์สว่างพานิช. “เพราะฉันเป็นคนดี ฉันจึงนิรโทษกรรม (ตัวเอง).” เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562. แหล่งที่มา:

<https://thematter.co/thinkers/khon-dee-and-amnesty-law/37978>.

Lama, G. d. “Voters in Uruguay Uphold Amnesty for Military.” Accessed July 15, 2020.

Available from: <https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-1989-04-17-8904050001-story.html>.

Moore, M. S. Criminalization: The Political Morality of the Criminal Law. Oxford: Oup Oxford, 2014.

Osorio, C. “Bordaberry Condemned for 1973 Coup.” Accessed May 21, 2020. Available from: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB309/>.

Rakate, P. T. K. The duty to prosecute and the status of amnesties granted for gross systematic human rights violations in international law : towards a balanced approach model. Ph.D. dissertation, Faculty of Law University of South Africa, 2004.

Reid, S. T. Crime and Criminology. 9th Ed. Boston: Mcgraw-Hill, 2000.

Soltman, D. “Applauding Uruguay’s Quest for Justice: Dictat S Quest for Justice: Dictatorship, Amnesty Orship, Amnesty, and Repeal of Uruguay Law No.

15.848..” Washington University Global Studies Law Review Volume 12, Issue 4

(2013).

Stace, W. T. *A Critical History of Greek Philosophy*. 1960. อ้างถึงใน ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

Stolz, E. “George Speight Still in Prison.” Accessed May 6, 2020. Available from: <https://www.fbcnews.com.fj/news/george-speight-still-in-prison/>.

The Editors of Encyclopaedia Britannica. “George Speight.” Accessed May 5, 2020. Available from: <https://www.britannica.com/biography/George-Speight>.

The Guardian. “Turkey 1980 coup leader Kenan Evren goes on trial,” Accessed May 16, 2020, Available from: <https://www.theguardian.com/world/2012/apr/04/turkey-1980-coup-kenan-evren>.

The Muanikau Accord for the Release of Hostages Held at the Parliament Complex
Veiuoto [Muanikau Accord].

Toksabay, E. “Former Turkish President Goes on Trial for 1980 Coup.” Accessed May 16, 2020. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-trial-evren/former-turkish-president-goes-on-trial-for-1980-coup-idUSBRE83307020120404>.

TRIAL International. “Juan Bordaberry.” Accessed May 20, 2020. Available from: <https://trialinternational.org/latest-post/juan-bordaberry/>.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสัมภาษณ์

หัวข้อ / ผู้ให้สัมภาษณ์	นายชัช ชลวร	นายสมบัติ บุญงามอนงค์ (บ.ก.ลายจุด)	ศ. ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์	ผศ. ดร. ปริญญา เทวานฤมิตรกุล	นางสาวศศิ ภา พกษญา จันท์	ดร.ภูวนาท คุณผลิน (อัครภูวนาท)
ภาพถ่าย						
อาชีพ	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	นักพัฒนาและผู้อำนวยการใหญ่มูลนิธิกระจกเงา	อาจารย์ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ภาควิชากฎหมาย มหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย รัฐธรรมนูญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	พิธีกร นักจัดรายการวิทยุ นักแสดง นักร้อง และนักธุรกิจ
ประวัติการศึกษา	- ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - เนติบัณฑิตไทย รุ่นที่ 25	- มัธยมศึกษา โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร	- ปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เกียรตินิยม อันดับ 1, ภาษาอังกฤษ) - ปริญญาโท Indiana University, Bloomington, Indiana,	- ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ปริญญาโท Georg-August-Universitaet zu Goettingen ด้านกฎหมาย มหาชน	- ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ปริญญาโท Georg-August-	- ปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ปริญญาเอก หลักสูตรปริญญา

			USA (philosophy) - ปริญญาเอก Indiana University, Bloomington, Indiana, USA (philosophy)	- ปริญญาเอก Georg- August- Universitaet zu Goettingen ด้านกฎหมาย มหาชน	Universitaet zu Goettingen	ปรัชญาดุซึ บัณฑิต สาขาวิชารัฐ ประศาสน ศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
ตำแหน่ง / ผลงาน ที่สำคัญ	- อดีต ประธานศาล รัฐธรรมนูญ - อดีต ประธาน แผนกคดี เยาวชนและ ครอบครัวใน ศาลฎีกา	ผู้ก่อตั้งและ อดีตประธาน กรรมการ มูลนิธิกระจก เงา	นายกสมาคม ปรัชญาและ ศาสนาแห่ง ประเทศไทย	รองอธิการบดี ฝ่ายความ ยั่งยืนและ บริหารศูนย์ รังสิต	- ผู้เขียน วิทยานิพนธ์ เรื่อง "สำนัก กฎหมาย บ้านเมือง สมัยใหม่ : ข้อความคิดว่า ด้วยกฎหมาย ในทฤษฎี ของ Hans Kelsen และ H.L.A. Hart และข้อ วิจารณ์" - ผู้แปล หนังสือเรื่อง "Terror" (สะ พริง)	
วันที่ให้ สัมภาษณ์	วันพุธที่ 25 มีนาคม พ.ศ.	วันอาทิตย์ที่ 29 มีนาคม	วันอาทิตย์ที่ 5 เมษายน พ.ศ.	วันจันทร์ที่ 6 เมษายน พ.ศ.	วันอังคารที่ 7 เมษายน พ.ศ.	วันศุกร์ที่ 10 เมษายน พ.ศ.

	2563	พ.ศ. 2563	2563	2563	2563	2563
สถานที่ ให้ สัมภาษณ์	ศาล รัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการ เฉลิมพระ เกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคาร ราชบุรีดิเรก ฤทธิ์	สัมภาษณ์ ออนไลน์ (Online) ผ่าน ทางเฟสบุ๊ก เม สเซนเจอร์ (Facebook Messenger)	สัมภาษณ์ทาง โทรศัพท์	สัมภาษณ์ทาง โทรศัพท์	สัมภาษณ์ทาง โทรศัพท์	สัมภาษณ์ทาง โทรศัพท์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวกนกรัตน์ ธรรมพนิชวัฒน์
วัน เดือน ปี เกิด	19 กุมภาพันธ์ 2539
สถานที่เกิด	โรงพยาบาล พญาไท 1
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนราชินี (รุ่นที่ 109) มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวิทยา (รุ่นที่ 109) มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (รุ่นที่ 74) นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รุ่นที่ 57) สอบผ่านหลักสูตรวิชาว่าความของสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพทนายความ (รุ่นที่ 51) เนติบัณฑิตไทย (รุ่นที่ 72)
ที่อยู่ปัจจุบัน	83/667 ถนนพญาไท แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
รางวัลที่ได้รับ	รางวัลนักศึกษากฎหมายดีเด่น รางวัลสัญญา ธรรมศักดิ์ ประจำปี 2562